

**Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет
Національний університет водного господарства та
природокористування
Білоцерківський національний аграрний університет
Державний аграрний університет Молдови
Варшавський університет наук про життя
Білоруський державний економічний університет
Казахський агротехнічний університет ім. С.Сейфулліна
Університет Яна Амоса Коменського
Кафедра обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ
Й ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ
СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(25 жовтня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський)**

**Кам'янець-Подільський
2021**

**Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет
Національний університет водного господарства та
природокористування
Білоцерківський національний аграрний університет
Державний аграрний університет Молдови
Варшавський університет наук про життя
Білоруський державний економічний університет
Казахський агротехнічний університет ім. С.Сейфулліна
Університет Яна Амоса Коменського
Кафедра обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ
Й ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(25 жовтня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський))**

Кам'янець-Подільський
2021

Редакційна колегія:

Іванишин В.В., д-р.екон. наук, проф., ректор – голова редакційної колегії (Україна); Ірина ЯСІНЕЦЬКА, д-р екон. наук, професор, проректор з навчальної роботи Подільського державного аграрно-технічного університету (Україна); Місюк М.В., д-р екон. наук, професор (Україна); Цвігун І.А., д-р екон. наук, професор (Україна); Борковська В.В., канд. екон. наук, доцент (Україна); Бурлаков О.С., канд. екон. наук, доцент (Україна); Семенишена Н.В., канд. екон. наук, доцент (Україна); Стендер С.В., канд. екон. наук, доцент (Україна); Савіцька С.І., канд. екон. наук, доцент (Україна).

*Рекомендовано до публікації Вченою радою
Подільського державного аграрно-технічного університету
(протокол №4 від 25 листопада 2021 р.)*

А 38

Актуальні проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку: зб. наук. праць VI Міжнародної конференції (25 жовтня 2021р., м. Кам'янець-Подільський, ПДАТУ). – Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2021. – 296 с.

Збірник містить наукові доповіді VI Міжнародної конференції «Актуальні проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку» (м. Кам'янець-Подільський, ПДАТУ), яка відбулася 25 жовтня 2021р. з питань обліково-інформаційного забезпечення систем управління підприємствами, організації й удосконалення фінансового, управлінського та податкового обліку, подолання проблемних питань розвитку економічного аналізу, аудиту і контролю.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей.

Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

УДК 37.017:101

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Галина ВОЄВІДКО. Валентина БОРКОВСЬКА. Удосконалення обліку виробничих запасів м'ясопереробного підприємств	8
Ангеліна ГАЄВСЬКА. Актуальні питання теорії і практики бухгалтерського обліку і звітності в Україні	12
Тетяна ГУК. Обов'язкова та добровільна інвентаризація у юридичних осіб	16
Михайло КОНИЩЕНКО. Методи нарахування амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та особливості їх вибуття і списання	20
Мар'яна ЛЕВИЦЬКА. Амортизація та списання основних засобів за НП(С)БО 7 «Основні засоби»	25
Іванна МАЙСТЕР. Дебіторська заборгованість підприємства: поняття та структура	29
Вероніка МИХАЙЛИШИН. Ведення обліку суб'єктами малого підприємництва за національними стандартами	33
Олег ОЛЕКСЕНКО. Особливості проведення останнього етапу інвентаризації на підприємстві	39
Владислав ОРИЩУК, Володимир ПРОТАСОВ. Оплата праці бібліотекара школи	44
Оксана ПОНЗЮК. Проблеми обліку операцій з грошовими коштами та напрямки їх удосконалення	46
Яна ПОСОЛІЙ. Валентина БОРКОВСЬКА. Система обліку як інструмент управління собівартістю продукції комплексних виробництв	51
Володимир ПРОТАСОВ. Документальне оформлення руху продуктів в їдальні закладу освіти	55
Юлія РЕВВА. Визнання дебіторської заборгованості активом та її бухгалтерський облік	59
Тетяна РОМАНЧУК. Теоретичні аспекти формування облікової політики банківської установи	63
Діана СВІДЕР. Основні засоби як економічна категорія та об'єкт обліку	67
Христина СКОЧЕЛЯС. Особливості обліку та оподаткування емітента корпоративних прав при формування статутного капіталу підприємства	71
Світлана СТЕНДЕР. Дебіторська заборгованість: правила визнання у бухгалтерському обліку	75
Олексій ШУЛЬЖЕНКО. Контроль процесу ліквідації підприємства з метою його санації	80

СЕКЦІЯ 2. АУДИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Діана АНТОНЮК. Особливості аудиту малих підприємств	84
Ірина ЄРБОМІНА. Особливості організації аудиту малоцінних та швидкозношуваних активів	88
Андрій ОКРЯК. Аудиторська перевірка зобов'язань підприємства	92

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анастасія БАРБУЦА. Особливості аналізу рентабельності малого підприємства	96
Уляна НОВАК, Галина ГОВДА, Марія ПАДЮКА. Права та обов'язки суб'єктів господарського контролю відповідно до чинного законодавства	99
Юлія РОМАНЮК. Інвентаризація: суть та методика проведення	103
Іван ХАРИШ, Олександр БУРЛАКОВ. Особливості та проблеми управління витратами	107

СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Олександр ГУМЕНЮК. Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку України	110
Олександр ГУЖА. проблемні аспекти формування механізму управління персоналом підприємства	114
Елла ДОБРОВОЛЬСЬКА. Формування механізму мотивації праці на підприємствах	118
Людмила Кушнір. Вплив пандемії на стратегічні завдання соціальної політики	122
Лілія ЛОГАНЬ. Оцінювання ефективності роботи управлінського персоналу	125
Михайло МАРМИШ. Інтелектуальні системи — складова інтелектуального потенціалу фірми	130
Олена НІСХОДОВСЬКА, Нонна КОВАЛЬ. Сучасні інструменти діагностики діяльності підприємств в період кризи	133
Наталія ФЕДОРЧУК. Основні засади сталого розвитку економіки України	136
Ростислав ХАЙНАЦЬКИЙ. Методи мозкового штурму для отримання нових ідей в науці	138
Олена ШАВУРСЬКА. Сучасний підхід до управління витратами підприємства	142

Володимир ЮР'ЄВ. Економічний зміст диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств	146
--	-----

СЕКЦІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Наталія БОРОВИК. Steam-проекти на уроках: основи галузевої економіки і підприємництва, технології	150
Іван БУРТНЯК. Сучасні технології глобального супутникового інтернету	155
Микола БУРТНЯК, Ірина МУШЕНИК. Інформаційна безпека в умовах цифрової трансформації підприємства	158
Дарина ВАСЯНОВИЧ, Андрій ПЕЧЕНЮК. Проблеми захисту інформації в сучасних інформаційних системах	162
Тетяна ВІСАРЧУК. Оцінка ефективності впровадження інформаційних технологій в систему бухгалтерського обліку на підприємстві	166
Анастасія ВОЛОЩУК. Електронний маркетинг	171
Ірина ВОРОБЕЛЬ, Ірина МУШЕНИК. чинники впливу на розвиток Steam-освіта	174
Вікторія ЗБРИСЬКА. Електронна торгівля в Україні	178
Діана КІСІЛЬ. Інтернет-банкінг в Україні	182
Тетяна КОРОЛЮК. Законодавчі основи електронного документообігу	185
Андрій КРИЩУК. Безпека користувачів в інтернеті	188
Андрій КУШЛАК. Використання інформаційних технологій в логістиці	191
Сергій КУШНІР. Антивірусний захист інформацій у мережі	195
Наталія МАРЧУК. Дистанційне навчання: проблеми та переваги	197
Ірина МУШЕНИК. Новітні технології як важливий чинник у розвитку інформаційного суспільства	200
Володимир ОЛІЙНИК. Шляхи вдосконалення організації обліку з використанням сучасних інформаційних систем	204
Ярослава ОСАДЧУК. Електронні страхові послуги в Україні	208
Сергій ПАХАРЧУК, Ірина МУШЕНИК. Захист інформації в комп'ютерних мережах	212
Василь ПЕЧЕНЮК, Андрій ПЕЧЕНЮК. Системи електронної комерції на фінансових ринках	216
Марія РОЗПУТНЯК. Розвиток електронної торгівлі в Україні	221
Денис РУБАНОВИЧ. Використання сучасних технологій в системі управління	225
Віка СВИСТУН. Обіг електронних грошей в Україні	230

Павло СОВ'ЯК. Процеси та інструменти верифікації якості програмного забезпечення	233
Валентин СТАВЧАНСЬКИЙ. Особливості побудови онлайн черги	237
Назарій ТАНАСІЙЧУК. Інформаційні технології в агрономії	240
Артем ТИМЧУК. Електронні банківські послуги	242
Вадим ФЛІК. Інформаційні технології сучасної освіти	246
Анатолій ЦЕХМЕЙСТРУК, Ірина МУШЕНИК. Сучасні інформаційні системи управління	250

СЕКЦІЯ 6. ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вікторія ВІЗНЮК. Особливості страхування ризиків сільськогосподарських підприємств	253
Віта ГАВРИЛЮК. Трансформаційні процеси фінансового забезпечення пенсійної системи в Україні	257
Аліна КОВАЛЬ. Особливості співпраці лізингових і страхових компаній	264
Софія НІДЗЕЛЬСЬКА. Розвиток «вертикальних ферм» у світі та в Україні	165
Олександр РАКИЦЬКИЙ. Система показників для аналізу формування і використання фінансових ресурсів	169
Аліна РОКІЦЬКА. Прибуток підприємства: складові елементи та фактори впливу на нього	273
Світлана САВІЦЬКА. Оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний та вітчизняний досвід	277
Катерина УДОВИЦЬКА. Інна ЦВІГУН. Оцінка впливу податків на діяльність підприємства	281
Павліна ФУГЕЛО. Роль досудової санації в подоланні фінансової кризи на підприємстві	284
Роксолана ХРАПЛИВА. Сучасні методи управління прибутковістю підприємства	288
Іванна ЧЕШНЕВСЬКА. Удосконалення вітчизняного пенсійного законодавства в контексті запровадження системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування	292

СЕКЦІЯ 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Галина ВОЄВІДКО

Здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності «Облік і
оподаткування»

Валентина БОРКОВСЬКА ,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВ

Основним елементом організації обліку виробничих запасів м'ясопереробного підприємства є правильно сформовані аналітичні та синтетичні реєстри обліку. На основі таких синтетичних реєстрів, а також додаткових аналітичних за видами продукції та видами виробництв матеріальних звітів за підрозділами підприємства пропонуємо сформувані комплект управлінської звітності, з урахуванням технологічних особливостей підприємства на запит керуючого апарату.

Інформацію про запаси підприємства з урахуванням особливостей виробничих процесів пропонуємо оформляти у спеціальній управлінській звітності м'ясопереробного підприємства (таблиця 1) за принципом від загального до конкретного, сформованій на основі аналітичної інформації.

Досліджуючи інформацію рекомендованої управлінської звітності про витрати виробництва м'ясопереробки в частині використаних запасів, можна зробити висновок, що обов'язковим елементом управління в сучасних умовах повинно бути ефективне планування та бюджетування виробничих запасів з метою контролю за дотриманням якісних технологічних параметрів виробництва та розміром матеріальних витрат відповідно до їх нормативів з урахуванням затверджених ТУ і класичних рецептур приготування.

**Рекомендована управлінська звітність м'ясопереробного підприємства
за видами звітних документів**

№ п.п.	Назва звітнього документа	Характеристика звітнього документа
1	Звітний документ № 1 «Зведений звіт підприємства про доходи, витрати та результат діяльності»	Відображується в розрізі виробничих підрозділів інформація про чистий дохід від реалізації, собівартість реалізації, результат реалізації, інформація про загальні постійні витрати підприємства
2	Звітний документ № 2 «Звіт про витрати та результати діяльності підприємства в розрізі основних виробничих підрозділів та видів продукції»	Формується інформація за виробничими підрозділами та асортиментними групами продукції в натуральних та вартісних вимірниках про залишок на початок періоду, обсяг виробленої продукції, реалізованої продукції за цінами реалізації та за середньою собівартістю виробництва, результат реалізації, внутрішню передачу продукції за середньою собівартістю, в тому числі природні втрати за видами продукції, внутрішню передачу на фірмову торгівлю та її результат, а також про залишки продукції на кінець звітного періоду
3	Звітний документ № 3 «Звіт про формування фактичної собівартості готової продукції»	Акумулюється інформація про витрати за видами основних виробництв і видами продукції та в цілому по підприємству з урахуванням вартості попутної продукції м'ясо-жирового виробництва. Інформація про собівартість одиниці продукції
4	Звітний документ № 4 «Деталізований зведений звіт про витрати підприємства по статтях та елементах витрат в розрізі виробничих підрозділів»	Міститься інформація з максимально можливою деталізацією за статтями витрат та за видами основних, допоміжних, обслуговуючих виробництв, а також іншими витратами підприємства, що не включаються у собівартість виробництва
5	Звітний документ № 5 «Звіт про формування фактичної собівартості ковбасних виробів»	Міститься додаткова інформація про формування собівартості ковбасних виробів у розрізі асортиментних груп за видами продукції.

З метою контролю витрат виробництва, враховуючи індивідуальність походження сировини та особливості її обробітку, на досліджуваному підприємстві розроблені технологічні блок-схеми та технологічні карти, що описують технологічні процеси переробки і нормативні коефіцієнти виходу готової продукції кожного технологічного переділу м'ясопереробного підприємства. Такий кількісний контроль виходу жилованої сировини від м'яса яловичого першої та другої категорій в ковбасному або блочному виробництві забезпечить розробку індивідуальних технологічних карт з урахуванням фіксації

контрольних результатів обвалювання та жилювання вхідної сировини на конкретному підприємстві, але не нижче офіційних загальнодержавних показників.

Головним при цьому залишається необхідність контролю та планування витрат у вартісних вимірниках, проте в умовах загострення інфляційних процесів в Україні, мінливості податкового законодавства, інтенсивного подорожчання енергоносіїв можливість стандартизації витрат на сировину майже втрачається.

Дослідження практики ведення обліку та наслідків діяльності м'ясопереробних підприємств Хмельницької області дозволило встановити, що при проведенні оперативного поточного контролю витрат, під яким розуміється контроль за рівнем певних економічних показників протягом звітного періоду доцільно, використовувати дещо інші дані порівняно з тими, що застосовуються зазвичай при подальшому аналізі діяльності.

Потреба в цьому пояснюється тим, що зібрати належним чином облікові дані протягом місяця інколи неможливо. Наприклад, важко встановити, якою буде фактична собівартість продукції за певний період (тиждень, декаду і т.д.), в той час як потрібно оцінити наслідки переробки певної кількості вхідної сировини за наказом керівництва.

Якщо розглядати систему інформації для прийняття оперативних рішень на прикладі м'ясопереробного комбінату, яке раніше займалось заготівлею великої рогатої худоби, а в останні роки закуповує сировину (м'ясо та ін.) у заготівельних організацій для подальшої переробки. Відповідно до цього поділу інформація буде згрупована по різному, адже, першому випадку керівника виробничого підрозділу буде цікавити не тільки виробництво та вихід продукції, але і "вхід", а саме: аналіз вгодованості заготовленої худоби по категоріях, результати норм виходу субпродуктів по категоріях, результати переробки молодняка і дорослої худоби. Крім того, особлива увага повинна приділятися не тільки основній, але і супутній продукції.

Таким чином, в першому випадку одним із основних економічних показників за певний період, коли ще невідома фактична собівартість основного продукту, залишається рівень середньої ціни супутньої продукції на 1 кг м'яса у

забійній масі, який визначається відношенням вартості супутньої продукції до кількості одержаного в результаті переробки м'яса.

Проте, для відображення кінцевого загального результату заготівлі та забою великої рогатої худоби по підприємству в цілому вищевказаних даних недостатньо, оскільки вони не відображують ще одного важливого показника, який би показував ступінь покриття витрат, що припадають на калькуляційну одиницю основної продукції.

Формування рекомендованої продажної ціни реалізації 1 кг м'яса в забійній масі може бути основою для формування мінімальної вартості вхідної сировини, що надходять на переробку в ковбасне та блочне відділення м'ясопереробного підприємства.

Як наслідок, пропонується провести контроль витрат і формування собівартості продукції на базі досліджуваного м'ясопереробного підприємства з урахуванням описаної методики. Для цього потрібно скористатися інформацією запропонованої раціональної управлінської звітності підприємства за певний звітний період.

Список використаних джерел

1. Круковська О. В. Борковська В. В., Короленко О. Б. Прийняття управлінських рішень, моделі та методи в аналізі, та аудиті. Інвестиції практика та досвід. 2021. № 6. С. 10-17
2. Голов С. Ф. Управлінський облік: підруч. 3-тє вид. Київ : Лібра, 2006. – 704 с.
3. Каримов А. К. Пути повышения эффективности производства в мясной промышленности : моногр. Москва : Пищевая пром-сть, 1979. 167 с.

Ангеліна ГАЄВСЬКА
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр» 2СТН курсу ОС «Бакалавр» 2СТН
курс спеціальності
071 «Облік і оподаткування» ОС «Бакалавр»
Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ «ДЕБЕТ ПЛЮС»

Бухгалтерський облік у сільському господарстві має низку особливостей, як наприклад, внутрішньогосподарські підрозділи виконують роботи і надають взаємні послуги між собою й одночасно значна частина готової продукції знову використовується у процесі виробництва: насіння на посів, корми для годівлі тварин, переробка сільськогосподарської продукції. В сільському господарстві завжди є ситуація, коли готова продукція рослинництва використовується для годівлі тварин, а готова продукція тваринництва не тільки реалізується, а й використовується для рослинництва. А ще ж не варто забувати і про незавершене виробництво.

Отже, правильний розподіл витрат у розрізі полів, підрозділів, культур (або груп тварин) і статей витрат впродовж року та подальше закриття рахунків обліку витрат у кінці року – є запорукою коректного розрахунку собівартості виготовленої продукції. Але це завдання не із легких. А ще додайте до цього облік земельних паїв, податкові накладні, реєстри і декларації. Навіть вирощуючи одну-дві культури, досягти правильних підрахунків не завжди можливо. Тому ці процеси вже давно автоматизують і спрощують.

Сьогодні вітчизняний ринок програм для автоматизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності представлений безліччю розробок, як нових, так і

тих, що зарекомендували себе ще з минулого століття. Однією із таких програм є українська розробка «Дебет Плюс».

Комплексна автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою програми «Дебет Плюс» - це можливість вести весь облік в одній програмі з готовими типовими налаштуваннями проводок, документів та звітів.

У цій програмі представлені галузеві звіти для сільського господарства в комплексі. Тобто є вся основна щомісячна, квартальна та річна звітність; інтеграція з клієнт-банкками; експорт інформації для електронного кабінету платника податків, М.Е.Дос, Сота, Соната та інших програм електронного документообігу. Крім того, зауважимо, що «Дебет Плюс» дозволяє автоматизувати всі ділянки бухгалтерського обліку, а саме:

- облік рослинництва й тваринництва;
- облік запасів і необоротних активів;
- облік земельних паїв;
- облік заробітної плати;
- банківські і касові операції;
- автотранспорт.

Для можливості отримання собівартості готової продукції та аналізу її структури, при введенні системи в експлуатацію в Плані рахунків до витратних рахунків прикріплюють такі розрізи аналітичного обліку:

- види продукції;
- види витрат;
- виробничі підрозділи.

Облік витрат по рослинництву проводиться в розрізі культур, полів, виробничих підрозділів (бригад) і видів витрат. Є можливість одержувати звіти по списанню матеріальних цінностей (посівного матеріалу, добрив, хімічних засобів захисту) в розрізі культур і виробничих підрозділів, отримання звіту по Формі № 21-заг «Звіт про реалізацію сільськогосподарської продукції».

Характерною особливістю є можливість одночасного обліку поголів'я в живій вазі і в головах. Реалізовано облік приплодів і приростів. Облік поголів'я

ведеться в розрізі вікових груп, підрозділів (ферм) і матеріально відповідальних осіб. Є можливість отримання «Звіту по тваринництву».

У програмі ведеться довідник транспортних засобів. Для тракторного парку ведеться довідник додаткового обладнання, яке агрегується з кожним транспортним засобом. На кожну таку зв'язку заводяться види виконуваних робіт, для яких задаються норми витрати палива і норми виробітку. На підставі заведених у систему нарядів на роботу тракторного парку, система автоматично розраховує кількість палива, що підлягає списанню по нормі, а також суми заробітної плати водіїв.

Для машино-тракторних парків є можливість отримувати звіти по кількостям витрати палива за нормою, сумах нарахованої заробітної плати, обсягів виконаних робіт у гектарах еталонної ріллі в розрізі культур, виконаних робіт, підрозділів (тракторних парків), тракторів і водіїв. Є можливість контролю економії і перевитрати палива по водіям.

На підставі заведених шляхових листів система автоматично проводить розрахунок кількості палива, що підлягає списанню по нормі, а також суми заробітної плати водіїв. Підтримуються такі види оплати, як годинна тарифна ставка і відрядна оплата праці (за тонно-кілометри, за тони перевезеного вантажу, за додаткові роботи).

Підтримуються різні види розрахунку заробітної плати працівників, а саме:

- окладна форма оплати праці;
- годинна тарифна ставка;
- відрядна оплата праці (за нарядами);
- оплата праці за трудовими угодами;
- оплата праці сумісників.

Дані за сумами заробітної плати водіїв із занесених нарядів на роботу сільськогосподарських машин та із шляхових листів потрапляють автоматично, що дозволяє уникнути повторного рознесення інформації. Система автоматично відстежує суми заборгованості перед працівниками по заробітній платі. Бухгалтерські проведення за результатами розрахунку заробітної плати формуються автоматично.

Розподіл загальноновиробничих витрат та витрат допоміжних виробництв на готову продукцію проводиться за допомогою режиму «Закриття рахунків» згідно з методикою, прийнятою на підприємстві (наприклад, пропорційна тонно-кілометрам, еталонним гектарам, прямим витратам, до сум заробітної плати, фізичним обсягами виробленої продукції і т.п.). При цьому після закриття рахунків зберігається аналітичний розріз отриманої собівартості, що дає можливість аналізу структури фактичної собівартості за видами витрат (посівний матеріал, ПММ, добрива, заробітна плата, відрахування до бюджету тощо).

У програмі є окремий довідник договорів на оренду земельних ділянок. Нарахування орендної плати за паї автоматизовано. Облік сум орендної плати ведеться в розрізі населених пунктів (сіл) і орендодавців. Передбачена виплата орендної плати як грошима, так і видача продукції в рахунок паю.

Отже, за нашими дослідженнями, програма автоматизації бухгалтерського обліку «Дебет Плюс» надає широкі можливості для ведення бухгалтерського, оперативного і податкового обліку на сільськогосподарських підприємствах України. Модульність програми поєднується з комплексним обліком – від первинних документів до фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Зайдман С.А. Автоматизация бухгалтерского учета в сельском хозяйстве. *Компьютер в бухгалтерском учете и аудите*. 2018. № 3. <http://www.optim.ru/comp/2000/3/vesuchet/vesuchet.asp>.

2. Григорук А.О. Характеристика ринку бухгалтерських програм для сільського господарства. Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. Частина II. Науково-методична робота з обліку та звітності АПК: стан та перспективи. За редакцією П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненка, В.М. Жука. Київ : Інститут аграрної економіки, 2003. С. 178-182.

3. Кропивко М.Ф., Козак М.І., Похіленко В.І., Романова Е.П. Основи архівно-комп'ютерної форми обліку. УААН; Ін-т аграр. екон./ під ред. П.Т. Саблука. Київ : ІАЕ УААН, 2014. 126 с.

ОБОВ'ЯЗКОВА ТА ДОБРОВІЛЬНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ У ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Відповідно до п. 1 ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 40, юридичні особи зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань для забезпечення вірогідності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Але насправді інвентаризація може бути обов'язковою або добровільною.

У випадку *добровільної* інвентаризації об'єкти і періодичність інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства.

Річна *інвентаризація* є суцільною, тобто охоплює всі види зобов'язань та всі активи підприємства незалежно від їх місцеперебування, у тому числі:

- предмети, що передані у тимчасове користування, оренду або перебувають на реконструкції, модернізації, консервації, у ремонті, запасі або резерві незалежно від технічного стану;
- активи і зобов'язання, які обліковуються на позабалансових рахунках (цінності, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні);
- умовні активи і зобов'язання (непередбачені активи та зобов'язання) підприємства (застави, гарантії, зобов'язання тощо);
- бланки документів суворої звітності;
- інші активи.

Фактично річна інвентаризація є підготовчим етапом для складання фінансової звітності. А оскільки така звітність складається на останній день

звітнього року, то й інвентаризацію необхідно провести до 31 грудня. Але зовсім не обов'язково проводити інвентаризацію саме 31 грудня (дату складання фінзвітності) – фактичну дату, на яку буде проведено інвентаризацію певних активів та зобов'язань, керівник підприємства визначає самостійно у відповідному наказі. Є строки проведення річної інвентаризації певних активів та пасивів юридичної особи, які зазначені в Положенні «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879:

Не раніше ніж за три місяці до дати балансу (з 01.10 до 31.12)
<ul style="list-style-type: none"> • необоротні активи (крім незавершених капітальних інвестицій, об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації перебуватимуть поза підприємством, зокрема автомобілів, морських і річкових суден, які вирушать у тривалі рейси, тощо); • запаси (крім незавершеного виробництва та напівфабрикатів, інших матеріальних цінностей, які на момент інвентаризації перебуватимуть поза підприємством); • поточні біологічні активи; • дебіторська та кредиторська заборгованість; • витрати і доходи майбутніх періодів; • зобов'язання (крім невикористаних забезпечень, розрахунків із бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування).

За рішенням керівника підприємства інвентаризація інструментів, приладів, інвентарю може проводитися щороку обсягом не менше 30 % усіх зазначених об'єктів з обов'язковим охопленням інвентаризацією протягом трьох років. Що ж стосується основних засобів, які на дату інвентаризації перебуватимуть поза підприємством, то їх інвентаризацію слід провести до дати тимчасового вибуття таких об'єктів з підприємства:

Не раніше ніж за два місяці до дати балансу (з 01.11 до 31.12)
<ul style="list-style-type: none"> • незавершені капітальні інвестиції; • незавершене виробництво; • напівфабрикати; • фінансові інвестиції; • гроші; • кошти цільового фінансування; • зобов'язання у частині невикористаних забезпечень; • розрахунки з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Є й такі об'єкти, інвентаризація яких може бути проведена у будь-який час, та мало того, періодичність її проведення становить не рідше одного разу на три роки. Зокрема, це стосується таких об'єктів:

- земельні ділянки;
- будівлі, споруди та інші нерухомі об'єкти (крім нерухомого майна державних підприємств).

Таким чином, річну інвентаризацію слід проводити у будь-який визначений керівником день, але враховуючи наведені вище терміни. Якщо підприємство невелике і впорається з інвентаризацією доволі швидко, то інвентаризацію можна провести і в грудні. Але велике підприємство, тим більше таке, що має активи, розташовані в різних місцях зберігання, може за місяць і не впоратися, тож йому доведеться почати ще в жовтні.

Зрозуміло, що у разі, якщо проводити інвентаризацію на будь-яку іншу дату ніж 31 грудня – її показники (залишки активів та зобов'язань) будуть відрізнятись від показників фінансової звітності (оскільки від дати проведення інвентаризації до дати балансу в об'єктах інвентаризації можуть відбутись зміни). Але це не є помилкою, оскільки якщо інвентаризація буде вчасно і правильно проведена, а наступні господарські операції правильно відображені в обліку, це не скасовує вірогідність даних у фінзвітності.

Отже, річну інвентаризацію можна розділити на наступні групи, виходячи з особливості проведення кожної з них, що встановлені Положенням № 879:

- інвентаризація основних засобів;
- інвентаризація нематеріальних активів;
- інвентаризація незавершених капітальних інвестицій;
- інвентаризація запасів;
- інвентаризація біологічних активів;
- інвентаризація готівки, коштів та їх еквівалентів, бланків документів суворої звітності;
- інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- інвентаризація витрат і доходів майбутніх періодів, забезпечень та резервів.

Якщо обсяг об'єктів інвентаризації доволі суттєвий і потребує значних трудових ресурсів, то на підприємстві можуть створюватись робочі інвентаризаційні комісії. Також Положенням № 879 не заборонено залучати до складу інвентаризаційної комісії осіб, які не є працівниками чи засновниками підприємства.

Варто зазначити, що за несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій коштів і матеріальних цінностей відповідальність встановлена ст. 164-2 Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП) і накладається на посадових осіб, відповідальних за проведення інвентаризації (а це керівник підприємства) у вигляді штрафу:

- від 8 до 15 н.м.д.г. (136 - 255 грн.);
- від 10 до 20 н.м.д.г. за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за аналогічне порушення (170 - 340 грн.).

Але і тут є певне «але» - правом накладання такої відповідальності наділено не податківців, а органи державного фінансового контролю (ст. 234-1 КУпАП). А тому податківці під час перевірки застосовувати таку адміністративну відповідальність не мають права.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 40 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 17.10.2021 р.).
2. Положення «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 р. № 879 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 16.10.2021 р.).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 51 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 17.10.2021 р.).

Михайло КОНИЩЕНКО
здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Бакалавр» спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

МЕТОДИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИБУТТЯ І СПИСАННЯ

Відповідно до п. 26 НП(С)БО 7 «Основні засоби» амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів – у бухгалтерському обліку це рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» і нараховується із застосуванням таких методів:

1. Прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

2. Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

3. Прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи зі строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

4. Кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

5. Виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених згідно ст. 138 ПКУ (крім випадку застосування виробничого методу, для якого строк корисного використання не встановлюється).

Приклад 1. Підприємство придбало два вантажних автомобілі, один з яких планується використовувати для доставки сировини від складів постачальників до виробничого цеху, а другий – для доставки продукції зі складу покупцям. Перший автомобіль може використовуватись нерівномірно протягом року та у напружених умовах роботи – міжміські перевезення, а другий планується завантажувати рівномірно та використовувати в межах міста. Для першого автомобіля доцільнішим буде виробничий метод амортизації залежно від обсягів перевезень, а для другого – прямолінійний метод. Якщо перший автомобіль буде переведений на доставку продукції, то для нього буде доцільно змінити метод нарахування амортизації з виробничого на прямолінійний.

Відповідно до п. 27 НП(С)БО 7 амортизація інших необоротних матеріальних активів (це всі субрахунки рахунку 11) нараховується або прямолінійним, або виробничим методом. Всі інші методи амортизації до цих активів не застосовуються. Втім, з цього правила зроблено виняток для НМА (субрахунок 112) та бібліотечних фондів (субрахунок 111). Амортизація цих об'єктів може нараховуватися двома методами:

- у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 % його вартості, яка амортизується, та решта 50 % вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або

- в першому місяці використання об'єкта нараховується амортизація в розмірі 100 % його вартості.

На нашу думку, вибір одного з двох методів варто зафіксувати в обліковій політиці підприємства. У бухгалтерському обліку сума нарахованої амортизації збільшує суму витрат підприємства та одночасно суму зносу основних засобів: Д-т 23, 91, 92, 93, 94 К-т 13.

Нагадаємо, що перед складанням річної фінансової звітності підприємства повинні проводити річну інвентаризацію, в тому числі і інвентаризацію основних засобів. І от за результатами інвентаризації підприємство визначає, які з об'єктів основних засобів перестали відповідати критеріям визнання активів. Отже, якщо буде виявлено основні засоби, які перебувають вже в такому стані, що не підлягають ремонту і які не можна використовувати за первісним призначенням, то за результатами інвентаризації приймається рішення про їх списання.

Таким чином, на кінець року у балансі повинні відображатися лише ті об'єкти основних засобів, які є активами та використовуються у діяльності підприємства. Якщо посеред року буде виявлено, що об'єкт основного засобу перестав відповідати критеріям активу, про це видається відповідний наказ та приймається рішення про списання або продаж.

Приклад 2. У зв'язку з остаточним псуванням обладнання, яке перебувало в експлуатації 24 місяці, прийнято рішення про ліквідацію, про що складено акт на списання. Первісна вартість об'єкта – 50000,00 грн., щомісячна амортизація за прямолінійним методом – 833,33 грн. В такому разі сума амортизації: $23 \text{ міс.} \times 833,33 \text{ грн.} = 19166,59 \text{ грн.}$ Балансова (залишкова) вартість: 30833,41 грн. Послуги сторонніх організацій за демонтаж: 5000 грн. (без ПДВ).

Унаслідок ліквідації основних засобів отримано деталі, які зараховані на баланс за чистою вартістю реалізації 18000,00 грн. Деталі продано сторонній

організації. Підприємство є платником податку на прибуток і визначає податкові різниці. Коригування фінансового результату основних засобів до оподаткування відобразимо у бухгалтерському обліку в таблиці 1.

Таблиця 1

Списання основних засобів у зв'язку із псуванням

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Коригування фінансового результату до оподаткування	
		Д-т	К-т		+	-
1.	Списано ОЗ на суму накопиченої амортизації	131	104	19166,59	п. 138.1	п. 138.2
2.	Списано суму залишкової вартості	976	104	30833,41	п. 138.1	п. 138.2
3.	Послуги сторонніх організацій за демонтаж	976	631	5000,00	–	–
4.	Отримано деталі після ліквідації ОЗ	209	746	18000,00	–	–
5.	Продано деталі	361	712	24000,00	–	–
6.	Відображено ПЗ з ПДВ	712	641/ПДВ	4000,00	–	–
7.	Відображено собівартість	943	209	18000,00	–	–

Приклад 3. Підприємство «А» подарувало підприємству «Б» верстат, який планується використовувати у господарській діяльності. Залишкова вартість верстата – 4000,00 грн., сума зносу – 2000,00 грн. Підприємство «Б» понесло витрати на доставку у розмірі 500,00 грн. (операція без ПДВ). Приймальна комісія підприємства «Б» визначила справедливую вартість верстата у розмірі 4500,00 грн. Сторони операції є платниками ЄП та платниками ПДВ. Відображення операції у бухгалтерському та податковому обліку (див. у таблиці 2).

Отже, з метою продажу основних засобів потрібно перевести до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, які обліковуються на субрахунку 286. У цей момент основні засоби перетворюються з необоротних активів на оборотні, а саме на запаси (товари). Продаж основних засобів регулюється вже іншим НП(С)БО, а саме НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність».

Відображення безоплатно наданих та отриманих основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.	Дохід у платника ЄП
		Д-т	К-т		
Дарувальник					
1.	Списано ОЗ	977	104	4000,00	–
2.	Списано суму амортизації	131	104	2000,00	–
3.	Нараховано ПЗ з ПДВ за п. 198.5 ПКУ (4000,00 x 120:100)	977	641/ПДВ	800,00	–
Обдарований					
1.	Відображення безоплатно отриманого ОЗ	104	424	4500,00	4500
2.	Відображено витрати на транспортування обладнання	15	685	500,00	–
3.	Сплачено за послуги транспортування	685	311	500,00	–
4.	Введення ОЗ в експлуатацію	104	15	500,00	–
5.	Нараховано амортизацію (умовно: 5000:60 = 83,33)	91	131	83,33	–
6.	Відображено дохід у сумі, пропорційній до нарахованої амортизації, щодо об'єкта ОЗ, отриманого безоплатно (умовно: 4500:60 = 75,00)	424	745	75,00	–

Крім того, варто звернути увагу на те, що вибуття основних засобів внаслідок передачі до Статутного капіталу іншого підприємства обліковується як їх продаж, тобто їх потрібно вивести зі складу необоротних активів і відобразити у складі запасів на субрахунок 286.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: документ 2755-17, редакція від 04.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 11.10.2021 р.).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10> (дата звернення 12.10.2021 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 12.10.2021 р.).

Мар'яна ЛЕВИЦЬКА
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

АМОРТИЗАЦІЯ ТА СПИСАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НП(С)БО 7 «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»

Згідно з п. 4 НП(С)БО 7 «Основні засоби» амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). А вартість, яка амортизується – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Підприємство не зобов'язане обов'язково встановлювати ліквідаційну вартість основних засобів (далі ОЗ). Якщо воно не має можливості оцінити, яку суму коштів або які активи воно отримає при ліквідації ОЗ в майбутньому, можна не встановлювати ліквідаційну вартість.

Зауважимо, що ліквідаційна вартість визначається індивідуально для кожного ОЗ при зарахуванні його на баланс, тому в облікову політику не потрібно вносити будь-які положення про ліквідаційну вартість ОЗ. Наприклад, таке положення облікової політики, як «підприємство встановлює ліквідаційну вартість всіх ОЗ в розмірі 10 % від їх первісної вартості» буде помилковим, тому що воно не враховує особливості кожного об'єкта ОЗ і тому спричиняє недостовірність показників фінансової звітності.

Від поняття амортизації слід відрізнити поняття зносу. Знос основних засобів – це накопичена амортизація об'єкта ОЗ з початку його корисного використання (п. 4 НП(С)БО 7). Саме знос ОЗ відображається у рядку 1012 балансу.

Не підлягає амортизації вартість земельних ділянок, природних ресурсів і капітальних інвестицій. Земля, як основний засіб, не амортизується, і це пов'язано з тим, що виконуються дві умови:

- у землі немає визначеного терміну корисного використання;
- корисність земельних ділянок постійно відновлюється.

Це ж саме можна сказати і про відтворювані природні ресурси. Капітальні інвестиції ще не стали об'єктами ОЗ, вони ще не використовуються і тому теж не амортизуються.

Головним параметром нарахування амортизації є строк корисного використання ОЗ. Відповідно до п. 23 НП(С)БО 7 цей строк встановлюється підприємством (у розпорядчому акті) при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс). При визначенні строку враховується очікуване використання об'єкта з урахуванням його потужності або продуктивності, фізичний та моральний знос, що передбачається, правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори (п. 24 НП(С)БО 7).

Часто таким розпорядчим актом є акт форми № ОЗ-1, у якому наводяться відповідні висновки комісії, яка приймає об'єкт ОЗ. Також можна видати і окремий наказ на введення в експлуатацію об'єкта ОЗ.

Нерідко підприємства встановлюють уніфіковані строки корисного використання для груп ОЗ та закріплюють цей вибір в обліковій політиці. За це не штрафують, проте у п. 23 та п. 24 НП(С)БО 7 прямо визначено, що строк корисного використання встановлюється індивідуально для кожного об'єкта ОЗ.

Встановлений строк корисного використання – не догма. Він може переглядатися, якщо змінилися параметри, які були враховані при його встановленні, і відповідно змінилися очікувані економічні вигоди від використання ОЗ (п. 25 НП(С)БО 7). Часто такою подією стає капітальний ремонт, реконструкція, модернізація, добудова, дообладнання ОЗ, внаслідок

чого ОЗ може дати більше економічних вигід, ніж раніше. До речі, на період реконструкції ОЗ, модернізації, добудови, дообладнання та консервації нарахування амортизації призупиняється.

Так само і метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід від його використання (п. 28 НП(С)БО 7). Метод амортизації об'єкта ОЗ переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигід від його використання.

Амортизація нараховується щомісячно (п. 29 НП(С)БО 7), а всі зміни в нарахуванні амортизації (початок нарахування, призупинення, відновлення, зміна суми, припинення нарахування) відбуваються з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулася відповідна подія, зокрема:

- введення ОЗ в експлуатацію – початок його використання;
- зміна строку корисного використання ОЗ;
- зміна вартості, що амортизується;
- зміна методу нарахування амортизації;
- початок періоду капітального ремонту, реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання ОЗ, якщо він більше ніж місяць. Відповідно, якщо цей період триває менше ніж місяць, нарахування амортизації не призупиняється;
- списання ОЗ з балансу.

Винятком є виробничий метод нарахування амортизації, за якого всі зміни відбуваються не з наступного місяця, а з дати настання відповідної події (п. 29 НП(С)БО 7).

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: документ 2755-17, редакція від 04.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 22.05.2020).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10> (дата звернення 22.05.2020).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 22.05.2020).

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10> (дата звернення 22.05.2020).

5. Замлинський, В.А. Облік основних засобів: переосмислення принципів та завдань. Електронний ресурс. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 1. URL http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/9_Zamlin.pdf.

6. Зима, Г.І. Проблеми формування облікової політики щодо необоротних активів . *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 10., Ч. II. С. 96-100.

7. Іванус Н.І. Методичні особливості аналізу використання основних засобів на підприємстві [Текст]. *Економічний аналіз : Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики*. Випуск 2. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 279-281.

8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.05.2020).

Іванна МАЙСТЕР

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана САВІЦЬКА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

Фінансовий стан будь-якого підприємства безпосередньо залежить від платіжної дисципліни кожного з його контрагентів. Коли учасник економічних відносин порушує умови платіжної дисципліни, то виникають дебіторська або кредиторська заборгованість. [1]

Бухгалтерський термін “дебіторська заборгованість”, або як її часто називають бухгалтери “дебіторка”, походить від латинського “debet”, що значить “він винен”. Одним словом, дебіторська заборгованість – це борг, який нам мають повернути [2].

Дебіторська заборгованість є нормальним явищем у діяльності підприємства до тих пір, коли вона контрольована та своєчасно погашається. Особливо проблемним є питання щодо суперечностей між бухгалтерським та податковим обліком у формуванні резерву сумнівних боргів, обліку сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Постановка правильно організованого обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах перш за все повинна сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і доведення заборгованості до стану безнадійної.

Залишки дебіторської заборгованості у бухгалтерському балансі поділяються на дві групи – поточна і довгострокова.

Довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу, буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – це дебіторська заборгованість, виникає в ході нормального операційного циклу, буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Поточну дебіторську заборгованість за товари, роботи, продукцію, послуги, коли немає впевненості щодо її погашення, називають сумнівною дебіторською заборгованістю.

Безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість про неповернення чи за якою минув термін позовної давності.

Поточна дебіторка за товари, роботи чи послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів вважається чистою реалізаційною вартістю дебіторської заборгованості [3].

Основним первинним документом, який використовується для обліку дебіторської заборгованості, вважається накладна з такими реквізитами: одиниця виміру, найменування продукції, ціна, кількість та сума. Як правило, на даному документі чотири підписи: керівника і головного бухгалтера, хто відпустив, а також прийняв.

Дебіторську заборгованість підприємства можна підтвердити первинною документацією, яка містить відомості про виконану роботу (надану послугу) або поставлений товар (товарна накладна, товаротранспортна накладна, акти приймання-здачі послуг). Доказами дебіторської заборгованості можуть служити також результати експертизи щодо якості, вартості товарів, акти звірки розрахунків [3].

Відображення операцій щодо виникнення дебіторської заборгованості та її списання (закриття) цілком залежить від самої природи заборгованості, тобто об'єкта її виникнення. Дебіторська заборгованість класифікується за такими групами, з використанням відповідних рахунків (субрахунків) (табл. 1):

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- заборгованість, забезпечена векселями;
- надання позики;

- заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- інша дебіторська заборгованість [4].

Таблиця 1

Облік дебіторської заборгованості

Група заборгованості	Відповідний рахунок (субрахунок)	Примітки
Дебіторська заборгованість за відвантажені продукцію, товари, роботи, послуги	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	
Дебіторська заборгованість за попередню сплату (видані аванси) за продукцію, товари, роботи, послуги	371 «Розрахунки за виданими авансами»	Можливо також обліковувати на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» та ін.
Дебіторська заборгованість орендаря за майно, що передано у фінансову оренду	181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду»	
Дебіторська заборгованість, забезпечена векселями	34 «Короткострокові векселі одержані»; 182 «Довгострокові векселі одержані»	
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	Використовується для обліку нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, що підлягають надходженню
Дебіторська заборгованість з внутрішніх розрахунків	682 «Внутрішні розрахунки»; 683 «Внутрішньо-господарські розрахунки»	Використовуються для розрахунків з дочірніми і асоційованими підприємствами та з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс

Для того, щоб бути поінформованим про дебіторську заборгованість на підприємстві здійснюють її аналіз кінцевим результатом якого є сума заборгованостей всіх дебіторів за товари, роботи або послуги (в залежності від того, яким видом діяльності займається підприємство), а досліджують часовий інтервал виникнення заборгованості.

Регулярне ведення бухгалтером обліку дозволяє проаналізувати дебіторську заборгованість і своєчасно вжити необхідних заходів щодо запобігання виникненню на підприємстві простроченої дебіторської заборгованості. [1]

Список використаних джерел

1. Драбаніч А. Дебіторська заборгованість підприємства: поняття та структура. Збірник наукових праць №2(17) URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/162/04.pdf>.

2. Дебіторська заборгованість. *Головбух*.
URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst>.

3. Дебіторська заборгованість: як уникнути і стягнути. URL: <https://salex-lcc.com.ua/styagnennya-debitorskoji-zaborgovanosti>

4. Дебіторська заборгованість: особливості обліку URL:
<http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9795>.

Вероніка МИХАЙЛИШИН

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія СЕМЕНИШЕНА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

Сьогодні суб'єкти малого бізнесу як суб'єкти підприємницької діяльності займають провідне місце в економіці країни. Вони динамічно розвиваються, адаптуються до нововведень у законодавстві щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій, змін обсягів діяльності за рік по відповідних групах платників єдиного податку та особливостей перебування на спрощеній системі оподаткування, використання різних облікових реєстрів, вибору пакету річної фінансової звітності, застосування міжнародних стандартів фінансової звітності тощо. Усі нововведення створюють значні перешкоди у прийнятті більш гнучких та оперативних рішень керівництвом підприємства, дотриманні податкової дисципліни, реєстрації фактів господарської діяльності, складанні достовірної фінансової звітності.

Першочерговим завданням для будь-яких суб'єктів господарювання є необхідність перевірки відповідності чинному законодавству критеріїв визначення розміру підприємства.

Господарський кодекс України [1, ст. 55] визначає характеристику і критерії віднесення до суб'єктів малого підприємництва та мікропідприємництва: середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) і річний дохід від будь-якої діяльності. Суб'єкт господарської діяльності має перевіряти його відповідність одночасно обом критеріям. Отже, по суті, суб'єкти мікропідприємництва за визначеними критеріями включаються до суб'єктів малого підприємництва.

Важливим моментом, на який слід звернути увагу, визначаючи чисельність працівників для віднесення суб'єкта господарської діяльності до певної категорії підприємництва (мале, велике чи середнє), є те, що в ній ураховуються не лише штатні працівники, а й сумісники та працівники, що працюють за цивільно-правовими договорами.

Якщо ж розглядати Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», то до мікропідприємств, малих, середніх та великих належать підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: середня кількість працівників; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); балансова вартість активів [7]. На жаль, у цій класифікації підприємств немає згадок про суб'єктів малого підприємництва.

При цьому потрібно врахувати такі моменти:

до якої категорії належить підприємство, визначають за даними річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному;

категорія підприємства змінюється, тільки якщо підприємство не відповідає критеріям відповідної категорії підприємств протягом двох років поспіль.

Наступним важливим етапом для суб'єктів малого підприємництва є вибір оптимальної форми ведення бухгалтерського обліку, при цьому необхідно враховувати особливості функціонування підприємства, а саме: вид діяльності, кількість операцій за місяць, їх складність та чисельність працівників, а також систему оподаткування. Чинні паперові форми ведення бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва та особливості їх застосування розглянуто у [4, с. 83-84]. Вибрана форма ведення обліку має сприяти багатофункціональному використанню інформації, максимальному зменшенню дублюванню облікових процесів та економії праці облікових працівників, а також задовольняти потреби усіх користувачів.

За даними облікових реєстрів суб'єкти малого підприємництва мають складати та подавати до відповідних органів фінансову звітність, передбачену

нормами чинного Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [5].

Зміна старої назви Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» пов'язана з тим, що цей стандарт оперував поняттям «суб'єкт малого підприємництва», тобто був підлаштований під «градацію» підприємств зі ст. 55 Господарського кодексу України.

У НП(С)БО 25 уточнено, хто його застосовує: малі підприємства; мікропідприємства; неприбуткові організації; підприємства - платники єдиного податку групи 3 (незалежно від того, в яку категорію підприємств вони потрапляють); представництва іноземних суб'єктів господарювання.

Не поширюється НП(С)БО 25 на ті підприємства, які ведуть облік за Міжнародними стандартами фінансової звітності. Малі та середні підприємства застосовують МСФЗ не за кількісними критеріями, а відповідно до таких характерних рис та якісних показників: не є підзвітними громадськості; оприлюднюють фінансові звіти загального призначення для зовнішніх користувачів (наприклад, власники, що не беруть участі в управлінні підприємством, існуючі та потенційні кредитори, а також кредитно-рейтингові агентства).

Раніше питання подання неприбутковими організаціями спрощених форм фінансової звітності у вітчизняному законодавстві було висвітлено неоднозначно. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» містив інформацію про те, що для неприбуткових організацій встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, а в самому П(С)БО 25 вказівки не було. Тепер у НП(С)БО 25 чітко вказано, що воно застосовується й неприбутковими організаціями.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначено коло підприємств, які подають спрощену фінансову звітність. І під вимоги Закону чинним НП(С)БО 25 змінено назву форм звітності й уточнено, які форми якими підприємствами подаються (табл. 1).

Комплекти форм фінансової звітності в розрізі суб'єктів малого підприємництва

Форми фінансової звітності	Назва комплекту фінансової звітності		Хто складає
	за П(С)БО 25	за НП(С)БО 25	
№ 1-м, № 2-м	«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	«Фінансова звітність малого підприємства»	1) малі підприємства (крім підприємств - платників єдиного податнику групи 3); 2) представництва іноземних суб'єктів господарювання
№ 1-мс, № 2-мс	«Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	«Фінансова звітність мікропідприємства»	1) мікропідприємства; 2) неприбуткові організації; 3) підприємства - платники єдиного податку групи 3

Отже, для мікропідприємств і малих підприємств, які визнані такими відповідно до внесених змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» й які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначено НП(С)БО 25.

Урегульовано також питання для підприємств групи 3, що перебувають на спрощеній системі оподаткування і працюють без ПДВ, яким дозволялося здійснювати записи в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису. Тепер бухгалтерський облік такими підприємствами ведеться за П(С)БО.

Також закріплено в НП(С)БО 25 вимогу щодо відображення доходів і витрат за вимогами П(С)БО 15 «Доходи» і П(С)БО 16 «Витрати», а не правилами податкового законодавства.

У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прописано, що суб'єкти господарювання, які мають право застосовувати НП(С)БО 25, самостійно вирішують, чи користуватися їм формами звітності з НП(С)БО 25 або ж подавати повний комплект звітності. Але відзначимо, що і Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», і Порядок № 419 [6] говорять про подання суб'єктами малого підприємництва тільки скороченої фінансової звітності.

За малими підприємствами, мікропідприємствами, неприбутковими організаціями, платниками єдиного податку групи 3 закріплено право використовувати Спрощений план рахунків [9]. Це означає й те, що вони можуть використовувати і загальний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій [3].

Водночас є застереження про те, що підприємства застосовують спрощений План рахунків у разі складання ними звітності згідно з НП(С)БО 25. У разі вирішення підприємством подавати повний комплект фінансової звітності вони мають застосовувати і загальний План рахунків.

В Інструкції № 291 тепер уточнено, що всі підприємства, у тому числі й неприбуткові організації, повинні вести облік із використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності» (і на власний розсуд можуть ще використовувати рахунки класу 8 «Витрати за елементами»). До речі, чинний Спрощений план рахунків рахунки класу 8 не передбачає, що свідчить про невідповідність вимогам НП(С)БО 25.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-М Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 26.09.2021).
2. Дугар Т.Є., Мац Т.П. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва в комп'ютерному середовищі. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2. С. 190-198.
3. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
4. Лайчук С.М. Прогресивна форма ведення бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»*. 2014. Вип. 2. С. 80-89.

5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» від 25 лютого 2000 р. № 39. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-00> (дата звернення: 21.09.2021).
6. Порядок подання фінансової звітності : Постанова КМУ від 28 лютого 2000 р. № 419. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.09.2021).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-ХМ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.09.2021).
8. Романченко Ю.О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.
9. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01> (дата звернення: 22.09.2021).
10. Хмелюк А. Розвиток малого бізнесу в Україні як фактор становлення соціально орієнтованої економіки: нормативний та обліковий аспект. *Економічний аналіз*. 2019. Т 29. № 3. С. 116-123.

Олег ОЛЕКСЕНКО
здобувач вищої освіти ІСТН курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОСТАННЬОГО ЕТАПУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вже декілька років (починаючи з 2015 р.) порядок, строки та обов'язковість проведення інвентаризації визначено у Положенні «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879. Цим положенням мають користуватись всі без винятку юридичні особи незалежно від форми власності, організації або системи оподаткування. Тобто, воно поширюється і на таких юридичних осіб як громадські організації, бюджетні та неприбуткові установи, а також представництва іноземних суб'єктів господарювання. Але це положення не поширюється на фізичних осіб – підприємців (незалежно від обраної системи оподаткування).

Останнім етапом інвентаризації є відображення її результатів у бухгалтерському обліку підприємства. Для цього бухгалтерська служба підприємства проводить перевірку всіх підрахунків у інвентаризаційних описах (актах інвентаризації). Виявлені помилки у цінах, таксуванні та підрахунках повинні бути виправлені та завірені підписами всіх членів інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) і матеріально відповідальних осіб. На останній сторінці інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) робиться відмітка про перевірку цін, таксування та підрахунки результату за підписами осіб, які проводили цю перевірку.

Після цього, бухгалтерською службою складаються звіральні відомості активів і зобов'язань, у яких відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів. Такими

результатами може бути як нестача активів, так і їх надлишок, а також пересортиця. Бухгалтерський облік результатів інвентаризації розглянемо залежно від їх виду.

Таблиця 1

Відображення в обліку нестач, виявлених унаслідок
інвентаризації на підприємстві

Операція	Д-т	К-т	Сума
Нестача необоротних активів: списано нестачу необоротних активів	976	10, 11, 12	Балансова вартість
Списано накопичену амортизацію	13	10, 11, 12	Нарахована амортизація
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	976	641	На суму балансової вартості у бухобліку на початок звітного періоду, протягом якого здійснюється така операція
Нестача запасів (у тому числі в межах норм природного убутку)	947	20, 21, 22, 25, 26, 27, 28	Вартість запасів
Нестачі незавершеного виробництва; нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах	91	20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28 (якщо такі активи розміщені у цехах)	Вартість запасів
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ на списані запаси понад норм природного убутку	947	641	ПДВ на вартість придбання
Нестача коштів у касі	947, 072*	301, -	Виявлена нестача
Винну особу встановлено	375	716, 072*	Нестача, що підлягає відшкодуванню
Внесено кошти винною особою	301 (311)	375	Внесені кошти
* Одночасно зі списанням нестачі на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей». Списання з субрахунку 072 відбувається, якщо винні особи встановлені, в сумі, що належить до відшкодування винуватцями.			

Перш ніж починати процедуру відшкодування збитків з матеріально відповідальної особи, слід перевірити, чи немає помилки в бухгалтерському обліку або ж неоформлених (чи не переданих до бухгалтерії) первинних документів щодо таких нестач. Звісно, все це слід було зробити до початку

інвентаризації, але якщо цей недолік було виявлено під час проведення інвентаризації, доводиться враховувати і таку причину відхилень даних бухгалтерського та інвентаризаційного обліку. Як і у випадку з надлишками, тому розглянемо облік виявлених нестач у таблиці 2.

Таблиця 2

Відображення в обліку виявлення надлишків унаслідок інвентаризації

Операція	Д-т	К-т	Сума
Виявлено надлишки ОЗ та НА	10; 11; 12 10; 11; 12	746 424**	Справедлива вартість*
Нараховано амортизацію на виявлені надлишкові ОЗ	424	745***	Нарахована амортизація
Виявлено надлишки товарів і запасів	20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28	719	Чиста вартість реалізації, якщо вони реалізуються, або в оцінці можливого використання запасів, якщо вони використовуються на самому підприємстві****
Оприбутковано надлишок готівки в касі	301	719	Суми виявлених надлишкових коштів
<p>* Справедлива вартість – це сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату (п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби»).</p> <p>** Якщо ОЗ та НА отримані безоплатно у минулому і не зараховані вчасно на баланс.</p> <p>*** У сумі, пропорційній до нарахованої кожного звітного періоду амортизації (п. 18 П(С)БО 15 «Дохід»).</p> <p>**** Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію (п. 4 П(С)БО 9 «Запаси»). А от щодо оцінки можливого використання запасів чіткого визначення не встановлено, проте в такому разі доцільно зважати на вартість подібних запасів з урахуванням їх стану.</p>			

Реальні надлишки активів трапляються на практиці не так часто. В основному виявлені надлишки активів є наслідком помилок у бухгалтерському обліку, що виникають або через неправомірне списання активів (у тому числі і повністю амортизованих необоротних активів), або через не відображення наявних на підприємстві первинних документів, або ж несвоєчасне їх надання контрагентами). Тому перед тим, як визнавати дохід у вигляді справедливої вартості надлишку, варто переконатись, що на нього немає непроведених в обліку первинних документів та не було допущено помилкового списання. Якщо «надлишок» виник помилково, таку помилку слід виправити згідно з П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах".

Відображення в обліку пересортиці, виявленої внаслідок
інвентаризації на підприємстві

Операція	Д-т	К-т	Сума
Внаслідок пересортиці нестачі перевищують лишки	947 072	28	У сумі перевищення нестач над надлишком
Встановлено винну особу	375	716	
Нараховано компенсуючі ПЗ з ПДВ	947	641	На різницю між сумою нестач и надлишків
Внаслідок пересортиці лишки перевищують нестачі	28	719	У сумі перевищення лишків над нестачами

Варто звернути увагу, що взаємне зарахування лишків і нестач унаслідок пересортиці допускається тільки щодо запасів однакового найменування і в тотожній кількості за умови, що лишки і нестачі утворилися за один і той самий період, що перевіряється, та в однієї і тієї самої матеріально відповідальної особи. Хоча за розпорядженням керівництва зарахування може бути допущено стосовно однієї і тієї самої групи запасів, якщо цінності, що входять до її складу, мають схожість за зовнішнім виглядом або упаковані в однакову тару (у разі відпуску їх без розпакування тари).

При виявленні пересортиці спочатку здійснюється взаємне зарахування. Тобто в дебет рахунку обліку (наприклад, 28 «Товари») номенклатури, за якою виявили надлишок, списується кредит рахунку обліку, за яким виявлено недостачу. Далі відбувається визначення результату такої пересортиці у вартісному вимірі. У разі взаємозаліку нестач і лишків унаслідок пересортиці, коли вартість запасів, що виявились у нестачі, більша від вартості запасів, що виявились у надлишку, різницю вартості відносять на винних осіб. Якщо особи, винні в пересортиці, не встановлені, то за такими сумовими різницями в протоколах інвентаризаційної комісії наводять причини, з яких різниці не можуть бути віднесені на винних осіб.

Проводити річну інвентаризацію юридичним особам варто і особливу увагу варто звернути на останній (заклучний) етап інвентаризації. Адже саме вона дозволяє оцінити правильність ведення бухгалтерського обліку, збереження

активів та їх сучасний стан, вчасно виявити розбіжності, виправити помилки або покарати винних у нестачах та псуванні цінностей.

Список використаних джерел

1. Положення «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 р. № 879 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 16.10.2021 р.).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" від 28.05.1999 р. № 137 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99> (дата звернення 16.10.2021 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 17.10.2021 р.).

Владислав ОРИЩУК

Здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Облік та оподаткування»

Володимир ПРОТАСОВ,

викладач економічних дисциплін,

ВСП «Житомирський торговельно-економічний

фаховий коледж КНТЕУ»,

м. Житомир

ОПЛАТА ПРАЦІ БІБЛІОТЕКАРЯ ШКОЛИ

В час технологічних змін у суспільстві, наявності електронних бібліотек навчальних закладів, роль бібліотекаря дещо зменшилась. Але ніщо не замінить живого спілкування з фахівцем, який порадить художню книгу сучасного автора, допоможе підібрати необхідний матеріал для написання цікавої та змістовної доповіді чи творчого доробку.

Метою роботи є розгляд особливостей нарахування різних видів основної та додаткової оплати праці, проведення утримань з доходів на прикладі бібліотекаря загально-освітньої школи.

На кожному підприємстві є свої особливості нарахування різних видів оплати праці, проведення утримань. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» розрізняють: основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Вони складають фонд оплати праці підприємства [1, с.170]. Серед основних видів додаткової заробітної плати у бібліотекаря в загально-освітній школі можна виділити доплати та надбавки за облік фонду підручників, ведення необхідної документації, бібліотечну роботу, вислугу років, тощо.

Розглянемо приклади нарахування основної та додаткової заробітної плати, визначення сум податків, зборів, які проводяться у загально-освітній школі для шкільних бібліотекарів. Працівники бібліотек у закладах освіти є учасниками педагогічного процесу, але не є педагогічними працівниками. Бібліотеки навчальних закладів віднесено за призначенням до спеціальних бібліотек, а самі бібліотекарі належать до працівників культури. За родом своєї діяльності

шкільні бібліотекарі є працівниками культури, а за відомчою належністю - працівниками освіти.

Особливості нарахування різних видів оплати праці для бібліотекаря розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Оплата праці бібліотекаря

Нарахування	Сума, грн.	Відрахування	Сума, грн.
Погодинна зарплата	4000,00	ПДФО 18%	1548,00
Фонд підручників 15% від зарплати	600,00	ВЗ 1,5%	129,00
Особливі умови праці 50% від зарплати	2000,00	Всього	1677,00
Престиж 20% від зарплати	800,00		
Документація 10% від зарплати	400,00	Зарплата за першу половину поточного місяця	3000,00
Бібліотечна робота 10% від зарплати	400,00		
Вислуга 10% від зарплати	400,00		
Всього	8600,00	Всього	3000,00
До видачі $8600,00 - 1677,00 - 3000,00 = 3923,00$			

Джерело: Складено автором.

Величини доплата та надбавок визначаються за відсотком, вказаним у таблиці 1, від суми погодинної заробітної плати. Погодинна заробітна може бути іншою, якщо працівник бібліотеки відпрацював не всі робочі дні місяця. Також можуть бути дещо іншими розміри доплат та надбавок.

Правильне нарахування, своєчасна виплата заробітної плати свідчить про високий професійний рівень працівників бухгалтерії та турботу керівництва підприємства про трудовий колектив.

Список використаних джерел

1. Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Фінансовий облік : підруч. 4-те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

Оксана ПОНЗЮК

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та

технологій електронного бізнесу,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

У бухгалтерському обліку одним із елементів господарських засобів є засоби у сфері обігу, складовою частиною яких є грошові кошти. Облік грошових коштів ведеться у кожному підприємстві, ефективне функціонування якого залежить від правильної організації їх обліку. Більшість операцій, що відбуваються у підприємстві, пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем товарів та послуг і, у зв'язку з цим, оплатою та одержанням грошових коштів. Наявність грошових коштів у підприємстві впливає на його платоспроможність, а також ефективність діяльності та подальший розвиток.

Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів».

Цілком зрозуміло, що фінансова діяльність підприємства залежить від достовірності та оперативності обліку. Практика показує, що перед господарюючими суб'єктами постійно виникають деякі облікові проблеми стосовно руху та наявності грошових коштів. Це потребує побудови належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів, яка передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності.

Серед проблем обліку операцій з грошовими коштами є неповне та несвоєчасне відображення грошових коштів у системі обліку, у результаті чого неможливо чітко визначити реальний розмір коштів, оскільки вони не будуть повністю та своєчасно оприбутковані. Відсутність інформації про рух реальних грошових потоків дуже ускладнює, а практично, майже не дозволяє ефективно управляти капіталом. Така ситуація матиме наслідком неправильне відображення податкових стягнень і, ця помилка тягне за собою ряд інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації.

Серед основних проблем системи організації та обліку грошових потоків можна виділити наступні. По-перше, не зважаючи на останні вдосконалення системи організації та обліку грошових коштів в Україні, існує проблема неузгодженості національних положень, що регламентують цю сферу бухгалтерського обліку, із міжнародними стандартами, основними з яких є:

- відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку;
- при тотожності у тлумаченні, відмінність самих категорій: «рух грошових коштів» у національних положеннях та «грошові потоки» – у міжнародних;
- розбіжності в ідентифікації потоків грошових коштів за видами діяльності (наприклад, віднесення грошових потоків, що виникають від податків на прибуток до певного виду діяльності; розбіжності у відображенні сплачених та отриманих дивідендів та відсотків тощо);
- неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо.

Другою проблемою є недосконалість системи управлінського обліку та відсутність управлінської звітності з руху грошових коштів на підприємстві, що зумовлює нестачу аналітичних та оперативних даних що характеризують реальні фінансові процеси на підприємстві для подальшого проведення цих операцій у бухгалтерському обліку, формування і складання повної та достовірної фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень. Крім того, до загальних облікових проблем у сфері управління грошовими коштами можна віднести: недостатність та недосконалість форм та методів розрахунків,

особливо для здійснення зовнішньоекономічної діяльності; слабе матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів; наявність грубих порушень платіжної дисципліни та недосконалість механізмів контролю за дотриманням касової дисципліни, тощо.

Для усунення як зазначених проблемних питань, так і проблем організації та обліку грошових потоків загалом, можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення системи бухгалтерського обліку у сфері управління грошовими коштами:

- розширення та вдосконалення форм та методів здійснення розрахунків (клірингових розрахунків, використання рахунків овердрафт, тощо);
- вдосконалення та розвиток систем і технологій банківського обслуговування підприємств (корпоративних карток, системи «Клієнт – Банк» тощо);
- подальше адаптування Національних положень бухгалтерського обліку що регламентують організацію та облік грошових коштів до міжнародних стандартів;
- розробка механізмів та методів зміцнення платіжної дисципліни і контролю за дотриманням касової дисципліни (наприклад, проведення інвентаризації каси не рідше одного разу на місяць, створення фонду дрібної готівки та введення відповідного активного рахунку в Плані рахунків бухгалтерського обліку);
- розробка та запровадження форм, методів та механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів (наприклад, запровадження автоматизованої системи управління грошовими потоками на підприємстві, розробка форм управлінської звітності з руху грошових коштів та механізмів її складання тощо);
- необхідність розширення та удосконалення нормативно-правової бази з ведення бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємствах.

Тож, перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у пошуку нових методів, механізмів та форм, щодо вдосконалення наявної системи організації бухгалтерського обліку грошових потоків в Україні. Адаптація

національних положень до міжнародних стандартів та впровадження нових методів дозволить значно покращити організацію та ведення бухгалтерського обліку грошових коштів, знизить ризики помилок і дозволить підвищити ефективність роботи підприємств.

Ще однією проблемою обліку операцій з грошовими коштами є ухилення від оподаткування шляхом використання необлікованих готівкових грошових коштів. Головною причиною цього є надто високий рівень оподаткування заробітної плати в порівнянні з низьким рівнем соціальних гарантій.

Організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів також визначена серед основних проблем обліку операцій з грошовими коштами. Відомо, що безперервний періодичний рух грошових коштів є основою ефективного функціонування сучасного підприємства. Для забезпечення оперативного контролю за рухом грошових коштів, ми пропонуємо здійснювати в організаціях розробку фінансових планів надходження і витрачання грошових коштів на наступний рік, де буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати коштів у розрізі статей витрат.

Також підприємствам на початку кожного місяця доцільно було б формувати звіт за попередній місяць про надходження і використання грошових коштів та порівнювати його з нормативними (плановими) показниками. Така система контролю, на наш погляд, є перспективною і вона значно вплине на підвищення ефективності усього процесу управління діяльністю підприємства. Важлива роль у вирішенні цього питання покладається на необхідність застосування конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне, матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів. При цьому, впровадження автоматизованого обліку грошових коштів забезпечить високу точність та правильність облікових даних; підвищення продуктивності праці працівників.

Таким чином, вище зазначені обставини вимагають подальшого дослідження особливостей обліку операцій з грошовими коштами і внесення, на цій основі, пропозицій по удосконаленню обліку.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Титаренко Я. Проблеми організації обліку грошових коштів та рекомендації щодо її удосконалення. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/7_100051.doc.htm.
3. Гушу Д. Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>.
4. Парді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2013. Вип. 2 /1, Т. 18. С. 82–86.
5. Абрамчук М.Ю., Оголь О.О. Проблеми обліку грошових потоків на підприємстві та шляхи їх вирішення. *Економічні проблеми сталого розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. Суми : СумДУ, 2015. - С. 324-325.

Яна ПОСОЛІЙ

Здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності «Облік і оподаткування»

Валентина БОРКОВСЬКА ,

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та технологій електронного бізнесу,

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СИСТЕМА ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СОБІВАРТІСТЮ ПРОДУКЦІЇ КОМПЛЕКСНИХ ВИРОБНИЦТВ

Ефективне функціонування і розвиток виробничо-господарської діяльності комплексних виробництв забезпечується створенням необхідних умов. Необхідна така система управління, яка заснована на закономірностях ринкових відносин, пов'язаних з орієнтацією підприємства на попит і потреби ринку, широким використанням науково-технічних досягнень, регулюванням міжфірмових відносин.

Системний підхід полягає в тому, що в управлінні підприємство розглядається як сукупність взаємозалежних елементів, таких як трудові ресурси, структура, завдання і технології, які орієнтовані на досягнення різних цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Застосування системного підходу полегшує для керівників завдання управління підприємством в єдності складових його частин, які нерозривно переплітаються із зовнішнім світом.

Для забезпечення системного підходу необхідний всебічний облік характеристик керованого об'єкта, що визначає його структуру та організацію, здатність реагувати на різні дії.

Об'єктивні передумови системного підходу містяться в самій діяльності підприємства, що розглядається як складна, динамічна і самоврядна система, що володіє властивостями цілісності та внутрішньої активності. Виявлення всебічних зв'язків і залежність між різними сторонами господарської діяльності становить головну відмінну особливість системного підходу.

М'ясопереробне виробництво можна розглядати як систему, що складається з трьох компонентів: ресурсів, продукції і виробничого процесу, які представлені на рис.1.

Рис. 1. Модель процесу «ресурси - продукція»

Джерело: узагальнено автором

Системний підхід до управління виробництвом передбачає розгляд виробничої діяльності м'ясопереробного підприємства як виробничої системи, що виконує операційні функції.

Операційна система охоплює всю виробничу діяльність підприємства. Вона складається з трьох підсистем: переробної, що забезпечує, планування, обліку та контролю.

Сучасне управління виробництвом ділиться на системи операцій, необхідні для створення матеріальних цінностей:

- 1) розробка та впровадження стратегії і напрямків виробничої діяльності підприємства;
- 2) розробка виробничого процесу, проектування продукції, введення стандартів і норм на її виробництво;
- 3) планування, облік і контроль поточного функціонування виробничої системи.

Становлення багатоукладної економіки пов'язане з реформуванням організаційно-економічних відносин, створенням різноманітних форм власності і господарювання. У період реформ питання управлінської діяльності вимагають теоретичного осмислення і нетрадиційних підходів і рішень.

Крім того, з'являється необхідність поглиблення методології та формування системи бухгалтерського обліку з позиції ринкових відносин.

Зміна системи суспільних відносин, а також цивільно-правового середовища зумовлює необхідність виділення з системи бухгалтерського обліку підсистеми управлінського обліку. Підсистема управлінського обліку на підприємстві представлена на рис. 2.

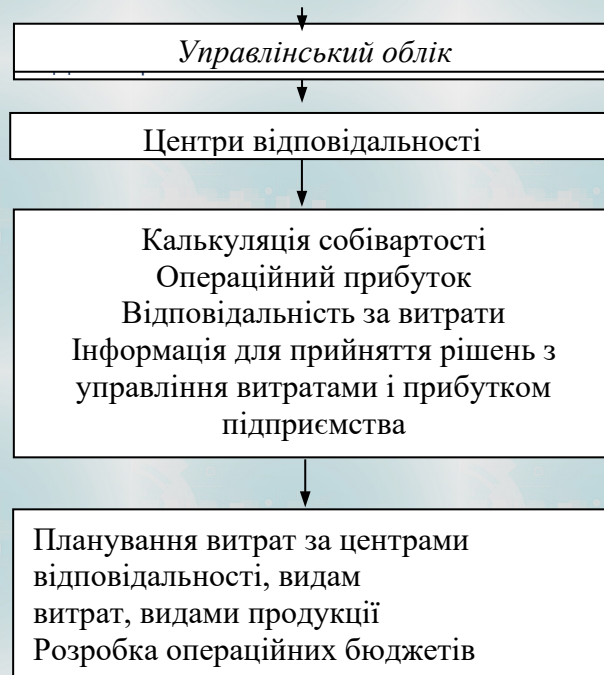

Рис. 2. Структура управлінського обліку на підприємстві

Джерело: узагальнено автором

Основною метою управлінського обліку є забезпечення системи управління підприємством необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Сутність такого підходу до постановки бухгалтерського обліку полягає в тому, що підприємства самостійно розробляють облікову політику для вирішення поставлених перед урахуванням завдань.

В даний час підприємства м'ясопереробної промисловості вимагають суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має удосконалення системи бухгалтерського обліку, а саме впровадження на м'ясопереробних підприємствах (м'ясокомбінатах) ефективної системи управлінського обліку.

Список використаних джерел

1. Лень В. Співвідношення понять «непродуктивні витрати» і «витрати» та їх класифікація. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 10. С. 33-37.
2. Шандора Н. Створення ефективної системи управління витратами підприємства. *Фінанси України*. 2003. № 7. С. 97-101.
3. Юрченко К. Методика розподілу непрямих витрат виробництва. *Вісник податкової служби України*. 2011. № 39. С. 59-63.

Володимир ПРОТАСОВ,
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Житомирський торговельно-економічний
фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ РУХУ ПРОДУКТІВ В ЇДАЛЬНІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Важко уявити сучасні школу, ліцей чи гімназію без їдальні, де організовано якісне, смачне та повноцінне харчування. Правильне визначення собівартості та ціни реалізації виготовлених страв має важливе значення для визначення витрат та доходів закладу освіти.

Особливостям організації бухгалтерського обліку та визначенню собівартості виготовленої продукції, наданих робіт, послуг присвятили свої праці Бутинець Ф.Ф., Василенко Ю.А., Даньків Й.Я., Крупка Я.Д., Лишиленко О.В. та багато інших. Але потребує подальших досліджень порядок калькулювання собівартості страв в їдальнях закладів освіти.

Метою роботи є розгляд особливостей калькулювання собівартості страв в шкільній їдальні.

Особливу увагу під час організації харчування учнів необхідно приділяти зниженню кількості спожитого цукру, розподілу білків, жирів та вуглеводів, які мають містити страви, пропоновані школярам упродовж дня. Енергетична та поживна цінність їжі (вміст макро- і мікронутрієнтів) у закладах дошкільної, загальної середньої освіти та інших закладах освіти, що провадять освітню діяльність на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти, дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (далі - заклади) повинна відповідати загальним віковим потребам здобувачів освіти/дітей згідно з нормами фізіологічних потреб в основних харчових речовинах та енергії, визначеними МОЗ [1]. У закладах загальної середньої освіти для учнів усіх класів незалежно від навчальної зміни повинно бути організовано щонайменше одноразове гаряче харчування відповідно до норм.

Розглянемо деякі особливості калькулювання собівартості страв на прикладі роботи шкільної їдальні. На підставі технологічних карток, де вказана норма бруutto витрат продуктів, складаємо калькуляційні картки, в яких визначаємо ціну реалізації страви. Окремі заклади освіти не складають калькуляційні картки та виконують розрахунок в таблиці довільної форми. Для прикладу беремо нескладне меню, доступне більшості учнів невеличкої школи. Дані таблиць дані є умовними, вони наведені як приклад. Відповідно до Норм споживання основних груп харчових продуктів в реальному меню закладу освіти будуть трохи інші показники. Для скорочення розрахунків в таблиці наведемо розрахунок вартості харчування учнів на день. Отримана вартість страв відображається в меню закладу освіти. Зразок розрахунку вартості харчування на день розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок вартості харчування на 01.09.202 р.

Назва страви	Вихід страви, г	Найменування продуктів	Норма на 1 порцію, бруutto, кг	Ціна, грн.	Сума, грн.
Суп рисовий з маслом 73 %	250/3	Картопля	0,080	10,00	0,80
		Крупа рисова	0,008	10,00	0,08
		Морква	0,0125	10,00	0,13
		Цибуля	0,012	10,00	0,12
		Масло 73 %	0,003	250,00	0,75
		Всього			1,88
Чай з цукром	200/15	Чай заварка сухий	0,005	200,00	1,00
		Цукор	0,015	30,00	0,45
		Всього			1,45
Ковбаса в /г	35	Ковбаса в /г	0,035	150,00	5,25
Хліб житній	60	Хліб житній	0,060	25,00	1,50
Масло 73 %	8	Масло 73 %	0,008	250,00	2,00
Всього на день			-----	-----	12,08

Джерело: Складено автором

Показники, наведені в таблиці 1, мають важливе значення, оскільки є основою для визначення ціни реалізації кожної страви. Вони суттєво впливають на визначення величини доходів від шкільної їдальні закладу освіти. Важливе значення має правильне складання меню-вимоги на видачу продуктів.

Як свідчить практика, форма та зовнішній вигляд документа, що застосовується закладами освіти, може відрізнятися від наведеної. Меню – вимога на видачу продуктів харчування використовується для визначення кількості та вартості

продуктів, необхідних для приготування страв на день. Зразок меню-вимоги наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ 202 р.

Меню – вимога на видачу продуктів харчування _____ 202 р
Кількість дітей, що харчуються 30 чол.

СТРАВИ	Найменування та кількість продуктів харчування, що підлягають закладці									
	картопля	круп а рис	морква	цибуля	масло 73 %	ковбаса в/г	чай завар. сух.	цукор	хліб житній	Всього, грн
Суп рисовий з маслом 73 %	0,080/2,4	0,008/0,24	0,0125/0,375	0,012/0,36	0,003/0,09					
Ковбаса в /г						0,035/1,05				
Чай з цукром							0,005/0,15	0,015/0,45		
Хліб житній									0,060/1,8	
Масло 73 %					0,008/0,24					
Разом до видачі, кг	2,40	0,24	0,375	0,36	0,33	1,05	0,15	0,45	1,8	
Ціна	10,00	10,00	10,00	10,00	250,00	150,00	200,00	30,00	25,00	
Сума	24,00	2,40	3,75	3,60	82,50	157,50	30,00	13,50	45,00	362,25

Джерело: Складено автором

При заповненні таблиці 2 необхідно врахувати кількість учнів, що харчуються протягом дня. Нехай кількість учнів, що харчуються, становить 30 чоловік. З технологічної картки страви «Суп рисовий з маслом 73%» встановлюємо, що норма бруutto для картоплі на одну порцію становить 0,080 кг./чол. Тоді для 30 осіб кількість картоплі на приготування страви становить 0,080 кг./чол.*30 чол. = 2,4 кг. Аналогічно можна визначити кількість всіх інших продуктів, необхідних для приготування страв. Маючи загальну кількість продуктів та ціни, визначаємо вартість продуктів, необхідних на приготування страв на день. Дані за кожен день з меню-вимог на видачу продуктів харчування є основою для зведеної відомості витрат продуктів.

Форма та зовнішній вигляд відомості можуть відрізнятися від наведеної. Зокрема, відомість може містити інформацію про залишки продуктів, їх

надходження за місяць, тобто таблиця схожа на оборотну відомість. Зразок зведеної відомості наведено в таблиці 3.

Таблиця 3
ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ 202 р.

Зведена відомість витрат продуктів за вересень 202 р.

№	Найменування	Од.	01.09	02.09	...	Всього	Ціна	Сума
1	Картопля	кг	2,40	...				
2	Крупа рисова	кг	0,24					
3	Морква	кг	0,375					
4	Цибуля	кг	0,36					
5	Масло вершкове 73 %	кг	0,33					
6	Ковбаса в/г	кг	1,05					
7	Чай	кг	0,15					
8	Цукор	кг	0,45					
9	Хліб житній	кг	1,80					
10							
	Всього							
Кухар		Комірник						

Джерело: Складено автором

Показники зведеної відомості, наведені в таблиці 3, використовуються при списанні витрачених продуктів та визначенні загальної суми витрат закладу освіти.

Правильне документальне оформлення, достовірне визначення вартості страв, витрачених продуктів свідчить про високий професійний рівень бухгалтерів, кухарів та всіх інших працівників закладу освіти, хто причетний до організації харчування школярів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження норм та порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305. Дата оновлення: 03.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

Юлія РЕВВА

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ АКТИВОМ ТА ЇЇ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Відповідно до п. 5 НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Це означає, що підприємство очікує погашення такої заборгованості – коштами або у негрошовій формі, і при цьому достовірно визначена сума такого погашення – певна сума грошових коштів, певна кількість товару визначеної вартості, певна вартість послуг чи робіт тощо.

А от якщо підприємство надає своєму контрагенту кошти, товари (роботи, послуги) без отримання компенсації (безоплатно), дебіторська заборгованість такого отримувача не визнається, адже надходження економічних вигід від нього не очікується. Наприклад, надана безповоротна фінансова допомога або безоплатно надані товари, послуги не можуть визнаватися дебіторською заборгованістю, адже жодних компенсацій підприємство не очікує, отже економічних вигід немає.

За приписами п. 6 НП(С)БО 10 поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю.

У цьому ж пункті написано, що у разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими

доходами (процентами) у періоді її нарахування. Це положення ми докладніше розберемо далі, у наступній статті.

А зараз розберемо найпростіші, так би мовити, базові приклади обліку дебіторської заборгованості на прикладах. Наприклад, якщо немає сумніву, що заборгованість буде погашена, на неї не створюється резерв сумнівних боргів.

Приклад 1. Підприємство здійснило передоплату продавцеві за товар у сумі 120000 грн., в т.ч. ПДВ – 20000 грн. Продавець зобов’язаний поставити йому товар протягом 60 днів після отримання передплати. Це немонетарна поточна дебіторська заборгованість, яка має бути погашена у негрошовій формі шляхом постачання товару.

Приклад 2. Підприємство відвантажило товар покупцю на умовах подальшої оплати коштами протягом 30 днів з дати відвантаження. Вартість товару – 162000 грн., в т.ч. ПДВ – 27000 грн. Оскільки воно очікує погашення заборгованості за товар коштами, це буде монетарна поточна дебіторська заборгованість.

Таблиця 1

Облік поточної дебіторської заборгованості

Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
<i>Приклад 1 – передоплата постачальнику за товари, роботи, послуги, необоротні активи</i>			
Здійснено передоплату постачальнику за товари, роботи, послуги, необоротні активи – виникнення немонетарної дебіторської заборгованості	371	311	120000
Відображено непідтверджений податковий кредит з ПДВ на дату оплати	6442	6441	20000
Відображено підтверджений податковий кредит з ПДВ на дату складання вчасно зареєстрованої ПН або на дату реєстрації невчасно зареєстрованої ПН*	641	6442	20000
Отримано товари, роботи, послуги, необоротні активи від постачальника	20, 22, 23, 28, 15	631	100000
Списано підтверджений податковий кредит	6441	631	20000
Зараховано отримання товару в рахунок передоплати - погашення немонетарної заборгованості у негрошовій формі	631	371	120000
<i>Приклад 2 – відвантаження товару покупцю на умовах подальшої оплати</i>			
Відвантажено продукцію, товари покупцю, надано послуги, виконано роботи на умовах подальшої оплати коштами – виникнення монетарної дебіторської заборгованості	361	701, 702, 703	162000
Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	701, 702, 703	6432**	27000
Зареєстровано податкову накладну в ЄРПН	6432	641	27000
Отримано оплату – погашено монетарну дебіторську заборгованість коштами	311	361	162000

*Відповідно до п. 198.6 ПКУ не належать до податкового кредиту суми ПДВ, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними/розрахунками коригування до ПН. Суми ПДВ, зазначені у ПН/РК, які були зареєстровані в ЄРПН з порушенням строку реєстрації, можуть бути включені до складу податкового кредиту того податкового (звітного) періоду, у якому вони зареєстровані в ЄРПН (або наступному звітному періоді), але не пізніше ніж через 1095 календарних днів з дати складення ПН/РК.

**У таблиці показаний облік підтвердженого і непідтвердженого податкового зобов'язання з ПДВ. Окремі субрахунки для обліку непідтвердженого (очікуваного) і підтвердженого ПДВ (коли ПН вже зареєстровано) дозволяє перевірити правильність обліку ПДВ та повноту реєстрації ПН – з їхньою допомогою можна проконтролювати, чи всі ПН складені і зареєстровані, чи не складено помилково зайві ПН і т.д. Залишок субрахунку 6432 показує, що є такі поставання, за якими податкові накладні ще не складені та/або не зареєстровані.

Відповідно до п. 4 НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти», одним із видів фінансових активів є грошові кошти та їх еквіваленти, а також контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства. Отже, якщо за дебіторською заборгованістю очікується отримання коштів, таку заборгованість називають поточною дебіторською заборгованістю, яка є фінансовим активом. Відповідно до п. 6 НП(С)БО 13, фінансові активи включають, зокрема, дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу. Також фінансовим активом є дебіторська заборгованість, яка утворилася внаслідок видачі іншій стороні кредиту (позики) і погашення якої очікується у грошовій формі.

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу, - це дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу (п. 4 НП(С)БО 13). Як правило, торговельна дебіторка не призначається для перепродажу.

У вищенаведених прикладах 1 і 2 дебіторська заборгованість покупців на рахунку 36 є фінансовим активом, бо вона буде погашатися коштами

(монетарна), а заборгованість постачальників на рахунку 371 не є фінансовим активом, тому що вона передбачає постачання ними товарів, робіт, послуг в рахунок раніше здійсненої оплати коштами (немонетарна).

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № 290 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.help/law/z0860-99> (дата звернення 12.10.2021 р.).

2. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*: документ 2755-17, редакція від 15.04.2021 № 1402-IX 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 11.10.2021 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.09.2020 № 588 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення 12.10.2021 р.).

Тетяна РОМАНЧУК

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

В умовах ринкової економіки виникають певні особливості ведення бухгалтерського обліку, що зумовлюють необхідність самостійного визначення облікової політики установами для відображення специфічних операцій та подій господарської діяльності у фінансовій звітності. Очевидним є те, що при цьому мають враховуватись вимоги, які встановлені законодавством щодо державного регулювання бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні з метою створення єдиних правил, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів.

Формування облікової політики є непростим і важливим етапом в діяльності суб'єкта господарювання, який є дуже трудомістким та відповідальним, оскільки впливає на фінансові результати та ефективність діяльності в цілому. Економічно обґрунтована політика дає змогу суб'єкту господарювання впливати на ефективність використання своїх ресурсів та на фінансово-економічні показники своєї діяльності.

Для того, щоб в повному обсязі розкрити всі аспекти формування облікової політики підприємства, необхідно розглянути її в контексті організації бухгалтерського обліку, оскільки це є методична стадія організації обліку.

Формування облікової політики підприємства залежить від інтересів різних груп користувачів облікової інформації і є одним з важливих етапів функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання, адже від прийнятої облікової політики залежить не тільки фінансовий результат, а й фінансовий стан підприємства. Повне та правдиве подання інформації про

фінансові результати і фінансовий стан підприємства у звітності значною мірою залежить від рівня формування та застосування облікової політики, яка би враховувала умови діяльності підприємства, організаційно-технологічні особливості тощо. Від уміло сформованої облікової політики залежить ефективність управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та стратегія його розвитку на тривалу перспективу.

Повнота та достовірність операцій у сфері обліку забезпечуються обліковою політикою і внутрішніми процедурами банку, що проводяться відповідно до законодавства України, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України та міжнародних стандартів фінансової звітності [1, с. 7].

Поняття «облікова політика» (accounting policies) у міжнародну практику обліку офіційно було впроваджено в листопаді 1974 р. у зв'язку із прийняттям, а з 01.01.1975 р. – введенням в дію Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 1 «Розкриття облікової політики» [2, с. 2]. В Україні поняття «облікова політика» з'явилося в бухгалтерській термінології на початку 90-х років ХХ ст. у результаті перекладу Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Потреба в цьому виникла у зв'язку з відмовою України від жорсткої державної регламентації фінансової звітності та введенням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, адекватних міжнародним [3, с. 19].

Облікова політика є елементом системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку, а основна мета – забезпечити одержання достовірної інформації про фінансовий стан установи, результати її діяльності, що є необхідним для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень. Облікова політика є складником фінансової звітності та зазвичай формується відповідно вищими органами регулювання обліку та звітності через такі норми, як міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО і МСФЗ), державні законодавчі норми – Закон про бухгалтерський облік (Положення та Інструкції НБУ, накази про облікову політику).

Досконало сформована облікова політика підприємства є одним із вагомих складників механізму управління діяльністю установи. Проте для прийняття

управлінських рішень про облікову політику установи потрібно сформувати об'єктивну, достовірну, повну, зрозумілу та правдиву облікову інформацію, яка би для зацікавлених користувачів (зовнішніх та внутрішніх) максимально розкривала дані про фінансово-господарську діяльність банку. За допомогою сформованої облікової політики можна впливати на фінансові результати та ефективність діяльності установи загалом.

Під час формування облікової політики одним із головних завдань є виокремлення тих факторів, які більшою мірою впливають на функціонування господарчої системи. Тому на вибір і обґрунтування облікової політики установи впливає низка факторів, як зовнішніх так і внутрішніх.

Поряд із зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на формування облікової політики, необхідно виділити спеціальні фактори, до яких належить технічне забезпечення та наявність ефективної системи інформаційного забезпечення банківської установи.

Чинна законодавчо-нормативна база, що регламентує бухгалтерський облік у банках України, не містить опису структури облікової політики банку, що не дає змоги однозначно трактувати її окремі складові елементи (розділи).

Під час формування облікової політики необхідно використовувати проектні матеріали бухгалтерського обліку, тобто графіки документообігу, посадові інструкції, проекти комп'ютеризованого обліку, плани щодо організації бухгалтерського обліку. Згідно зі стандартами бухгалтерського обліку облікова політика установи протягом року змінюватися не може, тому на початку року є можливість змінити облікову політику й описати зміни в наказі про облікову політику.

Облікова політика може змінюватися, якщо зміна:

- вимагається нормативно-правовими актами Національного банку України, прийнятими відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, та/або міжнародними стандартами фінансової звітності;
- приводить до того, що фінансові звіти надають достовірну та доречнішу інформацію про вплив операцій, інших подій або умов на фінансовий стан, фінансові результати діяльності або грошові потоки банку.

Не вважається зміною в обліковій політиці:

- нова облікова політика щодо операцій, які не є суттєвими;
- нова облікова політика щодо операцій, які відрізняються по суті від попередніх і не здійснювалися раніше. Нова облікова політика застосовується до подій та операцій з часу їх виникнення.

Сьогодні облікова політика є складником системи управління банку, що формується відповідно до напрямів його діяльності. Групування організаційного, методологічного та технічного аспектів облікової політики дасть змогу установі банку оптимізувати структуру Положення про облікову політику та чітко розмежувати права й обов'язки окремих учасників облікового процесу. Під час формування облікової політики банку керівництву варто враховувати вплив зовнішніх факторів, зокрема соціально-економічні умови і тенденції розвитку економіки України і світу.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене постановою Правління НБУ від 30.12.1998 р. № 566 із змінами.
2. Янчева Л.М., Акімова Н.С. Генезис облікової політики та її економічна сутність. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. № (7). 2008. 69 с.
3. Житній П. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2005. № 3. С. 19–22

Діана СВІДЕР

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Інна ЦВІГУН**,
д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Основні засоби є важливою і невід'ємною складовою фінансово-господарської діяльності любого підприємства, вони відіграють важливу роль, зокрема, в економічних процесах, саме через це термінологія відіграє значну роль у відображенні основних засобів у синтетичному і аналітичному обліку та зрештою у звітності.

У бухгалтерському обліку засоби праці виділено в окремий об'єкт обліку, який має назву «основні засоби». Підходи до трактування поняття «основні засоби» згідно правового регулювання наведено на рисунку 1.

Відповідно до П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Поряд із тим у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (IAS) 16 міститься визначення: основні засоби - це матеріальні об'єкти, які утримують задля використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду [2].

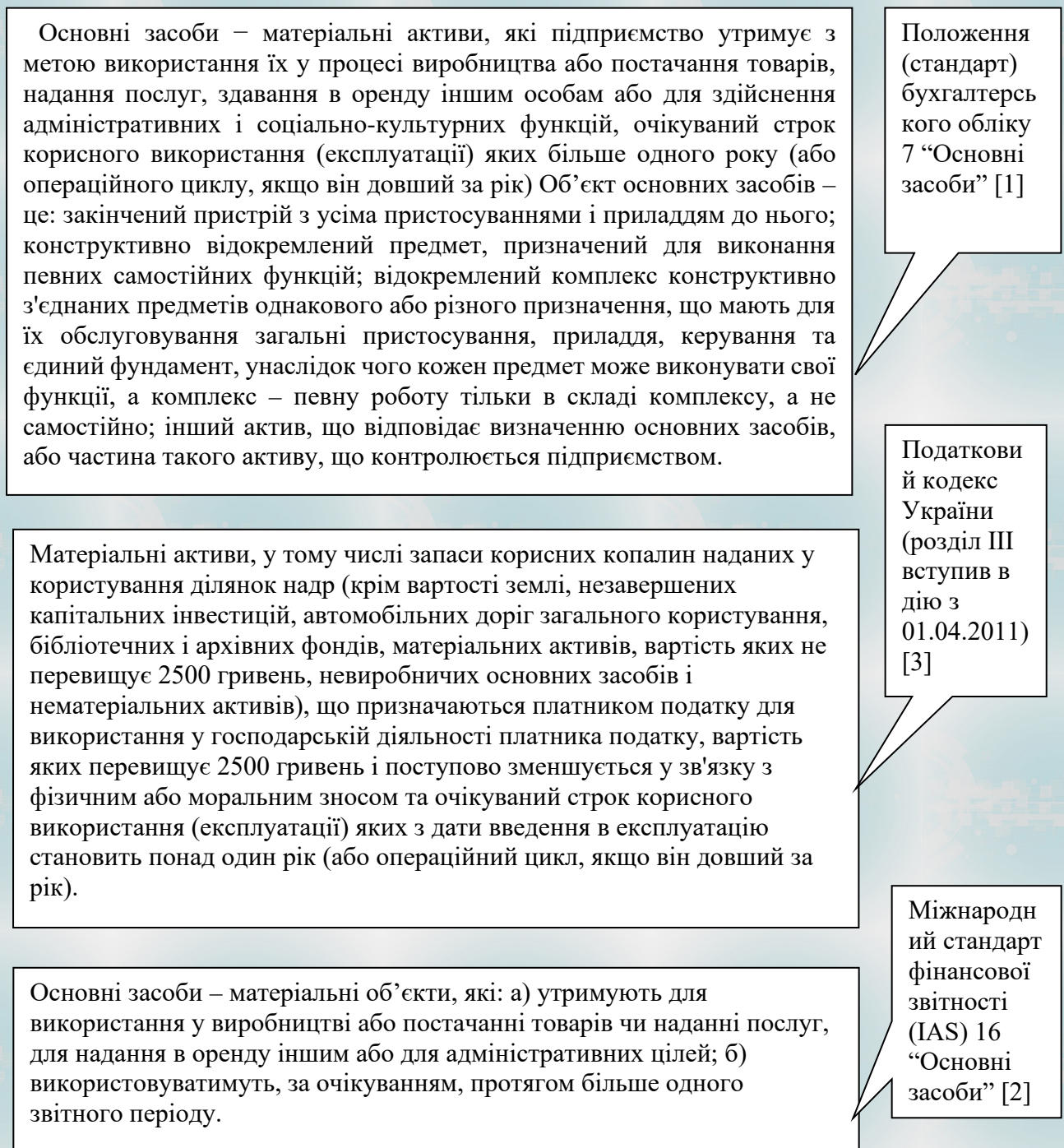

Рис.1. Підходи до трактування поняття «основні засоби» згідно правового регулювання

У ПКУ пп. 14.1.138 ст. 14 наводиться наступне визначення основних засобів – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, автомобільних доріг загального користування, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів та нематеріальних активів), що призначаються

платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень та поступово зменшується у зв'язку із фізичним або моральним зносом і очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [3].

Таким чином можна зазначити, що визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України, які регулюють їх бухгалтерський облік, призводять до деякої плутанини щодо розуміння їх сутності, оскільки при встановленні критеріїв віднесення об'єкту до основних засобів перевага надається їх призначенню. В той же час норми податкового законодавства акцентують увагу на особливостях визнання об'єкту основних засобів активом, тобто лише у тому випадку, коли його застосування відбувається виключно «для використання у господарській діяльності платника податку».

Слід зазначити, що адаптація національних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародних зумовлює те, що наведені у національному та міжнародному стандартах поняття основних засобів співпадають за усіма ключовими критеріями їх визнання. На жаль, така ідентичність існує тільки у площині бухгалтерського обліку основних засобів. В той час як органи фіскальної служби при ідентифікації об'єкта основних засобів дотримуються норм Податкового кодексу України.

Порівнюючи дефініції представлені в П(С)БО та міжнародних стандартах можна зробити висновок про їх подібність, яка зумовлена тим, що при написанні українських стандартів бухгалтерського обліку міжнародні стандарти використовувались як основа.

Список використаних джерел

1. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. за № 92. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями) //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Кононова І.В. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. URL :http://irbis.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe.

Христина СКОЧЕЛЯС
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕМІТЕНТА КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ПРИ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Залежно від того, чи є власник підприємства фізичною чи юридичною особою, у емітента можуть виникнути різні податкові наслідки від внесення Статутного капіталу. Розглянемо, як емітент корпоративних прав має відображати суму Статутного капіталу у звітності бухгалтерського та податкового обліку.

Як передбачено в ст. 13 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом. Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу.

При цьому вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. Така оцінка визначається рішенням засновників про створення самого товариства. Тобто внесок до Статутного капіталу підприємства може бути здійснено як в грошовій формі, так і майном.

Передача основних засобів в Статутний капітал оформляється актом приймання-передачі. Він складається в довільній формі (з обов'язковими реквізитами первинного документа), але можна також використовувати типову форму акта № ОЗ-1.

Як зазначено у п. 5 П(С)БО 15 «Дохід», дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Отже, ні грошовий, ні майновий внесок до Статутного капіталу не призводить до виникнення доходу у емітента.

Відображення в бухгалтерських записах операцій зі Статутним капіталом у емітента розглянемо у таблиці 1.

Таблиця 1

Відображення бухгалтерського обліку на Статутному капіталі

Операція	Дт	Кт
Відображено створення Статутного капіталу протоколом або Статутом	46	401
Внесено Статутний капітал грошовими коштами в касу підприємства або на рахунок	30, 31	46
Отримано ОЗ, МНМА, НА як внесок до Статутного капіталу*	10, 11, 12	46
Отримано запаси (виробничі запаси, МШП, товари) як внесок до Статутного капіталу**	20, 22, 28	46
Відображено ПК з ПДВ, якщо внесок здійснюється майном (за умови, що як інвестор, так і емітент є платниками ПДВ)	644	46
* За п. 10 П(С)БО 7, первісною вартістю основних засобів, що внесені до Статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7.		
** За п. 11 П(С)БО 9 первісною вартістю запасів, що внесені до Статутного капіталу підприємства, також визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість, але вже з урахуванням витрат, передбачених п. 9 П(С)БО 9.		

Зауважимо, що у разі зміни надалі власника операція з продажу (передачі) частки у Статутному капіталі відбувається без участі самого підприємства-емітента (сторонами угоди є покупець та продавець корпоративних прав). У емітента така операція відображається лише в аналітичному обліку як зміна власника Статутного капіталу: Д-т 401/1 (колишній власник) К-т 401/2(новий власник). Таке проведення слід зробити на дату внесення змін до статутних документів. Отже, якщо фізична особа бажає внести Статутний капітал готівковими коштами, вона може це зробити у розмірі не більше 50 тис. грн. протягом одного дня. Для юридичної особи-інвестора цей ліміт становить 10 тис. грн. протягом одного дня.

ПКУ не передбачено коригування фінансового результату до оподаткування на різниці за операціями з внесення або отримання основного засобу до статутного капіталу. Таким чином, така операція впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток лише за правилами бухгалтерського обліку без подальшого коригування.

Проте у разі внесення в Статутний капітал основних засобів, на них здійснюється нарахування амортизації в звичайному порядку. Тому, якщо в емітента є податкові різниці, то у нього виникнення коригування фінансового результату до оподаткування, що пов'язані з нарахуванням амортизації таких основних засобів (пп. 138.1 – 138.3 ПКУ).

Згідно з п 11 ПКУ, об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ст. 186 ПКУ, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу або орендарю.

Своєю чергою, відповідно до пп. 14.1.191 ПКУ постачання товарів – це будь-яка передача права на розпоряджання товарами як власник, у тому числі продаж, обмін чи дарування такого товару, а також постачання товарів за рішенням суду. Отже, якщо внесок у Статутний капітал здійснюється грошовими коштами або фізичною особою чи не платником ПДВ, то жодних наслідків з ПДВ ні для емітента, ні для власника корпоративних прав не виникає.

А от якщо внесок корпоративних прав майном здійснюється платником ПДВ, то у власника корпоративних прав з метою оподаткування ПДВ передача майна розцінюється як постачання такого майна з нарахуванням податкових зобов'язань з ПДВ, виходячи з договірної вартості такого майна (тобто тій, що відповідає розміру частки у Статутному капіталі, але не менше мінімальної бази оподаткування ПДВ) на загальних підставах за основною ставкою 20%. За умови, що на дату внесення майна в Статутний капітал емітент є платником ПДВ,

податкова накладна інвестором складається як на звичайне постачання на емітента, а той, своєю чергою, відносить суму ПДВ до податкового кредиту.

Емітентом корпоративних прав може бути і юридична особа на спрощеній системі оподаткування. Тут необхідно звернути увагу на такі важливі моменти:

- це п. 291.5.5 ПКУ, згідно з яким не можуть бути платниками ЄП суб'єкти господарювання, у Статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку (платники податку на прибуток, нерезиденти, неприбуткові організації), дорівнює або перевищує 25%;

- щодо того, чи включається Статутний внесок до доходу платника ЄП. Відповідно до п. 292.10 ПКУ не є доходом суми коштів та вартість майна, внесені засновниками або учасниками платника єдиного податку до статутного капіталу такого платника.

Отже, сума внеску до Статутного капіталу не включається до доходу платника ЄП.

Список використаних джерел

1. Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 15.07.2021. № 1667, із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення 13.10.2021 р.).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № 290, із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.help/law/z0860-99> (дата звернення 13.10.2021 р.).

3. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: документ 2755-17, редакція від 04.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 11.10.2021 р.).

Світлана СТЕНДЕР,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: ПРАВИЛА ВИЗНАННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Норми НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі – підприємства) усіх форм власності, крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності. Хоча у ФОПів теж може бути дебіторська заборгованість, на них НП(С)БО 10 не поширюється, оскільки фізичні особи бухгалтерський облік не ведуть.

Отже, НП(С)БО 10 застосовують всі суб'єкти господарювання – юридичні особи, незалежно від того, чи вони мають на меті отримання прибутку, чи ні (в тому числі і неприбуткові організації).

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, а дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів (п. 4 НП(С)БО 10). Далі з'ясуємо, які є види дебіторської заборгованості, адже від такої класифікації залежить її оцінка та бухгалтерський облік.

Спочатку ми розглянемо так звану торговельну заборгованість, яка виникає в результаті торговельних операцій – продажу або придбання товарів, робіт, послуг (це рахунок 36 та субрахунок 371), а наприкінці матеріалу застосуємо отримані знання до неторговельної дебіторської заборгованості – за розрахунками з бюджетом, нарахованими доходами та до іншої дебіторської заборгованості, яка обліковується на рахунках 18, 34, 37, крім торговельних авансів на субрахунку 371.

Залежно від терміну погашення дебіторська заборгованість може бути поточною або довгостроковою (п. 4 НП(С)БО 10):

- поточна дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Поточна дебіторка в бухобліку – це рахунки 34, 36, 37, в окремих випадках вона може виникати на рахунках 64, 65, 66;

- довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає під час нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Довгострокова дебіторка в бухобліку – це рахунок 18.

Зазвичай, бухгалтери розподіляють дебіторську заборгованість на поточну та довгострокову саме за 12-місячним критерієм: заборгованість з очікуваним терміном її погашення протягом 12 місяців з дати балансу є поточною, а вся інша – довгостроковою. Проте не завжди це так.

У визначенні поточної дебіторської заборгованості немає безумовної вимоги про те, що вона повинна бути погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Є ще одна умова – вона повинна виникати під час нормального операційного циклу.

Звертаємо увагу на виділені слова у вищенаведених визначеннях – «або» і «та». Слово «або» означає, що для визнання дебіторської заборгованості поточною достатньою є наявність хоча б однієї з умов: виникнення під час нормального операційного циклу або строк погашення протягом 12 місяців з дати балансу. Слово «та» означає, що для визнання дебіторської заборгованості довгостроковою необхідне виконання одночасно двох умов: вона виникає поза нормальним операційним циклом та буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Визначення поняття нормального операційного циклу чинне законодавство (зокрема, самі ж НП(С)БО), не містить, проте у п. 3 розд. I НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначено поняття операційного циклу взагалі – це проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і

отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг (п. 3 розд. I НП(С)БО 1).

Тому зробимо власне припущення: нормальний операційний цикл виникає під час звичайної «нормальної» операційної діяльності підприємства (операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю (п. 3 розд. I НП(С)БО 1) і не включає в себе надзвичайні операції, зокрема, які не можна запланувати або передбачити, доходи і витрати за якими обліковуються на рахунках 74 та 97 відповідно.

Зазвичай, строк погашення заборгованості визначається за умовами договору. Якщо в договорі зазначено конкретний строк виконання зобов'язання (у певний строк після дати відвантаження товару, здійснення передоплати, отримання позики тощо), тоді строк погашення дебіторської заборгованості визначається на цю дату. І далі на кожен дату балансу визначаємо, чи настає цей строк у найближчі 12 місяців, чи ні.

Строк заборгованості, а відповідно і її вид – поточна чи довгострокова, оцінюється саме на дату балансу – на 31 березня, 30 червня, 30 вересня та 31 грудня. Саме від дати балансу, а не від дати виникнення заборгованості, йде відлік майбутніх 12 місяців для оцінки того, чи є дебіторка поточною чи довгостроковою. Тому з плином часу довгострокова заборгованість стає поточною, коли до строку її погашення залишиться менше 12 місяців з дати балансу.

Перекласифікація довгострокової заборгованості у короткострокову прямо передбачена у п. 12 НП(С)БО 10: частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості. В обліку це відображається записом Дт 36, 37 Кт 18.

Якщо ж в договорі прямо не визначений строк виконання зобов'язання, або він визначений моментом пред'явлення вимоги (тобто строк настає тоді, коли буде пред'явлено вимогу про сплату), то кредитор має право пред'явити таку вимогу в будь-який момент (ст. 530 ЦКУ). У загальному випадку боржник

повинен виконати таке зобов'язання протягом 7 днів від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не випливає з договору або актів цивільного законодавства. У деяких випадках строк виконання може бути іншим. Зокрема, за договором позики отримана позика має бути повернена позичальником протягом 30 днів від дня пред'явлення позикодавцем вимоги про це, якщо інше не встановлено договором (п. 1 ст. 1049 ЦКУ).

За такими договорами заборгованість не є довгостроковою, тому що пред'явити вимогу про її погашення можна в будь-який момент до закінчення 12-ти місяців з дати балансу, а це означає, що підприємство може отримати належні йому активи в будь-який поточний момент.

З тих же причин прострочена дебіторська заборгованість також не визнається довгостроковою, оскільки підприємство має право вимагати її погашення негайно.

Дебіторська заборгованість може потрапляти до монетарних або немонетарних статей балансу. Що це за статті, визначено у п. 4 НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»:

- монетарні статті – це статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів;
- немонетарні статті – статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Відповідно, якщо погашення дебіторки очікується у грошовій формі і підприємство отримає кошти, то вона належить до монетарних статей балансу, а якщо погашення заборгованості має відбутися у негрошовій формі – постачання товарів, надання послуг, виконання робіт тощо, то така дебіторка включається до немонетарних статей балансу.

Саме для відокремлення монетарної заборгованості від немонетарної потрібно вести окремий облік отриманих авансів та заборгованості за відвантажені товари, надані послуги, виконані роботи – на субрахунку 681 та рахунку 36 відповідно. Вести облік одержаних авансів на рахунку 36 не є правильним з точки зору методології бухгалтерського обліку. Одержані від покупців аванси (сальдо по Кт 681) – це немонетарна кредиторська

заборгованість, яку потрібно буде погасити шляхом відвантаження їм товарів, робіт, послуг. Відвантажені товари, надані послуги та виконані роботи на умовах подальшої оплати навпаки сформують монетарну дебіторську заборгованість на рахунку 36, яка буде погашена коштами в оплату цих товарів, робіт, послуг.

Дзеркальна ситуація – з виданими авансами та отриманими від постачальників товарами, роботами, послугами на умовах післяплати. Видані постачальникам аванси – це немонетарна дебіторська заборгованість, а заборгованість за отримані від них товари, роботи, послуги – монетарна кредиторська. Тому видані аванси слід обліковувати окремо – на субрахунку 371, а заборгованість за отримані товари, роботи, послуги – на рахунку 63.

З цієї причини на рахунку 36 не повинно бути кредитового сальдо, а на рахунку 63 – дебетового.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № 290 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.help/law/z0860-99> (дата звернення 12.10.2021 р.).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 09.07.2021 № 385 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 12.10.2021 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.09.2020 № 588 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення 13.10.2021 р.).

Олексій ШУЛЬЖЕНКО

Здобувач вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Валентина БОРКОВСЬКА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

КОНТРОЛЬ ПРОЦЕСУ ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ЙОГО САНАЦІЇ

Необхідність контролю санації підприємства виходить з передумови про припинення звичайних видів діяльності ліквідованої організації. Вона орієнтована на облік продажу майна в обмежений термін і розмірне задоволення вимог кредиторів. Контроль може бути не частково застосовний у випадках, коли організація, визнана судом банкрутом, продовжує вести нормальну господарську діяльність, що є винятком із загального правила.

Зазвичай, при ліквідації організації-банкрута можна виділити наступні основні напрямки посилення контрольних заходів: інвентаризація й оцінка майна підприємства; складання проміжного ліквідаційного балансу; облік реалізації ліквідаційної маси; облік витрат щодо здійснення конкурсного виробництва; облік розрахунків із кредиторами; складання остаточного ліквідаційного балансу.

Пропонована нами методика контролю ґрунтується на приведенні всіх облікових даних у відповідність до фактичної наявності майна, виявленої в результаті інвентаризації, а кредиторської заборгованості - з результатами розгляду претензій кредиторів. Для цього необхідно внести зміни до робочого плану рахунків, порядок формування аналітичної інформації і здійснити перегруповання аналітичних даних між синтетичними рахунками. Метою бухгалтерського обліку є формування інформації про стан майна і зобов'язань організації для досягнення якої, через непристосованість типового Плану рахунків і Інструкції з його застосування до нестандартної позиції організації-банкрута, ми пропонуємо використовувати рахунки, як умовну схему для

відображення господарських операцій, які до деякої міри не відповідають їх призначенню, передбаченому Планом рахунків. Тим більше, що типовим Планом рахунків бухгалтерського обліку зобов'язані користуватися всі суб'єкти обліку, враховуючи практичні потреби підприємства у робочому плані рахунків. Номенклатуру рахунків, застосування яких автором у тому чи іншому ступені відрізняється від типового порядку, наведено в табл.1.

Порядок бухгалтерського оформлення названих процедур повинен знайти відображення в обліковій політиці, зміни і доповнення в яку, і, отже, у робочий план рахунків, реєстри аналітичного обліку, правила документообігу, мають бути внесені, на думку автора, з дати визнання організації банкрутом (не чекаючи початку нового звітного року) через істотну зміну умов діяльності, пов'язану з банкрутством.

Хоча зміна облікової політики не з початку фінансового року суперечить вимогам НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зате забезпечує виконання вимоги раціонального ведення бухгалтерського обліку, виходячи з умов господарської діяльності, того ж Положення (Стандарту) бухгалтерського обліку.

Важливим у методиці обліку є відступ від вимоги пріоритету змісту перед формою, тобто відображення в бухгалтерському обліку фактів господарського життя, виходячи не стільки з їхнього економічного змісту, скільки з їхньої правової форми. Найбільше це виявляється в обліку розрахунків із кредиторами.

Запропонована система рахунків знаходиться в безпосередньому взаємозв'язку із системою звітних показників, зокрема з номенклатурою балансових статей, що вводяться автором у проміжному ліквідаційному балансі, і дозволяє отримувати необхідні в конкурсному провадженні показники: заборгованість за чергами кредиторів, стан поточних розрахунків, сума коштів від реалізації ліквідаційної маси. Велика кількість субрахунків ускладнює використання даного робочого плану, до того ж субрахунки, по суті, виконують функції самостійних рахунків. Переваги розробленого плану рахунків полягають у збереженні зіставності з типовим планом рахунків у частині нумерації і назв

рахунків, при одночасному забезпеченні інформаційних потреб ліквідованої організації.

Таблиця 1

Рекомендований робочий план рахунків організації-банкрута

План рахунків, затверджений Наказом Мінфіну України від 30.11.1999р. №291		Призначення рахунку згідно з Інструкцією щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій	Призначення рахунку під час здійснення ліквідаційної процедури
шифр рахунок	назва рахунку		
1	2	3	4
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	Узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнення інформації про розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи	361.1 Облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, враховані на момент банкрутства і розрахунків щодо її стягнення 361.2 Облік розрахунків з реалізації ліквідаційної маси
37	Розрахунки з різними дебіторами	Облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями.	377.1 Облік розрахунків за пенею, штрафами та іншими санкціями 377.2 Облік інших розрахунків з різними дебіторами, що виникли після закінчення терміну, визначеного ліквідатором 377.4 Облік розрахунків за претензіями
60	Короткострокові позики	Облік розрахунків у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув	601.1 Облік заборгованості кредиторам, яка забезпечена заставою майна (1-а черга)
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги. На цьому рахунку учасник промислово-фінансової групи веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги).	631.1 Облік розрахунків із кредиторами за зобов'язаннями, не забезпеченими заставою, що виникли до відкриття ліквідаційної процедури (4-а черга) 631.2 Облік розрахунків з постачальниками за позачерговими платежами у ході ліквідаційної процедури

В умовах комп'ютеризації обліку будь-який програмний продукт дозволить сформулювати типові проводки й алгоритм розрахунку виплачуваних сум за часткового поетапного погашення вимог кредиторів. Якщо кредитор має вимоги, що відносяться до різних черг, то виникає і необхідність їх відображення на різних рахунках, навіть якщо вони випливають з одного договору чи зобов'язання.

Список використаних джерел

1. Григор'єв В. Особливості оцінки неплатоспроможності підприємств. *Антикризисне управління*. 2000. № 11. С. 18-23.
2. Поляков Б.М. Особливості здійснення процедури санації керівником боржника. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 4. С. 105-110.
3. Сацик В. І. Методика оцінки ймовірності банкрутства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2012. Вип.1 27. С. 104–108.

СЕКЦІЯ 2

АУДИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Діана АНТОНЮК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Магістр»

спеціальності «Облік і оподаткування»

науковий керівник: **Інна ЦВІГУН**,

д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку, оподаткування

та технологій електронного бізнесу,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

В економічному житті нашої країни аудит є вид незалежного фінансового контролю в умовах ринкової економіки. Однак, ця практика потребує подальшого теоретичного і законодавчого становлення. Проблема необхідності ведення обов'язкового аудиту малих підприємств або його відсутність, теоретиками і практиками в Україні не обговорюється, але має на увазі, так як аудиторська діяльність в Україні знаходиться в стадії розвитку. У країнах зі значним досвідом аудиторської діяльності, таких як Великобританія та США, ця проблема розглядається. У Великобританії в п. 384 Акта про компанії (1985 р.) Зазначено: «Відповідно до вимог даного розділу кожна компанія повинна призначити аудитора або аудиторів». В Україні мають місце критичні зауваження щодо сфери суб'єктів обов'язкового аудиту Так, А.Ю. Редько вважає - «історичний розвиток економіки країни свідчить, що обмеження об'єктів обов'язкового аудиту було великою помилкою» [1, с.49]. Ситуацію він пояснює спрощеним розумінням призначення незалежного аудиту як фінансового контролю в інтересах власників (практично в інтересах фізичних осіб - замовників аудиту, а не в інтересах суспільства як сукупності власників). «Це означає, що перевірка реалізації інтересів громадян у сфері підприємництва замінюється звичайним фіскальним контролем» [1, с.53].

Прихильники необов'язкового аудиту звітності підприємств малого бізнесу вважають, що малі підприємства – це економічна форма підприємництва, яка

відрізняється від великих компаній, і тому на них не повинні автоматично поширюватися одні й ті ж правила. Ті, хто підтримує протилежну точку зору, вважають, що відсутність незалежного аудиту призводить до зниження якості звітності та погіршення фінансового управління.

Це ставить у невідгідне становище такі групи користувачів, як кредитори, власники підприємства, податкові органи. На наш погляд, проблему обов'язкового аудиту річної фінансової звітності малих підприємств слід розглядати з точки зору потреб її користувачів, тих, кому цікаві результати та висновки незалежного аудитора.

Необхідність проведення аудиту обумовлюється потребою користувачів у інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання. Аналіз користувачів фінансової звітності малих підприємств показує, що найбільшу зацікавленість до облікової інформації виявляють внутрішні користувачі.

Впровадження обов'язкового аудиту на малих підприємствах може містити як позитивні, так і негативні моменти. Можна вказати наступні аргументи проти обов'язкового аудиту для малих підприємств.

1. Історично склалося так, що аудит фінансової звітності, в першу чергу, спрямований на те, щоб захистити інтереси власників акцій, а також інших зовнішніх користувачів. На малих підприємствах досить часто власники є одночасно директором (керівником).

2. Вартість сучасного аудиту може перевищити економічну вигоду його проведення, а тому постає питання економічної доцільності проведення такої перевірки.

3. Найбільш часто на практиці для ведення обліку або складання звітності запрошують аудиторів або аудиторські фірми. Тому виникають ситуації, коли аудитор повинен перевіряти сам себе. Залучення двох аудиторських фірм, коли одна складає звітність, а інша здійснює аудит вимагає великих витрат для малого підприємства.

Позитивним моментом обов'язкового аудиту звітності малих підприємств є:

- аудит захищає інтереси власника, інших користувачів, які вимагають достовірної фінансової інформації;
- вимоги податкової системи України передбачають відображення реальних показників фінансових результатів діяльності підприємства. Загальний стан

економіки України і нестабільність його законодавчого регулювання негативно впливають на господарську діяльність підприємств. На малих підприємствах в Україні ризик наявності помилок і шахрайства, як правило, високий. Багато підприємств сфери малого бізнесу маніпулюють обліковими записами, здійснюють фальсифікацію бухгалтерських документів, яка призводить до спотворення даних фінансової звітності;

- зовнішня експертиза бухгалтерського обліку та звітності у вигляді аудиту покращує процес підготовки щорічної звітності, яка є вигідним для підприємств.

Важливим критерієм, який слід брати до уваги, є співвідношення витрати на аудит – інформаційні вигоди від наслідків його проведення. На основі вище сказаного, ми вважаємо, що для малих підприємств обов'язковий аудит необхідний в разі:

- 1) інвестування та кредитування малих підприємств урядовими та неурядовими організаціями;
- 2) ліквідації малого підприємства;
- 3) опублікування фінансової звітності шляхом публікації в періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань.

Аудит малих підприємств має особливості, обумовлені відмінностями між малими та іншими підприємствами на рівні внутрішньофірмових, організаційних, фінансових, господарських характеристик. Так, малі підприємства мають обмежений спектр видів діяльності. Це дозволяє аудитору швидше вивчити специфіку діяльності малих підприємств, відобразивши їх в робочих документах. У цьому випадку застосування різних аудиторських процедур може мати нескладний характер. Власник відіграє вагому роль на малих підприємствах. Безпосередній контроль власників і керівників за прийняття всіх рішень, можливість особистого втручання і впливу на хід господарської діяльності, є важливими характеристиками системи управління цих підприємств. З огляду на розміри малих підприємств, використання ними складної системи внутрішнього контролю і недоцільно, і неможливо (через обмежені фінансові ресурси). Крім цього, можливість розподілу обов'язків обмежена в зв'язку, з незначною чисельністю облікових працівників. Система бухгалтерського обліку може бути спрощеною. Ці факти впливають на масштаб аудиту. В цілому можна передбачити, що аудит малих підприємств відрізняється

від інших менш складним характером процедур і рядом інших особливостей методик і організації, які потрібно досліджувати.

Вивчення робіт з аудиту вітчизняних і зарубіжних вчених, а також нормативних документів свідчить, що відсутні рекомендації щодо проведення аудиту на малих підприємствах. Тому вважаємо, що необхідно описати особливості методики аудиту малих підприємств та запропонувати методичні рекомендації щодо застосування стандартів аудиту в процесі аудиту підприємств малого бізнесу.

Методика проведення аудиту малих підприємств є визначення способів практичного виконання аудиторськими фірмами та аудиторами, які працюють самостійно як індивідуальні підприємці, спеціального аудиторського завдання та висловлення професійного судження про відповідність порядку формування та відображення в обліку всіх господарських операцій, формуванні фінансових результатів і сплати податків та інших обов'язкових платежів. Таким чином, вважаємо, що під аудитом малих підприємств слід розуміти виконання аудитором спеціального аудиторського завдання з розгляду фінансових та податкових звітів економічного суб'єкта з метою висловлення думки про ступінь достовірності та відповідності нормам, встановлених законодавством, порядку формування та відображення в обліку всіх господарських операцій, фінансових результатів і сплати податків та інших платежів до бюджету.

Список використаних джерел

1. Редько О. Аудит перед викликом третього тисячоліття. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 11. С. 49.
2. Лещенко, Р. М. Напрямки вдосконалення оподаткування малого підприємництва: євроінтеграційний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 72–75.
3. Сьомкіна Т.В. Система формування суб'єкта підприємницької діяльності в умовах трансформації економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №7-8. С. 14-19.

Ірина ЄРЬОМІНА
здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Інна ЦВІГУН**,
д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ АКТИВІВ

Аудит малоцінних необоротних та оборотних матеріальних активів відіграє важливу роль у здійсненні ефективної господарської діяльності підприємства та забезпеченні його керівництва достовірною й оперативною інформацією про стан та рух активів. Для ефективного виконання аудиторських робіт щодо перевірки цих активів слід здійснити відповідну їх організацію із застосуванням певної методики. Суть останньої полягає у послідовному порядку використання прийомів (методів) аудиту, що дозволяє встановити об'єктивну істину про аудовану інформацію, а відповідно довести цю істину до користувачів фінансової звітності й аудиту, шляхом оприлюднення аудиторського висновку.

Метою проведення аудиту малоцінних активів та швидкозношуваних предметів є висловлення аудитором думки про: достовірність первинних даних бухгалтерського обліку щодо фактичної наявності та руху необоротних та оборотних малоцінних активів; повноту та правильність відображення первинних даних з обліку МНМА та МШП у зведених регістрах; правильність ведення обліку цих додаткових засобів відповідно до законодавчих та нормативних актів, облікової політики; достовірність відображення залишку їх у звітності [2].

Методика проведення аудиторської перевірки малоцінних оборотних та необоротних матеріальних цінностей на суб'єкта господарювання повинна розроблятися за певною схемою, яка включає в себе послідовність дій (етапів), враховуючи особливості облікової політики підприємства цих активів на етапах їх “життєвого циклу” (рис. 1).

Першочерговим етапом проведення аудиту є необхідність перевірки наявності у лісовому господарстві Положення про облікову політику цього підприємства, його змістовне наповнення. Слід зауважити, що деякі підприємства, особливо невеликі, здійснюють формальне друкування шаблонного наказу (зазвичай знайденого в Інтернеті) при цьому не враховують особливостей своєї діяльності, а то ще гірше - зустрічаються випадки відсутності такого Наказу, що порушує вимоги ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Рис. 1. Послідовність методики проведення аудиту малоцінних оборотних та необоротних матеріальних активів суб'єкта господарювання

У положенні (наказі) стосовно оборотних та необоротних малоцінних активів слід передбачити: особливості їх розмежування та віднесення до конкретних номенклатур; вартісні ознаки активів, які входять до складу МНМА; методи амортизації для необоротних малоцінних активів; питання щодо їх

переоцінки; методи оцінки списання з балансу МШП, як вид запасу; особливості вибуття малоцінних активів.

Наступним етапом є вибіркова, або суцільна (в залежності від кількості наявних на підприємстві малоцінних активів) перевірка правильності визначення номерклатур МНМА та МШП згідно вимог чинного законодавства та прописаних у Положенні про облікову політику норм їх зарахування. Тобто до складу МНМА слід зараховувати матеріальні активи, строк корисного використання яких більше одного року, а МШП - які використовуються до одного операційного циклу (року).

Після ознайомлення з обліковою політикою підприємства аудиторю слід перевірити результати проведених раніше, аудитів, ревізій та інвентаризацій. Суть аудиторської перевірки зводиться до з'ясування наскільки правильно проводилась остання із перерахованих форм, яким чином відображено її результати в обліку. Спершу перевіряють чи при проведенні інвентаризації у суб'єкта господарювання дотримано Положення № 879 «Про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджено наказ міністерства фінансів України» [3].

Під час проведення аудиту з'ясовують такі питання:

- 1) на основі яких документів проводилась інвентаризація;
- 2) склад інвентаризаційної комісії;
- 3) правильність оформлення та складання інвентаризаційного опису;
- 4) чи наявні окремо складені описи для малоцінних активів, які надійшли в період проведення інвентаризації та для малоцінних активів, які знаходяться у дорозі й вчасно не оплачені;
- 5) виявлення ситуацій прийняття чи видачі малоцінних активів чи швидкозношуваних предметів в момент проведення інвентаризації;
- 6) виявлення вилучених з опису певних малоцінних активів, які не належать лісовому господарству;
- 7) тотожність даних із МНМА та МШП інвентаризаційної відомості та порівняльної відомості;
- 8) правильність і повнота проведення інвентаризації;
- 9) контрольне порівняння фактичних залишків МНМА та МШП з

даними наступної інвентаризації їх надходження і документованими витратами.

Аудит порівняльної відомості варто розпочинати з перевірки повноти і правильності виведених залишків у кількісному виразі. Далі з'ясовується правильність проведення взаємозаліків нестач і лишків. Наступним кроком є перевірка правомірності виявлених відхилень за кількістю правильності віднесення результатів інвентаризації на рахунки обліку. І завершенням цієї частинки роботи є виявлення, чи своєчасно затвердженні та відображені результати інвентаризації в обліку.

Список використаних джерел

1. Галустян А.В., Кононова О.Є. Організаційні аспекти та методика внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 2 (07). С. 269-273.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2016-2017. URL: <https://www.ifac.org/publications-resources/2016-2017>.
3. Положення № 879 «Про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджено наказ міністерства фінансів України», затверджене Наказом Міністерства фінансів України 02.09.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.
4. Шендригоренко М.Т. Актуальні питання обліку та аудиту малоцінних оборотних і необоротних матеріальних активів. *Бізнес-навігатор*. 2018. Випуск 4 (47). С.185-188.

Андрій ОКРЯК

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія СЕМЕНИШЕНА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

АУДИТОРСЬКА ПЕРЕВІРКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Аудиторське дослідження фінансової звітності має в обов'язковому порядку базуватися на врахуванні положень Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародних стандартів аудиту.

Параметри організаційно-методичних основ аудиту зобов'язань і забезпечень підприємства повинні комплексно обґрунтовувати шляхи виконання мети аудиторського дослідження, чітко ідентифікувати аудиторські процедури, імплементація яких на кожній стадії перевірки дозволить сформулювати прийнятну та достатню доказову базу, яка знайде відображення в документальних файлах, важливі елементи яких будуть узагальнені у Звіті аудитора та презентовані тим, кого наділено найвищими повноваженнями.

Методика аудиту зобов'язань і забезпечень характеризується певною особливістю, складністю та неоднозначністю, оскільки можливе існування значної кількості видів зобов'язань здійснює істотний вплив на обґрунтування концептуальних положень стратегії незалежної перевірки.

Варто наголосити, що в процесі аудиторського дослідження аудитор обов'язково повинен перевірити правильність визнання, класифікації та оцінки зобов'язань.

Базуючись на основних положеннях П(С)БО 11 «Зобов'язання» та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та забезпечення та умовні активи», у *табл. 1* ідентифіковано з позиції національного та міжнародного рівнів критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань і забезпечень, які повинні бути

враховані аудитором у процесі встановлення об'єктивної, реальної інформації про наявні в клієнта суми досліджуваних компонентів пасиву ф. 1. «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Таблиця 1

Ідентифікаційні критерії визнання, класифікації та оцінки зобов'язань і забезпечень з позиції національного та міжнародного нормативного регулювання

Критерій	ПСБО 11 «Зобов'язання»	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»
Визнання зобов'язань і забезпечень	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду	Забезпечення слід визнавати, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) імовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання
Класифікація зобов'язань і забезпечень	Довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів	Забезпечення; конструктивне, умовне, існуюче зобов'язання
Оцінка зобов'язань і забезпечень	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію визначається за сумою прямих витрат, які не пов'язані з діяльністю підприємства, що триває. Забезпечення довгострокових зобов'язань визнаються в сумі їх теперішньої вартості	Сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду. Найкраща оцінка видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання, - це сума, яку суб'єкт господарювання обґрунтовано сплатив би для погашення зобов'язання або передав би його третій стороні на кінець звітного періоду

На фоні нестабільного фінансового становища підприємств України, підвищеної залежності суб'єктів господарювання від зовнішніх джерел фінансування актуалізується питання оцінки впливу фактичного розміру зобов'язань і забезпечень на безперервність функціонування бізнес-суб'єкта. Відповідно, висновок аудитора має базуватися на врахуванні положень МСА 570 «Безперервність діяльності» та бути відображеним у Звіті аудитора в розділі «Суттєва невизначеність щодо безперервності діяльності».

Вихідним моментом у даному контексті є оцінка сукупності фінансових подій або умов, що можуть поставити під сумнів припущення про безперервність діяльності, а саме:

- + перевищення зобов'язань над активами або перевищення поточних зобов'язань над поточними активами;
- + позики з фіксованим строком, погашення яких наближається, за відсутності реальних перспектив пролонгації чи погашення;
- + надмірне використання короткострокових позик для фінансування довгострокових активів;
- + ознаки скасування фінансової підтримки кредиторами;
- + негативні ключові фінансові коефіцієнти;
- + борги або припинення виплати дивідендів;
- + неможливість вчасно платити кредиторам;
- + неможливість виконувати умови угод про позики;
- + перехід від системи оплати в кредит за доставлений товар, отриману послугу до системи оплати в момент доставки товару, отримання послуги [2, с. 614-615].

Відповідно, процедурне забезпечення аудиту повинне бути представлено широким спектром аудиторських процедур, а саме: інспектування, спостереження, зовнішнє підтвердження, аналітичні процедури, верифікація, ідентифікація, запит, перевірка, повторне виконання, повторне обчислення, тестування, розрахунок та ін.

Контекстний розгляд припущення про безперервність діяльності передбачає обов'язкове використання аудиторських процедур, які обумовлюють необхідність розрахунку та оцінки значень таких індикаторів: коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів; коефіцієнт автономії; коефіцієнт концентрації позикового капіталу;

коефіцієнт структури залученого капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт поточної заборгованості та ін.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/y0433201-13/сору>.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 рр. Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України. Київ, 2018. Ч. 1. 1142 с.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (поточна редакція від 01.01.2012. № 929_020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» (поточна редакція від 01.01.2012. № 929_023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» (поточна редакція від 01.01.2012. № 929_051). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анастасія БАРБУЦА

здобувач вищої освіти ОС «магістр» спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Олена ЄРЕМЯН**,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Під час становлення вітчизняної ринкової економіки значну роль повинно відігравати мале підприємництво. На діяльність підприємств впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Для того, щоб краще розвиватись та конкурувати на ринку, потрібно підвищувати ефективність своєї діяльності. Для цього потрібно аналізувати звітність та її показники.

Звітність малого підприємства має свої особливості і порядок її складання регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (П(С)БО 25) [1]. Наприклад, порівняно зі стандартною формою 2 «Звіт про фінансові результати», у формі 2-м «Звіт про фінансові результати» визначається тільки чистий прибуток (р.2350). При наведенні від'ємного значення у цьому рядку звітності можна стверджувати, що підприємство понесло збитки.

Окрім показника прибутку, який є абсолютним, можна розрахувати рентабельність, що також вказує на ефективність діяльності підприємства.

Рентабельність – це відносний показник прибутковості, що характеризує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

О. Тимченко наводить таку методику розрахунку рентабельності малого підприємства, що вказана у табл. 1 [2].

Виходячи з даних таблиці, можна також зазначити, що дані форми 1-м та форми 2-м використовуються для розрахунку рентабельності.

Методика аналізу рентабельності на малому підприємстві

Показник	Розрахунок	Характеристика
1	2	3
1. Рентабельність сукупного капіталу	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/Усього джерел засобів (р. 1900, форма №1-м)	показує наскільки ефективно підприємство використовує активи для отримання прибутку
2. Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/ Власний капітал (р. 1495, форма №1-м)	показує наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал для отримання прибутку
3. Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/ Основні засоби (р. 1010, форма №1-м)	показує наскільки ефективно підприємство використовує основні засоби для отримання прибутку
4. Рентабельність реалізованої продукції	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/ Виручка від реалізації (р. 2000, форма №2-м)	показує скільки гривень прибутку припадає на 1 гривню виручки від реалізації
5. Рентабельність доходів	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/ Усього доходів (р. 2280, форма №2-м)	показує загальну ефективність діяльності підприємства
6. Рентабельність діяльності	Чистий прибуток (р. 2350, форма №2-м)/ Усього витрат (р. 2285, форма №2-м)	показує скільки гривень чистого прибутку припадає на 1 гривню всіх витрат

Варто звернути увагу на те, що чинниками, які впливають на рентабельність підприємства є зміна:

- 1) активів;
- 2) власного капіталу;
- 3) основних засобів;
- 4) виручки від реалізації;
- 5) всіх доходів;
- 6) всіх витрат.

Отже, рентабельність є відносним показником, що вказує на ефективність

діяльності підприємства. Вона має свої особливості методики аналізу на малих підприємствах, що пов'язані із структурою фінансової звітності таких господарств. Інформаційною базою для її розрахунку є форми – № 1-м «Баланс» та № 2-м «Звіт про фінансові результати», складання яких регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (П(С)БО 25). На рентабельність впливають багато факторів, які змінюються впродовж фінансової та господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 15.03.2000 р. за № 161/4382 (із змінами) . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>. (дата звернення: 07.10.2021).

2. Тимченко О. Особливості аналізу фінансових результатів діяльності малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: <http://surl.li/ajjap> (дата звернення: 07.10.2021).

Уляна НОВАК

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

Галина ГОВДА

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

Марія ПАДЮКА

асистент кафедри обліку і аудиту
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ВІДПОВІДНО ДО ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Одним із важливих інструментів управління є господарський контроль, значення якого щороку зростає. Його дієве застосування створює належне підґрунтя для здійснення ефективної економічної політики. Тому розбудова цілісної системи господарського контролю є надзвичайно важливою для забезпечення належного функціонування системи державної влади і зумовлює особливий інтерес і в теоретичному, і в практичному аспектах.

Суб'єктами господарського контролю є фізичні та юридичні особи, які відповідно до своїх завдань і повноважень здійснюють перевірку діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки цілі перевірки суб'єктів господарського контролю (суб'єктів аудиторської діяльності, судових експертів-бухгалтерів та службових осіб органів державного фінансового контролю) є різними, відповідно різними є їх права та обов'язки, що регламентовано чинним українським законодавством.

З метою уникнення плутанини та чіткого уявлення про організацію роботи суб'єктів аудиторської діяльності, експертів-бухгалтерів та службових осіб органів державного фінансового контролю, їхнього місця в системі господарського контролю варто чітко розмежувати їх права та обов'язки. У табл. 1 узагальнено задекларовані у нормативних документах права суб'єктів контролю.

Права суб'єктів господарського контролю

Суб'єкти аудиторської діяльності [1,4]	Судові експерти-бухгалтери [3]	Службові особи органу державного фінансового контролю [2]
1	2	3
<p>1) вільно обирати замовника послуг;</p> <p>2) право на власне професійне судження в контексті обставин замовлення;</p> <p>3) залучати третіх осіб (фахівців, експертів, субпідрядників) без узгодження або дозволу замовника;</p> <p>4) звертатися до персоналу замовника будь-якого рівня або до третіх осіб – контрагентів замовника за інформацією, необхідною йому для виконання замовлення;</p> <p>5) право на незнайдений навіть суттєвих помилок та невідповідностей;</p> <p>6) мотивовано відмовитися від виконання завдання;</p> <p>7) відмовитися від подальшої співпраці з замовником.</p>	<p>1) подавати клопотання про надання додаткових матеріалів, якщо експертиза призначена судом або органом досудового розслідування;</p> <p>2) вказувати у висновку експерта факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання;</p> <p>3) з дозволу особи або органу, які призначили судову експертизу, бути присутнім під час проведення слідчих чи судових дій і заявляти клопотання, що стосуються предмета судової експертизи;</p> <p>4) подавати скарги на дії особи, у провадженні якої перебуває справа, якщо ці дії порушують права судового експерта;</p> <p>5) одержувати винагороду за проведення судової експертизи, якщо її виконання не є службовим завданням;</p> <p>6) проводити на договірних засадах експертні дослідження з питань, що становлять інтерес для юридичних і фізичних осіб, з урахуванням обмежень, передбачених законом.</p>	<p>1) перевіряти грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси й інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документи щодо проведення закупівель, проводити перевірки фактичної наявності цінностей;</p> <p>2) право на безперешкодний доступ на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення; призупиняти в межах своїх повноважень бюджетні асигнування, зупиняти операції з бюджетними коштами, а також застосовувати інші заходи впливу у разі виявлення порушень законодавства;</p> <p>3) залучати на договірних засадах кваліфікованих фахівців;</p> <p>4) вимагати від керівників підконтрольних установ проведення інвентаризацій;</p> <p>5) одержувати від НБУ та його установ необхідні відомості про об'єкти, що контролюються;</p> <p>6) одержувати письмові пояснення з питань, які виникають у ході здійснення державного фінансового контролю;</p> <p>7) пред'являти керівникам підприємств вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства;</p> <p>8) порушувати перед відповідними державними органами питання про визнання недійсними договорів, укладених із порушенням законодавства;</p> <p>9) накладати на керівників та інших службових осіб підконтрольних підприємств, адміністративні стягнення;</p> <p>10) звертатися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання активів;</p> <p>11) одержувати від державних органів та органів місцевого самоврядування,</p>

1	2	3
	Інші права судового експерта передбачаються процесуальним законодавством.	підприємств інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань; 12) проводити на підприємствах зустрічні звірки для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку підприємства, що контролюється; 13) при виявленні збитків, завданих державі чи підприємству, що контролюється, визначати їх розмір; 14) ініціювати проведення перевірок робочими групами центральних органів виконавчої влади; 15) порушувати питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у допущених порушеннях.

Як бачимо, права працівників органів державного фінансового контролю є більш деталізованими, тоді як для суб'єктів аудиторської діяльності їх визначено загальними положеннями. У табл. 2 узагальнено обов'язки суб'єктів контролю, що визначені відповідними Законами України.

Таблиця 2

Обов'язки суб'єктів господарського контролю

Суб'єкти аудиторської діяльності [1,4]	Судові експерти-бухгалтери [3]	Службові особи органу державного фінансового контролю [2]
1) дотримуватися професійних етичних принципів (чесність, об'єктивність, професійну майстерність та ретельність, конфіденційність тощо); 2) дотримуватися вимог чинного законодавства; 3) дотримуватися вимог стандартів аудиту; 4) виконувати вимоги договору на аудиторські послуги; 5) забезпечити незалежність професійної думки та професійних дій; 6) своєчасно попереджати керівництво замовника про виявлені невідповідності, факти обману та помилок; 7) забезпечити якість послуг, що надаються, та контроль за їх якістю.	1) провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок; 2) на вимогу особи або органу, які залучили експерта, судді, суду дати роз'яснення щодо даного ним висновку; 3) заявляти самовідвід за наявності передбачених законодавством підстав, які виключають його участь у справі. Інші обов'язки судового експерта передбачаються процесуальним законодавством.	1) дотримуватися Конституції України, законів України, прав та інтересів громадян, підприємств, що охороняються законом; 2) у випадках виявлення зловживань і порушень чинного законодавства передавати правоохоронним органам матеріали ревізій, а також повідомляти про виявлені зловживання і порушення державним органам і органам, уповноваженим управляти державним майном; 3) при вилученні документів у зв'язку з їх підrobкою або виявленими зловживаннями негайно повідомляти про це правоохоронні органи; 4) забезпечувати дотримання правового режиму інформації з обмеженим доступом, установленого законом.

Визначені законодавчо обов'язки теж різняться: для державних службовців передбачено чітке інформування відповідних органів про виявлені порушення, а для аудиторів першочерговим є дотримання професійної етики та врахування інтересів клієнта.

Немає сумнівів, що якісне виконання своїх обов'язків суб'єктами господарського контролю значною мірою впливає на ефективність дотримання чинного законодавства підприємств та організацій.

Загалом зауважимо, що українським підприємствам доцільно ефективніше організовувати систему внутрішнього контролю. Це дасть змогу на ранніх стадіях вирішувати можливі суперечливі ситуації з контролюючими органами. Окрім цього, важливим також є чіткий розподіл відповідальності всіх суб'єктів господарського контролю, що дозволить зменшити дублювання їх функцій та ефективніше використовувати ресурси.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
3. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
4. Редько О.Ю. Стисло про аудит. Київ, 2020. 22 с. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/02/7_Стисло про аудит.pdf.

Юлія РОМАНЮК

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана САВІЦЬКА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та технологій
електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ: СУТЬ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ

В умовах ринкової економіки існує потреба у нових підходах до здійснення господарської діяльності підприємства. Основою для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень є повна, правдива та всебічна інформація про економічний стан підприємства, джерелом якої виступають дані бухгалтерського обліку та звітності. Проте, внаслідок існування як об'єктивних, так і суб'єктивних причин, виникають розбіжності між даними обліку і фактичною господарською діяльністю, і, як наслідок, відбувається викривлення показників звітності підприємства.

Забезпечити достовірність показників обліку і запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу і зобов'язань підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності підприємства. [1]

Інвентаризація – це перевірка фактичної наявності майна підприємства і співставлення даних інвентаризації з бухгалтерським обліком.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" №996-ХІУ від 16 липня 1999 р. (стаття 10) підприємства для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка. [2]

Більше того, інвентаризація це життєво важливий інструмент для установи, завдяки якому вона має можливість забезпечити достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Адже тут усі активи і зобов'язання перевіряють, а їх фактичну наявність, стан, відповідність критеріям визнання і оцінку – документують. [3]

Інвентаризацію на підприємстві проводять у встановлені строки на підставі наказу керівника, складеного у довільній формі. На практиці в наказі або в додатках до нього затверджують склад інвентаризаційної комісії (яка підписуватиме інвентаризаційні документи) та склад робочої інвентаризаційної комісії (яка безпосередньо і проводитиме таку інвентаризацію, в т. ч. у відокремлених підрозділах) [3].

Інвентаризаційна комісія у присутності матеріально відповідальних осіб перевіряє фактичну наявність запасів шляхом їх перерахунку, переважування чи перемірювання. Не допускається вносити до інвентаризаційних описів дані про залишки активів зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх фактичної наявності

Головними завданнями інвентаризації запасів є:

- виявлення фактичної наявності запасів;
- установлення лишків чи нестач шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку;
- виявлення активів, які частково втратили свої первісну якість і споживчу властивість, застарілих, а також таких, що не використовуються;
- виявлення запасів, які не відповідають критеріям визнання їх активом. [4]

Не допускається хаотичний перехід комісії від одного виду цінностей до іншого. Тобто, якщо ТМЦ зберігаються в різних ізольованих приміщеннях в однієї матеріально відповідальної особи, інвентаризацію проводять послідовно за місцями зберігання. Після перевірки цінностей комісія опечатує вхід до одного приміщення пломбатором та переходить до наступного.

Виявлені під час інвентаризації непридатні або зіпсовані запаси вносять до окремого інвентаризаційного опису, в якому зазначають найменування відповідних запасів, їх кількість, причини, ступінь і характер псування,

пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливості використання цих предметів з господарською метою.

Основними документами для оформлення результатів інвентаризації цінностей відповідно до [5] є:

- 1) інвентаризаційні описи (акти інвентаризації);
- 2) звіряльні відомості;
- 3) протокол інвентаризаційної комісії.

Оформлені й підписані всіма членами інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) і матеріально відповідальною особою інвентаризаційні описи передають до бухгалтерії. У свою чергу, бухгалтерія звіряє дані інвентаризаційних описів з даними бухгалтерського обліку. При виявленні розбіжностей (лишків або нестач) за ТМЦ складають звіряльну відомість. [6]

Відображення результатів інвентаризації проводиться на рахунках бухгалтерського обліку в тому місяці, в якому закінчена інвентаризація, зразу при затвердженні інвентаризаційного акта і при поданні до бухгалтерії необхідних підтверджувальних документів.

Проведення інвентаризації дозволяє вчасно і ефективно вирішити багато проблем в діяльності підприємств і забезпечує одержання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність і стан активів, власного капіталу та зобов'язань; можливість контролю з боку власника за наявністю і станом переданого в оренду чи безоплатне користування майна та інше. Інвентаризація виступає важливим елементом методики визначення фінансових результатів діяльності господарств (у частині визначення витрат), що розширює зміст інвентаризації як методу обліку. [1]

Список використаних джерел

1. Музиченко А.О., Музиченко І.О. Особливості проведення інвентаризації в сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2508>.

2. Інвентаризація, її види та порядок проведення. URL: https://pidru4niki.com/1313042853232/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/inventarizatsiya_vidi_poryadok_provedennya

3. Порядок проведення інвентаризації 2021 года. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/article/ru/631-poryadok-provedeniya-inventarizatsii-2021-goda>.

4. Інвентаризація 2020. що необхідно знати. URL <https://kievprofenergo.in.ua/post/1882/>.

5. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. URL <https://docs.dtkt.ua/doc/z1365-14#pn106>.

6. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей. URL <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/november/issue-94/article-40777.html>.

Іван ХАРИШ

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»,

Олександр БУРЛАКОВ

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

На сьогоднішній день проблемам управління витратами і формування собівартості підприємств приділяється велика увага як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Існує достатня кількість методів калькулювання витрат, впровадження яких дозволило б досконаліше контролювати витрати і впливати на їх зміну в конкретній організації. Однак на практиці доводиться зустрічатись з безліччю проблем, що перешкоджають повноцінному впровадженню таких методів, наприклад, відсутність в структурі підприємства необхідних посад (менеджерів).

Більшість авторів у своїх дослідженнях вказують на проблеми управління витратами на підприємствах в таких процесах як постачання і збут. Нами розглянуто широке коло внутрішніх і зовнішніх проблем управління витратами і функціонування підприємств в цілому. Деякі проблеми є досить специфічними і проявляються тільки в даній галузі. Зазначені проблеми будуть згруповані по основним підрозділам підприємств для зручності сприйняття, це також розуміння того, що робота кожного конкретного підрозділу тісно пов'язана з роботою всіх інших і проблеми в роботі одного з підрозділів також тягнуть проблеми в роботі всіх інших.

Виробничі підрозділи. Продукція значної кількості виробничих підприємств характеризується в першу чергу високою технологічністю, з цього випливає, що далеко не завжди існує можливість автоматизації виробничих процесів. Як наслідок виникають такі проблеми як певна частка браку на

виробництві, що негативно впливає на собівартість продукції і часто спричиняє додаткові витрати по його усуненню або відшкодуванню.

Відділ постачання. Такий підрозділ як відділ постачання в свою чергу може зіткнутися з такою поширеною проблемою як замовлення сировини неналежної якості. Часом це пов'язано з глобальними тенденціями щодо здешевлення виробництва, що безпосередньо впливає на якість сировини. Іншою причиною може стати робота з ненадійними постачальниками. Рідше це обумовлюється проведенням на підприємстві робіт щодо зниження собівартості продукції або пошуку балансу між співвідношенням ціни і якості кінцевої продукції.

Відсутність планування і прогнозування майбутніх закупівель. Дана проблема особливо характерна в малих підприємствах в силу відсутності достатніх людських і часових ресурсів для усунення. Однак наслідки досить серйозні і ведуть до цілого комплексу проблем і додаткових витрат.

Відсутність або недосконалість системи складського обліку також характерно для деяких підприємств. При наявності даної проблеми діяльність підрозділів, які постачають сировину ведеться «наосліп». Насправді це може стати причиною всіх описаних вище проблем, а тому є найбільш важливою проблемою.

Підрозділи маркетингу і збуту. У 2014 році після «обвалу» курсу національної валюти значно скоротилися обсяги інвестиційних програм у зв'язку зі складною економічною ситуацією в цілому. Зокрема ускладнилася і без того непросте ситуація зі своєчасними виплатами за конкретними замовленнями. На цьому тлі активність ринку значно знизилася. Таким чином, ми стикаємося з проблемою простою обладнання. Як наслідок цього – вимушені витрати на оренду додаткових складських площ або витрати по переміщенню обладнання на склади.

Додатково можна відзначити труднощі в реалізації таких концепцій як «Just in time», в перекладі «точно в строк», а також труднощі в плануванні виробництва і збуту продукції.

Бухгалтерські та фінансові підрозділи. Пріоритети в діяльності даних підрозділів найчастіше виділені на користь ведення бухгалтерського і податкового обліку і лише потім управлінського. Проблема більш актуальна при відсутності в організації самостійних, повноцінних фінансових підрозділів.

Загальні особливості і проблеми функціонування. Якщо говорити про малі підприємства, то головна проблема це чисельність персоналу. Дані обставини призводять до вимушеної «універсальності» співробітників.

Отже, все перераховане демонструє, що будь-яка діяльність підприємства, будь-які особливості та проблеми функціонування мають пряме відображення на витратах. Без грамотного управління витратами діяльність організації приймає хаотичний характер. Управління комерційною організацією в цілому не може успішно реалізуватися лише на основі благих побажань і адміністрування. Успішний розвиток організації буде забезпечено лише в тому випадку, якщо всі наявні ресурси будуть використані з максимальним ефектом.

Список використаних джерел

1. Жукова Е. А., Рожкова М. Г. Проблемы управления затратами на предприятии. *Молодой ученый*. 2017. № 12 (146). С. 283-286. URL: <https://moluch.ru/archive/146/41074/> (дата звернення: 08.10.2021).
2. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34.
3. Бурлаков О. С. Інформаційні технології управління кадровим потенціалом. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 39-43. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-06).

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Олександр ГУМЕНЮК

здобувач наукового ступеня Доктора філософії

Науковий керівник: **Наталія КОРЖЕНІВСЬКА**,

д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Для аграрного сектору економіки України питання розвитку ресурсного потенціалу, раціонального його використання є особливо актуальною, оскільки це пов'язано з надзвичайно високим рівнем матеріало- та енергоємності аграрного сектору економіки, істотною амортизацією основних виробничих засобів та застарілими технологіями, нераціональним використанням природних ресурсів, високим ступенем залежності від імпорту паливно-енергетичних ресурсів, значними обсягами утворення відходів та шкідливих викидів виробництва. Без переходу до більш ефективної моделі суспільного виробництва та споживання, раціоналізації використання ресурсів неможливий подальший економічний та соціальний розвиток аграрного сектору, вирішення екологічних проблем. Розширення та поглиблення процесу ресурсозбереження сприяє переходу вітчизняного аграрного сектору економіки до моделі збалансованого розвитку, побудові основ постіндустріального суспільства, прискоренню інтеграції України до глобалізованого світового господарства.

Тому, доцільною є реалізація інноваційної стратегії довгострокового розвитку на засадах зрівноваженого розвитку, яка є загальною концепцією щодо необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Ця концепція зумовлена виникненням нового виду

інновацій, які з огляду на їх сутність можна назвати екоінноваціями. До них належить виробництво екологічно чистої продукції, використання технологій – "дружніх" до довкілля, ресурсозберігаючих технологій виробництва, концепція управління "зелений офіс", концепція "екоефективності", модель "чисте виробництво", методи підвищення ресурсної продуктивності на основі концепції MIPS, новий системний екологічний дизайн і спеціальне маркування продукції, що забезпечують високий рівень екологічної безпеки виробництва, продукції та послуг при одночасному зміцненні конкурентних позицій бізнесу [3].

Окрім того, важливим моментом є формування і виховання в усіх суб'єктів економічних відносин (підприємців-аграріїв, фермерів, найманих працівників, селян) екологічної свідомості, твердих переконань та моральних принципів на користь екоінновацій, як "дружніх" до довкілля видів діяльності.

Застосування екоінновацій в аграрному секторі, які дають змогу краще використовувати первинні природні ресурси, безумовно, поліпшить екологічну ситуацію у сільських регіонах, сприятиме формуванню стійких мережевих структур з підтримки й просування передового досвіду в галузі екоефективності, збереженню і створенню нових робочих місць, підвищенню якості життя населення.

Для зменшення міграції із сіл необхідно піднесення престижності роботи в сільськогосподарських підприємствах, зокрема шляхом створення умов для нормального проживання, праці і відпочинку на селі та посилення мотиваційних факторів. Потрібно створити сучасну виробничу і соціальну інфраструктуру, щоб життя і побут селян були не гіршими, ніж у міського населення [4].

Зайнятість в особистому селянському господарстві фактично дає змогу виживати певній частині сільського населення, але не забезпечує належної ефективності виробництва, запровадження сучасних технологій, не вимагає високої кваліфікації робочої сили. Необхідно зміцнювати існуючі особисті селянські господарства і формувати оптимальне середовище для поступової трансформації їх у більш ефективні агроформування (фермерські, кооперативні тощо). Поряд з цим на формування сільського ринку праці суттєво впливає сезонність і проблема зайнятості особливо загострюється в періоди

міжсезонного виробництва.

Враховуючи сезонність сільськогосподарського виробництва та відсутність у більшості підприємств додаткових й допоміжних галузей виробництва, в яких можна було б задіяти вільну робочу силу, доцільно класифікувати працівників шляхом їх розподілу на чотири категорії (табл.1).

Таблиця 1.

Класифікація складу працівників сільськогосподарського підприємства

Категорії працівників	Якісний склад працівників	Види виконуваних робіт
I	Спеціалісти, тваринники, механізатори, водії	Постійні види діяльності
II	Сезонні працівники із зайнятістю до 6 місяців	Польові роботи
III	Тимчасові працівники із зайнятістю до 2 місяців	Польові роботи
IV	Працюючі на погодинній системі оплати праці	Згідно трудового договору

Зокрема, при застосуванні погодинної оплати праці, на якій працюють жінки з малолітніми дітьми, молодь, що навчається, інваліди та пенсіонери, виплати робляться лише за виконання нормованих завдань, а мінімальний розмір годинної тарифної ставки такий же, як при відпрацюванні місячної норми часу при мінімальній заробітній платі. Класифікація складу трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах створює умови для впровадження досконаліших систем стимулювання праці.

На вирішення демографічних і соціальних проблем впливає політика оплати праці. Система соціальних гарантій з соціального захисту містить у собі: регулювання ринку робочої сили, за винятком суперечностей між її попитом та пропозицією; розрахунок на всі категорії працездатного населення, виділяючи нужденних; сприяння ефективному використанню трудових ресурсів суспільства.

Для зміни структури зайнятості на селі, створення нових робочих місць і формування ефективного використання трудових ресурсів необхідно сприяти розвитку малого і середнього бізнесу. Місцевим органам влади особливу увагу слід приділити фінансовій підтримці аграрних підприємств, що створюють додаткові робочі місця. Державному центру зайнятості, у зв'язку з тим, що

більшість безробітних зорієнтована на пасивну поведінку щодо пошуку роботи та обирають пріоритетом допомогу по безробіттю, необхідно сприяти організації безробітними власної підприємницької діяльності. Реалізована політика зайнятості стає активною тоді, коли кошти центру зайнятості використовуються повністю, а в структурі витрат переважає фінансування витрат на збереження існуючих і створення додаткових робочих місць, надання субсидій для організації власної справи, покриття витрат на професійне навчання, перепідготовку і профорієнтацію тощо.

Ефективність сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від рівня забезпеченості його трудовими ресурсами, рівномірної і раціональної їх зайнятості. Водночас необхідність управління ефективним використанням трудових ресурсів спричинила потребу у встановленні пропорцій їх розподілу й перерозподілу, збалансованості працевлаштування трудових ресурсів і робочих місць у сільському господарстві. Важливе значення при формуванні та ефективному розподілі трудових ресурсів у сільському господарстві має розроблення балансу трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Бражко О. В. Розвиток державної політики щодо регулювання ринку праці та управління трудовими ресурсами. *Економіка та держава*. 2010. №2. С. 103-105.
2. Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року N 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18 22. 144 с.
3. Корженівська Н. Л. Імперативи та пріоритети економічної безпеки товаровиробників зерна в умовах ринкової глобалізації: монографія. Кам.-Под.: вид-ць ПП Зволейко Д. Г. 2019. 440 с.
4. Корженівська Н. Л., Коваль Н. В. Вплив трудового потенціалу аграрного сектору на демографічну безпеку. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. Том 24. Вип. 2 (75). 2019. С. 16-20.

Олександр ГУЖА,
здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **М.О. Орликовський,**
канд. екон. наук, доц.,
Поліський національний університет
м. Житомир,
alexandrguzha@gmail.com.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Для того, щоб успішно функціонувати в умовах жорсткої конкуренції підприємству необхідно розробляти оптимальну кадрову систему управління, адже персонал є одним із базових факторів розвитку суб'єкта господарювання. Виокремлено наступні проблемні питання при побудові механізму управління персоналом: ігнорування підприємствами сучасних підходів у сфері роботи з персоналом, а саме відсутність стратегії управління персоналом яка б відповідала цілям діяльності підприємства, неопрацьованість питань організаційних умов впровадження нових підходів у роботі з персоналом.

Існує декілька основних напрямків удосконалення системи управління підприємством:

- удосконалення організаційної структури управління підприємством (потрібно встановити оптимальну чисельність та структуру управлінського апарату підприємства, а також чисельність працівників виробничих підрозділів та відділів згідно з діючими нормами, нормативами та реальними потребами товариства);
- оптимізація організації менеджменту і бізнес-процесів через поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства;
- удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами;
- підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, поліпшення якості вироблюваної продукції [1].

Система управління персоналом підприємства повинна забезпечувати оптимальний баланс процесів прибуття і звільнення, тобто оновлення кількісного

складу персоналу; розвиток якісного складу персоналу відповідно до потреб самої організації. Кадровий потік зустрічається в межах будь-якого підприємства. Але чим більший цей потік, тим більше це свідчить про те, що персонал не задоволений чи то умовами праці, чи то заробітною платою. Кожен працівник, який влаштовується на роботу, в перші тижні праці на підприємстві проходить процес адаптації. І протягом цього часу, така людина не може працювати високоефективно, вона потребує ознайомлення з колективом, з робочим місцем, виробничим процесом. Такому працівнику обов'язково призначається умовний наставник, який використовуючи свій власний робочий час, передасть навиків і вмінь новоприйнятому працівнику. З цього випливає, що за цей час адаптації так званий «новачок» і повчальник не зможуть приносити високі результати своєї праці для товариства. Тому підприємство зацікавлене у тому, що кадровий потік був мінімізований. Чим більша осілість кадрів, тим ефективніше вони працюватимуть.

Для того, щоб кадрова політика суб'єкта господарювання була ефективною необхідно впроваджувати стратегічне управління персоналом, дотримуючись кожного з етапів, вживаючи при цьому кадрові заходи.

Стратегічне управління кадрами означає для товариства те, що досягнення загальної стратегічної цілі компанії повинне відбуватись із залученням стратегічного управління людськими ресурсами, яке вказуватиме на напрям руху компанії. Як відомо, людський капітал – це наймогутніше джерело конкурентної переваги й, як показують останні дослідження, саме люди запроваджують у життя стратегічні плани. Тому керівники кожного структурного підрозділу повинні в повному обсязі враховувати ці фактори при розробці корпоративної стратегії. Зміст процесу розробки стратегії управління людськими ресурсами можна представити в такий спосіб, як зображено на рис. 1.

Цілі кадрової політики мають відповідати основній місії суб'єкта господарювання та базуватися на загальній стратегії його розвитку. Ефективна кадрова політика формується з сукупності правил, процедур і традицій, які застосовуються в процесів відбору персоналу, його розстановки, використання, перепідготовки, стимулювання, мотивації, кар'єрного зростання тощо.

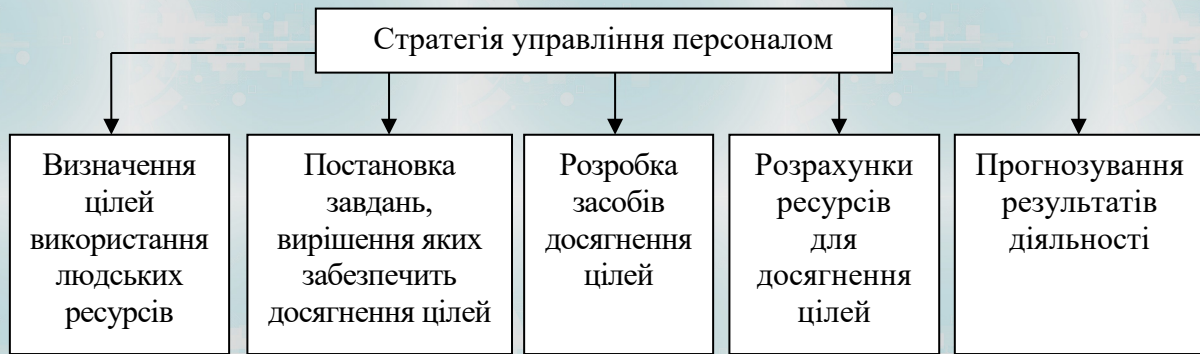

Рис. 1. Складові процесу розробки стратегії управління персоналом

Метою кадрової політики організації є забезпечення рівноваги між економічною та соціальною ефективністю використання персоналу, створення умов для ефективного використання та розвитку кадрового потенціалу підприємства, задоволення соціальних та економічних інтересів працівників. Кадрова політика спрямована на консолідацію єдиної корпоративної культури, ефективну мотивацію та професійний розвиток працівників організації [2].

Кадрова політика формується вищим керівництвом підприємства, реалізується через кадрову службу під час виконання її працівниками відповідних їм функцій. Об'єктом кадрової політики є безпосередньо персонал підприємства, а суб'єктом – сформована система управління персоналом, яка включає в себе управлінських працівників всіх рівнів, а також кадрову службу. Зокрема кадровій службі віддається чи не найважливіша роль у формуванні та реалізації кадрової політики підприємства, адже саме вона розробляє цільові програми, здійснює постійний моніторинг ситуації та вносить певні корективи у виконання програм у випадку зміни параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування.

Проте спостерігається не дуже ефективна діяльність відділу кадрів, що зумовлює ряд проблем в системі управління персоналом на підприємстві. При наборі персоналу керівництво товариства в основному звертається до різних джерел, найбільш розповсюдженими серед яких є пошук нових потенційних кандидатів для заміщення вакантних місць серед співробітників товариства, пошук кандидатів за допомогою працівників підприємства, розміщення оголошень в ЗМІ, використання послуг місцевого центру зайнятості.

Таким чином, проводячи узагальнення, підкреслюю, що будь-які форми і методи роботи з персоналом, які застосовуються на підприємстві повинні бути спрямовані на досягнення основної мети діяльності підприємства. Отже, управління персоналом можливо вважати ефективним лише тоді, коли працівники максимально використовуватимуть свій трудовий потенціал у процесі виконання своїх службових обов'язків.

Розвиток трудових ресурсів на підприємстві, використовуючи професіоналізацію менеджменту праці та мотиваційні механізми забезпечить стабільний розвиток підприємства, прибуткове функціонування, безперервний розвиток персоналу підприємства, зменшення плинності кадрів, а головне – швидкий позитивний економічний ефект.

Таким чином, підприємство повинно постійно удосконалювати роботу в сфері відбору та розміщення персоналу, пристосовуватися до нових технік та технологій. Які в свою чергу будуть збільшувати ефективність та покращувати умови праці робітників, що може в свою чергу вплинути на їхню продуктивність праці. Це призводить до того, що суб'єкти господарювання змушені постійно оновлювати своє технічне забезпечення та розробляти нові підходи до управління персоналом.

Список використаних джерел

1. Погребняк А.Ю. Розробка кадрової політики як один з основних напрямів менеджменту персоналу підприємства *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/68.pdf.

2. Сидоренко А.О., Чорній В.В. Сучасні методи управління персоналом підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2020. № 14. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/193078>.

Елла ДОБРОВОЛЬСЬКА
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Світовий технічний прогрес в ринкових умовах радикально змінив відношення людей до праці. Тому для ефективного досягнення цілей підприємства, керівництво повинно контролювати і мотивувати людей для виконання роботи. Якщо на підприємстві будуть створені умови для самореалізації, то праця кожного працівника буде високоефективною, а мотиви – дієвими. Таким чином, мотивувати працівників, означає дати їм можливість самореалізуватися та врахувати їх бажання й інтереси. От чому проблема вивчення мотивів, стимулів, а також чинників, що впливають на формування механізму мотивації праці, залишається актуальною і в даний час.

Головна мета механізму мотивації полягає в поліпшенні трудових результатів роботи персоналу і в його збереженні [3, с. 31]. При формуванні мотиваційного механізму важливе значення мають принципи, які є основою його розробки і функціонування і дозволяють досягти поставлену мету.

При реалізації завдань мотиваційного механізму важливо враховувати принципи формального і неформального управління персоналом. Можна виділити ряд принципів формального управління персоналом – мотивація, вплив влади, наставництво та ін. При розгляді принципу мотивації можна виділити певні заходи, які будуть стимулювати працівників до найбільш сумлінному та ініціативному виконанню своєї роботи, при цьому отримуючи грошову винагороду за виконану працю. При неякісному, несумлінному, непрофесійному виконанні роботи роботодавцем може бути прийнято рішення про скорочення або припинення мотиваційних заходів. Слід звернути увагу на те, що для того, щоб уникнути низько ефективної діяльності персоналу, керівництву слід постійно застосовувати різні способи його мотивації до ефективної трудової діяльності. При розгляді принципу

впливу влади слід зазначити, що роботодавець надає прямий вплив на підлеглих, при цьому працівники зобов'язані підкорятися вимогам керівника. Принцип наставництва має важливе значення як мотивуючий фактор, що формує відповідальність і прагнення до професійного зростання працівників [1, с. 78].

До неформальних методів управління можна віднести наступні: довіра керівника до підлеглого і його праці, взаємовиручка, об'єктивність при оцінці результатів роботи підлеглих, врахування інтересів, потреб і можливостей працівників. Між роботодавцем і працівником повинні формуватися соціально-трудові відносини довірчого характеру. Працівник зобов'язаний відповідально, чітко і чесно виконувати свої обов'язки, роботодавець, в свою чергу, не повинен обмежувати права свого підлеглого. Не менш важливим є наявність взаємовиручки. Під впливом різних обставин та в умовах форс-мажорних ситуацій трудова діяльність працівника повинна бути тимчасово замінена діяльністю інших відповідних працівників. До результатів праці працівника роботодавець зобов'язаний підходити об'єктивно, враховувати при цьому побажання і прохання свого підлеглого. В основі організованих і налагоджених соціально-трудових відносин між працівником і роботодавцем лежать не тільки інтереси роботодавця, але і облік особистих інтересів, потреб і потенційних можливостей його працівників, що сприятиме підвищенню продуктивності праці і зростання їх зацікавленості в результативній трудовій діяльності.

Для того, щоб досягти основну мету мотиваційного механізму з використанням вищевикладених принципів, керівництву доцільно застосовувати в практичній роботі різні методи мотивації персоналу. Вчені виділяють методи мотиваційного характеру і класифікують їх на методи прямої мотивації та методи непрямой (примусової) мотивації [2, с. 111].

Методи прямої мотивації можна умовно розділити на матеріальну (грошову) і нематеріальне стимулювання.

Щодо матеріального стимулювання можна відзначити, що результатом його застосування є зростання добробуту працівників в обмін на більш продуктивну роботу. Грошова винагорода працівника є одним з найбільш ефективних і поширених методів стимулювання персоналу. Однак звернемо увагу і на те, що

грошове стимулювання ефективно в тому випадку, якщо працівник вважає заробітну плату справедливою і гідною щодо його праці.

Крім грошового стимулювання, керівництво може застосовувати такі види стимулювання, як надання або оплата путівок на санаторно-курортне оздоровлення працівника, надання допомоги в отриманні житла, у вирішенні питання із влаштуванням дітей у дитячі садки, забезпечення харчуванням (в тому числі безкоштовним) та службовим транспортом. До додаткового стимулювання працівників також можна віднести знижки на придбання продукції фірми, надання медичних послуг та ін. Що стосується стимулювання у неробочий час, то можна виділити задоволення потреб персоналу відпочинку, а також соціально-психологічних потреб, що передбачає надання працівнику часу для вирішення питань, пов'язаних з особистими інтересами. Важливим моментом є і стимулювання діяльності працівника, яке спрямоване на задоволення потреб у самовираженні і самоактуалізації, виражене у можливості кар'єрного зростання, бажаного переведення на інше місце роботи всередині даного підприємства. Роботодавець також може запропонувати, за необхідності, роботу з гнучкими формами зайнятості – гнучким графіком, неповним робочим днем, що дозволить бути задіяними у трудовій діяльності жінкам, які мають малолітніх дітей, здобувач вищої освіти, неповнолітнім, особам з обмеженими можливостями здоров'я. Для працівника гнучкі форми зайнятості в роботі надають позитивні ефекти.

Нематеріальне стимулювання класифікується на соціальний, моральний, соціально-психологічний. Соціальне стимулювання передбачає престижність роботи, можливість прийняття рішень самостійно та інші права. Моральне стимулювання пов'язане з наданням керівництвом можливості для реалізації творчого потенціалу та визнання працівника. На підставі того, як складаються соціально-психологічні відносини працівника з керівництвом і трудовим колективом, також формується задоволеність працею [4].

Непряма (примусова) мотивація базується на примушенні працівника виконувати те чи інше завдання, доручене керівництвом. Як правило, при надмірному застосуванні примусової мотивації відбувається обмеження бажань та

потреб працівників. Інструментарієм даного методу є різні розпорядчі документи, такі як накази, розпорядження та ін.

Керівнику слід організувати процес роботи на підприємстві таким чином, щоб був дотриманий баланс інтересів і потреб працівників із завданнями та інтересами керівництва, а також розвитком підприємства в цілому [16, с. 150]. Впливаючи на трудову поведінку працівника, керівнику необхідно більш ретельно аналізувати і підбирати форми і методи стимулювання персоналу. Праця має бути організованою так, щоб працівник міг реалізувати свої можливості, розвинути та застосувати у практичній діяльності всі свої професійні якості. Без сумнівів, для працівника дуже велике значення має пряма мотивація у вигляді грошового стимулювання, проте керівництву не можна забувати і про ефективність нематеріального стимулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бондарчук Л.В., Ніколайчук Н.П. Особливості антикризового управління персоналом. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. 2017. Вип. 5(25). С. 77-82

2.Громко Л.С. Принципи управління персоналом в умовах антикризової діяльності підприємства: методологічний аспект. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск 36. С. 109-113.

3. Зайцев В.С. Основні напрями удосконалення мотивації праці робітників промислових підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 1. (34). С. 29-35.

4.Прудкий В.В., Манаєнко І.М. Інноваційні підходи до управління персоналом підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління: зб. наук. Праць молодих вчених фак-ту менеджменту та маркетингу КПП ім. І. Сікорського*. 2017. № 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102783/97866>.

Людмила Кушнір
канд. екон. наук, доцент, викладач
кафедри обліку і оподаткування Подільського
спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу,
м. Кам'янець-Подільський

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

З поширенням у наше життя коронавірусної інфекції та нестабільністю соціально-економічної ситуації, в Україні посилились негативні тенденції в усіх сферах функціонування соціуму. Низький рівень життя, запровадження локдаунів, прогресуюче безробіття, демографічна криза, соціальна незахищеність більшої частини населення становлять реальну загрозу національній безпеці за всіма своїми основними складовими: соціально-економічною, політичною та екологічною.

Ціла низка причинно-наслідкових зв'язків цих складових є об'єктивною суспільною реальністю, тому непродумані та непослідовні системні перетворення породжують негативні явища у всіх сферах суспільства, зокрема у соціальній. Розміри проблеми соціальної сфери суспільства і факторів її розвитку зумовлюється тим, що процес перетворення соціально-економічних відносин супроводжується невизначеністю функціональної ролі держави. В Саме в умовах світової пандемії COVID-19, українська держава повинна створити покращену систему соціального захисту, що охоплює систему соціального страхування, соціальні гарантії, соціальну допомогу, систему фінансування пенсій, компенсацій, медичних і інших соціальних послуг. В ідеалі, головним атрибутом соціальної політики держави є реальна відсутність бідних, а не декларативне проголошення допомоги соціально вразливим верствам[2].

Роль і перебудова соціальної політики визначається її впливом на процеси відтворення робочої сили, підвищення продуктивності праці, освітнього і кваліфікаційного рівня трудових ресурсів, на рівень науково-технічного розвитку продуктивних сил, на культурне і духовне життя суспільства. Соціальна діяльність, спрямована на поліпшення умов праці й побуту, розвиток фізкультури і спорту, дає зниження захворюваності й тим самим відчутно

впливає на скорочення економічних втрат у виробництві. У результаті розвитку таких систем соціальної сфери, як громадське харчування, дошкільна освіта, звільняється частина населення зі сфери домашнього господарства, підвищується зайнятість у суспільному виробництві.

Соціальна сфера не тільки регулює процеси зайнятості населення, а й забезпечує роботою мільйони людей у країні. Такі галузі соціального комплексу, як охорона здоров'я, освіта, торгівля, житлово-комунальне господарство й інші забезпечують робочими місцями до 20 % економічно активного населення, а в економічно розвинутих країнах у сфері послуг зайнято до 70 % всіх працівників. Якість соціальної сфери важлива не тільки завдяки її величезному впливу на економіку, головне її призначення — задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб, формування всебічно й гармонійно розвинених членів суспільства. Це і є стратегічна, вища мета розвитку будь-якої цивілізованої держави[1].

Головним у соціальній політиці є обов'язок держави гарантувати законодавчо, соціально й економічно нормальні для даного історичного періоду умови. Ще у 2020 р. українці стали біднішими у зв'язку з пандемією. Переважна більшість українських родин відчувала фінансові труднощі під час кризи. Загальний показник бідності збільшився до 44% (хоча без пандемії міг скласти 27). І для того щоб скоротити бідність потрібно підготуватися до економічних змін, забезпечити рух капіталу трудових ресурсів ті інновацій у нові напрями бізнесу.

Дослідження в цьому напрямку показали, що державні соціальні стандарти та гарантій в Україні з кожним роком зростають, однак ці цифри занадто низькі і не задовольняють потреб населення. Тим більше, порівнюючи норми соціальних стандартів України та розвинутих країн світу, можна ще раз переконатися в тому, що українцям складно прожити за мінімальну пенсію чи заробітну плату. Урядом України продовжується робота над подальшою розробкою різних соціальних гарантій і однією із них є затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року [3].

Схвалено Концепцію створення та розвитку системи раннього втручання, яка спрямована на інтегрування сфер охорони здоров'я, дошкільної освіти, соціального захисту в систему раннього втручання.

З метою створення умов для всебічного розвитку людини протягом життя у червні 2021 року схвалено Стратегію людського розвитку, яка передбачає стратегічні цілі та завдання у сфері демографічного розвитку, охорони здоров'я, освіти, науки, культури та спорту, забезпечення рівності прав жінок і чоловіків для розширення можливостей, свобод людей[4].

З метою пом'якшення негативних наслідків пандемії COVID Урядом прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку бізнесу, реалізації низки важливих реформ, спрямованих на запровадження європейських стандартів і норм, а також проведення антикризових заходів, працюючих громадян та вразливих категорій населення. Зокрема:

- спрощено механізм надання житлових субсидій;
- посилено захист сімей з дітьми в умовах карантину шляхом виплат додаткової допомоги на кожну дитину до 10 років фізичним особам – підприємцям;
- передбачено продовження строків виплати на новий період раніше призначених державних соціальних допомог без необхідності особистого звернення громадян;
- забезпечено виплату одноразової матеріальної допомоги у розмірі 8 000 гривень застрахованим особам, діяльність яких була тимчасово зупинена внаслідок обмежувальних протиепідемічних заходів;
- встановлено додаткові гарантії (страхові виплати) медичним працівникам у разі встановлення їм групи інвалідності або у разі їх смерті тощо[5].

Проводиться робота щодо посилення соціального захисту найбільш вразливих верств населення. У 2021 році започатковано запровадження стимулюючих механізмів повернення на ринок праці непрацюючих працездатних осіб з числа членів малозабезпечених сімей шляхом надання їм допомоги для організації власного бізнесу та закупівлі обладнання та матеріалів тощо.

Отже, основними завданнями соціальної політики держави в умовах пандемії є: є запобігання негативним соціальним явищам, недопущення зниження добробуту широких верств населення та забезпечення належного рівня освіти, охорони здоров'я та загалом зростання інтегрального показника людського розвитку. Важливе місце серед завдань соціальної політики належить створенню нових економічно доцільних робочих місць, в тому числі й для осіб з

інвалідністю, особливо в працenaдлишкових районах та галузях, і формування державного замовлення на проведення громадських робіт з метою пом'якшення безробіття. Їх розв'язання сприятиме підвищенню рівня життя населення, поліпшенню матеріального становища й умов життя працівників та скороченню кількості малозабезпеченого населення.

Список використаних джерел

1. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь. За заг. ред. В.М. Гейця та ін. Київ : НВЦ НБУВ. 2009. С. 3-5.
2. Вплив пандемії COVID-19 на зростання бідності та на вразливе населення в Україні. URL:<https://www.msp.gov.ua/news/20718.html?PrintVersion> (дата звернення 09.10.2021 р.).
3. Про затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року. Розпорядження КМУ від 07 квітня 2021 р. № 285-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnogo-pla-a285r> (дата звернення 10.10.2021 р.).
4. Про стратегію людського розвитку. Рішення національної безпеки і оборони України, введено в дію указом президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021 URL (дата звернення 11.10.2021 р.).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2020. № 18. ст. 123). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (дата звернення 10.10.21 р.).

Лілія ЛОГАНЬ

Здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Олег КУЧЕР**,
канд. екон. наук., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

Сучасна українська реальність свідчить про порушення зв'язків людини із соціальним світом. Воно характеризується втратою державою керованості суспільними справами і процесами; неефективним використанням грошей платників податків; зниженням якості послуг, що надаються населенню; посиленням бюрократизму при прийнятті рішень; значним падінням довіри з боку споживачів державних послуг до органів державної влади; проявами дисфункціональності в управлінні тощо. Для кардинальної зміни ситуації на краще необхідно, щоб концепція адміністративної держави поступилася місцем концепції ефективної держави. При цьому головний мотив оновлення державних інститутів з метою сучасного сприйняття держави кожним її громадянином має бути сформульовано так: «Держава для людей, а не люди для держави».

Тому не випадково на сучасному етапі ставиться питання про необхідність задля підвищення ефективності діяльності органів влади в цілому переходу до нових моделей державного управління («нового публічного менеджменту»), які мають:

- 1) запроваджувати форми управління, які, на відміну від традиційної бюрократії, орієнтовані на споживача, ринок і власних співробітників, тобто здійснювати перехід від адміністрування до менеджменту;
- 2) приділяти значно більше уваги, порівняно з традиційною моделлю, досягненню результатів і персональній відповідальності керівників;
- 3) бути спрямованими на створення більш гнучких організацій;

4) приділяти значну увагу чіткому і ясному визначенню організаційних і персональних цілей;

5) відмовитися від принципу чіткого розподілу політичної та адміністративної діяльності, – вище керівництво органів влади не повинно розглядатися як політично нейтральне стосовно діючих політиків;

6) бути зорієнтованими на використання деяких ринкових методів у своїй діяльності;

7) підтримувати тенденцію до зменшення ступеня й сфери впливу органів влади, чому сприяють приватизація, широке використання зовнішніх підрядників і субпідрядників, проведення тендерів і т. п. заходи.

В новому публічному менеджменті організаційна та персональна ефективність безпосередньо пов'язана з досягненням визначених цілей, отриманням певних результатів. Це дозволяє встановлювати конкретні вимірювальні індикатори якості й ефективності діяльності, оцінювати результативність різних програм, реалізованих організаціями. Впровадження нового публічного менеджменту передбачає здійснення певних заходів, а саме:

- перетворення керівників публічних організацій на професійних менеджерів;
- зміщення акцентів з процедур на результати, приділення більшої уваги контролю над кінцевим результатом;
- опрацювання ясних стандартів та індикаторів ефективності; дезагрегування організаційних одиниць;
- запровадження елементів конкуренції;
- акцентування на більшій дисципліні й ощадливості у використанні ресурсів;
- запозичення й адаптації деяких управлінських практик приватного сектора.

При останньому необхідно враховувати те, що в управлінні публічними і приватними організаціями існують як подібність, так і відмінність. Подібність полягає в тому, що управління будь-якою організацією передбачає здійснення стратегічних виборів, визначення цілей, забезпечення їхнього досягнення при

ефективному використанні ресурсів і гарантію якості кінцевого продукту (результату). При цьому як ті, так і інші організації, відповідальні і підзвітні перед своїми основними реципієнтами. А відмінність визначається специфічними особливостями публічних і приватних організацій. Так, якщо приватні організації в основному залежні від ринку, то публічні – від політичної і соціальної сфери.

У той час, як приватний сектор орієнтований на задоволення споживчих потреб і запитів, публічний – переважно на задоволення політичних запитів, як засобу досягнення політичної та соціальної стабільності. Однак, тенденції сучасного світу є такими, що подібність в управлінні публічними і приватними організаціями збільшується, а відмінність – зменшується. Проблема ефективності стосується усіх сфер, видів, форм, методів організації життєзабезпечення людини. Найбільшою мірою це властиве управлінню як діяльності, що здійснюється людьми, стосовно людей та виключно в інтересах людей. Від ступеня ефективності цієї діяльності безпосередньо залежить добробут людини. Врешті-решт, йдеться про ефективність суспільної системи.

Отже, суспільству, державі необхідні повні й достовірні знання того, яку користь дають витрати на управління, у чому полягають об'єктивізація управління, глибина і дієвість його впливу на керовані процеси. Виходячи з найбільш поширеного трактування поняття ефективності, ефективність управління – це результат, зіставлений із затратами на його досягнення (вони включають не лише прямі витрати на систему управління, а й витрати на реалізацію управлінських рішень).

Список використаних джерел

1. Гордієнко Л. Ю. Менеджмент державної установи: навч. посіб. Харків : Вид. ХДЕУ, 2001. 152 с.
2. Оболенський О.Ю. Державне управління та державна служба: словник-довідник. Київ : КНЕУ, 2005. 208 с.
3. Chykurkova, A., Kucher, O., Hutsol, T., Melnyk, M. Conceptual approaches to analysis and assessment of efficiency of joint stock company functioning Tourism and

Regional Development. Warsaw University of Life Sciences – SGGW 2020. DOI 10.22630/TIRR.2020.14.18.

4. Innovative tools for socio-economic systems' development. Ed. by Oleksandra Mandych. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology. Monograph 25. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach ISBN: 978–83–955125 –0–6

5. Balanovska, T., Gogulya, O., Kucher, O. The role of activation of entrepreneurship activities in the development of rural areas in Ukraine Tourism and Regional Development. Warsaw University of Life Sciences – SGGW 2020. DOI 10.22630/TIRR.2020.14.14.

Михайло МАРМИШ

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»

Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ СИСТЕМИ — СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФІРМИ

Єдиною передумовою виживання сучасної організації в жорсткому конкурентному середовищі є забезпечення її інноваційного розвитку як способу економічного зростання. Процеси турбулентності, що пов'язані з швидкими, не прогнозованими змінами у зовнішньому і внутрішньому середовищах спонукають суб'єктів господарювання до удосконалення інноваційної діяльності на основі пошуку ефективних форм використання та методів управління інтелектуальним потенціалом, який є невичерпним джерелом безперервного розвитку і можливостей адаптуватися до вимог ринку. Слід зауважити, що створення, нарощування і реалізація цього ресурсу можливі тільки в довгостроковій перспективі, що актуалізує дослідження інтелектуального потенціалу як базової складової в стратегії інноваційного розвитку організації.

Інтелектуальний потенціал підприємства з погляду ресурсної концепції потенціалів можна розглядати як суму інтелектуального капіталу та конкурентних і інноваційних переваг підприємства, зосереджених у його інтелектуальних активах та інтелектуальній власності. Тобто інтелектуальний потенціал підприємства сучасного типу передбачає інноваційність управління наявними інтелектуальними ресурсами за всіма видами діяльності, а не лише за інноваційною діяльністю. Інтелектуальний потенціал розглядається як економічна система, що відображає сукупність зв'язків і відношень між елементами інтелектуального капіталу (персонал, ринкові активи, структурні активи, інтелектуальна власність), які встановлюються в процесі проектування, виготовлення, реалізації та споживання продукту й управління цими процесами.

Наукова література свідчить про те, що розвиток інтелектуального потенціалу має характерні риси. До них відносяться:

- комплекс проблем, для вирішення яких використовують в єдності економічні, технічні, управлінські, соціальні, психологічні аспекти;
- розв'язування ускладнених проблем;
- значне зростання взаємозв'язків між об'єктами інтелектуальної власності;
- динамічні процеси ситуацій, що зазнають змін;
- дефіцит інтелектуальних ресурсів;
- покращення управлінського процесу, а саме рівнів автоматизації та стандартизації;
- зростання конкурентоспроможності

Сутність інтелектуального потенціалу відображається як можливість системи інтелектуальних ресурсів (як елементів інтелектуального капіталу) формувати такі управлінські компетенції, які на основі вибраних бізнес-процесів забезпечують досягнення визначених стратегій підприємства. Структура потенціалу – це відносно стійкий спосіб організації елементів, яка розкриває його будову, елементний склад, принципи формування та розвитку.

Структурно інтелектуальний капітал підприємства складається з таких складових:

- людський капітал – сума інтелектуальних активів на рівні персоналій, колективних активів та інституціональних, а також інтелектуальної власності відповідного рівня;
- організаційний капітал – розуміють структуру управління виробництвом та збутом продуктів праці (матеріальних та інтелектуальних);
- ринковий капітал підприємства формують його знання про постачальників, конкурентів та клієнтів, а також зовнішня інтелектуальна власність як фірмове найменування, торгова марка, бренд, логотип тощо.
- інноваційний капітал – це інформація та знання про структуру інновацій щодо виробництва, продукту чи управління та система управління інноваціями;
- інформаційний капітал включає різнотипну інформацію про стан та потенціал зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, може включати технологічну, науково-технічну, соціально-економічну та духовну інформацію на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Інтелектуальний потенціал є основною складовою всього потенціалу досліджуваного підприємства. Від його складових та їх розвитку залежить

господарська діяльність та функціонування підприємства. Сучасний стан економіки вимагає урахування цілого ряду чинників інтелектуального потенціалу, серед яких значну частку складають фінансові та різні інвестиції в розвиток персоналу, а також фактори, що впливають на емоційний (моральний) стан працівників. У подальших наукових розробках та дослідженнях планується формування методичних підходів щодо визначення оцінки інтелектуального потенціалу а також визначення ефективності цих підходів[29]. Отже, здійснений аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що інтелектуальний потенціал в сучасних соціально-економічних умовах повинен бути: 1) запасом економічної міцності та могутності країни; 2) стратегічним (перспективним) розвитком економіки знань чи при переході національної економіки на інноваційний шлях; 3) гарантом економічної та національної безпеки; 4) конкурентоспроможним фактором на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Верба В.А., Новіков І.В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Проблеми науки*. 2003. 22 с.
2. Городянська Л.В. Управління інтелектуальним капіталом і забезпечення підприємства інтелектуальними ресурсами. *Актуальні проблеми економіки* 2008. 127 с.
3. Коломієць І.Ф., Гошовська Г.В. Еволюція теорій інноваційно-технологічного розвитку в ретроспективній оцінці. *Регіональна економіка*. 2014. 178-187 с.
4. Лебедик Г.В. Інтелектуальний потенціал держави – джерело інноваційного розвитку. *Економіка і регіони*. Полтава. 2005. С. 162–165.
5. Мушеник І.М., Чорнобай Л.М. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію контролінгу в сучасних господарських умовах. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52.
6. Мойсенко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом: монографія. 2007. 304 с.
7. Стадник М.Я. Методика визначення потенціалу міжнародної діяльності підприємства на ринках високотехнологічної та інноваційної продукції. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2005. С. 126–131.

Олена НІСХОДОВСЬКА

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,

Нонна КОВАЛЬ

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,

Подільський державний аграрно-технічний
університет,
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В ПЕРІОД КРИЗИ

Функціонування підприємств (за різними видами діяльності) на будь яких етапах існування та розвитку - це процес адаптації до умов зовнішнього середовища. Ознака успішності діяльності організацій – це досягнення рівноваги внутрішніх характеристик із зовнішнім середовищем.

На сьогоднішній день, діагностика являє собою структурований процес постійного моніторингу за станом економічних процесів та явищ для своєчасного виявлення проблем функціонування суб'єкта господарювання та надання реальної оцінки його стану за прямими і непрямими ознаками. Процес спрямований на розробку напрямків, методів і заходів щодо усунення різних негативних причин та націлена на систематизацію та оптимізацію роботи всього підприємства.

За недостатнього управління інструментарієм діагностики економічних проблем імовірність утрати підприємством фінансової стійкості є дуже високою. Окрім того, сфери економічної діяльності характеризуються циклічним розвитком і є чутливими до змін макроекономічних умов, що зумовлює необхідність удосконалення існуючих методичних розробок із розвитку інструментарію антикризової діагностики.

Існує декілька методичних підходів до проведення діагностики діяльності підприємства, що відрізняються інструментарієм і заснованих на структуруванні, виявленні головної ланки, встановлення причинно-наслідкових

зв'язків і взаємозалежностей , узагальненні (синтезі) отриманих результатів. Методика проведення діагностики діяльності підприємства включає сукупність конкретних методів (прийомів), способів виконання техніко-економічного аналізу.

Слід зазначити, що зазвичай організації використовують не один, а сукупність методів аналізу. Які в свою чергу, засновані на наступній методиці:

- ✓ встановлення меж і тимчасових інтервалів аналізу;
- ✓ визначення основних критеріїв;
- ✓ виявлення і оцінка динаміки основних показників;
- ✓ фіксація факторів і облік їх впливу на динаміку основних показників;
- ✓ оцінка загального стану діяльності підприємства і дослідження причин його зміни за аналізований період.

Ефективність функціонування кожного підприємства залежить насамперед від того, чи відповідають або не відповідають управлінські рішення реальному стану ринкового середовища господарювання (з урахуванням власного потенціалу підприємства). Базою для обґрунтування і прийняття оптимальних управлінських рішень має бути діагностика ефективності діяльності підприємства. У ході діагностики всі сфери діяльності підприємства аналізуються та оцінюються з позицій досягнення кращого економічного результату за рахунок оптимально ефективного (у тому числі і з погляду ліквідності, уникнення ризику банкрутства) використання наявних ресурсів, передусім фінансових.

Отже, за допомогою діагностичних процедур можна всебічно проаналізувати економічну діяльність підприємств, а також виявити перспективи його розвитку. За результатами діагностики формується системне бачення керівництвом підприємства проблемних областей , що дозволяє оцінити поточний стан і тенденції розвитку комерційної, виробничої , фінансової складових діяльності підприємства, визначити слабкі місця в управлінні, розставити «по місцях» проблеми, з'ясувати причини і джерела їх виникнення, встановити пріоритети в роботі з проблемами підприємства, оцінити можливі варіанти розв'язання цих проблем з прогнозом можливих результатів, виробити

попередні рекомендації з розробки стратегії розвитку підприємства на середньострокову або довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Kataev, Bulysheva, L., Emelyanenko, A. & Bi, Z. Enterprise Diagnostics for Evaluation of Enterprise Business Processes. *Journal of Industrial Integration and Management*. 2016. Vol. 01, No. 02. 1650008. Doi: <https://doi.org/10.1142/S2424862216500081>.
2. Коваленко В. В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2016. № 2(1). С. 17-20.
3. Краля В.Г. Використання інструментарію управлінської діагностики для прийняття ефективних управлінських рішень. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 1. С. 85–92..
4. Мулик Т. О. Роль економічної діагностики в діяльності підприємства. *Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу: тези виступів Міжнар. наук. конф. Житомир. Житомир, 2017. С. 343–345.*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У час, коли світова спільнота переживає часи пандемії COVID-19, економічної нестабільності та кризи, концепція сталого розвитку економіки відіграє досить важливе значення.

Сталий розвиток економіки передбачає поєднання двох важливих аспектів. По-перше, це визнання пріоритетності економічних і соціальних потреб, важливих для виживання найбільш вразливих категорій населення, та водночас розуміння обмежень, серед яких, в тому числі, обмеженість природних ресурсів. По-друге, – необхідність більш раціонального і дбайливого ставлення до навколишнього середовища.

Але, не зважаючи на те, що гідний рівень життя має бути забезпечений усім членам суспільства, у гонитві за соціальною справедливістю та економічними вигодами, не варто забувати такі основоположні принципи сталого розвитку економіки, як:

1. «Сталість» розвитку людства означає, що споживання ресурсів має бути обмеженим в таких обсягах, аби вони в достатній мірі залишалися і для майбутніх поколінь.
2. Обмеженість природних ресурсів відносна. З одного боку, чим більше досконалішими є технології та обладнання, тим менше ресурсів вони споживають, тож варто розвивати ресурсоощадні технології. З іншого боку, біосфера має властивість самовідновлюватись, але не завжди темпи відновлення відповідають темпам вичерпання людиною ресурсів.
3. Одна із причин злиднів – різкий розрив між рівнем доходу у різних верст населення. Сталий розвиток передбачає справедливий, рівний розподіл природних ресурсів щоб забезпечити рівні можливості для задоволення потреб.

4. Темпи приросту населення на планеті мають відповідати потенціалу екосистеми Землі [2].

Не зважаючи на те, що Україна стала на шлях впровадження засад сталого розвитку в політику, вона ще досі перебуває на початковому етапі. На сьогодні країна перебуває в економічній кризі, тому під час формування економічної політики варто впроваджувати засади сталого розвитку на усіх рівнях. А саме:

- при розробці відповідного законодавства (директив, нормативних та стратегічних документів);
- при впровадженні економічних інструментів (податки, субсидії);
- у підготовці просвітницьких кампаній (консультації і підтримка бізнесових та владних структур, інформування про можливості та переваги впровадження сталого розвитку) [2].

Нажаль, у нашій державі, поки що відсутні такі важливі стратегічні документи, як Національна стратегія збалансованого розвитку та Національний план дій з охорони навколишнього середовища. З огляду на євроінтеграційні прагнення України, варто зазначити, що принцип збалансованого розвитку закріплено в установчому Амстердамському договорі ЄС. Збалансований розвиток визначено ключовим принципом усіх політик ЄС. Згідно з ним будь-яку політику ЄС слід розробляти так, щоб вона враховувала економічні, соціальні та екологічні аспекти, а досягнення цілей в одній зі сфер політики не стримувало б прогресу в іншій [1].

Список використаних джерел

1. Що таке сталий розвиток? URL: <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/> (дата звернення: 13.10.2021).
2. Економічний розвиток. URL: <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/ekonomichnij-rozvitok/> (дата звернення: 15.10.2021).

Ростислав ХАЙНАЦЬКИЙ
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 201 «Агрономія»
Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**
канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

МЕТОДИ МОЗКОВОГО ШТУРМУ ДЛЯ ОТРИМАННЯ НОВИХ ІДЕЙ В НАУЦІ

Метод мозкового штурму з'явився в Сполучених Штатах Америки наприкінці 30-х років. У цей час співвласник великої рекламної фірми Алекс Ф. Осборн почав практикувати серед своїх співробітників новий підхід до пошуку ідей. Основна ідея – відокремити генерацію ідей від її критики, а точніше відокремити мрійника від критики. Метод остаточно оформився і став відомий широкому колу фахівців з виходом книги А. Осборна "Керована уява: принципи і процедури творчого мислення" в 1953 році [2].

«Мозковий штурм» (brainstorming) вперше був запропонований Алексом Осборном (Alex F. Osborn) наприкінці 30-х рр. минулого століття, спрямований на колективний пошук ідей, розділення процесів генерації і критики в часі. [2]. У 1948 році Алекс Осборн видав книгу «Ваша креативна сила», в якій описав запропонований ним метод. Книга несподівано стала бестселером і започаткувала нову еру у вирішенні проблем розробки. Станом на сьогодні більшість організацій, які працюють над реалізацією проектів, користуються у повсякденній роботі методом «мозкового штурму».

Суть методу мозкового штурму полягає в тому, що відбирається група кваліфікованих експертів, але оцінки і висновки робляться в ході засідання. Всі експерти діляться на дві групи: перша генерує ідеї (виставляє оцінки), а друга - їх аналізує. При цьому забороняється критикувати ту чи іншу ідею. Ідея, з якою погодиться більшість експертів, і вважається правильною.

Метод "мозкового штурму":

- досить оперативний і надійний;
- це максимум ідей за короткий відрізок часу;
- це відсутність будь-якої критики;
- це розвиток, комбінація і модифікація як своїх, так і чужих ідей.

Цей метод спеціально розроблений для отримання максимальної кількості пропозицій. Його ефективність вражаюча: 6 осіб за півгодини можуть висунути 150 ідей. Бригада проектувальників, що працює звичайними методами, ніколи не прийшла б до думки про те, що розглянута ними проблема має таке розмаїття аспектів.

Переваги мозкового штурму

1. Заохочення до креативного мислення.

Мозковий штурм є одним із небагатьох способів генерації ідей з використанням структурованої процедури.

2. Вихід за межі стандартного мислення.

В процесі колективної роботи зменшується шанс обминути продуктивну ідею.

3. Простота.

Мозковий штурм — це метод, який легко зрозуміти та застосовувати. Він не вимагає високотехнологічного обладнання чи довготривалої підготовки. Одночасно його результати можна швидко оцінити.

Недоліки мозкового штурму

1. Висока ступінь залучення учасників. Брейнстормінг спрацює лише тоді, коли учасники спроможні висловити пропозиції, які стануть доробком усієї групи.

2. Неповнота процесу.

Реальні переваги ідей та пропозицій, які учасники висловлюють в ході мозкового штурму можуть бути оцінені лише за межами навчальної аудиторії.[3,ст.192]

У мозкового штурму є досить багато різновидів, більшість з яких можна застосовувати на ділових зустрічах для вирішення професійних завдань.

До них відносяться: задній, тіньовий і комбінований мозкові штурми, брейнрайтинг, індивідуальний мозковий штурм, мозковий штурм на дошці, мозковий штурм в стилі "Соло", візуальний мозковий штурм, мозковий штурм «По японськи».

Брейнрайтинг. Учасники групи пишуть свої ідеї на аркушах паперу і потім обмінюються ними один з одним. Ідея сусіда стає стимулом для нової ідеї. Принципи мозкового штурму залишаються тими ж.

Мозковий штурм на дошці. Вивішується спеціальна дошка, на яку співробітники розміщують записи тих ідей, які прийдуть їм у голову протягом робочого дня. В центрі дошки повинне бути написане великими яскравими (різнокольоровими) літерами - завдання, яке потребує вирішення. Будь-хто, у кого виникне цікава думка, може прикріпити до дошки листок з ідеєю. Переваги: проблема завжди перед очима, і думки про неї будуть постійно крутитися в умах всіх зацікавлених в її вирішенні осіб. Народжується безліч асоціацій. Знайомлячись з ідеями, прикріпленими до дошки на аркушах, працівник, швидше за все, знайде щось своє.

Якщо листів з ідеями трохи або їх немає - це говорить про те, що необхідно знайти способи спонукати своїх співробітників ставитися до роботи більш творчо.

СОЛО. Для проведення мозкового штурму самотійно краще завести для своїх ідей спеціальну картотеку. Важливо "записувати" абсолютно всі ідеї - вдалі і не дуже, що здаються абсурдними і порожніми. Якщо ідея з'явилася - запишіть її.

Візуальний мозковий штурм. Фіксація ідей з допомогою малюнків. Як правило, ідеї з'являються швидко, одна за одною, і замальовка допоможе вам не тільки зафіксувати вдалу ідею, але і не втратити темп в процесі роздумів.

Недоліком застосування методу «мозкового штурму» загалом є те, що він не гарантує, що буде знайдено оптимальне, єдино правильне рішення проблеми. Практика показує, що не більше 15% напрацьованих таким чином ідей є справді дієвими. Ще одним недоліком застосування цього методу є те, що часто «генеровані» ідеї важко або неможливо реалізувати.[4, ст.88]

Не зважаючи на ці недоліки, за умов правильної організації, застосування методу «мозкового штурму» є дуже доцільним для підвищення ефективності професійно-орієнтованого навчання, оскільки він не тільки сприяє розвитку креативного мислення, тренуванню вміння шукати нові підходи до вирішення конкретних проблем і задач, поліпшенню навичок роботи в команді, які можуть знадобитися майбутнім молодим спеціалістам у професійній діяльності, а й робить здобувач вищої освіти більш впевненими в собі та розкутими. Метод «мозкового штурму» активно застосовується провідними компаніями в Україні та світі, особливо у сферах ІТ-технологій та реклами, тому практичне ознайомлення здобувач вищої освіти з основами роботи за цим методом поліпшить їх конкурентоздатність не тільки на українському, але і на міжнародному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Винославська О. Проектування інноваційної діяльності як складова педагогічної майстерності викладача вищої школи. *Вісник Львівського університету* [Серія педагогіка]. Вип. 25 [Ч. 1] Львів. 2009. С. 48–56.
2. Дмитрієва Л. Креативні прийоми вироблення ідей. Елітаріум : Центр дистанційного навчання, 2007. URL : www.elitarium.ua.
3. Чорнобай Л.М , Мушеник І.М. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію контролінгу в сучасних господарських умовах *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52.

Олена ШАВУРСЬКА,
канд. екон. наук, викладач,
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми дослідження. В процесі функціонування у підприємства виникають численні витрати різних видів діяльності, які для забезпечення реагування на їх зміни підлягають управлінню. В умовах сучасності, з метою оптимізації витрат з позиції їх складу, структури, поведінки, причин виникнення, доцільності виникнення, забезпечення цільового рівня витрат, використання резервів економії витрат (в межах допустимого) вітчизняні підприємства повинні удосконалювати систему управління витратами. Ефективна поточна діяльність підприємства та його майбутній розвиток ґрунтуються, перш за все, на правильному визначенні управління витратами, що є теоретичним фундаментом впровадження системи управління витратами в алгоритмі системно-організаційної діяльності підприємства.

За таких умов організація ефективного та раціонального управління витратами постає одним з ключових завдань управління, адже саме від вирішення завдань, пов'язаних із ефективним управлінням витратами, залежать стійкість та конкурентоспроможність підприємства в цілому, як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Відмічаючи вагомий науковий внесок у розробку теорії управління витратами, маємо зауважити, що окремі питання, зокрема пов'язані з комплексною оцінкою ефективності управління витратами та пошуком резервів їх зниження у галузевому контексті, залишаються дискусійними, а отже, потребують подальших досліджень.

Система управління складається й функціонує не тільки відповідно до змісту функції управління й характеру відносин, які лежать в основі управлінських

взаємозв'язків, а й відповідно до умов, в яких формується система управління, а також відповідно до іманентно належних системі управління принципів її побудови, функціонування й перетворення. Таким чином, з нашої точки зору, управління витратами являє собою надзвичайно складний, багатоаспектний та динамічний процес, який складається з формування та здійснення управлінських впливів, що базуються на застосуванні об'єктивних економічних закономірностей відносно формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних та поточних цілей.

Кожен елемент системи управління витратами виконує чітко поставлені завдання, які вчені досить часто ототожнюють з функціями управління чи менеджменту (планування, організація, контроль, регулювання, мотивація, облік, аналіз, координація, стимулювання, контролінг), що властиві управлінню будь-яким об'єктом. Таке ототожнення елементів управління витратами з функціями управління породжує теоретичні та методологічні протиріччя. Існування управління як системи пояснюється тісним взаємозв'язком об'єкту та суб'єкту управління (підсистем управління). В управлінні завжди присутні два компоненти: керуючий та керований. Управління витратами передбачає вплив суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення поставлених завдань.

На погляд автора, система управління витратами підприємства є цілісною і становить сукупність елементів, які взаємопов'язані і взаємодіють між собою, тим самим підвищуючи ефективність управління підприємством, досягнення ним запланованих результатів діяльності найбільш економічно ефективним способом.

Такими елементами є: об'єкти та суб'єкти управління витратами, цілі функціонування системи управління витратами, функції управління витратами, чинники управлінського впливу, джерела інформації про функціонування системи управління витратами, методичний інструментарій прийняття управлінських рішень, канали комунікації та способи формалізації результатів функціонування системи управління витратами (табл. 1).

Управління означає діяльність підприємства, що спрямована на реалізацію цілей об'єкта управління за умови раціонального використання наявних ресурсів.

Характеристика складових системи управління витратами

Об'єкт управління	різні центри витрат підприємства (підрозділи, цехи, відділи, дільниці тощо), в межах який відбуваються господарські процеси					
Суб'єкт управління	керівництво підприємства, власники підприємства, відповідальні особи, наймані менеджери, спеціальні служби, фахівці в певній сфері фінансово-господарської діяльності					
Функції	Організація	Аналіз	Планування	Мотивація	Контроль	Нормування
	Організація процесу виробництва, забезпечення запасами, товарами, оптимального використання ресурсів	Оцінка використання ресурсів в попередніх періодах, аналіз ринкової ситуації	Планування роботи з контрагентами, робочої програми, кошторису витрат	Матеріальне та моральне стимулювання працівників за економію ресурсів	Контроль якості продукції, за вчасним виконанням робіт, за фондом робочого часу	Виробничих ресурсів, праці, регулювання виробництва
Методи	удосконалення управління	модернізація виробництва	преміювання персоналу	маркетингові дослідження щодо ресурсної складової, використання внутрішніх резервів,		
Фактори впливу	Структура витрат підприємства	Структура собівартості	Обсяг виробництва	Структура асортименту товарів і послуг Рівень і структура цін на товари і послуги		
Інструмент впливу	Бюджетний метод планування	Аналіз беззбитковості виробництва	Метод ситуаційного аналізу	Моделювання факторних залежностей Метод оцінки і перегляду планів (PERT) Калькулювання «на основі діяльності» («ABC-аналіз»)		
Важелі	Стимули	моральне стимулювання		матеріальне стимулювання		
	Санкції	штрафи		Матеріальна та кримінальна відповідальність за допущені порушення		

Складено: [автором]

Серед цілей об'єкта управління – мінімізація витрат або ефективне витрачання ресурсів, що повинні бути обґрунтованими. На сьогодні існує багато методів управління витратами. До найбільш прогресивних методів можна віднести концепцію стратегічного управління витратами. В табл. 2. виділено ключові відмінності традиційних методів та стратегічного управління витратами. Таким чином, традиційні підходи управління базуються на контролі в єдиній ланці ланцюжка створення цінності – виробництво, а сучасні методи враховують весь ланцюжок, включаючи до виробничі і після виробничі витрати, пов'язані з продуктами чи послугами. Це охоплює і взаємодію із постачальниками, що являє собою дуже важливий елемент в сучасному світі для ефективної діяльності

підприємства, що також може суттєво впливати на рівень витрат. Проте це не означає, що підприємству слід відмовитись від традиційних методів управління. Дуже успішним є поєднання цих методів, адже стратегічне управління передбачає прийняття рішень на вищих ланках управління, тоді як традиційний підхід спрямований на детальний контроль витрат під час виробничої стадії.

Таблиця 2

Порівняння традиційних методів та стратегічного управління витратами

№ з\п	Традиційний метод	Стратегічний метод
1	Акцент робиться на контролі та мінімізації зростання витрат	передбачає скорочення витрат підприємницької діяльності
2	Визначаються виробничі витрати (собівартість на одиницю готової продукції) та витрати на утримання виробничих підрозділів та за видами діяльності	Витрати аналізують з позиції різних етапів загального ланцюжка створення цінності, частиною якого є підприємство і його підрозділи
3	Оцінка змінних і постійних витрат. Базовим фактором, який відповідає за утворення витрат є обсяг реалізації	Витрати є наслідком значно загальніших структурних і функціональних чинників

Складено на основі: [1, 2].

Таким чином, система управління витратами є складним і динамічним процесом, який складається з формування та здійснення управлінських впливів, що базуються на застосуванні об'єктивних економічних закономірностей відносно формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних та поточних цілей. Процес управління витратами має на меті виявити, як саме сформувалася собівартість, які чинники мали на неї позитивний, а які – негативний вплив. Це, по-перше, а по-друге, процес управління витратами має бути спрямований на прогнозування можливої величини витрат, максимально точне передбачення їх рівня та поточне оперативне втручання у діяльність підприємства в разі виявлення відхилень від наперед визначеного бажаного стану.

Список використаних джерел

1. Давидович І.Є. Управління витратами: навч. посібн. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 320 с.
2. Ясінська А.І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. 2017. № 14 (594). С. 357–360.

Володимир ЮР'ЄВ,
здобувач вищої освіти ОС «Доктор філософії»
спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Алла ЧИКУРКОВА**,
Д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту, публічного управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У результаті проведеного аналізу та систематизації за ключовими особливостями наукових підходів до трактування поняття «диверсифікація» вважаємо, що його слід розглядати як об'єктивно необхідний процес розширення асортименту товарів і послуг, нових напрямів інвестування, виходу на нові ринки з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства за рахунок раціональнішого використання фінансових можливостей і матеріальних ресурсів, зниження економічних ризиків та зростання рівня життя сільського населення.

Отже, диверсифікація, як важлива складова організаційної структури виробництва, забезпечує позитивні зміни для підприємства, а саме: знижує рівень ризику виробничої діяльності; дає змогу ефективніше використовувати наявні ресурси та отримувати додатковий дохід; дає змогу отримувати додаткові робочі місця; розширює асортимент продукції та зменшує ризики сезонного виробництва; сприяє підвищенню екологічної безпеки; опановує нові ринки сільськогосподарської продукції; з'являються джерела для формування більш стійкого грошового потоку. Крім того, диверсифікацію необхідно розглядати як важливий засіб зниження фінансових ризиків.

Основний економічний зміст цього процесу проявляється у формуванні прибутку, причому втрачений прибуток в одних галузях може бути компенсований за рахунок більшого прибутку від реалізації продукції в інших галузях. У разі відсутності таких змін в структурі прибутку загальний

фінансовий стан підприємства суттєво не зміниться за рахунок меншої частки даної галузі в його структурі. Крім того, підприємства, в яких відбувається диверсифікація діяльності, є більш стійкими до ринкових викликів, зокрема кризових процесів, що супроводжуються інфляцією, низькою платоспроможністю учасників ринків тощо [1, с. 197].

На думку професора В. Ткачука, якщо підприємство отримує переважну частку прибутку від реалізації якогось одного виду продукції, то погіршення кон'юнктури ринку по даній продукції або стихійного лиха типу епізоотії може призвести до серйозних економічних втрат або навіть до банкрутства такого підприємства [3, с. 60]. Відтак результати проведених досліджень теоретичних аспектів диверсифікації дозволили визначити основні переваги цього процесу.

Вважаємо, що диверсифікація діяльності сільськогосподарських підприємств:

1. Знижує рівень ризикованості виробничої діяльності підприємств.
2. Оптимізує процес використання наявних ресурсів.
3. Дає змогу підприємствам отримувати додатковий дохід, робочі місця.
4. Сприяє розширенню асортименту продукції.
5. Підвищує екологічну безпеку виробництва.
6. Зменшує ризики і вплив сезонності сільськогосподарського виробництва.
7. Дає змогу освоювати нові ринки сільськогосподарської продукції.
8. Стабілізує потік готівки.

Негативні наслідки:

1. Знижуються переваги спеціалізованого виробництва.
2. Ускладнюється механізм управління виробництвом.
3. Зростання витрат на виробництво диверсифікованої продукції.
4. Збільшення витрат на маркетингову діяльність.
5. Потреба в додаткових інвестиціях для проведення диверсифікації.
6. Ускладнюється логістика підприємства.
7. часу на оновлення та освоєння технологій виробництва.

Диверсифікація діяльності підприємств аграрної сфери передбачає більш оптимальне використання матеріальних ресурсів, землі та робочої сили, що

забезпечує зниження сезонності виробництва, підвищує рівень зайнятості сільського населення та дозволяє підвищити екологічну ефективність сільських територій. Цей процес дозволяє більш оперативно реагувати на кон'юнктуру продовольчих ринків, забезпечуючи підвищення не лише економічної, а й соціальної і екологічної ефективності [2].

На думку В. Г. Андрійчука, диверсифікація сільськогосподарських підприємств, зокрема галузева вертикально інтегрована диверсифікація, дає змогу їм отримувати синергійний ефект і тим самим, за однакових інших умов, підвищувати ефективність виробництва. Процес диверсифікації, крім позитивних переваг, характеризується і певними негативними наслідками, адже втрачаються переваги спеціалізованого виробництва. Це пов'язано із тим, що одночасний розвиток багатьох видів діяльності потребує значних ресурсів, а досягти їх раціональної концентрації дуже складно. Як наслідок, втрачається деякі переваги крупнотоварного виробництва [1, с. 198].

Ряд науковців до негативних наслідків відносять зниження переваг спеціалізованого виробництва; ускладнення механізму управління виробництвом; можливі додаткові витрати на виробництво диверсифікованої продукції; необхідність розширення маркетингової діяльності; потреба в додаткових інвестиціях для проведення диверсифікації; ускладнення логістики підприємства; втрата часу на оновлення та освоєння технологій виробництва. Крім того, диверсифіковане виробництво має більш складну систему менеджменту. Управлінський персонал таких підприємств для прийняття фахових рішень повинен мати багатовекторну професійну підготовку. Слід зазначити також, що більші можливості в поглибленні цього процесу мають великотоварні сільськогосподарські підприємства [1,3,4].

Професор В. Андрійчук зазначав, що великі за розміром підприємства мають кращі організаційно-економічні умови для диверсифікації власної діяльності. Вони здатні, перш за все, відновлювати традиційні галузі сільськогосподарського виробництва, використовуючи їх раціональне поєднання і тим самим усувати або істотно згладжувати протиріччя між диверсифікацією і спеціалізацією виробництва, досягати кращих результатів

господарювання. Великі підприємства мають ширші можливості щодо фінансового забезпечення організації нових виробництв [1, с. 198].

Водночас відмітимо, що для підприємств малого та середнього бізнесу характерний низький рівень концентрації виробництва. Вони не в змозі розвивати декілька галузей одночасно, тому для них характерна вузька спеціалізація виробництва. Диверсифікація діяльності підприємства впливає на рівень виробничих і фінансових результатів, що дає змогу оцінити результативність цього процесу. При цьому слід враховувати кількісні параметри не лише економічної ефективності, а й позитивні зміни в показниках соціальної і екологічної ефективності.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Антонюк Ю.С. Оцінка результатів диверсифікації діяльності підприємства . URL: <http://intkonf.org/antonyuk-yus-otsinka-rezultativ-diversifikatsiyi-diyalnostipidpriemstva>.
3. Ткачук В. І. Диверсифікація аграрного підприємства : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2011. 268 с.
4. Logosha R., Moroz I., Semenyshena N., Chykurkova A. Market institute: research methodology in context of basic cognitive approaches. *Intellectual Economics*. 2019. vol.13, No. 2. P. 172-194.

СЕКЦІЯ 5

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Наталія БОРОВИК

викладачка державного навчального закладу
«Лісоводський професійний аграрний ліцей»

STEAM-ПРОЄКТИ НА УРОКАХ: ОСНОВИ ГАЛУЗЕВОЇ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТЕХНОЛОГІЇ

Останнім часом набула популярності STEAM- освіта, яка є способом реалізації потреби підготовки молоді до креативного розв’язання проблем у будь-якій сфері. STEAM – це акронім, утворений із перших літер англійських слів (S – science, T – technology, E – engineering, A – arts, M – mathematics) – природничі науки, технології, інженерія, мистецтво, математика. Це система освіти, що стимулює оволодіння сучасними знаннями з різних галузей, формування навичок творчої діяльності, розвиток критичного та інноваційного мислення.

Американські вчені прийшли до висновку, що для того, щоб підготувати креативну особистість, фахівця, здатного приймати нестандартні, творчі рішення, необхідно включити в освіту ще один компонент – Мистецтво. Тому акронім змінився на STEAM – наука (Science), технології (Technology), проєктування (Engineering), мистецтво (Arts) і математика (Mathematics). При цьому провідними галузями в Arts на нинішньому етапі розвитку суспільства є промисловий дизайн, архітектура та індустриальна естетика. [1].

В англійській мові читання й письмо (Reading and wRiting), тому STEAM трансформувалось у STREAM – наука (Science), технології (Technology), читання й письмо (Reading and wRiting), проєктування (Engineering), мистецтво (Arts) і математика (Mathematics). Нині ці всі три напрями швидко розвиваються в освітніх системах США та багатьох європейських країн [2].

Загалом, як показує аналіз практики й наукових публікацій, упровадження таких перспективних напрямів освіти в Україні, як STEM, STEAM і STREAM, відбувається дуже повільно.

Упровадження STEAM-освіти в навчальну практику потребує особливого навчального дизайну, тобто не просто створення завдань чи підготовки підручників, а розроблення інтегрованих проєктів, виконання яких потребувало б від учнів розв'язання конкретних проблем, з якими вони зустрічаються в реальному житті. Основними під час розроблення таких проєктів мають бути принципи людиноцентризму, практичної спрямованості, інтегрованості, творчості, співпраці та взаємоповаги [3].

Здобувачів освіти, яких навчають за програмою STEAM, не просто вивчають предмет, а навчаються здобувати й застосовувати знання, задавати запитання, працювати в команді, експериментувати й створювати нове. Такі навички є затребуваними в будь-якій сфері.

До розроблення таких STEAM-проєктів пропоную залучати й учнів, користуючись таким алгоритмом:

1. Визначення проблем: викладач разом із здобувачами освіти визначає можливі проблеми для вивчення в межах навколишньої місцевості.
2. Опитування інших. Учні можуть здійснити опитування інших (одногрупників, батьків, інших дорослих) щодо їхнього погляду на проблему.
3. Генерування ідей: учні, які зазвичай працюють у невеликих групах, генерують безліч ідей і запитань, щоб вирішити проблему; шукають аналоги в різних джерелах інформації; опрацьовують знайдену інформацію.
4. Ескізний дизайн: креслення або ескіз вибраного дизайну створюється за допомогою олівця та паперу або за допомогою відповідних комп'ютерних програм, таких як Google Draw або Sketchup.
5. Виготовлення моделі: на цьому етапі відбувається фактичне створення продукту в мініатюрі, яка й проходить перевірку в умовах, що максимально наближені до реальних.
6. Відгук від користувача: Остаточний дизайн моделі представляють для обговорення можливим користувачам для з'ясування їхньої думки. Учні

запитують користувачів про ступінь відповідності продукту умовам експлуатації, уточнюють, що працює і що ще потребує вдосконалення.

7. Остаточне виготовлення продукту: учні розробляють технологічну карту й виготовляють виріб реальних розмірів (за можливості).

8. Презентація продукту: окрім представлення виробу в класі, радимо презентувати його зображення широкій громадськості в соціальних мережах. Відгуки про виріб, що надійдуть з усіх куточків світу, є досить об'єктивними. Позитивні надихатимуть до творчості, негативні – змусять працювати краще.

Спочатку разом із здобувачами освіти визначили проблему, над розв'язанням якої варто попрацювати на уроках технології. Основними вимогами були функціональність, довговічність, економічність і оригінальність.

Підсумком обговорення процесу та результатів виконання проєктів стало визначення особливостей і переваг STEAM-освіти, зокрема таких: розвивають навички критичного мислення та розв'язування проблем, що необхідні для подолання труднощів у дорослому житті; сприяють активній комунікації, розвитку навичок працювати в команді й презентувати власний продукт; вимагають умінь генерувати нові ідеї, творчо підходити до виконання завдань, знаходити оригінальні рішення, а тому вони розвивають здатність до інноваційної діяльності.

Спонукає учнів бути активнішими, створити на уроці неймовірну атмосферу творчого пошуку, взаємодії та показати як знання та навички що набувають учні у ЗПО пов'язані з реальним життям та із професією – усе це можна зробити за допомогою активного застосування проєктного навчання у викладанні предмета «Технології».

Проєктна робота наразі є одним з найперспективніших напрямів, оскільки створює умови для формування як необхідних життєвих компетентностей так і професійної компетентності у напрямі обраної професії. Саме тому необхідно якомога активніше залучати учнів до створення проєктів.

Завдяки проєктно-зорієнтованому навчанню учні: отримують додаткову мотивацію до навчання; вчаться критично осмислювати інформацію, працювати з інформацією, використовувати набуті знання на практиці; удосконалюють

комунікативні навички, набувають підприємницьких навичок; опановують нові компетентності.

Здобувачі освіти державного навчального закладу «Лісоводський професійний аграрний ліцей» впродовж багатьох років приймають активну участь в обласних проєктах, де займають призові місця, зокрема:

- участь в обласному очно-заочному конкурсі бізнес-проєктів «Живи та працюй на Хмельниччині!» серед учнів закладів професійно-технічної та здобувач вищої освіти закладів вищої освіти Хмельницької області (в рамках реалізації комплексного профорієнтаційного проєкту для молоді «Успішна молодь – успішна громада») з проєктами: *Виробництво сільськогосподарської продукції: «Сої», «Бджільництво-прибутковий бізнес у селі»;*

- участь учнів в обласному очно-заочному конкурсі бізнес-проєктів «Лідер року» серед учнів закладів професійно-технічної, проєкт *«Бджільництво-прибутковий бізнес у селі»;*

- участь у обласному онлайн - вернісажі бізнес-ідей серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти «Стартап юніор»: *«Заснування фермерського господарства «АШОК»;* *«Як перетворити власну пасіку в постійне джерело доходу»;*

- участь в обласному онлайн-конкурсі на кращий учнівський проєкт з предмета «Технології» «Я крокую до майстерності» проєкт: *«Здорове харчування – запорука успіху».*

Участь у таких конкурсах сприяє виявленню підприємливості в учнів, готовність планувати своє майбутнє та бути готовим до дорослого життя в ринкових умовах.

Підтримка учнівських бізнес-ідей – важлива складова формування підприємницьких компетентностей. Ініціативність і підприємливість є важливими якостями особистості, тісно пов'язаними з ключовими навичками XXI століття (вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми, емоційний інтелект, оцінка та прийняття рішень, орієнтація на сервіс, ведення переговорів, когнітивна гнучкість). Ці якості допомагають особистості генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя,

підвищуючи як власний соціальний статус і добробут, так і розвиток суспільства й держави. Бажання творити зміни і водночас займатися улюбленою справою – чи не найкраща формула для запуску стартапів як соціальних так і бізнес-проектів.

Кожен бізнес-проект є актуальним та має право на реалізацію, а достойна їх презентація засвідчує про свідомий підхід молоді до власного професійного майбутнього, адже професійні плани сьогодні, можуть стати реальністю вже завтра.

Конкурси показали, що є в нас творча та активна молодь, а для самих учасників став ще одним етапом у набутті знань та безцінного досвіду, який надалі допоможе реалізувати себе в бізнесі. Передбачали створення можливостей для самореалізації учнів в конкретних справах; розвиток почуття власної гідності, досягнення індивідуальної і суспільної мети; пошук нових форм і методів роботи; узагальнення та поширення кращого проєктного досвіду роботи.

Висновки. STEAM-проекти навчають здобувачів освіти, як зробити якісний продукт, використовувати інструменти, думати про потреби іншого, вирішувати проблеми, долати невдачі та бути мотивованими до самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Фролов А. В. Роль STEM-образования в «новой» экономике США. *Вопросы новой экономики*. 2010. № 4. С. 80-91.
2. Коломієць А. М. Функції освіти в період становлення інформаційного суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків: НТУ «ХП». 2007, №1. С.15-23.
3. Журавель Т. О., Соколова Н. О. Інтегроване навчання – основний складник STEM-освіти. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2016. № 12 (55). С.32-34.

Іван БУРТНЯК

здобувач вищої освіти 1СТН курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 141 «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»

Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГЛОБАЛЬНОГО СУПУТНИКОВОГО ІНТЕРНЕТУ

Ідея насичення Землі сигналами Інтернету з космосу давно була мрією видатних бізнес -магнатів, включаючи Білла Гейтса у 1990 -х роках. Але багато з них стикаються з перешкодами[1].

Є три основні системи глобального супутникового зв'язку, російська «Ефір», британська «OneWeb», та американська «Starlink», яка є самою перспективною.

Система «Ефір» буде складатися з 288 супутників з орбітою висотою 870 км і забезпечить повне покриття сигналом поверхні Землі. Користувачам системи будуть доступні послуги телефонного зв'язку та доступу в інтернет, у тому числі послуг зв'язку для «інтернет речей», моніторингу транспорту і безпілотних апаратів. Розгортання системи планується до 2025 року [2].

«OneWeb» — сузір'я супутників для забезпечення ширококутового (високошвидкісного) інтернет-зв'язку, яке планувала запустити на кругову ННО (336—1325 км) компанія «OneWeb». Було заплановано до підйому 648 сателітів, що повноцінно мали розпочати роботу у 2021 році.

«OneWeb» мала намір «охопити сотні мільйонів потенційних користувачів, які проживають у місцях, де немає доступу до високошвидкісного інтернету». Зважаючи на те, що робочі спроможності перших сотень супутників були продані майбутнім клієнтам, «OneWeb» розглядала можливість суттєво збільшити первинний план, додавши ще 5260 супутників.

У березні 2020 компанія заявила про банкрутство, посилаючись на кризу, спричинену пандемією коронавірусної хвороби 2019, хоча існує думка, що

«OneWeb» не спроможна була більше продовжувати роботу через нестачу коштів. Вже запуснені супутники не знищуватимуть, їх планують продати іншій компанії [3].

«Starlink» — проєкт американської компанії SpaceX щодо розробки високоефективної супутникової платформи для виготовлення супутників зв'язку та запусків великої їх кількості (сузір'я) у космос.

Назва «Starlink» взята із роману Джона Гріна «Провина зірок». Проєкт розпочався у 2015 році, а перші два супутники були успішно запуснені у тестовий політ 22 лютого 2018 року ракетою Falcon 9. Запуск наступної партії сателітів вже із 60-ти одиниць відбувся у травні 2019 року. У січні 2020 року SpaceX стала власницею найбільшої кількості супутників на орбіті (180 штук). До середини 2020-х років компанія планувала відправити на певні орбіти близько 12 тисяч апаратів, однак у 2019 році з'явилася інформація про заявку на ще 30 тисяч штук[5].

Низка світових інноваційних гігантів (Samsung, Amazon, Boeing тощо) розглядають можливість глобального покриття планети супутниковим інтернетом. Однак поки найбільшого прогресу досягнув саме проєкт «Starlink» від компанії SpaceX Ілона Маска.

Компанія виводить на земну орбіту міні-супутники, які у підсумку повинні покрити інтернетом усю територію планети. Загалом SpaceX планує у першій фазі вивести на орбіту 12 тисяч таких міні-супутників. Згодом їх кількість хочуть збільшити до 42 тисяч.

Почати надавати послуги з доступу до інтернету SpaceX планувала у 2020 році в США та Канаді, а у 2021-му — в решті світу. Витрати на проєкт компанія оцінює в 10 мільярдів доларів[4].

Dish Network і DirecTV, наприклад, роками покладаються на кілька старих супутників, які відкидаються набагато далі в космос і можуть обслуговувати лише певні регіони, такі як США. Павутина супутників SpaceX оберталася б навколо Землі на низькій орбіті, передаючи один одному сигнали Інтернету, щоб зробити зв'язки більш надійними та охопити більшу територію.

Попередні спроби фірми LightSquared щодо використання супутників для надання бездротових послуг розпалися три роки тому, незважаючи на попередню підтримку Федеральної комісії зв'язку США. Тоді військові чиновники скаржилися, що ця технологія перешкоджає роботі радарів, які використовуються літаками - проблема, яка не повинна перешкоджати зусиллям Маска[1].

На відміну від супутникового зв'язку через Iridium satellite constellation[en], сигнал від якого подається безпосередньо у телефон, система Starlink потребуватиме додаткового термінала (супутникової тарілки із роутером), що відстежуватиме супутники за допомогою фазованої антенної решітки, яку рухатиме вбудований моторчик. Встановлювати його потрібно, спрямувавши у небо[5].

Список використаних джерел

1. SpaceX founder files with government to provide Internet service from space. *The Washington Post*: веб-сайт.
URL: https://www.washingtonpost.com/business/economy/spacex-founder-files-with-government-to-provide-internet-service-from-space/2015/06/09/db8d8d02-0eb7-11e5-a0dc-2b6f404ff5cf_story.html? (дата звернення: 09.10.2021).
2. OneWeb. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/OneWeb> (дата звернення: 07.10.2021)
3. Мушеник І.М. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційних технологій в освіті. Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (August 26-28, 2020). Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2020. p. 143-147.

Микола БУРТНЯК

здобувач вищої освіти 1 СТН курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 141 «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»

Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Характерною ознакою сучасного глобалізованого світу є насичення усіх видів діяльності електронно-цифровими пристроями та засобами, системами й технологіями налагодження електронного комунікаційного обміну між ними. Це соціальне явище отримало назву –цифровізація або цифрові технології.

Сучасні інформаційні технології є невід'ємною складовою нашого життя і здійснюють постійний вплив на різні економічні, соціальні, технічні та управлінські системи. Відомо, що Індустрія 4.0 – це новий економічний розвиток підприємства з традиційними технологіями, який здійснюється за рахунок поєднання нових бізнес-моделей з цифровими технологіями, проходячи шлях цифрової трансформації (від англ. Digital Transformation). Можна погодитися з фахівцями у сфері інформаційних технологій, що цифрову трансформацію не варто розглядати спрощено, лише як автоматизацію і комп'ютеризацію окремих процесів чи підрозділів підприємств, а слід розуміти як повне переосмислення методів ведення бізнесу, формування додаткових компетентностей, впровадження нових і реконструкцію існуючих бізнес-процесів, їх інтеграцію, як в межах підприємства, так і з зовнішніми контрагентами на засадах сучасних ІТ-технологій (хмарні обчислення, штучний інтелект, машинне навчання тощо).

Такий підхід має не тільки оновлення сучасного обладнання або програмного забезпечення, але і покращення фундаментальних змін в підходах до управління, корпоративної культури, зовнішніх комунікацій. В результаті

застосування такого підходу підвищуються продуктивність кожного співробітника та рівень задоволеності клієнтів, а компанія здобуває репутацію прогресивної і сучасного цифрового підприємства. З поширенням цифрових технологій на підприємствах, з'являється все більше нових загроз, вони стають складнішими і виникають частіше, що змушує підприємства змінювати підхід до інформаційної безпеки переходячи на нові моделі захисту.

Всі ці новітні й перспективні технології, застосовувані в суспільному житті й економіці, стають дуже привабливими для кіберзлочинців по всьому світу. Тому потрібно вжити певних заходів інформаційної безпеки, в першу чергу, в царині суб'єктів малого підприємництва, які в сучасних умовах відіграють провідну роль в суспільстві й державі. Як відомо, під інформаційною безпекою бізнесу розуміється такий стан інформаційних ресурсів і пов'язаних з ними інформаційних засобів і систем суб'єкта господарювання, який гарантує якісне і безперебійне забезпечення його діяльності необхідною інформацією за умови високого рівня її захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Відповідно, можемо виокремити 2 проблемних поля забезпечення інформаційної безпеки бізнесу: а) діагностика і протидія загрозам інформації та б) створення передумов ефективного її використання в контексті тих викликів і актуальних завдань, які стоять перед бізнесом в даний час. В контексті першого аспекту, варто, перш за все, враховувати, що цифровізація економіки поряд з традиційними (промислове шпигунство, навмисне і ненавмисне розголошення конфіденційної інформації та комерційної таємниці працівниками, недобросовісні дії конкурентів, включаючи шкоду діловій репутації, втручання сторонніх осіб в інформаційні системи і мережі, порушення цілісності баз даних тощо), генерує множину додаткових загроз інформаційним ресурсам і технологіям бізнесу, методи діагностики і протидії яким поки що відпрацьовані не в повній мірі. Мова йде, перш за все, про загрози, які пов'язані з кібератаками, розкриттям персональних даних, впливом шпигунських програм і вірусів, фішингом, загрозами, пов'язаними з оновленням комп'ютерних програм тощо. Другий аспект інформаційної безпеки спрямований, головним чином, на постійне забезпечення відповідності інформаційних ресурсів бізнесу потребам в

них, що обумовлює безперервність і високу ефективність процесу прийняття та реалізації рішень в межах організації. Метою реалізації інформаційної безпеки будь-якого об'єкта є побудова Системи забезпечення інформаційної безпеки даного об'єкту.

Для побудови та ефективної експлуатації системи забезпечення інформаційної безпеки необхідно: виявити вимоги захисту інформації, специфічні для даного об'єкта захисту; врахувати вимоги національного та міжнародного Законодавства; використовувати напрацьовані практики (стандарти, методології) побудови подібних системи забезпечення інформаційної безпеки; визначити підрозділи, відповідальні за реалізацію та підтримку системи забезпечення інформаційної безпеки; розподілити між підрозділами області відповідальності у здійсненні вимог системи забезпечення інформаційної безпеки; на базі управління ризиками інформаційної безпеки визначити загальні положення, технічні та організаційні вимоги, що становлять Політику інформаційної безпеки об'єкта захисту; реалізувати вимоги Політики інформаційної безпеки, впровадивши відповідні програмно-технічні засоби і способи захисту інформації; реалізувати Систему менеджменту (управління) інформаційної безпеки (СМІБ); використовуючи СМІБ організувати регулярний контроль ефективності системи забезпечення інформаційної безпеки і при необхідності перегляд і коригування системи забезпечення інформаційної безпеки і СМІБ.

В результаті досягається цілісність, захищеність і доступність інформації для користувачів бізнесу. Необхідним є формування культури інформаційної безпеки; з бізнес структурами потрібно регулярно проводити тренінги й семінари з підвищення обізнаності працівників, а корпоративні служби ІБ повинні бути максимально відкриті для взаємодії з колегами з інших підрозділів при виникненні питань і проблемних ситуацій. Затребуваний в цифровій економіці фахівець з інформаційної безпеки - є унікальним поєднанням інтелекту, знань, досвіду, специфічних рис характеру і мотивації. Такі люди – штучний "товар", і сьогодні їх катастрофічно не вистачає. Тому кваліфікація в області інформаційної безпеки вже стає обов'язковою вимогою для деяких

спеціальностей, а не окремою професією. Перехід на цифрову економіку передбачає постійні зміни автоматизованих процесів, швидку їх адаптацію під вимоги бізнесу. А тому цифрова безпека, як властивість процесу, повинна бути конвертована і вбудована в структури цифрового підприємства для прискорення, спрощення, здешевлення і формування прозорих бізнес-процесів.

Список використаних джерел:

1. Крилов И. Угрозы информационной безопасности в эпоху цифровой трансформации. URL :<https://habr.com/ru/post/544932/>.
2. Мушеник І.М., Чорнобай Л.М. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію контролінгу в сучасних господарських умовах. Інфраструктура ринку. 2021. № 52.
3. Урденко О. Г. Інформаційна безпека в умовах цифрової трансформації підприємства. *Сучасні інформаційні технології та системи в управління*. 2020. С. 16–18.
4. Шкарлет С.М., Садчикова І.В. Трансформація системи фінансово економічної безпеки підприємства в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління* 2019. № 3. С. 264–276.

Дарина ВАСЯНОВИЧ

здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Андрій ПЕЧЕНЮК

канд .екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

Захист інформації є однією з вічних проблем. У сучасному інформаційному суспільстві технологія відіграє роль активатора цієї проблеми – комп'ютерні злочини стали характерною ознакою сьогодення.

Комп'ютерними називають злочини, пов'язані з втручанням у роботу комп'ютера, і злочини, в яких комп'ютери використовуються як необхідні технічні засоби.

Серед причин комп'ютерних злочинів і пов'язаних з ними викрадень інформації головними є такі:

- швидкий перехід від традиційної паперової технології зберігання та передавання інформації до електронної за одночасного відставання технологій захисту інформації, зафіксованої на машинних носіях;
- широке використання локальних обчислювальних мереж, створення глобальних мереж і розширення доступу до інформаційних ресурсів;
- постійне ускладнення програмних засобів, що викликає зменшення їх надійності та збільшення кількості уразливих місць.

Сьогодні ніхто не може назвати точну цифру загальних збитків від комп'ютерних злочинів, але експерти погоджуються, що відповідні суми вимірюються мільярдами доларів. [1]

Варто також урахувати й морально-психологічні наслідки для користувачів, персоналу і власників інформаційних систем та інформації. Що ж

до порушення безпеки так званих «критичних» додатків у державному і військовому управлінні, атомній енергетиці, медицині, ракетно-космічній галузі та у фінансовій сфері, то воно може призвести до тяжких наслідків для навколишнього середовища, економіки і безпеки держави, здоров'я і навіть для життя людей.

Згідно із Законом України «Про захист інформації в автоматизованих системах» захист інформації — це сукупність організаційно-технічних заходів і правових норм для запобігання заподіяння шкоди інтересам власника інформації чи АС та осіб, які користуються інформацією.

У літературі вживаються також споріднені терміни «безпека інформації» та «безпека інформаційних технологій». [2]

Забезпечення безпеки інформаційних технологій являє собою комплексну проблему, яка охоплює правове регулювання використання інформаційних технологій, удосконалення технологій їх розробки, розвиток системи сертифікації, забезпечення відповідних організаційно-технічних умов експлуатації. [4]

Базовими принципами інформаційної безпеки є забезпечення цілісності інформації, її конфіденційності і водночас доступності для всіх авторизованих користувачів.

Із цього погляду основними випадками порушення безпеки інформації можна назвати такі:

- несанкціонований доступ — доступ до інформації, що здійснюється з порушенням установлених в інформаційних системах (ІС) правил розмежування доступу;
- витік інформації — результат дій порушника, унаслідок яких інформація стає відомою (доступною) суб'єктам, що не мають права доступу до неї;
- втрата інформації — дія, внаслідок якої інформація в ІС перестає існувати для фізичних або юридичних осіб, які мають право власності на неї в повному чи обмеженому обсязі;
- підробка інформації — навмисні дії, що призводять до перекручення інформації, яка має оброблятися або зберігатися в ІС;

– блокування інформації — дії, наслідком яких є припинення доступу до інформації;

– порушення роботи ІС — дії або обставини, які призводять до спотворення процесу обробки інформації.

Зауважимо, що порушенням безпеки можна вважати і дії, які не призводять безпосередньо до втрати або впливу інформації, але передбачають втручання в роботу системи.

Загалом найбільшу загрозу безпеці інформації становлять люди, тому саме їхні навмисні чи випадкові дії потрібно передбачати, організовуючи систему захисту. Співробітники служб комп'ютерної безпеки поділяють усіх порушників на чотири групи стосовно жертви: сторонні, які не знають фірму; сторонні, які знають фірму, та колишні співробітники; співробітники-непрограмісти; співробітники-програмісти. [3]

Межа між програмістами та простими користувачами з погляду небезпечності останнім часом стирається. Останні становлять більшість співробітників, звичайно мають базову комп'ютерну підготовку і можуть скористатися спеціальним програмним забезпеченням, яке має дружній інтерфейс. За твердженнями експертів, тільки чверть співробітників цілком лояльна, чверть настроєна до фірми вороже і не має моральних обмежень, лояльність решти залежить від обставин. Тому нелояльні співробітники, які мають доступ до комп'ютерів і знайомі з системою, становлять серйозну загрозу. Передусім це організаційна проблема, технологія тут може відігравати тільки допоміжну роль.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про проблеми захисту інформації в комп'ютерних мережах. URL: <http://ua-referat.com/>.

2. Виявлення та розслідування злочинів, що вчиняються у сфері інформаційних технологій: Наук.-практ. посіб. / За заг. ред. проф. Я.Ю. Кондратьєва. Київ, 2014.

3. Ніколаюк С.І., Никифорчук Д.Й., Томма Р.П., Барко В.І. Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності. Київ, 2006.
4. Електронна комерція: Навч. посіб. / Береза А.М., Козак Г.А., Левченко Ф.А. К: КНЕУ, 2002. 328с.
5. Артемов В. Ю. Нормативно-правовий довідник з охорони інформації в Україні. У 4-х томах / Артемов В. Ю., Ленков О. С., Пашков А. С., Стаднік О. М., Хорошко В. О. Київ : Вид. ДУІКТ, 2010.

Тетяна ВІСАРЧУК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Магістр»

спеціальності «Облік і оподаткування»,

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та

технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Інформаційні технології (ІТ) в значній мірі визначають рівень розвитку сучасного суспільства. Розвиток інформаційних технологій в нашій країні безпосередньо впливає на економічні аспекти життєдіяльності суспільства і, в тому числі, на систему бухгалтерського обліку конкретного підприємства.

Використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку значно підвищує його оперативність, так як контроль над правильністю і своєчасністю розрахунків, запасів і зобов'язань протягом будь-якого періоду часу може бути забезпечений за допомогою складання довідкових реєстрів і системи оперативного спостереження. Під ІТ розуміють сукупність методів отримання, обробки, представлення інформації, які спрямовані на зміну її стану і здійснюються в інтересах користувачів. Її метою є отримання потрібної інформації необхідної якості через інформаційну систему (ІС) [3].

В даний час створені інструментальні засоби, що утворюють ІС бухгалтерського обліку. У сучасній економіці істотно змінилося значення інформаційних систем, які є важливим елементом в управлінні діяльністю підприємства (рис. 1). Під терміном «інформаційна система» мається на увазі не тільки засіб збору, обробки, зберігання та групування інформації, але і специфічна форма участі в управлінні підприємством [2]. Це дозволяє ефективно планувати всю господарсько-фінансову діяльність.

Використання автоматизованої форми бухгалтерського обліку істотно впливає на ІС підприємства.

На сьогоднішній день для автоматизації бухгалтерського обліку застосовуються різні інструменти, за допомогою яких оптимізується безліч процесів на підприємстві:

- ✓ зменшення витрат на зберігання документів;
- ✓ скорочення часу для обробки облікової інформації;
- ✓ поліпшення контролю над господарськими процесами;
- ✓ підвищення ефективності та якості праці співробітників;
- ✓ виявлення негативних відхилень в діяльності підприємства;
- ✓ визначення найбільш беззбиткових напрямків діяльності;
- ✓ систематизація та аналіз облікової інформації для прийняття оптимальних економічних рішень.

Також варто відзначити, що при автоматизованому бухгалтерському обліку немає необхідності в зіставленні даних аналітичного і синтетичного обліку, так як завдяки створенню єдиного масиву бухгалтерських записів формуються реєстри будь-якого ступеня деталізації за синтетичними рахунками, аналітичними рахунками, постачальникам, покупцям та ін.

Необхідно додати, що для того, щоб забезпечити надійність автоматизованої системи обліку, необхідно удосконалювати його базу даних. Як наслідок, поліпшення і оновлення системи обліку дозволяє домогтися високої якості управління діяльністю підприємства. На основі цього, можна зробити висновок, що технологія автоматизованого обліку підвищує конкурентоспроможність компанії на ринку.

Бухгалтерські інформаційні системи являють собою програмні комплекси, які призначені для автоматизації рішення як окремих завдань обліку, так і комплексних завдань для виконання функцій планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень [1].

За способом побудови все автоматизовані системи бухгалтерського обліку можна розділити на кілька класів:

- 1) інтегровані системи;

2) інструментальні системи;

3) комплексні системи.

Розглянемо, в чому полягає їх відмінність.

Інтегровані системи виконуються у вигляді одного модуля, за винятком модуля обліку зарплати. Щоб отримати розгорнутий аналітичний облік, необхідно в проводки включити додаткову інформацію. Дані системи застосовуються в основному на дрібних підприємствах. Представниками цього класу є такі системи, як «Парус», «Инфин», «Інтегратор» (фірма «Инфософт»), «Інотек».

Найбільшою популярністю користуються інструментальні системи бухгалтерського обліку. Тут, як і в інтегрованих системах, застосовується загальна модель бухгалтерського обліку. Однак у користувача є ряд можливостей: він може самостійно описувати розрахункові алгоритми, макети введення документів, складати правила побудови звітів на спеціальному вхідному мовою. Таким чином, перевагою бухгалтерської інструментальної системи є те, що вона може бути адаптована для конкретних потреб підприємства. До недоліків даних систем можна віднести необхідність наявності навичок програмування у бухгалтера для того, щоб грамотно і в повній мірі працювати з тією чи іншою програмою. До цього класу систем відносяться «ВAF Бухгалтерія», «Парус: Бухгалтерія» тощо.

Комплексні бухгалтерські системи автоматизованих робочих місць (АРМ) орієнтовані на бухгалтерію середніх і великих підприємств, де відбувається чіткий функціональний розподіл між бухгалтерами. У такі комплекси входять окремі АРМ по ділянках обліку (основні засоби, зарплата, товарно-матеріальні цінності тощо), тобто єдиної моделі представлення даних немає. Користувач може придбати лише ті платформи, які його цікавлять.

В даний час існує достатня кількість українських та іноземних автоматизованих бухгалтерських систем. Вони відрізняються функціональними можливостями, вартістю, технологією впровадження та адаптації, кількістю користувачів і іншими характеристиками.

Як бачимо, існує великий перелік різних автоматизованих інформаційних систем, кожна з яких має як свої плюси, так і мінуси. Підприємство, яке вирішило провести автоматизацію системи бухгалтерського обліку, неодмінно має ознайомитися з факторами успіху і ризику таких проектів, зіставити витрати на інформаційну систему з ефектом, який воно буде отримувати в результаті його здійснення реалізації. Іншими словами, компанії необхідно оцінити ефективність впровадження інформаційної системи в виробництво.

В даний час виділяють декілька методів оцінки економічної ефективності ІТ-проектів на підприємстві [3]:

- 1) фінансово-економічні;
- 2) якісні;
- 3) імовірнісні.

Розглянемо, що являє собою кожний з цих методів окремо.

Фінансово-економічні методи засновані насамперед на принципі дисконтування. Це означає, що вартість усіх грошових потоків і витрат наводиться за допомогою ставки дисконтування до певного моменту часу.

Якісні методи оцінки йдуть як додаток до фінансових, і доповнюють кількісні розрахунки суб'єктивними і якісними оцінками, які дозволяють визначити цінність персоналу і процесів.

Нарешті, в основі імовірнісних методів лежать статистичні та математичні моделі, що дозволяють оцінити ймовірність виникнення ризику. Проводити аналіз за допомогою даного методу досить складно. На сьогоднішній день в цій групі виділяють тільки два інструменти: прикладна інформаційна економіка (Applied Information Economics) і справедлива ціна опціонів (Real OptionsValuation, ROV).

Отже, вибір конкретних методів визначення ефективності ІТ-проектів залежить від специфіки ситуації. Точних рекомендацій на цей рахунок немає, так як кожен проект має свою індивідуальність, фірма свої конкретні цілі. Тому те, що так важливо для однієї компанії, для іншої може не мати ніякого значення.

Список використаних джерел

4. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34.
5. Бурлаков О. С. Інформаційні технології управління кадровим потенціалом / О. С. Бурлаков// *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 39-43. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-06).
6. Таймазова Э. А. Автоматизация бухгалтерского учета как инструмент совершенствования организации бухгалтерского учета на предприятии. *Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета*. 2015. № 1 (49). С. 73–77.

Анастасія ВОЛОЩУК

здобувач вищої освіти 2 СТН курсу спеціальності «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»,

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЕЛЕКТРОННИЙ МАРКЕТИНГ

Розвиток інформаційних технологій призвів до зміни способів ведення бізнесу. В наші дні вважається сучасним вести справи за допомогою інструментарію електронної комерції. Тисячі компаній, великих і малих, все частіше використовують Інтернет як засіб маркетингу, створюючи власний сайт і розвиваючи діяльність, яка була б неможливою при використанні традиційних способів просування товарів.

Електронний маркетинг (е-маркетинг, інтернет-маркетинг) – ведення маркетингу на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Практично це стосується інтернет-технологій завдяки яким організації збільшують продажі: електронної комерції, а також традиційної комерції, яка використовує засоби Інтернет, як допоміжну технологію.

Якщо маркетинг – це залучення і утримання клієнтів, то інтернет-маркетинг – залучення і утримання клієнтів в Інтернеті.

Основа електронного маркетингу – електронні публікації. Компанії можуть розміщувати рекламні матеріали, від звичайної реклами до віртуальних брошур, на серверах, що розташовані в мережі Інтернет. В сучасних умовах для глобального ринку оперативна і надійна інформація стає нагальною потребою щодо отримання конкурентних переваг. Наприклад, компанія може створити віртуальний ресурс, де і буде продавати свої товари. Ніхто не може зазіхнути на цей ресурс і він може бути доступний мільйонам користувачів Інтернету цілодобово.

Інтернет-маркетинг є складовою електронної комерції. Його також називають online-маркетингом. Він може включати такі частини, як інтернет-інтеграція, інформаційний менеджмент, PR, служба роботи з покупцями та продажами. Електронна комерція та інтернет-маркетинг стали популярними з розширенням доступу до інтернету і являють собою невід'ємну частину будь-якої нормальної маркетингової кампанії. Сегмент інтернет-маркетингу і реклами зростає як у споживчому секторі, про що свідчить поява нових інтернет-магазинів, так і на ринку B2B. Основними перевагами інтернет-маркетингу вважаються інтерактивність, можливість максимально точного таргетингу, можливість постклік-аналізу, який веде до максимального підвищення таких показників як конверсія сайту і ROI інтернет-реклами. Інтернет-маркетинг включає в себе такі елементи системи як:

- медійна реклама
- контекстна реклама
- пошуковий маркетинг в цілому і SEO зокрема
- просування в соціальних мережах: SMO і SMM
- прямий маркетинг з використанням email, RSS тощо
- вірусний маркетинг
- партизанський маркетинг
- інтернет-брендинг

Основними елементами електронного маркетингу є:

- Товар (англ. Product) — те, що продається в Інтернеті, товар конкурує не тільки з іншими сайтами, але і традиційними магазинами.
- Ціна (англ. Price) — прийнято вважати, що ціна в Інтернеті нижче, ніж у звичайному магазині, за рахунок економії на витратах.
- Просування (англ. Promotion) — заходи з просування сайту, включає великий арсенал інструментів (пошукове просування, контекстна реклама, банерна реклама, e-mail маркетинг, партнерський маркетинг, вірусний маркетинг, прихований маркетинг, інтерактивна реклама, робота з блогами тощо).
- Місце продажів (англ. Place) — точка продажів, зазвичай, це сам сайт.

Інтернет-маркетинг асоціюється з кількома бізнес-моделями. Основні моделі: бізнес-бізнес (B2B) і бізнес-споживач (B2C). B2B складається з

компаній, які орієнтовані на бізнес між собою, в той час як B2C орієнтований на прямі продажі кінцевому споживачеві. Першою з'явилася модель B2C. B2B схема виявилася більш складною і почала діяти пізніше. Третя, більш рідкісна модель це – «користувач-користувач» (C2C), де звичайні користувачі Інтернету обмінюються між собою і продають товари один одному. Як приклад можна навести міжнародний аукціон e-Bay.

Перевагами електронного маркетингу є:

- світовий масштаб;
- висока ефективність у порівнянні з іншими засобами маркетингу;
- можливість надання нових послуг на основі використання Інтернет-технологій.

Інтернет-маркетинг націлений на економію коштів (на заробітній платі співробітників і на рекламі), а також на розширення діяльності компаній (перехід з локального ринку на національний та міжнародний ринок). При цьому компанії мають більш урівноважені шанси в боротьбі за покупця. На відміну від традиційних рекламних медіа (друкованих, радіо і телебачення), вхід на ринок через Інтернет є не надто витратним. На відміну від традиційних маркетингових методів просування, інтернет-маркетинг дає чітку статистичну картину ефективності маркетингової кампанії.

Список використаних джерел

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. No 675 -VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
2. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34..
3. Гліненко Л.К., Дайновський Ю.А. Стан і перспективи розвитку електронної торгівлі України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. No 1. С. 87.

Ірина ВОРОБЕЛЬ

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 208 «Агроінженерія»

Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК STEAM-ОСВІТА

STEAM-освіта-це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти, після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

STEM(S-science, T-technology-E-engineering-M-mathematics). Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки, технології, технічну творчість та математичну. Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент + інноваційні технології. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін

Наприклад, за кордоном музикантів навчають не тільки музикувати, але і використовувати комп'ютерні програми для створення музичних творів.

Чому STEAM-освіта така актуальна? Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, ІТ-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій і т.д. У віддаленому майбутньому з'являться професії, про які зараз навіть важко уявити, всі вони будуть пов'язані з технологією і високо технологічним виробництвом на стику з природничими науками. Особливо будуть затребувані фахівці біо- та нано- технології.

У STEAM-освіті активно розвивається креативний напрямок, що включає творчі та художні дисципліни(промисловий дизайн, архітектура). Тому що

майбутнє, засновано виключно на науці, навряд чи когось порадує. Але майбутнє, яке втілює синтез науки і мистецтва, хвилює нас вже зараз. Саме тому вже сьогодні потрібно думати, як виховати кращих представників майбутнього.

Освіта в галузі STEAM є основою підготовки співробітників в області високих технологій. Тому багато країн, такі як Австралія, Китай, Великобританія, Ізраїль, Корея, США проводять державні програми в галузі STEAM-освіти.

Значних економічних успіхів добився Сінгапур. Сінгапурська система освіти незмінно перспективна. Прийняттям двомовності з англійською мовою (в доповнення до рідної мови), зосередженістю на науці, технології, інженерії та математиці (STEM) - Сінгапур передбачив багато з ключових стратегій в галузі освіти, прийнятих сучасними політиками. Ще в 2002 році була запущена ініціатива «Перетворення Сінгапуру», націлена на перетворення цього міста-держави на світовий центр креативності, інновацій та дизайну. Уряд Сінгапуру реформує систему освіти так, щоб стимулювати креативні якості молоді. Один із шляхів цього - впровадження молодих, по-новому мислячих талановитих людей в різні державні структури, відповідальні за економічну політику.

Під час STEAM-уроків в центрі уваги знаходиться не вчитель, а практичне завдання, яке потрібно вирішити. Для повноцінної реалізації такого підходу обов'язковими є наявність STEAM-лабораторії. Вони включають в себе наявність 3D принтерів, наборів навчальної електроніки, фото-відео студії та інших сучасних технічних засобів. STEAM-освіта дозволяє вчителям наочніше пояснювати необхідний матеріал, тому що поруч з теорією діти відразу бачать як це виглядає в реальному житті. STEAM-підхід дозволяє виховати в дітях гнучкість та критичне мислення. Це дає впевненість батькам у майбутньому їхніх дітей, адже після застосування STEAM-викладання діти матимуть глибоке як жити у сучасному динамічному світі. STEAM -лабораторія дасть можливість вчителю пояснити складні процеси за допомогою візуалізації. Учні зможуть отримувати не лише необхідну інформацію, а й відразу застосовувати знання на практиці. Це простір для творчості, креативності, розвитку орієнтовного мислення. Може використовуватись в молодшій, середній та старшій школі під

час вивчення – інформатика, математики, трудового навчання, виконання STEAM – проєктів з природознавства, фізики, хімії, математики.

У даний час робототехніка є одним з перспективних напрямів науково-технічного прогресу, в якому проблеми розвитку механіки та нових технологій поєднуються з проблемами штучного інтелекту. Розвиток цього напрямку в рамках освітнього процесу відбувається в галузі інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій. Тому особливе значення зараз має впровадження навчальних роботів у освітній процес.

Сучасна робототехніка дозволяє створювати роботів, які можуть працювати там, де людині працювати небезпечно: у місцях катастроф, землетрусів, при пожежах. Роботи – автомати виконують роботу прибиральниць, продають булочки і каву, доглядають за важкохворими, полегшують життя людям з обмеженою рухомістю. Уже сконструйовано безпілотних літаків-роботів, бойових роботів, роботів-розвідників, роботів, які гарно співають, ходять і бігають, мікроскопічних роботів, яких використовують в мікрохірургії.

Тому програма гуртка з дослідницько-експериментального напрямку секції – робототехніка передбачає інтегрованого вивчення різних навчальних предметів у курсі? «Вступ до робототехніки», відкриває нові можливості для реалізації новітніх освітніх концепцій оволодіння новими навичками та розширення сфери інтересів як у учнів, так і в педагогів. Програма розрахована на дітей віком від 12 до 14 років.

Курс «Основи робототехніки» спрямований на підготовку слухачів середнього шкільного віку до вивчення мов програмування для створення програмних засобів, розуміння принципів подання алгоритмів та способів їх реалізації. У курсі застосована методика викладання програмування на прикладах, розроблених для конкретного виконавця.

Впровадження STEM-освіти змінить економіку нашої країни, зробить її більш інноваційною та конкурентоспроможною. Адже за деякими даними залучення тільки 1 % населення до STEM-професій підвищує ВВП країни на \$50 млрд. А потреби у STEM-фахівцях зростає у 2 рази швидше, ніж в інших

професіях, тому що STEM розвиває здібності до дослідницької, аналітичної роботи, експериментування та критичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Генсерук Р. STEM-освіта: шляхи впровадження, актуальні питання та перспективи. Наукова практика. Тернопіль. 2017 с.78. URL: <http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/magazin/2017/09.11.2017.pdf>
2. Коваленко О. Сапрунова О. STEM-освіта: досвід упровадження в країнах ЄС та США. *Рідна Школа*. 2016. № 4. С. 46.
3. Мушеник І.М. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційних технологій в освіті. Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (August 26-28, 2020). Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2020. P. 143-147.
4. Патрикаєва О. Електронні видання. Процеси STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ. 2017-: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». С.26-30.
5. Тименко В. Упровадження STEAM-освіти в умовах інтеграції формальної освіти обдарованих учнів. Методичні рекомендації. Київ. 2019. №11. С. 46-47.

Вікторія ЗБРИСЬКА

здобувач вищої освіти ОС "Бакалавр" 2СТН курсу спеціальності «Економіка»,

Науковий керівник: Олександр БУРЛАКОВ

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та

технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ

В економіці України електронна торгівля є відносно молодого галуззю, яка стрімко розвивається, оскільки вона дає нові можливості для традиційної роздрібної і оптової торгівлі товарами та послугами. Користувачі мережі Інтернет все частіше використовують електронну торгівлю, адже вона має чисельну низку переваг, які у теперішніх умовах пандемії стали особливо практичними та комфортними, а іноді життєво необхідними. У зв'язку із впровадженням карантинних обмежень через поширення COVID-19 Інтернет-торгівля набуває все більшої перспективи подальшого розвитку, аніж раніше [1].

Основною метою та завданням мережі Інтернет для підприємців стала можливість широкого розповсюдження інформації про продукцію, яку вони виробляють, можливість пошуку нових ділових партнерів та каналів збуту продукції, а також детальне дослідження електронної торгівлі, як одного із основних сегментів ринку, завдяки якому відбувається дослідження, аналіз та виявлення проблемних зон, які притаманні традиційній торгівлі та впровадження нових удосконалених умов розвитку торгівлі в цілому [2].

Важливим моментом є законодавче регулювання електронної комерції в Україні, яке регулюється великою кількістю нормативно-правових актів різних рівнів. Фундаментальні принципи Інтернет-торгівлі з'явилися із прийняттям та введенням у дію Цивільного кодексу України, Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», [3] Закону України «Про електронні довірчі послуги» та внесенням змін до Закону України «Про захист прав споживачів» [4].

Прийняття Закону «Про електронну комерцію» дало змогу Інтернет-споживачам захистити себе від зловживань суб'єктивними правами їх контрагентів та дало міцну правову підставу для здійснення електронних правочинів. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію» електронна торгівля визначається як господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [5].

Завдяки стрімкому науково-технічному прогресу передбачається зростання обсягів електронної торгівлі не лише в Україні, а й по всьому світу, але таке стрімке зростання прогнозує уповільнення щорічних темпів приросту електронної торгівлі. Приводом для розвитку електронної комерції стало те, що продавці намагаються використовувати не лише традиційні методи збуту товарів – offline-продажі, а й прогресивні – online-продажі, що наштовхує їх на дотримання загального принципу клієнтоорієнтовності. Споживач, у свою чергу, обирає найбільш зручний для себе спосіб покупки, враховуючи такі критерії як: наявність товару, спосіб оплати, до- і після продажна підтримка, якість обслуговування, рейтинг продавця та відгуки про нього.

Регулярними користувачами Інтернет-ресурсів є частка населення віком від 14 до 74 років. В Україні ця частка складає лише 63% і тільки 10% з них здійснювали online-покупки, що порівняно із країнами Західної Європи менше на 37%, адже там Інтернет-користувачами являються майже 100% населення.[6]

Такий розрив свідчить про те, що сегмент електронної комерції в Україні займає не більше 4 – 6% від загального ринку роздрібної торгівлі товарами та послугами. Хоча відсоток дуже малий та з кожним роком він наростає швидкими темпами, адже українська галузь електронної торгівлі перебуває на стадії активного розвитку, хоча економіка країни в цілому перебуває у стані стагнації. Все це пояснюється тим, що велика кількість як вітчизняних, так і світових компаній почали активно застосовувати online-бізнес, як зручну, швидку та більш вигідну альтернативу offline-бізнесу [1].

Одним із найбільш швидкозростаючих напрямків торгівлі в Інтернеті стали – маркетплейси, які значно прогресивніші та популярніші за класичні Інтернет-магазини. Це пояснюється тим, що малим підприємствам важко створювати та підтримувати власні сайти, тому вони знаходять альтернативний варіант – працюють з майданчиком, який бере на себе частину зобов'язань із просування товару цього підприємства. Такий варіант Інтернет – торгівлі знижує поріг входу на ринок роздрібної торгівлі та значно мінімізує необхідні об'єми інвестицій. Станом на 2018 рік в Україні шляхом використання маркетплейсів найбільшого попиту набули товари повсякденного вжитку та дитячі товари. Також дуже часто тут купувати одяг, техніку та електротехніку, товари повсякденного вжитку та косметичну продукцію [2].

Переглядаючи статистику про електронну комерцію чітко продивляється той факт, що в Україні за останні роки стрімко збільшилась кількість та якість створення сайтів і їхня кількість стрімко зростає. Аналітики цієї сфери прогнозують, що така тенденція збережеться ще наступні п'ять років, адже у економічно розвинених країнах такі показники щорічно зростають вдвічі.

Станом на початок 2020 р. в Україні успішно функціонують більше 8 тис. магазинів електронної торгівлі, і лише в 300 із них товарообіг є досить значним. Найчастіше асортимент товарів Інтернет - магазинів є досить різноманітним, однак невеликі учасники ринку електронної торгівлі не завжди мають змогу здійснювати значні інвестиції в якісний маркетинг, інфраструктуру та логістику. Великі Інтернет-магазини зазвичай продають побутову техніку та електроніку, проте багато з них прагнуть до розширення товарного асортименту шляхом пропонування споживачам одягу, меблів, товарів для дітей, косметологічних засобів тощо [7].

Збільшення попиту на інноваційні методи оплати online-покупок відбувається як в Україні, так і за її межами. Не втратили свою популярність і традиційні перевірені методи оплати товарів. Розрахунки за допомогою банківських карток займають перше місце серед бажаних способів оплати, але разом із тим оплата при отриманні товару займає не останнє місце серед платіжних інструментів.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок про те, що електронна комерція в Україні дає сучасному бізнесу великого масштабу можливості використати свій потенціал у електронній торгівлі на повну, адже зацікавленість українських споживачів у теперішній економічній та епідеміологічній ситуації пов'язаної із вірусним захворюванням COVID-19, постійно зростає. На даний момент немає жодних сумнівів, що ринок електронної торгівлі й надалі продовжить інтенсивно збільшуватись, оскільки як у розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються, він демонструє позитивну динаміку та надзвичайний потенціал для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку Інтернет – торгівлі в Україні. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/51.pdf
2. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34.
3. Електронна торгівля в Україні: стан, тенденції, перспективи розвитку. URL: <https://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/112/1050>
4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. No 851- IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#top>
5. Про захист прав споживачів: Закону України від 12.05.1991 р. No1023 - XII/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#top>
6. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. No 675 -VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
7. Гліненко Л.К., Дайновський Ю.А. Стан і перспективи розвитку електронної торгівлі України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. № 1. С. 87.

Діана КІСІЛЬ

здобувач вищої освіти 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»,

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та

технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ В УКРАЇНІ

Електронний банкінг – один із видів дистанційного банківського обслуговування, що найбільш динамічно зростає. Одержавши поширення в Америці і Європі, він почав розвиватись і на вітчизняному ринку банківських послуг. На кінець 2009 року близько 25% абонентів мобільного зв'язку у світі користувалось безпроводними банківськими послугами. Кількість осіб, що користуються послугами мобільного банкінгу в США, зростає до кінця цього року до 35 млн чоловік.

Сьогодні в умовах жорсткої конкуренції якість роботи банку з клієнтами багато в чому визначається не тільки набором надаваних послуг, а й рівнем розробки новаторських технологій та ідей, які значно спрощують процес взаємодії клієнтів з банком. Одним з напрямків такого удосконалювання є надання віддалених банківських послуг.

Піонером віддаленого банківського обслуговування стала система Homelink, створена в 1983 році при співробітництві банку Шотландії, телефонної компанії British Telecom і будівельного товариства Nottingham Building Society.

Інтернет-банкінг - це загальна назва технологій дистанційного банківського обслуговування, при якому доступ до рахунків та операцій (за ними) надається в будь-який час і з будь-якого комп'ютера, що має доступ до Інтернету. Для виконання операцій використовується браузер, тобто відсутня необхідність встановлення клієнтської частини програмного забезпечення системи.

Українські банки все ширше впроваджують технології інтернет-банкінгу, що забезпечують дистанційне банківське обслуговування через Інтернет.

Близько 10 українських банків надають послуги повноцінного інтернет-банкінгу. Критерієм (повноцінності) тут є можливість для банківського клієнта, який має доступ до Інтернету, переказати кошти на будь-який банківський рахунок у будь-якому вітчизняному банку. Більшість банків дозволяє робити перекази коштів тільки в межах банку або на рахунки в інших банках із заздалегідь визначеними реквізитами (оплата комунальних послуг, електроенергії, телефону тощо). Але, безумовно, використання інтернет-банкінгу вітчизняними банками набирає обертів [4].

Поширення інтернет-банкінгу обумовлено тими вигодами, які він надає клієнтам і самим банкам. Сучасні інтернет-технології дозволили банкам істотно прискорити та спростити документообіг, скоротивши обсяг паперової роботи. Управління рахунком через Інтернет дозволяє не лише економити час, але й приносить помітну вигоду. Так, деякі банки знижують тарифи на операції через Інтернет, інші вводять фіксовану ставку за операцію, а треті - єдину плату за будь-яку кількість платіжних доручень, що особливо вигідно для корпоративних клієнтів.

Інтернет-банкінг значно скорочує собівартість банківської операції завдяки тому, що дозволяє банкам надавати клієнтам послуги дистанційно. Клієнту потрібен лише доступ до інтернету та захищений носій із ключем електронного цифрового підпису. Користуючись інтернетом, як каналом доставки послуг, банк може надавати клієнтам різноманітні послуги.

Інтернет-банкінг дозволяє клієнту працювати з усіма основними банківськими документами. Для роботи з інтернет-банкінгом підходить будь-який комп'ютер, підключений до мережі інтернет. Процедура попередньої реєстрації максимально спрощена і не викликає ніяких складнощів при її проходженні.

Інтернет-банкінг дозволяє управляти власними рахунками, в тому числі відправляти й одержувати платежі як в іноземній так і в національній валюті, не відходячи від свого робочого місця:

- ✓ в режимі on-line;
- ✓ в режимі off-line за допомогою РС-банкінгу, у випадку обмеженого доступу в Інтернет або його відсутності.

В Україні послуги інтернет-банкінгу надають наступні банки: «Приватбанк», «Райффайзен Банк Аваль», «Укрсоцбанк», «Swedbank», «ПУМБ», «UniCredit Bank» тощо. Кількість банків, які діють через інтернет в Україні зростає з кожним роком, однак значне поширення цих послуг відбудеться ще не скоро.

Отже, розглянувши вищенаведений матеріал, можна зробити висновки, що застосування інтернет-банкінгу набуває все більшого поширення серед розвинутих країн світу, і поступово починає входити у пакет послуг вітчизняних банків. Використання інтернет-банкінгу є дуже зручним, оскільки пришвидшує процеси виконання банківських операцій. Інтернет-банки надають майже весь звичайний пакет послуг, які надаються в звичайних банках;

Однак, широке поширення Інтернет-банкінгу в нашій країні може затриматись через недовіру населення до будь-якого роду послуг, що здійснюються через глобальну мережу, а також через відсутність доступу до Інтернету значної частки населення.

Список використаних джерел

1. Бурлаков О. С. Електронна комерція як засіб підвищення ефективності збутової діяльності агроформувань. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1[39]. С. 306-308.
2. Воронін А. Електронний банкінг та ризики його використання. *Фінансовий ринок України*. 2009. №1. С. 8-9.
3. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34.
4. П'ять небезпек інтернет – банкінгу / За матеріалами MoneyNews.ru. URL: <http://bank-ua.com/article/674/>.

ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Розвиток інформаційних технологій в сфері документообігу зумовив необхідність розробки та прийняття відповідних нормативних та законодавчих актів, які забезпечили юридичну силу електронного документообігу. Так, за останні роки відбулися зміни щодо регулювання електронного документообігу в Україні, враховуючи потребу у взаємозв'язку з контрагентами віддалено. Законодавчі та нормативні акти України щодо електронного документообігу подано в табл. 1.

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення електронного документообігу в Україні

Законодавчо-нормативна база	Пояснення щодо електронного документообігу
Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1]	Електронний документообіг (обіг електронних документів) – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]	Первинні документи, складені в електронній формі, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.
Закон України «Про електронні довірчі послуги» [3]	Закон переводить в онлайн-формат не лише взаємовідносини між державою, громадянами та бізнесом, а й міждержавне спілкування. Тепер всі документи можна перевести в електронний формат, миттєво їх підписувати і пересилати. Вони є доказами в суді, їх визнають сторони, приймають органи контролю та інші державні органи.
Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях» [4]	У разі впровадження в установі системи автоматизації діловодства або системи електронного документообігу служба діловодства разом зі структурним підрозділом (працівником), що відповідає за автоматизацію, розробляє регламенти роботи з документами в електронній формі.

Інструкція з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку [5]	Визначає загальні принципи організації інформаційного обміну під час подання платниками податків податкової звітності, вимоги до документів, що подаються та їх порядок подання в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [6]	Первинні документи, створені в електронному вигляді, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Наведені законодавчі та нормативні акти містять юридичні норми з визначення електронного документообігу, юридичної сили електронних документів, порядку організації електронного документообігу та електронних довірчих послуг між державами, громадянами та бізнесом. Можна стверджувати, що законодавство України визначило законність використання електронного документообігу в господарській діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (дата звернення: 14.10.2021).

3. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

4. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

5. Інструкція з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку : Наказ Державної податкової адміністрації України від 10.04.08 р. № 233. URL:

<https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/nakazi/62295.html> (дата звернення: 14.10.2021).

6. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

Андрій КРИЩУК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство»

Науковий керівник: Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

БЕЗПЕКА КОРИСТУВАЧІВ В ІНТЕРНЕТІ

Сьогодні Інтернет проник у наше життя і діяльність. Окрім комп'ютерів та ноутбуків, ми підключаємо до Інтернету все – мобільні телефони, планшети, холодильники, телевізори й багато інших портативних пристроїв. Саме тому дуже важливо знати якомога більше про безпеку у Всесвітній мережі.

Поняття Інтернет-безпеки часто розглядається як частина інформаційної безпеки держави. Забезпечення інформаційної безпеки вважається найважливішою функцією держави, про що зазначено в Конституції України та Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації». Крім того в законі «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» сутність інформаційної безпеки визначено як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому попереджається нанесення їм шкоди. Така шкода може бути спричинена неповнотою, невчасністю і невірогідністю інформації, що розповсюджується; негативним інформаційним впливом; негативними наслідками застосування інформаційних технологій; несанкціонованим розповсюдженням, використанням і порушенням цілісності, конфіденційності і доступності інформації [2].

Багато хто думає, що безпека в Інтернеті – це ілюзія, і бути захищеним зараз неможливо, адже веб-сайти збирають конфіденційну інформацію так тонко, що ми навіть не знаємо що саме їм відомо. Це, можливо, й так, але ця невпевненість – ще одна причина, щоб зберегти свою приватність та уникнути витоку персональних даних в Інтернет. Найкращим захистом від вірусів є не антивірусний захист, своєчасне оновлення програмного забезпечення. Адже його розробники слідкують за можливими загрозами і намагаються захистити свої

продукти нововведеннями. Тому, коли ваш пристрій пропонує вам оновлення – не ігноруйте це!

Небезпеки, з якими може стикнутися дитина чи підліток в Інтернеті.

1. Доступ до сайтів, що не призначені для перегляду дітьми. Часто дитина може знайти матеріали чи сюжети, які зображають насильство, провокуючи тим самим почуття ненависті та люті у дітей; також небезпека надходить із сайтів, чатів, систем миттєвих повідомлень. Також часто велика кількість сторінок, що не відносяться до змісту обраної теми, відображаються у вигляді додатково спливаючого вікна, що нерідко містять, наприклад, порнографію.

2. Контакти з незнайомими людьми через чати, системи миттєвих повідомлень, електронну пошту. На даний час збільшується кількість людей, які використовують подібні методи знайомств не з добрих намірів, а для того, щоб дізнатися у дитини інформацію особистого характеру про неї та її сім'ю. Оскільки реєстрація в Інтернеті проходить анонімно, часто під виглядом 12-тирічної дівчинки може ховатися 40-річний чоловік. Часто такі особи мають психічні відхилення, що може спричинити моральну шкоду дитині через Інтернет, а, інколи, в приватній зустрічі, і фізичну.

3. Надання інформації особистого (конфіденційного) характеру. Дитину можуть умовити надати інформацію про себе, таку як ім'я, прізвище, адреса, вік, фотокартка та ін., та про членів своєї сім'ї. Навіть якщо подібна інформація запитується джерелом, що заслуговує на довіру (організація, навчальний центр) такі дані мають надаватися дитиною лише за згодою батьків, чи інших дорослих.

4. Проблеми технологічного характеру. Незнання дитини може призвести до неусвідомленого завантаження файла чи небезпечного коду, що призведе до потрапляння комп'ютерного вірусу.

Звичайно відповідальність за безпеку дітей в глобальній мережі головним чином лежить на батьках. Перед дозволом дітям входити в мережу Інтернет варто встановити деякі правила, з якими має погодитися і ваша дитина. Ось декілька початкових рекомендацій, як зробити відвідування Інтернету для дітей повністю безпечним.

За даними «Центру цифрових технологій майбутнього», 25% дорослих стурбовані тим, що їхні діти проводять в інтернеті забагато часу, 53% вважають кіберзлочинність реальною загрозою, а 63% висловлюють схвильованість через спілкування їхніх дітей у віртуальних співтовариствах, що лякають сучасних батьків так само, як попередні покоління бачили загрозу в негативному впливі «вулиці» на дітей. При цьому 46% користувачів всесвітньої мережі, які належать до молодіжної аудиторії, особисто зустрічалися зі своїми віртуальними знайомими. Для когось інтернет може бути єдиним джерелом спілкування, але слід враховувати те, що віртуальна реальність ніколи не замінить гармонійних взаємин і повноцінного спілкування між людьми.

Список використаних джерел:

1. Посохова В. Особливості життєвого планування Інтернет-залежної молоді. *Психологічні перспективи*. 2004. Вип.6. С. 150–157.
2. Кочарян А.Б., Гущина Н.І. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі.. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС, «Майкрософт Україна». Навчально-методичний посібник, 2011. 100 с.
3. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський : Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С. 109-114.

Андрій КУШЛАК
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 275 «Транспортні технології»
Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**
канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГІСТИЦІ

Серед різноманіття пошуків шляхів розвитку ринку, засобів виробництва, нових напрямків діяльності комерційно-посередницьких організацій і підприємств викликають значний інтерес наукові дослідження і практичні новації, поєднані поняттям логістики.

Протягом останніх років бурхливо розвиваються засновані на інформації нові логістичні технології. Інформаційні системи займають у цих технологіях центральне положення. Підприємство є відкритою системою, що матеріальними і інформаційним потоками зв'язана з постачальниками, споживачами, експедиторами і транспортними організаціями. При цьому виникають труднощі подолання місць стику між інформаційними системами підприємства й інших організацій. У місцях стику матеріальний чи інформаційний потік переходить через границі правомочності і відповідальності окремих підрозділів чи підприємств через границі самостійних організацій. Забезпечення плавного подолання місць стику є однією з важливих задач логістики.

Інформаційне забезпечення логістичного управління є однією з найбільш важливих і актуальних проблем. Інформація стає логістичним виробничим фактором. Завдяки їй може скоротитися складування (краще керування запасами, погодженість дій постачальника і споживача, заміна складування готової продукції складуванням напівфабрикатів чи сировини). Завдяки інформації вдається також прискорити *транспортування* (погодженість усіх ланок транспортного ланцюжка). Недолік своєчасної інформації викликає нагромадження матеріалів, оскільки непевність споживача, як і непевність постачальника, звичайно, викликає бажання підстрахуватися.

Інформаційна техніка може значно сприяти виконанню вимог ринку. Визначеного росту ефективності можна досягти і за допомогою *локальних і обчислювальних* систем, а також у результаті застосування *інтегрованих інформаційних і управлінських* систем, що "переступають" границі між підрозділами підприємств. Характерною особливістю інформаційних систем в логістиці є наявність зворотного зв'язку. Сукупність виробничо-збутової системи, органів логістичного управління і системи збору, передачі, зберігання і переробки інформації утворюють «замкнутий контур».

Інформаційні системи зі зворотним зв'язком мають три характеристики: **структуру, запізнювання і посилення** системи.

Структура системи характеризує взаємозв'язок окремих частин. - -

Запізнювання завжди існують при отриманні інформації, при прийнятті рішень, заснованих на цій інформації і в процесі виконання цих рішень.

Посилення зазвичай відбуваються у всій інформаційній системі, особливо при чинному порядку ухвалення рішень в логістичній системі. Вони проявляються в тих випадках, коли дія виявляється сильнішою, ніж це можна припускати, виходячи з введення інформації, яка визначає регулюючі рішення. В інформаційній системі зі зворотним зв'язком існує певний базис, на якому ґрунтується практика рішень, прийнятих господарськими керівниками. Їх рішення не є виразом повної "свободи волі", а строго обумовлені оточуючими обставинами.

З функціональної точки зору логістична інформаційна система являє собою чотирьохрівневу ієрархічну систему, де:

На першому рівні за допомогою логістичної інформаційної системи вирішуються питання здійснення конкретних операцій - надходження замовлень, відвантаження продукції, облік продукції, підготовка вантажу до відправки, прийняття сировини, що надходить, складські операції і т. д

На другому рівні вирішуються питання обліку і контролю-управління запасами, облік наявності складських площ, контроль процесу транспортування продукції, бухгалтерські операції по рахунках, питання руху коштів на рахунках і т. д .;

На третьому рівні вирішуються питання аналітичного характеру - використання логістики для підтримки маркетингових операцій (сприяння продажу), прогноз надходження замовлень і можливостей їх виконання, фінансове планування (в тому числі витрат, пов'язаних з логістикою);

На останньому, четвертому рівні вирішуються стратегічні проблеми - планування операцій на рівні компанії, зміни в структурі, визначення пріоритетних напрямків в логістичній роботі на перспективу.

При розгляді питань роботи логістичної інформаційної системи в цілому передбачається, що інформація не просто передається і накопичується, але служить інструментом при прийнятті адміністративно-комерційних рішень. Управління різного роду матеріальними потоками базується на обробці пов'язаної з цими потоками інформації, яка ініціює їх і виникає в результаті їх руху.

Під інформаційною системою розуміється багатокомпонентна система, спрямована на задоволення потреб споживачів інформації та працює з електронними документами.

Класифікація систем за масштабом застосування:

"Коробочні" системи.

Основні замовники - малі підприємства. Являють собою якесь закінчене рішення, розроблене на замовлення, або виконує типовий набір завдань, який може підійти багатьом підприємствам (Best, Галактика, БОСС).

Системи групової роботи.

Основні замовники - середні підприємства. Більш гнучкі механізми настройки і середовище для розробки (PC Docs, Lotus Notes, 1C, MySQL, AllaireJRun).

Системи корпоративного рівня.

Даний клас систем орієнтований на великі підприємства, де працюватимуть тисячі користувачів, і будуть оброблятися великі обсяги інформації. Використовуються корпоративні стандарти в області зберігання та подання інформації, а також в області налаштування логіки і інтерфейсів. інформаційний логістика управління потік (SAP R3, PeopleSoft, Documentum, Interwoven, BEA).

Відповідно до принципів системного підходу будь-яка система спочатку повинна досліджуватися у взаємовідносинах з зовнішнім середовищем, а вже потім усередині своєї структури. Цей принцип, принцип послідовного просування по етапах створення системи, повинен дотримуватися і при проектуванні логістичних інформаційних систем.

Отже, інформація відіграє все більш важливу роль в міжнародному бізнесі і як ресурс, і як товар. За останні тридцять років різко зріс обсяг доступної фірмам інформації, а з впровадженням нових комунікаційних технологій швидкість доступу до інформації збільшилася в багато разів. Основними критеріями успіху в бізнесі стали професійне управління, вміння забезпечити ефективну роботу персоналу, правильно ідентифікувати, проектувати, реалізовувати і вдосконалювати бізнес-процеси, ефективно вести організаційно-адміністративну і господарську діяльність.

Список використаних джерел:

1. Гаджинский А.М. Логістика: Підручник для вищих і середніх спеціальних навчальних закладів. 2-вид. Москва : ІОЦ «Маркетинг», 2008. 228 с.
2. Логістика: Навчальний посібник./За редакцією Б.А. Анікіна: 2-е-вид.- М: ИНФРА-М, 2007. - 352 с.
3. Неруш Ю.М. Логістика: Підручник для вузів. 2-е вид. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 389 с.
4. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. *Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи* : збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський : Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С.109-114.

Сергій КУШНІР

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 202 «Захист і карантин рослин»

Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

АНТИВІРУСНИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙ У МЕРЕЖІ

Комп'ютерні віруси, останнім часом, найчастіше проникають в систему через електронну пошту та заражені USB-носії інформації (флеш-карти та ін.).

Сучасний антивірусний захист не може обмежуватись лише встановленням антивірусної програми. Необхідним є застосування спеціалізованих програм одноразової перевірки, які оновлюються щоденно, та контроль автоматизованого запуску з USB-носіїв, наприклад: Dr.Web CureIt!, Kaspersky Virus Removal Tool, Norton Security Scan, Panda USB Vaccine.

Для безпечної роботи в локальній та глобальній інформаційній мережі Інтернет важливим є налаштування параметрів безпеки програми перегляду, а також спостереження за мережевою активністю комп'ютерів мережі з метою своєчасного виявлення та блокування мережевих загроз.

Важливим фактором інформаційної безпеки є також використання ліцензійного та сертифікованого програмного забезпечення, що дозволяє отримувати своєчасні оновлення захисту та забезпечити стаке функціонування та розвиток інформаційної системи підприємства.

При підключенні мережі організації до мережі Інтернет необхідно прийняти ряд певних організаційно-технічних заходів щодо її захисту.

При побудові захисту слід виходити з того, що будь-який захист ускладнює використання системи, яка захищається, за прямим призначенням обмежує функціональні можливості, використовує обчислювальні і трудові ресурси, вимагає фінансових витрат на створення та експлуатацію. Чим вищий захист, тим більш дорогою у створенні та обслуговуванні стає система і тим менш зручною для безпосередніх користувачів. Тому, захищаючи мережу, слід

виходити з доцільної вартості захисту. Тобто витрати на захист повинні бути пропорційні цінності ресурсу, що захищається.

Найбільш простою і найбільш дешевою з точки зору захисту є трансляція фіксованої внутрішньої адреси у фіксованій зовнішній. При цьому зловмисник безперешкодно “бачить” такий комп'ютер в зовнішній мережі, оскільки йому однозначно відповідає певна зовнішня адреса. Проте вона необхідна при організації сервера, до якого потрібно забезпечити доступ ззовні.

Список використаних джерел:

1. Півень А. Г., Шевченко І. П. Захист інформації та використання інформаційних технологій в інтелектуальній власності. *SocioEconomic Challenges Journal*. 2011.

2. Семенов С.Г., Подорожняк А.О., Баленко О.І., Гавриленко С.Ю. Захист інформації в комп'ютерних системах та мережах : навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2014. 251 с.

3. Захарченко М.В., Кононович В.Г. Інформаційна безпека інформаційно-комунікаційних систем. Лабораторний практикум. Частина 1 – Комплекси засобів захисту інформації від НСД: навч. посіб. за ред. ак. МАІ М.В. Захарченка.– Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. 168 с.

4. Технології захисту інформації . – 2016. URL до ресурсу. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/4186>.

5. Реалізація захисту інформації в ком'ютерних системах та мережах на основі операційної системи freebsd. Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. 2017. URL до ресурсу. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/10673/1/14_p114

Наталія МАРЧУК

канд. фіз-мат. наук, доцент, асистент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕВАГИ

У час бурхливого розвитку науки та техніки, у час необмежених можливостей Інтернету, коли кожен має вільний та безкоштовний доступ до всієї необхідної інформації з різних галузь знань та діяльності, не дивним є те, що стрімкого розвитку набуває дистанційне навчання. Бачимо, що у досить розвинутих країнах освіта не відстає від науково-технічного прогресу та намагається на повну використовувати всі його можливості та переваги.

Насамперед, дистанційна освіта - це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і здобувачем за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

У наш час вже нікого не здивує наявністю ПК та Інтернету вдома. А це, в свою чергу, дає безкраї можливості для саморозвитку, збільшення кругозору, тренування інтелекту та пам'яті, розширення світогляду, ерудованості, вдосконалення чи підвищення кваліфікації та самоосвіти.

Ні викладачі, ні здобувач вищої освіти не втрачають нагоди використовувати новітні технології з користю, тому он-лайн навчання набуває все більше популярності. Чудовим є те, що при мінімумі незручностей та вимог людина, яка хоче чомусь навчитись, обов'язково навчиться, без відриву від роботи та не виходячи з дому!

Система дистанційної освіти має ряд переваг і значно розширює коло потенційних здобувач вищої освіти. Одержати освіту дистанційно має можливість молодь, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у віддаленій від обласних центрів місцевості; військовослужбовці; домогосподарки; керівники; бізнесмени або здобувач вищої освіти, що бажають паралельно одержати освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже

всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя. Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно «навчати себе», поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме цю мету й ставить перед собою дистанційна освіта [3].

На Україні дистанційна освіта надзвичайно актуальна. Відзначимо головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення; - відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – здобувач вищої освіти»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології; - індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації [1].

Мобільність, зв'язок з викладачами, репетиторами здійснюється різними способами: як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

Проміжна атестація здобувач вищої освіти в дистанційних курсів проходить у формі on-line тестів. Тому в здобувач вищої освіти менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність здобувач вищої освіти з інших предметів, його соціальний статус та інші різні чинники.

Незважаючи на досить об'ємний перелік позитивних якостей дистанційної освіти, в ній можна виділити певні недоліки. Перш за все це ускладнена ідентифікація дистанційних здобувач вищої освіти, оскільки на сучасному етапі розвитку технологій перевірити, хто ж саме здає екзамен досить складно. Заклади вищої освіти, які надають можливість навчання на дистанційних курсах, знайшли вихід з ситуації в обов'язковій очній присутності здобувач вищої

освіти на кількох екзаменах у закладі вищої освіти. При цьому є обов'язковим надання документів, що підтверджують особу.

Загалом, дистанційна освіта в Україні не відповідає вимогам, що ставляться до інформаційного суспільства і не забезпечує повноцінного входження України в міжнародний освітній простір. Щоб система дистанційного навчання зайняла гідне місце в системі освіти України, потрібно, передовсім, створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г.Кременем 20 грудня 2000р.)
<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
2. Нормативні документи з дистанційного навчання : зб. док. / уклад. : М. А. Семенов. – Луганськ : Альма-матер, 2005. 53 с.
3. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С.109-114.

Ірина МУШЕНИК
кандидат економічних наук, доцент кафедри
математики, інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК У РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інформаційні технології займають важливу роль в житті кожного із нас. На даний момент тяжко уявити людей, які не користуються сучасною технікою. Необхідність використання техніки вже не викликає сумнівів, оскільки технологія - це одна з розвинутих галузей сучасного життя. Інформаційні технології настільки глибоко засвоїлись в свідомості людей, що інколи це призводить до відмови від реального світу і перехід у віртуальний. Інформаційні технології впливають на соціальні процеси. Нові підходи до організації менеджменту та маркетингу потребують створення високоефективних управлінсько-інформаційних технологій, які значно підвищують роль використання інформаційних ресурсів у різних галузях діяльності суспільства.

Перехід в постіндустріальне суспільство свідчить про розвиток інформаційних технологій шляхом розвитку людського інтелекту. Створюються все нові та нові технології, які допомагають жити в комфорті. Оскільки, завдяки мобільному телефону чи мережі Інтернет ми можемо спілкуватись з людьми, які знаходяться за тисячі кілометрів [1].

Сучасні інформаційні технології нерозривно пов'язані з комп'ютеризацією найважливіших, трудомістких процесів і насамперед – процесу управлінського, який все більше залежить від використання комп'ютерної та іншої телекомунікаційної техніки. Зростаюче значення новітніх інформаційних технологій потребує високої технологічної підготовки персоналу, а також значних витрат, пов'язаних з використання наукомісткої техніки. Впровадження новітніх інформаційних технологій неможливо уявити без створення належної програмно-технологічної бази, що має забезпечувати все більший обсяг процесів суспільної діяльності.

У свою чергу, запровадження новітніх технологій в інформатизації суспільства забезпечує:

- активне використання постійно зростаючого інтелектуального потенціалу суспільства, сконцентрованого в друкованому фонді, і науковій, виробничій та інших видах діяльності його членів;
- інтеграцію інформаційних технологій у наукових та виробничих видах діяльності, ініціюючий розвиток всіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності;
- високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, суттєвість використовуваних даних [3].

У зв'язку з переходом на нову стадію розвитку суспільства, впровадження інформаційних технологій забезпечує ефективне функціонування і дослідження сучасного суспільства. Інформаційні технології вміло застосовуються для дослідження суспільства соціологією. Оскільки важко уявити соціологічне дослідження без використання інформаційних технологій(комп'ютерів), тобто обробка соціологічних даних і їх аналіз, складання звітів та презентацій.

Застосування інформаційних технологій в сфері освіти позитивно впливає на суспільство, оскільки технології відкривають нові можливості. Вивчаючи ту чи іншу дисципліну не можливо обійтись без мережі Інтернет тому, що там зберігається вся необхідна інформація, яку без проблем можна використати для ефективної продуктивності навчання [2].

При навчанні із застосуванням інформаційних технологій відбувається практично повне включення здобувач вищої освіти у предмет, зростає мотивація та інтерес до науки, розвивається образне та логічне мислення. З'явився новий вид навчання – електронне (e-learning), коли здобувач вищої освіти має можливість навчатися дистанційно через мережу Інтернет. Стали більш доступними такі форми навчання, як екстернат, підвищення кваліфікації, додаткова освіта, самонавчання, що особливо зручно для працюючого населення, людей, які мешкають віддалено від закладів освіти або мають обмежені можливості. Он-лайн навчання здобувач вищої освіти дозволяє

будувати індивідуальну навчальну програму, відслідковувати та коригувати її, але й проводити проектну і дослідницьку діяльність з групами учнів.

Звичка до пошуку інформації в електронному вигляді призводить до кращого її засвоєння через мережу Інтернет. Можливість заміни лінійного викладення матеріалу на гіпертекстове дозволяє індивідуалізувати процес навчання, зробити його більш гнучким. Навчання із залученням сучасних програмних та технічних засобів є технологічним. Це робить електронне навчання більш ефективним. Використання електронних навчальних матеріалів дозволяє як викладачам, так і здобувач вищої освіти підвищити рівень інформаційної культури, оволодіти новими інструментами і способами вирішення завдань [5].

Фундаментальною основою нового технологічного устрою суспільства, найімовірніше, стануть високоефективні інформаційні технології, для реалізації яких використовуватимуться різноманітні засоби інформатики, побудовані на нових фізичних принципах. Найближчими роками слід чекати появи цілого ряду принципово нових наукових і практичних результатів. Таким чином, прогнози, що існують в даний час, про формування і становлення постіндустріальної інформаційної цивілізації є цілком реалістичними і підтверджуються реальним ходом історичного процесу [4].

Інтенсивний розвиток інформаційної бази науки і техніки, розширення міжнародних зв'язків, упровадження принципів Болонського процесу змушують переглянути вимоги до висококваліфікованого фахівця. Особливого значення набувають уміння поєднувати глибокі знання і навички з комп'ютерною грамотністю. Доцільним є використання педагогічних методів і прийомів, які б поєднували традиційні методи навчання з сучасними інформаційними. Саме тому, необхідно переосмислити перебіг педагогічного процесу в напрямку розробки дидактично обґрунтованих новітніх систем інформаційних засобів навчання.

Висновок. Інформаційні технології є перспективним і швидко розвиваючим напрямком розвитку сучасного суспільства. Їхня особлива роль в науково-технічному розвитку суспільства полягає в тому, що вони прискорюють процес

отримання нових знань та навичок. Таким чином підвищується якість людських ресурсів і збільшується соціальний інтелект.

Список використаних джерел

1. Андрощук О. В. Інформаційні технології та їх вплив на розвиток суспільства . 2014. URL: [file:///C:/Users/22/Downloads/Znpcvdsd_2014_1_7%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/22/Downloads/Znpcvdsd_2014_1_7%20(2).pdf).
2. Брижко В.М., Гавловський В.Д., Калюжний Р.А., Попович В.М., Цимбалюк В.С., Швець М.Я., Яременко О.І. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права; За заг. ред. М.Я. Швеця та Р.А. Калюжного / Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. Ужгород: ІВА, 2003. 240 с.
3. Марчук Ю. Проблематика використання комп'ютерного моделювання управлінської діяльності в підготовці майбутнього керівника URL: <http://dlib.eastview.com/browse/doc/12417239>.
4. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський : Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С.109-114.
5. Побірченко Н., Кoberник Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій. *Початкова школа*. 2004. № 10. С. 8-10.

Володимир ОЛІЙНИК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 275 «Транспортні технології»

Науковий керівник: **Наталія МАРЧУК**

канд. фіз-мат. наук, доцент, асистент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Неодмінною умовою вдосконалення управління є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази на основі автоматизованої системи обліку, контролю й аналізу з використанням автоматизованих робочих місць бухгалтера (АРМБ).

Одним з найважливіших завдань у цій справі є подальший розвиток і вдосконалення інформаційних систем підприємств із використанням нових засобів управління та сучасних технічних засобів. Відповідно до цього має змінитися роль бухгалтерського обліку, а отже, методологічні та методичні його аспекти потребуватимуть коригування. Бухгалтерський облік і облікова інформація в умовах автоматизованої системи обробки інформації використовуються значно ширше, ніж у разі ручної обробки даних. Змінюється й цільове призначення бухгалтерського обліку. Він дедалі більше стає складовою управлінської системи підприємства.

Процес автоматизації бухгалтерського обліку має розвиватися за умови комплексного, системного та цілеспрямованого підходу з орієнтацією на потреби відповідної ланки управління підприємства.

Система управління має виконувати провідну роль в організації бухгалтерського обліку, що є забезпечувальною ланкою у фінансово-господарській діяльності підприємства. Бухгалтерський облік доповнює інші інформаційні системи, причому основну частину вхідної інформації він дістає безпосередньо із цих систем. Перетворившись на одну з кількох інформаційних

підсистем, взаємозв'язаних як на рівні вирішення завдань, так і на рівні всієї інформаційної системи підприємства, бухгалтерський облік відіграє одну з основних функцій управління в умовах застосування автоматизованих систем. Успіх у здійсненні управлінської функції при цьому істотно залежить від правильного встановлення взаємозв'язків задач.

У разі комплексного підходу до організації бухгалтерського обліку в умовах автоматизованої обробки інформації відбувається перехід від організації окремих елементів до організації цілісних наборів елементів інформаційних систем, а також налагодження взаємозв'язків між окремими підсистемами і комплексами завдань. В міру розвитку засобів комунікацій, автоматизація основних технологій зацікавила фахівців і управлінців, які вбачили в ній можливість підвищення продуктивності своєї праці. Автоматизація офісу має не замінити існуючу традиційну систему комунікації персоналу, а лише доповнити її. Спільно обидві ці системи забезпечать раціональну автоматизацію управлінської праці і найкраще забезпечення управлінців інформацією.

Розвиток автоматизованих систем характеризується розширенням взаємозв'язків окремих систем і підсистем, які об'єднують управління технологічними процесами, оперативне управління, оперативне і поточне планування, адміністративно – господарську діяльність, проектування і випробування виробів тощо, і має тенденцію до об'єднання їх у загальну багаторівневу систему інтегрованого управління об'єктом у цілому. Такі багаторівневі ієрархічні автоматизовані системи повинні забезпечити погоджене і взаємозв'язане управління усіма видами діяльності промислового підприємства, у тому числі, управління основними виробничими і технологічними процесами, допоміжними і непромисловими господарствами тощо.

На сучасному етапі автоматизація облікових процесів розвивається за рахунок раціоналізації існуючої технології обробки облікової інформації і зниження її трудомісткості, однак можливості такої автоматизації дуже обмежені. Це пояснюється тим, що існуюча методологія й організація обліку та контролю формувалися для ведення обліку вручну. Існує певна невідповідність

між потужностями ЕОМ, які застосовуються в практиці обліку та контролю. ЕОМ полегшують працю бухгалтера, але нічого нового не вносять у її зміст, оскільки для цього потрібні підвищення ролі обліку й аудиту в управлінні, зміни і подальший розвиток методології обліку й аудиту, вдосконалення їх організації з метою досягнення максимальної відповідності потребам управління.

Основні методологічні аспекти організації автоматизованої системи обліку та контролю на базі АРМБ повинні забезпечити єдиний підхід до розробки окремих елементів і функціонування їх як єдиної системи. Важливим методологічним принципом організації автоматизованої обробки інформації є машинне формування облікових даних з одночасним формуванням їх на машинному носії.

Реформування системи обліку за МСФЗ неможливе без створення АРМБ, засобів телекомунікацій і розвинених інструментальних засобів, оскільки, облік є процесом виявлення, зміни, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень.

Підсистема бухгалтерського обліку в процесі свого функціонування здійснює інформаційні зв'язки з іншими підсистемами. На вході підсистему обліку живлять дані первинного обліку — зібрані та зареєстровані на носіях дані про господарські процеси і явища, що здійснилися. Вихідна інформація підсистеми обліку широко використовується в річних задачах АІС та є вхідною для інших підсистем.

Важливою рисою облікової підсистеми є забезпечення управління на будь-якому його рівні зворотним зв'язком. Функція зворотного зв'язку є основною перевагою підсистеми бухгалтерського обліку, і в цьому полягає її величезне значення для управління. Зворотний зв'язок забезпечується за допомогою системи результатної та проміжної інформації, що фіксується на магнітному носії або видається безпосередньо на екран дисплея. Тому від швидкості видачі такої інформації залежить оперативність прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Вовчак І.С. Інформаційні системи та комп'ютерні технології в менеджменті. Навчальний посібник. Тернопіль : Карт-бланш, 2001. 354 с.
2. Глушко С.В. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник для здобувач вищої освіти в вищих навчальних закладів освіти. Львів : «Магнолія Плюс», 2006 р. 320 с.
3. Мушеник І.М. Чорнобай Л.М. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію контролінгу в сучасних господарських умовах. Інфраструктура ринку. 2021. № 52.
4. Оцінка ефективності систем менеджменту / URL:
<http://www.managerhelp.org/hoks-1855-1.html>.

Ярослава ОСАДЧУК

здобувач вищої освіти 3 курсу спеціальності «Фінанси,
банківська справа та страхування»,

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЕЛЕКТРОННІ СТРАХОВІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

У сучасному світі, з розвитком мережі Internet, в умовах глобалізації та пандемії, популярності набуває електронна комерція, а саме такі її види :

- ❖ електронний обмін інформацією;
- ❖ електронний рух капіталу;
- ❖ електронна торгівля;
- ❖ обіг електронних грошей;
- ❖ електронний маркетинг;
- ❖ електронний банкінг;
- ❖ електронні страхові послуги.

Електронне страхування працює в Україні з 2018 року. Основними його перевагами, у порівнянні з паперовим полісом є:

- можливість укласти договір страхування самостійно, через Інтернет-сайт страховика, у зручний для себе час. Разом з тим, електронний договір може укладатися також в офісі страхової компанії, або через страхових посередників, наприклад банки;

- електронний договір формується безпосередньо в базі даних МТСБУ. Таким чином, клієнт уникає ризиків отримати фальшивий чи фальсифікований поліс, а інформація про новий договір гарантовано є зафіксованою в централізованій базі даних МТСБУ. Клієнт також отримує підтвердження факту укладання договору страхування на свою скриньку електронної пошти у вигляді візуальної форми полісу ;

- можливість здійснювати оплату договору ОСЦПВ із застосуванням інструментів Інтернет-розрахунків ;
- є можливість самостійного отримання попередньої калькуляції страхової послуги. При цьому умови послуги можна змінювати скільки завгодно разів, поки не буде вибрано найбільш прийнятний варіант. Часто страховики надають послугу електронного страхування за ціною більш низькою, ніж звичайне страхування;
- простота у заповненні бланка при оформленні страховки;
- страхувальник повністю захищений від нав'язування різних непотрібних послуг;
- у випадку виключення страховика з членів МТСБУ, укладання договорів ОСЦПВ з такою страховою компанією припиняється автоматично.

МТСБУ проводить низку заходів щодо узгодження порядку здійснення перевірки електронних полісів з боку Національної поліції шляхом здійснення on-line запитів до ЦБД МТСБУ. На час перехідного періоду, для уникнення непорозумінь, рекомендуємо водіям-власникам електронних договорів страхування мати з собою роздруковану візуальну форму електронного полісу.

Наголошуємо, що впровадження «електронного полісу» не відміняє можливості укласти договори страхування в паперовій формі. Право вибору форми договору обов'язкового страхування залишається за клієнтом.

Сьогодні українцям доступні найбільш затребувані і корисні страхові договори, а саме:

Автоцивілка. Обов'язкова онлайн страховка для автовласників. Поліс, який захищає відповідальність водія перед третіми особами при виникненні ДТП. Його суть полягає в наступному: якщо застрахована особа стає винуватцем аварії, то відшкодування збитків постраждалим відбувається за рахунок страхової компанії. Також онлайн можна докупити додаткову страховку.

У разі виїзду громадянина нашої країни на власному зареєстрованому в Україні транспортному засобі до країн-членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка» власник такого транспортного засобу зобов'язаний мати чинний договір міжнародного страхування,

посвідчений відповідним уніфікованим страховим сертифікатом «Зелена картка». На його підставі страховик, який видав цей сертифікат, забезпечить відшкодування шкоди, нанесеної громадянином України третім особам в результаті дорожньо-транспортної пригоди, що сталося з його вини під час дії зазначеного сертифікату.

Виплата страхового відшкодування потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах здійснюється на умовах, визначених законодавством про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності країни, на території якої сталася дорожньо-транспортна пригода.

Туристична страховка. Медична страховка вважається одним з головних документів для туриста. Вона покриває лікування при виникненні форс-мажору зі здоров'ям за кордоном. В тому числі при інфікуванні COVID-19.

Договір страхування майна. Поліс, який відшкодовую збитки, які не рідко виникають в багатоквартирних будинках: пожежа, затоплення, умисний злам та інше. Страховка оформляється без огляду нерухомості, без франшизи і на орендоване житло.

Сьогодні електронний поліс ОСЦПВ можна оформити у будь-якому відділенні Укрпошти, а також можна оформити поліси страхування на різні випадки життя. Оформлення триває до 15 хвилин.

Електронний вид страхування викликає багато позитивних відгуків. Українцям подобається можливість отримати поліс, не виходячи з дому. Не потрібно витрачати час в чергах, переплачувати за додаткові нав'язані продукти. Головне – все правильно заповнити. Тому ряд компаній зацікавлені у розвитку такої послуги.

Список використаних джерел

1. ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>

2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження розмірів страхових платежів за міжнародними договорами обов'язкового страхування

цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" від 6.01.2005 р. № 5. . URL: [http: rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).

3. Бурлаков О. С. Електронна комерція як засіб підвищення ефективності збутової діяльності агроформувань. Інноваційна економіка. 2013. № 1[39]. С. 306-308.

4. Новини МТСБУ. Електронний поліс ОСЦПВ – надійний та сучасний вид страхового захисту. . URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/presscenter/news/137851/> ;

5. Електронне страхування: переваги і недоліки. Електронний поліс ОСАЦВ. . URL: <https://bizreview.com.ua/elektronne-strahuvannya-perevagi-i-nedoliki-elektronnij-polis-osatsv/>.

6. Електронне страхування: про переваги та підводні камені. . URL: [https://zib.com.ua/ua/147376-elektronne_strahuvannya_pro_perevagi_ta_pidvodni_kameni.html](https://zib.com.ua/ua/147376-elektronne-strahuvannya-pro-perevagi-ta-pidvodni-kameni.html) .

Сергій ПАХАРЧУК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство»

Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖАХ

Життя сучасного суспільства неможливо уявити без використання сучасних інформаційних технологій. Активне впровадження сучасної комп'ютерної техніки та мережевих технологій в будь-яку сферу життя майже кожної людини призвело до того, що величезні обсяги різноманітної інформації в цифровій формі зберігаються в комп'ютерних системах та передаються з використанням комп'ютерних мереж. Серед всього обсягу інформаційних ресурсів є інформація, що має статус конфіденційної і потребує обмеження в доступі. Це може бути інформація, що містить державну таємницю, комерційну таємницю, особисті дані і таке інше. Природно, виникає потреба захистити таку інформацію від несанкціонованого доступу, крадіжки, знищення і інших злочинних дій. Концентрація інформації в цифровій формі в комп'ютерних системах примушує все більше приділяти увагу задачі її захисту [4, с. 216].

Питання безпеки і захисту інформації в комп'ютерних системах та мережах від несанкціонованого доступу є важливими та актуальними на сьогоднішній день. В останні роки проблеми, пов'язані із захистом інформації турбують як фахівців в галузі комп'ютерної безпеки, так і численних звичайних користувачів персональних комп'ютерів. Дослідження в цьому напрямку призвели до виникнення окремої галузі – інформаційної безпеки. Інформаційна безпека має декілька аспектів: правовий, програмно-технічний, організаційний, морально-етичний [5, с.96].

Програмні засоби захисту інформації – системні та прикладні програми, призначені для захисту інформації, що передається по телекомунікаційним каналам, зберігається в базах даних і на інформаційних носіях. Найчастіше

програмні засоби захисту інформації застосовують для виконання таких процесів як ідентифікація й автентифікація користувачів, розмежування доступу користувачів до інформаційної мережі, парольний захист і перевірка повноважень, шифрування інформації, а також її захист від несанкціонованих змін, зчитування, копіювання[3].

Судячи по зростаючій кількості публікацій і компаній, які професійно займаються захистом інформації в комп'ютерних системах, вирішенню цієї задачі надається велике значення. Однією із найбільш очевидних причин порушення системи захисту є навмисний несанкціонований доступ (НСД) до конфіденційної інформації з боку нелегальних користувачів і наступні небажані маніпуляції із цією інформацією [2].

Існує несанкціонований доступ до інформації, яка знаходиться в комп'ютерних мережах. Він буває: непрямим – без фізичного доступу до елементів локальних мереж; прямим – з фізичним доступом до елементів локальних мереж. В даний час існують наступні шляхи несанкціонованого отримання інформації (канали витоку інформації): застосування підслуховуючих пристроїв; дистанційне фотографування; перехоплення електромагнітних випромінювань; розкрадання носіїв інформації і виробничих відходів; зчитування даних у масивах інших користувачів; копіювання носіїв інформації; несанкціоноване використання терміналів; маскування під зареєстрованого користувача за допомогою розкрадання паролів та інших реквізитів розмежування доступу; використання програмних пасток; отримання даних, що захищаються за допомогою серії дозволених запитів; використання недоліків мов програмування і операційних систем; умисне включення в бібліотеки програм спеціальних блоків типу «троянських коней»; незаконне підключення до апаратури або ліній зв'язку обчислювальної системи; зловмисним виведення з ладу механізмів захисту [3].

Основні проблеми, що виникають з безпекою передачі інформації в комп'ютерних мережах, можна поділити на такі :

- перехоплення інформації – цілісність інформації зберігається, але її конфіденційність порушена;

- модифікація інформації – вихідне повідомлення змінюється або повністю підміняється іншим і надсилається адресату;
- підміна авторства інформації. Дана проблема може мати серйозні наслідки. Наприклад, хтось може надіслати листа від чужого імені (цей вид обману прийнято називати спуфінгом) або Web-сервер може прикидатися електронним магазином, приймати замовлення, номери кредитних карт, але не висилати ніяких товарів [1, с. 79].

Існує багато механізмів безпеки інформації в комп'ютерних мережах, що поділяються на два класи, а саме: спеціальні механізми забезпечення безпеки, які використовуються для реалізації специфічних послуг і різняться для різних послуг, та загальні механізми, які не належать до конкретних послуг безпеки. До спеціальних механізмів забезпечення безпеки належать такі: шифрування; механізми цифрового підписи; механізми управління доступом; механізми забезпечення захисту цілісності даних, які включають криптографічні контрольні функції; механізми автентифікації; механізми заповнення трафіку; механізми керування маршрутизацією [5, с. 35].

Сьогодні в області безпеки інформаційних комп'ютерних систем застосовуються різноманітні технології захисту конфіденційної інформації в цифровій формі за рахунок обмеження доступу до неї на основі систем ідентифікації користувачів. В таких системах доступ користувачів до різних класів інформації визначається ідентифікацією, тобто процесом розпізнавання параметрів, що однозначно визначають особу користувача.

Список використаних джерел:

1. Бакін Д. Проблеми захисту інформації в комп'ютерних мережах. *Актуальні задачі і досягнення у галузі кібербезпеки*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 23-25 листопада 2016 р. Кропивницький, 2016. С. 79-80.
2. Семенов С.Г. Захист інформації в комп'ютерних системах та мережах : навч. посіб. та ін. Харків : НТУ «ХПІ», 2014. 251 с.

3. Захист інформації в локальних мережах. Вікіпедія: *вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Захист_інформації_в_локальних_мережах (дата звернення: 16.10.2021).

4. Кошева Н. Ідентифікація користувачів інформаційно-комп'ютерних систем: аналіз і прогнозування підходів. *Системи обробки інформації*. Вип. 6. Харків: Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2013. С. 215-223.

5. Мазниченко Н. Про деякі засоби захисту конфіденційної інформації комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу. *Актуальні питання сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 20 березня 2018 року у м. Вінниця*. Обухів: Друкарня «Друкарик» (ФОП Гуляєва В.М.), 2018. Т.9. с. 124.

6. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проективної освіти. Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський : Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С.109-114.

Василь ПЕЧЕНЮК

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Андрій ПЕЧЕНЮК

канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Вивчення динаміки, побудова моделей інформаційних потоків є, безперечно, важливими і цікавими проблемами, особливо зважаючи на те, що вони залишаються майже не дослідженими. Протягом останніх десятиліть було досягнуто значних успіхів у вирішенні проблеми старіння інформації у межах моделі Бартон-Кеблера, що виникла свого часу через необхідність оцінювання реальних термінів використання наукових праць, а також підходів Коула й інших авторів. Згодом виявилось, що отримані результати (а також підходи, покладені в їхню основу) можуть бути корисними у ширшому контексті проблем інформаційних технологій. Однак розуміння процесів динаміки інформаційних потоків вимагає глибшого аналізу та досконалішої техніки. Весь інтернет-простір можна з достатньою часткою умовності розділити на дві складові – стабільну і динамічну, що мають дуже різні характеристики з погляду інтеграції інформаційних потоків. Стабільна складова Інтернету містить інформацію “довгострокового” плану, тоді як динамічна складова містить постійно поновлювані ресурси. Деяка частина цієї складової згодом вливається в стабільну, однак значна частина “зникає” з Інтернету або потрапляє в сегмент “схованого” Web-простору, не доступного користувачам за допомогою публічних інформаційно-пошукових систем.

Використовуючи засоби зв'язку з будь-якої точки світу, за допомогою систем електронної комерції (СЕК) можна: управляти технологічними лініями на

виробництві або фінансово-комерційною діяльністю; вести бухгалтерський облік; здійснювати дистанційне навчання, читання книг і періодики; купувати товари, послуги, контент; виконувати банківські, біржові й інші фінансові операції. Інтернет впливає як на зовнішні відносини між компаніями та їх партнерами чи клієнтами, так і на внутрішню структуру самих компаній. Електронна комерція заснована на структурі традиційної комерції, а використання електронних мереж додає їй гнучкості.

Інтерактивний бізнес – це бізнес, побудований на спільних діях бізнес-процесу в особі бізнесмена і комп'ютера або іншого засобу зв'язку обміну інформацією. Віртуальна економіка – це економіка, заснована на інтерактивному бізнесі та на головному законі людини – економії часу. Електронний бізнес – підвищення ефективності бізнесу, засноване на використанні інформаційних технологій для того, щоб забезпечити взаємодію ділових партнерів і створити інтегрований ланцюжок доданої вартості. Поняття "електронний бізнес" ширше за поняття "електронна комерція", яке стосується тільки комерційної діяльності, оскільки охоплює всю систему взаємин між партнерами і замовниками. Електронна комерція – це придбання або продаж товару, послуги, інформації за допомогою електронних носіїв або через мережу, подібну до Інтернету. Це маркетинг, подача пропозицій, продаж, здавання в оренду, надання ліцензій, постачання товарів, послуг або інформації з використанням комп'ютерних мереж або Інтернету. [1]

Системи електронної торгівлі широко використовуються на національних та міжнародних фінансових ринках. Їхні відмінності залежать від типу ринку, його учасників, а також стадії процесу торгівлі. При цьому, за оцінками багатьох експертів, розвиток систем, які надають фінансові послуги, є одним з найдинамічніших сегментів електронної комерції. Наприклад, електронна комерція є основним методом здійснення операцій на ринку обміну іноземних валют (Forex). Широко використовуються електронні системи і на ринках фінансових інструментів з фіксованим доходом (акції, облігації), а також у банківській сфері.

Водночас на ринку деривативів електронні системи застосовуються досить рідко через наявність ризиків, система управління якими ще недостатньо розвинута.

Електронна комерція використовується головню для трансакцій з ліквідними та гомогенними інструментами. Набагато менше вона поширена на ринках з високим ступенем ризику або значними величинами сум окремих угод.

Розвиток глобальних електронних форм фінансової інфраструктури є однією з найпомітніших тенденцій сучасного розвитку світової економіки. Це стосується передусім ринків з іноземною валютою та цінними паперами. Експерти в цій галузі припускають, що завдяки широким інформаційним можливостям, що їх зручно та дешево надає Інтернет, електронна форма може скласти 40-50 % ринку індивідуальних інвесторів.

Показовим при цьому є досвід одного з лідерів електронної комерції у фінансовій сфері — компанії Schwab, яка більш ніж 60 % своїх торговельних операцій здійснює за допомогою Інтернету. Нині частка компанії Schwab становить майже третину сукупної торгівлі через Інтернет та 10 % усієї торгівлі акціями у США.

До основних фінансових послуг, які надаються за допомогою Інтернету на сучасному етапі, належать такі:

- інтернет-банкінг – надання широкого спектра банківських послуг індивідуальним та корпоративним клієнтам за допомогою мережі;
- інтернет-трейдинг – можливість здійснення операцій з купівлі-продажу на валютному та фондовому ринках;
- інтернет –страхування – надання через Інтернет страхувальних послуг.

Слід зазначити, що найбільші гравці на фінансовому ринку досить часто об'єднують свої зусилля для створення відповідних систем (платформ), які дають змогу здійснювати частину або навіть всі профільні операції через Інтернет. Тому досить часто клієнт може в межах однієї системи користуватися одночасно всіма зазначеними вище послугами [2].

Загалом електронний бізнес об'єднує якісно нові підходи та методи роботи компаній, надаючи у такий спосіб можливість забезпечити конкурентні переваги

за рахунок зменшення витрат на взаємодію, розширення ринків і сфери діяльності, проникнення на вже існуючі ринки та виявлення нових каналів збуту, залучення нових та поліпшення обслуговування старих клієнтів, більшої мобільності та оперативності під час прийняття управлінських рішень.

Важливим для розуміння поняття “електронної комерції” є те, що деякі елементи електронного бізнесу функціонують вже доволі давно. Так, багато компаній вже десятки років використовують засоби електронного обміну даними (Electronic Data Interchange, EDI), електронного переказу коштів (Electronic Fund Transfer, EFT), планування корпоративних ресурсів (Enterprise Resource Planning, ERP).

Також необхідно виділити ключові складові елементи системи електронного бізнесу. До таких підсистем традиційно зараховують:

- рішення для Інтернет-торгівлі. Виробники та постачальники товарів та послуг різноманітних категорій можуть представити цільовій аудиторії свої продукти, прийняти через засоби Інтернет-комунікації замовлення клієнта та обробити його у найкоротші терміни. Покупці (споживачі) за допомогою стандартних Інтернет-браузерів проглядають каталоги і прайс-сторінки запропонованих товарів та послуг та оформлюють через наявні засоби комунікації замовлення (заявки, запити)

- платіжні підсистеми. Покупець або замовник може оплатити вибраний ним товар або послугу через Інтернет, не змінюючи при цьому свого місцезнаходження, у такий спосіб, в електронному бізнесі можливе проведення операцій у режимі реального часу;

- підсистеми з доставки. Замовлений товар необхідно доставити покупцю в максимально стислий час, в іншому випадку діяльність, пов’язана з електронним бізнесом, уявляється малоефективною, звичайно, якщо не йдеться про унікальний або дешевший товар, ніж пропонується у звичайному магазині. Загалом існує тенденція до створення кількох альтернативних способів доставки товару до Покупця, котрі різняться між собою часом виконання та вартістю, надаючи, отже, можливість Споживачу самостійно визначати пріоритети покупки та впливати на її кінцеву ціну;

– арбітражна (правова) підсистема. Вся комерційна діяльність незалежно від форми ведення бізнесу повинна регулюватися правовими нормами, так щоб при виникненні суперечливих ситуацій їх можливо було вирішити легітимним способом.

Враховуючи наявність усіх перерахованих вище складових систем, підсистем, засобів, методів та способів ведення е-торгівлі, важливим для дослідження залишається питання менеджменту такого роду бізнес-процесів. Саме ж питання менеджменту в системах електронного бізнесу до кінця не вирішено навіть на Заході, де розвиток електронного бізнесу відбувся набагато швидше і інтенсивнішими темпами, ніж в Україні. [3]

Отже, як бачимо, на сьогоднішній день, електронна торгівля є незамінною складовою сучасної світової економіки. Електронна комерція вийшла на зовсім новий рівень, і значно спрощує ведення бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Висоцька В.А. Особливості проектування та впровадження систем електронної комерції. URL: <http://science.lpnu.ua/sisn/all-volumes-and-issues/volume-631-2008/osoblivosti-proektuvannya-ta-vprovadzhennya-sistem>.
2. Міжнародні фінанси. URL: https://pidru4niki.com/finans/sistemi_elektronnoyi_komertsiyi_finansovih_rinkah
3. Балик У.О., Колісник М.В. Електронна комерція як елемент системи світового господарства. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPL_2014_811_4.

Марія РОЗПУТНЯК

здобувач вищої освіти 3 курсу спеціальності «Менеджмент»,

Науковий керівник: **Олександр БУРЛАКОВ**

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та

технологій електронного бізнесу

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Мережні технології докорінно змінили спосіб взаємодії бізнесу зі споживачами й партнерами, шляхи купівлі-продажу товарів та послуг, а також сутність бізнес-моделей і форми інформаційної взаємодії. Сучасні ринкові відносини характерні переходом від домінування постачальника до домінування споживача. Для того, щоб зберігати в таких умовах першість, потрібно постійно вивчати й удосконалювати всі перспективні методики ведення бізнесу. Використання інтернет-технологій стає однією з ключових умов для виживання підприємств в умовах жорсткої конкуренції.

У спеціальній економічній літературі серед вітчизняних вчених панують визначення електронної торгівлі як виду бізнесактивності, в якій комерційна взаємодія суб'єктів бізнесу здійснюється за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет [1].

В процесі опрацювання низки джерел нами встановлено, що категорії «електронний бізнес», «електронна комерція» й «електронна торгівля» зазвичай використовуються як синоніми. Так у 1996 р. професором Колумбійського університету В. Звасом було запропоновано одне з перших визначень «електронної торгівлі», яка розглядається як «розподіл ділової інформації, відносин оточення бізнесу та проведення ділових угод за допомогою телекомунікаційних мереж. У сьогоdnішньому бізнес-оточенні оперативні кордони між фірмами стали проникними, оскільки ці кордони стали заважати підприємництву і розділяти міжфірмові та внутрішньофірмові ділові процеси. Тому електронна комерція тут включає відносини купівлі продажу й угоди між

компаніями, а також загальні процеси, які підтримують торгівлю в межах окремих фірм» [2].

За сферами поширення електронної торгівлі А.М. Береза, І.А. Козак, Ф.А. Шевченко виділяють [3]:

- маркетинг, продаж і сприяння продажу;
- передпродаж, попередні домовленості, поставки;
- фінансування й страхування;
- комерційні операції: замовлення, отримання, оплата;
- обслуговування та підтримка продукту;
- спільні розробки продуктів;
- розподілене спільне виробництво;
- використання загальних і приватних послуг;
- адміністрування бізнесу (концесії, дозвіл, податки, митниця тощо);
- транспорт, техніка перевезень і постачання;
- загальні закупівлі;
- автоматичну торгівлю електронними товарами;
- бухгалтерський облік тощо.

Глобальна цифрофізація останніх років зумовила активний розвиток електронної торгівлі, котра стала невід’ємною складовою світової системи роздрібної торгівлі. Як і в низці інших галузей, у роздрібній торгівлі після появи Інтернету відбулися суттєві зрушення, і завдяки динамічному темпу сучасного життя на момент сьогоднішнього споживачі практично зі всіх країн отримують прибуток від привілеїв, які їм забезпечують онлайн-транзакції. Так як доступ до Інтернету та його впровадження в усьому світі стрімко зростають, чисельність покупців цифрових технологій щороку істотно збільшується. Так у 2019 р. 1,92 млрд. осіб придбали товари чи послуги в Інтернеті, й у тому ж 2019 р. у всьому світі обсяг електронного роздрібного продажу перевищив 3,5 трлн. дол. США, і прогнозується, що доходи від електронної роздрібної торгівлі зростуть до 6,54 трлн. дол. США в 2022 р. (рис.1.) [4; 5].

За даними Інтернет Асоціації України, в Україні користуються інтернетом 21,6 млн користувачів, серед яких найбільш активними користувачами є такі

категорії: школярі/здобувач вищої освіти, власники або директори великого та середнього бізнесів та військовослужбовці (рівень користування Інтернетом даними групами склав 100%) [6].

Цікавим є той факт, що станом на початок 2020 р. у першу трійку найбільш популярних серед українців закордонних Інтернет-магазинів входять Amazon, eBay та AliExpress. Що стосується найпопулярніших вітчизняних онлайн-майданчиків, пов'язаних із Інтернет-торгівлею, то до них можна віднести OLX.ua, Rozetka.com.ua та Prom.ua. Станом на початок 2020 р. у Центральній Україні сконцентровано 24% вітчизняних Інтернет-покупців, у Західній Україні - 23%, у Південній Україні - 17%, у Східній Україні - 13%, у Північній Україні - 12%, а в м. Києві - 10%. Віковий ценз середньостатистичного Інтернет-покупця становить 25-36 років. При цьому орієнтовно 51% онлайн-покупок здійснюється із використанням телефонів чи планшетів за допомогою спеціального додатку. Тенденцію використання мобільних пристроїв замість персональних комп'ютерів під час онлайн-шопінгу підтверджує статистика OLX, на платформу якої щодня майже 75% користувачів заходять саме з мобільних пристроїв. Цікавим є той факт, що найбільша кількість нових користувачів OLX.ua заходила на платформу з Android, й у 2-му кварталі 2020 р. чисельність завантажень становила 350 тис. раз, що істотно перевищує чисельність завантажень з iOS Як і за кордоном, в Україні збільшується попит на інноваційні методи оплати онлайн-покупок (наприклад, на Apple Pay та інші системи безконтактного проведення платежів), хоча й досі власники найбільших інтернет-магазинів здебільшого використовують традиційні перевірені платіжні інструменти. Використання банківської карти впевнено утримує перше місце серед бажаних способів оплати, не останнє місце займає й оплата готівкою при триманні товару [7].

Отже, проведений аналіз показав, що сучасний Інтернет-ринок електронної торгівлі розвивається стрімкими темпами. Електронна торгівля має багато переваг, адже вона працює цілодобово, відкриває доступ до широкого кола користувачів, дає змогу економити час на купівлю та вибір товарів, надає можливість ознайомлення з широким асортиментом товарів. Вона не обмежена

ні часом роботи, ні площею, ні психологічним настроєм продавця. Електронна торгівля також корисна для виробників і споживачів у силу того, що вона допомагає подолати традиційні бар'єри, які полягають в територіальній віддаленості і нестачі інформації щодо можливостей ринку. Крім того, за рахунок електронної торгівлі істотно збільшиться обсяг зайнятості в області інтернет послуг.

Перелік використаних джерел

1. Клемент, Дж. “E-commerce worldwide - statistics and facts” Statista. 2020.
URL: <https://www.statista.com/topics/871/online-shopping/>. (Дата доступу: 10 жовтня 2021).
2. Lipsman, E “Global e-commerce 2019”, Business Insider Intelligence. 2019.
URL: <https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2019> (Дата доступу :10 жовтня 2021).
3. “17% of Ukrainian online shoppers make more than 20 purchases a year: ecommerce market insights 2019”. URL: <https://www.gfk.com/insights/online-shopping-2019?hsLang=en>. (Дата доступу: 10 жовтня 2021).

Денис РУБАНОВИЧ
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»

Науковий керівник: **Наталія МАРЧУК**
канд. фіз-мат. наук, доцент,
асистент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Наразі наше суспільство живе в епоху грандіозних цифрових перетворень, що характеризуються величезними обсягами техніко-технологічних змін, оперуванням колосальними об'ємами інформації, доступом до світових інноваційних процесів та значним розвитком у способах використання підприємствами різноманітних інформаційних технологій. Комунікації та обмін інформацією у XXI столітті стають дуже важливими елементами як особистого, так і професійного життя.

Сучасні інтеграційні процеси бізнесових структур у світовий інформаційний простір виступають одним із пріоритетних чинників їх ефективної діяльності у майбутньому та підтримання конкурентоспроможності в ринкових умовах. Наявні трансформації потрібно здійснювати на основі формування інноваційно-інвестиційної моделі становлення економіки, яка позиціонується на науково-обґрунтованому високотехнологічному виробництві, сталому розвитку та створенні розгалуженої інфраструктури для формування інтелектуального інформаційного простору.

Інформаційні системи і технології охоплюють усі види діяльності та прийняття рішень, що розроблені в суспільстві за допомогою ресурсів комп'ютерів і відповідних додатків. Вони забезпечують широке використання певних видів людських ресурсів, призначених для отримання, обробки, зберігання та передачі інформації, а також здійснення управління й організації цими ресурсами у системі, здатній виконувати набір конкретних завдань і технологічних рішень.

Одним з найважливіших елементів сучасних інноваційних перетворень є інформаційні системи та технології, здатні виробляти великі обсяги інформації та знань, передавати їх на значні відстані, накопичувати, зберігати та формувати нові інтелектуальні продукти як у національних, так і в міжнародних економічних системах [1, с. 409].

Динамічний розвиток світового ринку інформаційних технологій здійснює значний вплив на розвиток світового господарства, розробка та втілення нових інформаційних технологій оптимізує процеси виробництва, дозволяє більш ефективно використовувати ресурси, сприяє прискоренню обміну інформацією. У сучасних умовах ефективне управління є цінним ресурсом організації, разом з фінансовими, матеріальними, людськими та іншими ресурсами. Бурхливий розвиток інформаційних комп'ютерних технологій, вдосконалення технічної платформи і поява принципово нових класів програмних продуктів привів у наші дні до зміни підходів до автоматизації управління виробництвом [2, с. 74].

Сучасні компанії та установи використовують інформацію та комунікаційні технології для оптимізації ефективності своєї діяльності та збільшення власного прибутку. Завдяки мережі Інтернет, будь-яке підприємство здатне охопити клієнтів з усієї країни і навіть знайти нових замовників з-за кордону. Важливим елементом є також маркетинг, який є все частіше “просувається” також за допомогою мережі Інтернет. Практично кожна велика компанія має власний веб-сайт, за допомогою якого вона не тільки інформує потенційних клієнтів про напрям свого бізнесу, а також про нові рекламні кампанії або важливі події. Крім того, дедалі більше організацій використовують соціальні мережі, щоб охопити більше потенційних клієнтів. Відомий сайт соціальних мереж “Facebook” дуже популярний у цій галузі: все більше і більше компаній створюють облікові записи тут, щоб підтримувати свою діяльність в курсі та перевіряти зацікавленість потенційних клієнтів [3, с. 221]

Якісні зміни в системі управління персоналом є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку будь-якого промислового підприємства. Збільшення обсягу матеріальних благ має значний вплив на модифікацію структури споживання працівника, що, в свою чергу, має

позитивно відбитися на формуванні мотивів до праці, а також на відповідних принципах виробничої та економічної поведінки [4, с. 155]. Інформаційні системи і технології відіграють надзвичайно важливу роль у бізнес-середовищі, дозволяючи не тільки постійно підтримувати контакти із співробітниками, клієнтами або постачальниками, а також сприяють проведенню ефективної рекламної кампанії.

Завдяки наявним багатьом інноваційно-технологічним розробкам, ведення бізнесу стало набагато більшим зручнішим і ефективнішим. Досить часто успіх реалізації запланованих проєктів залежить від оперативності управління ними, а інформаційно-комунікаційні технології значно полегшують процеси управління організаціями та підприємствами в оптимальні терміни. Завдяки відповідним комунікаторам менеджери можуть швидко віддавати накази і контролювати їх виконання (наприклад, сучасні платформи та хмарні обчислення дозволяють розміщувати великі об'єми інформації та здійснювати швидкий доступ до необхідних даних).

Незалежно від того, чи сприятимуть соціальному прогресу чи комерційному лідерству, для того, щоб розкрити сутність процесів економічного зростання, яке обіцяє діджиталізація, компанії та уряди повинні діяти швидко, рішуче та стратегічно за трьома важливими вимірами. По-перше, критично важливим аспектом виступає правильно розроблена стратегія, яка чітко визначає основні конкурентні пріоритети підприємства на основі запровадження інформаційних технологій. Найбільш успішні підприємства чітко розуміють своє призначення та місце у мінливому ринковому середовищі, усвідомлюючи яким чином вони створюють додану вартість.

В результаті цього, вони залишаються вірними своїм унікальним специфікам, здатні запроваджувати інноваційні розробки для нарощування власних потужностей, які, водночас, переосмислюються і здатні знаходити напрями диверсифікації виробництва (надання послуг), щоб процвітати в сучасному цифровому світі. Правильна сформована стратегія має бути сміливою у відношенні планування прибутковості підприємства, але, водночас, базуватись

на практичній складовій, визначаючи можливість здійснення реальних перетворень і стимулювання реалізації сталого та інклюзивного зростання.

По-друге, важливо, щоб уряди в центрі поставили користувача інформаційних систем і технологій, забезпечивши необхідний доступу до Інтернету. Потрібно розуміти поведінку, потреби та проблеми користувачів інформаційних систем і технологій, щоб створювати кращі технологічні рішення, вирішувати нагальні проблеми та досягати значних соціально-економічних змін. Постійне прислуховування до масових відгуків і рекомендацій користувачів та реалізація стратегій і рішень, заснованих на глибокому спостережному розумінні потреб громадян і споживачів, сприятиме запровадженню дієвих інновацій та більшому економічному успіху.

По-третє, цифрове лідерство вимагає швидких дій та оперативного реагування на виклики мінливого ринкового середовища. Організації і підприємства, які швидко створюють або набувають необхідних можливостей, щоб бути “першими і швидкими”, матимуть найкращі конкурентні переваги у майбутньому для забезпечення ефективної господарської діяльності в умовах ринку, що все більше керується інформаційними технологіями.

Слід відзначити, що забезпечення мобілізації швидкого прийняття управлінських рішень та дій може бути особливо складною для більшості урядів та державних підприємств, проте багато усталених, історично успішних бізнесових структур також стикаються з такою проблемою.

Виконання та дотримання зазначених вимірів, визначає стратегічні напрями до значного соціально-економічного зростання. Уряди країн та керівники підприємств мають величезні економічні можливості, використовуючи в повній мірі потенціал цифрових технологій. Інформаційно-комунікаційні технології, безсумнівно, мають величезний вплив на розвиток не тільки підприємств, а й економіки загалом, внаслідок значного розширення сфери діяльності, що займається питаннями генерації та проєктування комунікаційних і інформаційних технологій. Спостерігається збільшення інвестицій у сектор інформаційно-комунікаційних технологій, що фактично покращує рівень і якість їх продукції, зниження цінової політики, а також

здійснюється популяризація Інтернету та розвиток електронної комерції. При цьому, ефективний процес управління, як складне комплексне завдання, потребує оптимальної взаємодії різного роду ресурсів. Ураховуючи сучасні тенденції глобалізації в розвитку економіки, інформаційні ресурси відіграють ключову роль в діяльності будь-якого суб'єкта ринкової економіки, забезпечуючи автоматизацію бізнес-процесів підприємства та більш чітке і гнучке управління. Запровадження інформаційних технологій у процес управління підприємством здатне забезпечити його конкурентоспроможність, а отже можливість зайняти найбільш вигідну позицію в маркетинговому середовищі, що постійно змінюється та формується під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів.

Таким чином, внаслідок необхідності одночасної обробки великої кількості оперативних і аналітичних даних, що характеризують реальні фінансові і виробничо-економічні процеси, для прискорення прийняття управлінських рішень виникає потреба в застосуванні автоматизованих інформаційних систем і технологій. Їх запровадження призводить до зміни форм і методів управління підприємством, забезпечуючи більш об'ємну й оперативну організаційну структуру управління та набуваючи все більшої значущості як найважливіший інструмент науково-технічного та соціально-економічного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Орлова Н. С. Інформаційні системи в сучасному корпоративному управлінні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. №1 (41). С. 35-40.
2. Різніченко Л.В. Досвід упровадження корпоративних інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах. *Вісник КДПУ ім. М. Остроградського*. 2009. Вип. 4(57). Ч.2. С.184-189.
3. Рибалко Л.П. Застосування сучасних корпоративних інформаційних систем в управлінні підприємствами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип.15. Ч.3. С. 82-85.

ОБІГ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі поряд із стрімким розвитком науки та нових технологій широко розвивається економіка. Бурхливий розвиток інформаційних технологій несе за собою нові технологічні можливості здійснення господарських операцій. [1]. До таких слід віднести і так звані електронні гроші, про які не так давно ніхто навіть не знав, а сьогодні вони набувають все більшого поширення. Поява грошей не лише у паперовій, а й у цифровій формі є природним кроком еволюції грошей у сучасному світі, а використання готівки в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, скорочується

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346-III, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Електронні гроші зазвичай розділяють на два типи: на базі смарт-карт та на базі мереж. І перша, і друга група поділяють на анонімні системи, в яких дозволяється проводити операції без ідентифікації користувача, й неанонімні системи, що вимагають обов'язкової ідентифікації користувача [2].

Випуск електронних грошей здійснює виключно банк, шляхом їх надання користувачам або комерційним агентам в обмін на готівку чи безготівкові кошти. Банк має право здійснювати випуск електронних грошей для використання на території України, номінованих тільки у гривні.

За даними Національного банку України, 23 банки мають право здійснювати випуск електронних грошей. Метою створення банками систем електронних грошей є забезпечення клієнтів (власників) електронних грошей зручним платіжним засобом для придбання продукції, робіт чи послуг у будь-якого торговця. За минулий 2019 рік ринок електронних грошей в Україні зріс більше ніж удвічі. [3] Це пов'язано із зростанням інтересу учасників ринку до цього платіжного інструменту.

В бухгалтерському обліку електронні гроші відображаються на окремому субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». З моменту випуску електронні гроші зараховуються на цей же субрахунок. На даному субрахунку слід відображати операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України та правил використання електронних грошей, узгоджених з Національним банком України.

Серед основних причин, які стримують розвиток електронних грошей в Україні, зазначимо такі:

Недовіра споживачів і звичка розраховуватися готівкою. Більше 80% користувачів українських Інтернет-магазинів продовжують розраховуватися готівкою. При здійсненні купівлі в Інтернет-магазині користувачі обирають варіант розрахунку готівкою по факту доставки. Таким чином, користувач убезпечує себе від ризиків, пов'язаних з Інтернет-комерцією (доставка неякісного товару, шахрайство та ін.). Дана ситуація спровокована спільнотою «нечесних» Інтернет-магазинів і недостатнім законодавчим регулюванням цього бізнесу.

Несформоване законодавче поле. В Україні, наразі, не сформована необхідна законодавча база регулювання обігу електронних грошей і ведення Інтернет-бізнесу, що породжує недовіру громадян і можливості для шахрайства з боку підприємців.

Недостатній розвиток електронної комерції в країні. Більшість Інтернет-магазинів в Україні є просто сайтами-каталогами. Користувач не має можливості здійснити весь цикл придбання товару або

послуги, перебуваючи на веб-сайті, йому потрібно сформулювати замовлення, дочекатися дзвінка менеджера (або самостійно зателефонувати), уточнити всі деталі замовлення (основна проблема – наявність на складі товару) і лише після цього сплатити за товар або сплатити за нього після отримання товару готівкою.

Низький рівень інформаційної грамотності населення України. Більша частина громадян віком від 40 років в Україні не володіє навичками роботи з комп'ютером і тому природно, що вони відчують недовіру до електронних грошей та Інтернет-комерції, тож не в змозі користуватись їх перевагами.

Отже, на сьогодні електронні гроші відіграють важливу роль в сучасних електронних системах. З кожним роком система впровадження вдосконалюється і можливо в майбутньому буде однією з провідних, можна впевнено передбачити продовження зміцнення електронних валют і підвищення популярності віртуальних розрахунків. Проте в Україні слід краще удосконалити нормативно-правову базу електронних грошей, оскільки від цього залежить процес управління фінансовими ресурсами на підприємстві, що, своєю чергою, впливає на платіжну дисципліну, своєчасні розрахунки з контрагентами і платоспроможність підприємства загалом

Список літературних джерел

1. Бурлаков О. С. Електронна комерція як засіб підвищення ефективності збутової діяльності агроформувань. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1[39]. С. 306-308.
2. Бурлаков О. С., Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6. С. 212-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2017_5-6_34.
3. Електронні гроші: використовуємо без проблем. *Бухгалтерський тиждень*. 2015. № 42. iFactor. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2015/october/issue-42/article-12491.html>.

Павло СОВ'ЯК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 208 «Агроінженерія»

Науковий керівник : **Наталія МАРЧУК**

канд. фіз-мат. наук , доцент, асистент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ПРОЦЕСИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ВЕРИФІКАЦІЇ ЯКОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Верифікація програмного забезпечення — процес посвідчення, що програми та їх компоненти виконують запропоновані їм вимоги. Метою верифікації є посвідчення в тому, що програмне забезпечення відповідає висунутим вимогам. Паралельно з цим фіксуються нові дефекти, додані в процесі розробки. Процес верифікації є складовою частиною більш загального процесу забезпечення домовленого рівня якості розроблюваної системи.

Верифікація — доказ того, що вірогідний факт або твердження є істинним. Термін використовується в залежності від того, як обґрунтовується істина: базується вона на приведенні одного доказу або аргументу - чи вона повинна підтверджуватися можливістю багаторазово відтворювання, тобто перевірятися практикою.

Верифікація націлена на скорочення помилок. Але дуже важливо розуміти, що верифікація - це контрольований ззовні процес, що демонструє наявність у системі багів і умови їх прояву.

Верифікація дозволяє гарантувати, що програмна система реалізована без непередбачуваної функціональності, відповідає висунутим вимогам, специфікаціям і стандартам. Верифікація так само керований процес.

Процес верифікації вимог до ПЗ є невід'ємною частиною всього процесу розробки. Верифікація тісно пов'язана системи. Поняття верифікації іноді плутають з поняттями валідації, тестування і навіть налагодження, і метою цього поста є внесення ясності, що є що.

У процесі розробки програмних засобів тією чи іншою мірою використовується комп'ютерна підтримка процесів розробки ПЗ. Це досягається шляхом подання хоча б деяких програмних документів ПЗ (насамперед, програм) на комп'ютерних носіях даних (наприклад, дискетах) і наданню в розпорядження розроблювача ПЗ спеціальних ПЗ або включених до складу комп'ютера спеціальних пристроїв, створених для якої-небудь обробки таких документів. У якості такого спеціального ПЗ можна вказати компілятор з якої-небудь мови програмування.

Компілятор рятує розроблювача ПЗ від необхідності писати програми мовою комп'ютера, що для розроблювача ПЗ був би вкрай незручний, - замість цього він становить програми на зручному йому мові програмування, які відповідний компілятор автоматично переводить на мову комп'ютера. Як спеціальний пристрій, що підтримує процес розробки ПЗ, може служити емулятор якої-небудь мови. Емулятор дозволяє виконувати (інтерпретувати) програми мовою, відмінною від мови комп'ютера, що підтримує розробку ПЗ, наприклад мовою комп'ютера, для якого ця програма призначена.

ПЗ, призначене для підтримки розробки інших ПЗ, будемо називати програмним інструментом розробки ПЗ, а пристрій комп'ютера, спеціально призначене для підтримки розробки ПЗ, будемо називати апаратним інструментом розробки ПЗ.

Інструменти розробки ПЗ можуть використовуватися в плинні всього життєвого циклу ПЗ для роботи з різними програмними документами. Так текстовий редактор може використовуватися для розробки практично будь-якого програмного документа. З погляду функцій, які інструменти виконують при розробці ПЗ, їх можна розбити на наступні чотири групи:

- редактори,
- аналізатори,
- перетворювачі,
- інструменти, що підтримують процес виконання програм.

Редактори підтримують конструювання (формування) тих або інших програмних документів на різних етапах життєвого циклу. Як уже згадувалося,

для цього можна використовувати один який-небудь універсальний текстовий редактор. Однак, більше сильну підтримку можуть забезпечити спеціалізовані редактори: для кожного виду документів - свій редактор. Зокрема, на ранніх етапах розробки в документах можуть широко використовуватися графічні засоби опису (діаграми, схеми й т.п.). У таких випадках досить корисними можуть бути графічні редактори. На етапі програмування (кодування) замість текстового редактора може виявитися більше зручним синтаксично керований редактор, орієнтований на використовувану мову програмування.

Аналізатори роблять або статичну обробку документів, здійснюючи різні види їхнього контролю, виявлення певних їхніх властивостей і нагромадження статистичних даних (наприклад, перевірку відповідності документів зазначеним стандартам), або динамічний аналіз програм (наприклад, з метою виявлення розподілу часу роботи програми по програмних модулях).

Перетворювачі дозволяють автоматично приводити документи до іншої форми подання (наприклад, форматери) або перекладати документ одного виду до документа іншого виду (наприклад, конвертори або компілятори), синтезувати який-небудь документ із окремих частин і т.п.

Інструменти, що підтримують процес виконання програм, дозволяють виконувати на комп'ютері опису процесів або окремих їхніх частин, представлених у вигляді, відмінному від машинного коду, або машинний код з додатковими можливостями його інтерпретації. Прикладом такого інструмента є емулятор коду іншого комп'ютера. До цієї групи інструментів варто віднести й різні відладчики. Суті-по-істоті, кожна система програмування містить програмну підсистему періоду виконання, що виконує найбільш типові для мови програмування програмні фрагменти й забезпечує стандартну реакцію на виникаючі при виконанні програм виняткові ситуації (таку підсистему ми будемо називати виконавчою підтримкою), - також можна розглядати як інструмент даної групи.

Для верифікації адекватності та повноти відображення реальних потреб користувачів необхідно проводити валідацію програмного забезпечення. Завершальним етапом верифікації програмного забезпечення замовником є

приймальне тестування. Воно направлено на верифікацію відповідності програмного забезпечення вимогам і проводиться для визначення чи задовольняє програмне забезпечення приймальним критеріям та допомагає замовнику прийняти рішення про готовність програмного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Величко О. М., Грабовський О. В., Гордієнко Т. Б. Особливості застосування Vмоделі при розробленні та оцінюванні якості програмного забезпечення засобів вимірювальної техніки. *Збірник наукових праць ОДАТРЯ*. 2019. Вип. 1 (14). С. 6–11.
2. Писарчук О.О., Безкоровайна Ю.М., Дишлевий О.П., Скалова В.А. Методика багатокритеріального оцінювання відповідності програмного забезпечення вимогам замовника. *Наукоємні технології*. 2019. №1 (41). Київ: НАУ, С. 3-9.
3. Кулямин В. Методы верификации программного обеспечения. Москва: Институт системного программирования РАН, 2008, 117 с.
4. Мушеник І.М. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. *Освітній простір ХХІ ст.: виклики та перспективи*: збірник наукових праць Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і здобувачів вищої освіти (22 квітня 2021р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: Подільський державний аграрно-технічний університет, 2021. С.109-114.

Валентин СТАВЧАНСЬКИЙ
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 208 «Агроінженерія»
Науковий керівник: **Ірина МУШЕНИК**
канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ОНЛАЙН ЧЕРГИ

Перед тим як, донести інформацію, про особливості онлайн черги, давайте визначмо, що таке онлайн черга або електронна черга.

Електронна черга — це програмно-апаратний комплекс, що дозволяє формалізувати та оптимізувати управління потоком відвідувачів в комерційному та публічному секторах. Це модуль запису на прийом електронної приймальні онлайн. Дозволяє позбавитися від живих черг під кабінетами спеціалістів і дати можливість відвідувачам спланувати час відвідування установи.

Ця система з одного боку вирішує завдання управління чергами та розподілу навантажень на персонал для самих установ і організацій, які її впроваджують, а з іншого боку покращує сервіс для їх відвідувачів. Здійснюючи контроль черг, ви підвищуєте престиж своєї компанії і помітно полегшує роботу співробітників.

Громадяни можуть записуватися на прийом за допомогою веб-сайту або у телефонному режимі, що спрощує процес запису і економить час.

Електронні системи управління потоками відвідувачів допомагають змінити і покращити якість обслуговування. В випадку необхідності дозволяють організувати запис відвідувачів на прийом по часу та даті.. Результатом застосування електронних черг є покращення загального клімату обслуговування і більш високий коефіцієнт роботи персоналу.

Після короткої інформації, можна задати таке питання. Навіщо потрібна електронна черга? Ця система підвищує якість обслуговування клієнтів в організаціях і дає власникові бізнесу або керівнику організації достовірну

інформацію про роботу окремих співробітників і офісу в цілому. Таким чином, електронна черга мотивує співробітників і приносить додатковий прибуток за рахунок того, що: по-перше відбувається рівномірний розподіл потоку відвідувачів - система електронної черги реалізує алгоритм контролю та динамічного розподілу потоку відвідувачів за часом робочого дня і вільним операторам: по-друге прискорюється обслуговування відвідувачів - за рахунок тимчасової регламентації та чіткої організації процесу швидкість обслуговування помітно збільшується. Це ліквідує нервозність, скандали й конфлікти в залі обслуговування, міняючи атмосферу очікування.

Переваги системи «Електронна черга»

Для клієнтів: відвідувачі практично не помиляються у виборі черги, легко орієнтуються, а можливість очікування "не в тій черзі" зведена до мінімуму. Організований сервіс робить очікування спокійним і корисним.

Для працівників: відвідувачі не відволікають персонал питаннями і співробітники працюють більш продуктивно. Співробітники мають інформацію про кількість відвідувачів, які очікують у черзі, і можуть планувати свій час. Загальне поліпшення якості роботи в офісі.

Для компанії: покращує імідж організації в очах відвідувачів. Дозволяє розміщувати свій інформаційний контент (біжучий рядок, відеоматеріали, оголошення, рекламу) на талонах і моніторах. Це покращує якість обслуговування, тому клієнти можуть заздалегідь підготуватися до отримання необхідної послуги.

Також мають бути присутні відгуки на сайті, для того щоб власник компанії та клієнт, мав хоча б малу уяву про електронну чергу цього підприємства. А звичайно для працівників, щоб прочитавши відгук, міг зробити висновок, що потрібно підправити в своїй роботі чи просто удосконалюватися.

Але на жаль, 70 відсотків відгуків про електронну чергу є негативними, а саме, те що більшість працівників ставляться байдуже до своєї роботи.

Список використаних джерел:

1. VGORODE(Львів). “Що думають пацієнти: плюси та мінуси онлайн-запису у лікарнях Львова”: Веб-сайт. URL:

<https://lviv.vgorode.ua/news/sobytyia/330433-scho-dumauit-patsiienty-pluisy-ta-minusy-onlain-zapysu-u-likarniakh-lvova> (дата звернення: 28.09.2021).

2. Вікіпедія: Електронна черга. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B0 (дата звернення: 28.09.2021).

3. Компанія “Литер”: Веб-сайт. URL:
<https://leater.com/ua/services/elektronnaya-ochered.html> (дата звернення: 28.09.2021).

4. Відратний(Київ)“Електрона черга в садочках”: веб-сайт. URL:
<http://vidradnyi.com/elektronna-cherha-v-sadochok-plyusy-i-minusy/>(дата звернення: 28.09.2021).

5. Вал-Тек «Що таке Електронна черга?»: веб-сайт. URL:
<https://valtek.com.ua/ua/system-integration/security-control-system/queue-management-system/queue>(дата звернення: 28.09.2021).

Назарій ТАНАСІЙЧУК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство»

Науковий керівник: Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРОНОМІЇ

Ефективний розвиток аграрного виробництва потребує високої та ефективної системи землеробства. Інформаційні технології можуть надати істотну допомогу при вирішенні великої кількості завдань, пов'язаних із плануванням, прогнозом, аналізом і моделюванням сільськогосподарських процесів. Високоефективні технології збору та обробки інформації (сільськогосподарських показників), що впроваджуються, виступають інструментом досягнення поставленої мети шляхом координації виробничих процесів.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки науково-технічний прогрес знаходить своє вираження в якісних змінах знарядь праці, технологічних та управлінських процесів. Одним із основних факторів впливу науково-технічного прогресу на всі сфери діяльності людини є широке використання нових інформаційних технологій та систем, під якими розуміють сукупність методів та засобів отримання і використання інформації на базі обчислювальної техніки, широкого застосування математичних методів.

Під впливом нових інформаційних технологій здійснюється перехід від екстенсивного росту виробництва до інтенсивного, відбуваються корінні зміни в розподілі праці, технології управління (процесах обґрунтування та прийняття рішень, організації їх виконання) [2, с. 4].

«Хто володіє інформацією, той володіє світом»... Так сказав Вінстон Черчилль, і ці його слова й сьогодні не втратили своєї актуальності. Комп'ютеризація, ІТ-технології глибоко увійшли в усі сфери нашого життя [3].

На сьогодні загальний рівень інформатизації підприємств україн низький. Переважно це пояснюється економічним спадом у країні, в умовах якого підприємства не можуть дозволити собі великих фінансових вкладень у технології, що підвищують ефективність керування виробництвом. Однак уже зараз вимальовуються одиниці підприємств, зокрема у сільському господарстві, здатних стати лідерами у використанні найсучасніших і дорогих інформаційних систем [4, с. 2].

Поява нових технологій у сфері агрономії призводить не тільки до вдосконалення самої сфери, а й до виникнення нових професій та спеціальностей. Одна з них – агроінформатик або агрокібернетик. Це висококваліфікований фахівець із впровадження нових технологій, який займається інформатизацією та автоматизацією сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Волосяк Ю.В. Інформаційні технології. Навчальний посібник. Київ: 2017. 196 с.
2. Нелєпова А.В. Інформаційні технології: методичні рекомендації до виконання практичних робіт для здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» 5 курсу спеціальності 201 «Агрономія» денної форми навчання. Миколаїв, 2016. 54 с.
3. Цифрові технології в агрономії: від науки до виробництва. Вінниця, 2019. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/kviten-2021/czifrovi-texnologiii-v-agronomiii> (дата звернення: 15.10.2021).
4. Бондаренко Л.В. Впровадження нових інформаційних технологій у професійну діяльність агронома. *Миколаївський національний аграрний університет*. Миколаїв. Випуск 281. Том 293. 2017. С 6 – 16.

Артем ТИМЧУК
здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 208 «Агроінженерія»
Науковий керівник: Ірина МУШЕНИК
канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЕЛЕКТРОННІ БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ

Принципи і методи надання банківських послуг пов'язані з маркетинговою діяльністю банків. З розвитком фінансового ринку банки почали активно використовувати спочатку окремі елементи маркетингу, а потім і концепцію маркетингу та стратегічного планування. Зумовлено це конкурентною боротьбою за клієнтів у міру розвитку та змін зовнішнього середовища, а також багатьма іншими чинниками.

Відзначимо найважливіші з них:

- поява і розвиток небанківських фінансових інститутів, що склали конкуренцію банкам;
- диверсифікація самої банківської індустрії;
- розширення спектра послуг, що надаються банками, і розвиток спеціалізованих методів запозичення коштів (випуск цінних паперів та ін.);
- розвиток інформаційних технологій і засобів комунікації на базі сучасної техніки;
- розвиток конкуренції всередині банківської системи, а також між банками і небанківськими фінансовими інститутами у сфері залучення коштів, а також у сфері надання кредитних послуг;
- обмеження цінової конкуренції на ринку банківських послуг, пов'язані з державним регулюванням, а також зі сталим визначенням банківського відсотка.

Одним із основних напрямів діяльності НБУ є утворення національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) населення за товари та послуги.

Треба відзначити, що в нашій країні конкурентне середовище у сфері послуг формувалося швидше, ніж у промисловості. Створення дворівневої банківської системи призвело до утворення саморегулюючої системи комерційних банків. Крім того, в останні роки швидко розвиваються різноманітні небанківські фінансові установи: фінансові, інвестиційні, страхові компанії, пенсійні фонди, інші фінансові інститути.

Національна система масових електронних платежів— це система безготівкових розрахунків, при якій розрахунки за товари та послуги здійснюються за допомогою банківських платіжних карток.

Платіжна картка— документ на носії електронної інформації у вигляді пластикової картки, що випускається кредитно-фінансовими установами.

Слід відзначити, що реалізація банківських послуг має 2 аспекти:

- просторовий (вибір місця розташування і каналів збуту);
- часовий (години роботи банку і терміновість обслуговування).

Надання банківських послуг пов'язано з використанням грошей у різноманітних формах (готівкові, безготівкові гроші та розрахунки). Нематеріальні банківські послуги отримують зримі риси за допомогою майнових договірних відношень. Більшість банківських послуг мають протяжність у часі: угода, як правило, не обмежується разовим актом, установлюються більш-менш тривалі зв'язки клієнта з банком.

Ці специфічні властивості банківських послуг вимагають від споживачів досить високої економічної культури, зумовлюють необхідність роз'яснення змісту послуги клієнту, посилюють значення такого чинника, як довіра клієнтів. Адже клієнт, довіряючи банку свої гроші, вступає в угоду, дія якої для нього стає неконтрольованою.

Види банківських послуг:

Основні – кредитування, послуги щодо вкладення капіталу, послуги за розрахунками, операції з валютою, інші послуги.

Поточні – послуги, які постійно змінюються і розвиваються, не торкаючись базової спрямованості банку. Зміни поточного асортименту спрямовані на те, щоб перетворити випадкового клієнта на постійного, спонукати клієнта до придбання якомога більшого числа послуг. Це можуть бути підготування документів, платіжні послуги, контроль, бухгалтерське обслуговування, ведення реєстру акціонерів та інші операції з цінними паперами, поради щодо оподаткування, консультування щодо інвестицій та ін. Найчастіше до пакету послуг включають не тільки банківські послуги, наприклад, споживчий кредит можна сполучити зі страхуванням життя.

Розширені – послуги, спрямовані на формування дружніх стосунків із клієнтом, надання йому всебічної допомоги. Це може бути обслуговування зовнішньоекономічних зв'язків, допомога у сфері фінансів, менеджменту, використання зв'язків і контактів, фінансових вигод. Банк може сприяти зростанню капіталу підприємства клієнта шляхом злиття або участі в капіталі.

Робота з юридичними особами, які утворюють оптовий банківський ринок, має свою специфіку. Якщо в мотивації індивідуальних клієнтів велике значення має емоційна складова, то підприємства більше керуються раціональними поняттями.

Водночас для значних підприємств велике значення має репутація банку в іноземних банків, досвід здійснення міжнародних операцій, розвинена філіальна мережа. Ринок банківських послуг перебуває під сильним впливом чинників зовнішнього середовища. При розробці банківської стратегії необхідно брати до уваги можливі радикальні зміни на фінансовому ринку, викликані такими неконтрольованими банком явищами, як приватизація, розробка процедури банкрутства та ін.

З погляду клієнтів критеріями якості банківського обслуговування є: швидкість обслуговування, терміновість проведення операцій, години роботи банку, наявність помилок і неточностей у роботі, якість консультування, особистий аспект відношень із банком та інші чинники. Клієнт зіставляє якість послуг банку з цінами на них.

Для банку критеріями якості є: швидкість внутрішніх робочих процесів; рівень витрат на виправлення помилок; продуктивність праці службовців банку; мотивація службовців та інші чинники, що зіставляються з рівнем витрат на виробництво банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Деменков М. С. Інтернет-технології в обслуговуванні клієнтів банку. *Банківська справа*. 2009. № 1. С. 58-65.
2. Вовчак О. Д., Шпаргало Г. Є., Андрейків Т. Я. Платіжні системи: навч. посіб. _ Київ : Знання, 2008. 341 с.
3. Мушеник І.М. Інформаційні аспекти формування сучасних механізмів управління розвитком соціально-економічних систем. Наука ХХІ ст.: виклики та перспективи. Том 1. Суспільні науки: колективна монографія в 2-х томах / за заг. ред. : В.В. Іванишина. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2021. С. 35-46.
4. Страхарчук А. Я., Страхарчук В. П. Інформаційні системи і технології в банках: навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 515 с.

Вадим ФЛІК

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС “Бакалавр”
спеціальності 201 “Агрономія”

Науковий керівник: Ірина МУШЕНИК

кандидат економічних наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Прискорення науково - технічного прогресу, засноване на впровадженні у виробництво гнучких автоматизованих систем, мікропроцесорних засобів і пристроїв програмного управління, роботів і обробних центрів, поставило перед сучасною педагогічною наукою важливе завдання - виховати та підготувати підростаюче покоління, здатне активно включитися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформатизацією.

Повсюдне використання інформаційних ресурсів, що є продуктом інтелектуальної діяльності найбільш кваліфікованої частини працездатного населення суспільства, визначає необхідність підготовки в підростаючому поколінні творчо активного резерву. З цієї причини стає актуальною розробка певних методичних підходів до використання засобів нових інформаційних технологій для реалізації ідей розвиваючого навчання, розвитку особистості учня. Зокрема, для розвитку творчого потенціалу індивіда, формування в учня вміння здійснювати прогнозування результатів своєї діяльності, розробляти стратегію пошуку шляхів і методів вирішення завдань - як навчальних, так і практичних.

Не менш важливе завдання - забезпечення психолого-педагогічними та методичними розробками, спрямованими на виявлення оптимальних умов використання засобів нових інформаційних технологій з метою інтенсифікації навчального процесу, підвищення його ефективності і якості.

Актуальність вищезгаданого визначається не тільки соціальним замовленням, а й потребами індивіда до самовизначення й самовираження в умовах сучасного суспільства стану інформатизації.

Особливої уваги заслуговує опис унікальних можливостей засобів нових інформаційних технологій, реалізація яких створює передумови для небувалої в історії педагогіки інтенсифікації освітнього процесу, а також створення методики, орієнтованої на розвиток особистості учня. Перерахуємо ці можливості:

- Негайний зворотний зв'язок між користувачем і засобами нових інформаційних технологій;
- Комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти чи закономірності процесів, явищ, як таких що реально відбуваються, так і "віртуальних";
- Архівне зберігання досить великих обсягів інформації з можливістю її передачі, а також легкого доступу та звернення користувача до центрального банку даних;
- Автоматизація процесів обчислювальної інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки результатів навчального експерименту з можливістю багаторазового повторення фрагмента чи самого експерименту;
- Автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю та контролю за результатами засвоєння[1].

Для сучасної школи України характерними є пошуки нових інформаційних технологій, оновлення змісту освіти, орієнтація на опанування інновацій. У зв'язку з цим соціум більш вимогливо ставиться до професіоналізму вчителя: рівня його знань, умінь, навичок, педагогічної культури, особистісних якостей. У Конституції та Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» високі вимоги до професійної діяльності педагога офіційно затверджуються.

За останні роки значно зросла кількість різних навчальних і контролюючих комплексів. Проблема інформатизації та вдосконалення навчального процесу має, по меншій мірі, три аспекти: технічний, методичний і організаційний. Однак

часто технічні питання вирішують спеціалісти, які не знайомі навіть з азами дидактики, а спеціалісти в галузі педагогіки до питань застосування техніки відносяться індиферентно. Це пояснюється недостатньою компетенцією деяких спеціалістів у питаннях сучасної техніки передавання інформації (наприклад, телевізійної, комп'ютерної), в результаті чого вони проявляють повну обережність до багатьох інформаційних засобів навчання, що з'явилися, і що може лише декретувати ідею широкого застосування інформаційних засобів навчання, в той час, як сама ідея сучасна і прогресивна.

Разом з тим реальний ефект від застосування багатофункціональних інформаційних засобів не залежить від кількості та вартості. Причина полягає перш за все, в недостатній розробці розумної методики застосування інформаційних засобів навчання.

Сучасні інформаційні засоби навчання (кіно, навчальне телебачення, радіо, екранні і звукові посібники і т.п.) і виховання учнів складають невід'ємну частину навчально-виховного процесу[2, 18].

Онлайн-курси стали сьогодні дуже популярним засобом навчання, Така форма навчання дає змогу інтерактивного спілкування здобувач вищої освіти та викладачів, а також прийому іспитів в режимі онлайн. Це одна із найновіших форм дистанційного навчання, яка активно розвивається у світовій освіті.

Використання в освітній практиці технологій, пов'язаних з Інтернетом, дозволяє реалізувати принцип безперервної освіти – «навчання впродовж усього життя», перейти від догматичного заучування до діяльнісного та компетентного підходу - підготовки фахівців, здатних в умовах сучасного виробництва вирішувати наявні проблеми в нетривіальних умовах. Інформаційно-комунікаційні технології мають великі можливості для особистісного розвитку людини, розкриття її потенціалу, тому на сучасному етапі значну роль відіграють дистанційні форми та технології навчання й виховання. Сьогодні без широкого застосування дистанційного навчання навчальні заклади не можуть перемагати в конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг та забезпечувати підготовку кваліфікованих фахівців на сучасному рівні.

Основні принципи дистанційного навчання – це встановлення інтерактивного спілкування між здобувач вищої освіти та викладачем без забезпечення їх безпосередньої зустрічі і самостійне освоєння певного масиву знань і навичок за обраним курсом при використанні певних інформаційних технологій [3, с.167].

Отже, дистанційна форма навчання це сучасна платформа для отримання знань. І хоча Україна значно відстає від країн зарубіжжя з питань дистанційної освіти, але ми вже бачимо перші кроки які вітчизняна освіта робить у даному напрямі.

У країні не має відповідних програм загальнодержавного та регіонального рівнів. Невисокий рівень комп'ютеризації суспільства та системи освіти зокрема, низьке освоєння навчальними закладами сіткових інформаційних технологій, не сформованість національного освітнього простору в Web-середовищі та ін. не дають змоги в даний час реалізувати значні потенційні можливості дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Поясок Т. Б. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі вищої школи : науково-методичний посібник для здобувач вищої освіти та викладачів вищих навчальних закладів економічного профілю.. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2009. 104 с.

2. Мушеник І.М. Застосування новітніх інформаційних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів. IV International Scientific-practical Conference Modern Transformations in Economics and Management: Conference Proceedings, March 27th, 2020. Klaipeda, Lithuania: Baltija Publishing. 156 pages. ISBN 978-9934-588-40-2 . С. 142-146.

3. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монографія. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.

Анатолій ЦЕХМЕЙСТРУК

здобувач вищої освіти 1 курс Бакалавр
спеціальність 274 «Автомобільний транспорт»

Ірина МУШЕНИК

канд. екон. наук, доцент кафедри математики,
інформатики та академічного письма

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Сучасний етап розвитку економіки і бізнесу в Україні, реалізація докорінних перетворень нерозривно пов'язані із системою управління, вдосконалення якої стає нагальною потребою. Широке впровадження інформаційних систем виступає одним із напрямків такого вдосконалення. В цьому аспекті інформаційні системи стали розглядатися як засіб підвищення продуктивності та ефективності роботи управлінського персоналу підприємств, фірм.

Інформаційна система — сукупність організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів.

Інформаційна система управління - сукупність інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, інших технологічних засобів і фахівців, призначена для обробки інформації та прийняття управлінських рішень.

Інформаційна система (ІС) управління повинна вирішувати поточні завдання стратегічного, тактичного і оперативного планування, а також завдання оперативного обліку фірми.

Використовуючи оперативну інформацію, отриману в ході функціонування ІС, керівник може спланувати і збалансувати ресурси фірми (матеріальні, фінансові та кадрові), прорахувати і оцінити результати управлінських рішень, налагодити оперативне управління собівартістю продукції, ходом виконання плану, використанням ресурсів і т.д.

Інформаційні системи управління дозволяють:

- здійснювати збір, зберігання і оперативний доступ до облікової інформації фірми;
- за рахунок інформованості управлінського персоналу про поточний стан економічного об'єкта забезпечувати зростання продуктивності праці, скорочення невиробничих втрат;
- підвищувати ступінь обґрунтованості і своєчасність прийнятих рішень за рахунок оперативного збору, передачі і обробки інформації;
- домагатися зростання ефективності управління за рахунок своєчасного і повного уявлення необхідної інформації керівникам усіх рівнів управління з єдиного інформаційного фонду;
- погоджувати рішення, що приймаються на різних рівнях управління і в різних структурних підрозділах.

В основі створення та використання інформаційних систем в сфері управління організацією лежать особливості її структури управління, можливості комп'ютерної технології та ін.

Чим вищий по значимості рівень управління, тим вище складність і інтелектуальні можливості інформаційної системи та її роль у прийнятті рішень менеджером. При цьому будь-який рівень управління потребує інформації з усіх функціональних систем, але в різних обсягах та з різним ступенем узагальнення.

Кожна стратегічна інформаційна система має певний об'єкт, на який вона спрямована. В практиці господарювання виділяють декілька основних факторів, які впливають на інформаційну систему та стратегію розвитку будь-якої організації, що надає їм ряд специфічних властивостей.

Найбільший вплив оказує конкуренція та конкурентні переваги, які має організація в своїй сфері діяльності порівняно з іншими (наприклад, низькі витрати, висока якість продукції та послуг). Важливим фактором є характер продукції, яка виробляється, особливості її збуту, сервісного обслуговування, ринки збуту та їх межі. Інформаційна система та стратегія розвитку організації залежать також і від організаційних ресурсів організації – матеріальних,

фінансових, інформаційних, кадрових. Чим їх більше, тим у майбутньому може бути більше не тільки поточна діяльність організації, а й інвестиції.

Впровадження та ефективне використання інформаційних систем в сфері управління організацією сприятиме: отриманню більш раціональних варіантів вирішення управлінських задач за рахунок впровадження математичних методів та інтелектуальних систем; визволенню робітників за рахунок автоматизації робіт; зменшенню витрат на утримання управлінського апарату; забезпеченню достовірності інформації; заміні паперових носіїв даних на магнітні диски, що сприяє більш раціональній організації переробки інформації на комп'ютері та зниженню обсягів документів на папері; удосконаленню структури потоків інформації та системи діловодства на підприємстві і т.д.

Список використаних джерел:

1. Гомонай-Стрижко М.В. Інформаційні системи та технології на підприємстві:.. Конспект лекцій. Львів : НЛТУ, 2014. 200 с. URL: http://ep.nltu.edu.ua/images/Kafedra_EP/Kafedra_EP_PDFs/kl_isitp.pdf.
2. Добровольська Л. О., Черевко О. О. Інформаційні системи в промисловості : навчальний посібник. Маріуполь : ПДТУ, 2014. 238 с.
3. Пономаренко В. С., Золотарьова І. О., Бутова Р. К. Інформаційні системи в економіці : навч. Посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. 176 с.
4. Мушеник І.М., Чорнобай Л.М. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію контролінгу в сучасних господарських умовах. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52.
5. Харина К. В. Удосконалення управління підприємством на основі розвитку інформаційних систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. екон. наук: 08.06.01. «Економіка, організація і управління підприємствами».. Маріуполь, 2005. 25 с.

СЕКЦІЯ 6 ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вікторія ВІЗНЮК

здобувач вищої освіти 1СТН курсу спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Віта ГАВРИЛЮК**

канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи страхування та
електронних платіжних систем

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Страхування у багатьох аграрних країнах відіграє важливу роль у зменшенні негативного впливу ризиків на господарську діяльність. Натомість вітчизняний досвід страхування в сільськогосподарській галузі не демонструє активності. Вітчизняні аграрії досить скептично ставляться до можливості застрахувати урожай сільськогосподарських культур. Не налаштовані до активної співпраці і страховики: так з 64 страхових компаній, які мають ліцензії на цей вид страхування реально мають укладені договори не більше десятка [1].

Для підвищення дієвості сільськогосподарського страхування, слід у першу чергу звернути увагу на основну його мету – зниження рівня ризику.

У сучасній науковій літературі відсутнє єдине формулювання сутності ризику, що пов'язано із різноманітністю можливих варіантів його трактування, а саме: «ризик» – це усвідомлена можливість небезпеки; це можливість збитків та неуспіху в якійсь справі» [2, с.1030]; «ризик» – це можливість або загроза відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних» [3, с. 10]; «ризик» – це невизначеність щодо настання тієї чи іншої події у майбутньому [4].

Отже слід зазначити що, ризиком для сільськогосподарського підприємства може стати його неспроможність вчасно і в повному обсязі виконати свої умови за договорами з контрагентами. Основною причиною тому, стає нездатність сформувати необхідну кількість фінансових ресурсів для виконання своїх зобов'язань перед постачальниками, банківською установою, лізинговою компанією та іншими суб'єктами. Тому, доцільно розглянути можливість використання страхування для убезпечення від тих ризиків, які впливають на перспективу сільськогосподарського товаровиробника формувати дохід.

На рівні сільськогосподарських підприємств основними ризиками, від яких слід здійснювати страхування, є виробничі та майнові [5, с. 176-179]. Тому, необхідно звернути увагу на стан і тенденції розвитку страхування врожаю і посівів сільськогосподарських культур.

Незважаючи на позитивну динаміку ряду показників розвиток страхування в сільському господарстві, зокрема у страхуванні сільськогосподарських культур не відповідає основному його призначенню – управлінню ризиками для забезпечення стабільності аграрного виробництва. Тому і виникає потреба в розробці дієвих заходів, які б пришвидшили процес активізації ролі страхування і наближення його до світового рівня.

Традиційно прийнято розглядати два можливі варіанти посилення ролі страхування в економічному середовищі. Один варіант – це обов'язковість страхування. У радянські часи обов'язкова форма страхування була достатньо ефективною. У першу чергу, це пов'язано з централізацією страхування, що дозволяло одному страховику концентрувати на своєму рівні усі страхові премії. У той же час, стійкість страхового портфелю забезпечувалась значною територіальною розгалуженістю страхувальників, що, в свою чергу, сприяло диференціації ризиків. Та на сьогодні обов'язкова форма страхування суперечитиме ринковим умовам господарювання і не може бути ефективною. Інший варіант – зростання обсягів страхування на добровільних засадах. Проте розвиток такої моделі гальмується з ряду причин: брак оборотних коштів аграрних підприємств; недостатня прозорість оцінки ризиків, що зменшує довіру

до страхової галузі; недостатня «страхова грамотність» керівників підприємств; бюрократичні перешкоди.

Отже бачимо, що задля подальшого розвитку страхування у аграрній сфері, слід вирішити ряд проблем. При цьому, мають бути здійснені комплексні заходи як на рівні сільськогосподарських підприємства і страхових компаній, так і на рівні держави.

З метою досягнення результатів на довгострокову перспективу, слід визначити стратегію розвитку ринку сільськогосподарського страхування, яка має включати план заходів щодо: розбудови інфраструктури ринку, удосконалення законодавчого поля, врегульовані відносин між зацікавленими в страхуванні особами [5, с.157].

Щодо інфраструктури, то вважаємо, що основними її елементами мають стати: органи створені для контролю та мінімізації ризиків сільського господарства, єдина база даних, система перестрахування значних і катастрофічних ризиків, середовище для підготовки фахівців з аграрного страхування.

Для досягнення поставлених цілей потрібно окреслити коло завдань: удосконалення нормативно-правового регулювання; встановлення основних вимог щодо розробки страхових продуктів; розробка бази даних; створення умов для захисту прав споживачів; розробка системи перестрахування значних і катастрофічних ризиків; удосконалення асортименту страхових продуктів; розвиток людських ресурсів; налагодження взаєморозуміння між головними зацікавленими особами; створення органів контролю та мінімізації ризиків сільського господарства [5, с. 157].

Кожне із зазначених завдань передбачає виконання ряду заходів, які створюватимуть можливості щодо його реалізації. Зважаючи на роль страхування як інструменту мінімізації ризиків, що виникають при здійсненні фінансового лізингу, визначимо перспективи розвитку страхування сільськогосподарських ризиків саме в даному контексті.

Страхування в сільському господарстві характеризується складним характером функціонування, що здійснюється під впливом природно-

кліматичних ризиків та інших особливостей, пов'язаних із специфікою даного виробництва. Тому, доцільно концентрувати зусилля трьох сторін: держави, страховиків та сільськогосподарських підприємств на вдосконаленні нормативної бази, визначенні стандартів діяльності страховиків, удосконаленні системи формування вхідної інформації та її зберіганні і використанні, створенні умов для захисту прав споживачів, удосконаленні системи перестрахування сільськогосподарських ризиків.

Список використаних джерел

1. Ринок агрострахування України. URL: <https://agro.me.gov.ua/storage/app/sites/1/>.
2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ. Ірпінськ «Перун».2005. 1728с.
3. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2004. 220с.
4. Навроцький С.А. Соціально-економічні аспекти страхування в АПК. Монографія. Суми. Довкілля, 2004.36с.
5. Гаврилюк В.М. Страхування майнових ризиків у сільському господарстві. Організаційно–економічні проблеми розвитку АПК. Київ: ІАЕ УААН, 2001. С. 176-179.

Віта ГАВРИЛЮК кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець - Подільський

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Протягом усього періоду незалежності України проводилося обґрунтування способів організації пенсійної системи пенсійної формули та методів індексації пенсії, але аналізу напрямів і пріоритетів трансформації пенсійної системи, інститутів пенсійного захисту, можливостей використання пенсійної системи як механізму стимулювання праці, а накопичувальних пенсійних фондів – для інвестицій та соціального і економічного зростання країни приділялася незначна увага.

Відомо, що в Україні відбуваються складні соціальні, економічні, політичні і демографічні процеси, які мають об'єктивний і довгостроковий характер і значно впливають на ситуація фінансового забезпечення пенсійної системи [1].

Так, фінансова криза пенсійної системи України зумовлена зменшенням виробництва, недосконалою системою оплати праці населення, відсутністю мотивації українців до заробляння пенсійних прав, низькими показниками зайнятості населення та поширенням практики надання пільг зі сплати пенсійних внесків тощо.

Слід зазначити, що причинами складного фінансового стану пенсійної системи є економічні, соціальні, політичні, демографічні, адміністративні, інституційні, правові, ідеологічні, морально-психологічні фактори тощо.

Крім цього, законодавчі засади моделі фінансового забезпечення пенсійної системи також не сприяють залученню фінансових ресурсів до пенсійної системи, оскільки існуюча нормативно-правова база в зазначеній сфері є недосконалою. Нормативно-правове поле пенсійної системи потребує подальшого розвитку та приведення багатьох чинних законодавчих актів у

відповідність із базовими законами, що регулюють питання фінансування пенсійного забезпечення.

Можна засвідчити, що основна причина низької ефективності моделі фінансового забезпечення пенсійної системи є відсутність єдиної державної методологічної бази пенсійної політики та соціальних перетворень в українському суспільстві в цілому [2].

Щодо зарубіжного досвіду подолання аналогічних проявів, то він демонструє, що в кожній із країн світу існує власна національна модель фінансового забезпечення пенсійної системи.

Такі пенсійні системи країн мають відмінні характеристики, однак основні елементи в них є подібними. На прикладі країн ЄС спостерігаємо наступне: посилення ролі пенсійного страхування в пенсійному забезпеченні населення; участь держави полягає у регулюванні, покритті дефіцитів солідарних пенсійних фондів, гарантуванні мінімального розміру пенсії з державного бюджету; пенсійний вік встановлений не нижче 65- 67 років для чоловіків та 60-63 років для жінок; відстрочення виходу на пенсію стимулюється підвищенням пенсії; стимулювання недержавного пенсійного забезпечення; поєднання розподільчих та накопичувальних систем при перевазі останніх; широке інвестування коштів пенсійних фондів в економіку; присутня альтернатива вибору системи пенсійного страхування, що дає змогу забезпечити високу гнучкість пенсійних систем; значна увага держави приділяється питанням стабільності пенсійної системи, фінансовій стійкості фондів; пенсійний дохід у ряді країн є предметом оподаткування тощо [3].

Цікавим є досвід країн Латинської Америки, який, свідчить, що рівень пенсійного забезпечення залежить від економічної ситуації в країні, зокрема рівня інфляції, обсягу зовнішнього і внутрішнього боргу, динаміки зростання зайнятості і безробіття, зростання оплати праці тощо. Позитивним для фінансового забезпечення пенсійної системи є уроки цих країн у питаннях ефективності управління пенсійними коштами, зниження рівня ризиків вкладень і скорочення адміністративних витрат. При цьому роль держави як регулятора пенсійної системи підвищується, посилюються наглядові функції держави.

Збільшення кількості економічно активного населення, що підпадає під пенсійне забезпечення за рахунок включення самозайнятих, підвищення питомої ваги реального сектору економіки є тими чинниками, які забезпечують фінансову стабільність цієї системи [4].

Таким чином, загальною рисою реформування пенсійних систем є суттєві масштаби, глибина здійснення пенсійного реструктурування. Майже 50% цих країн скоротили свої національні пенсійні програми і замінили їх індивідуальними рахунками, які регулюються ринковими механізмами. Відбувся процес послаблення першої складової пенсійної системи при посиленні її другої складової і активному розвитку добровільного страхування, змінилася психологія працівників, які усвідомлювали необхідність відраховувати внески з початку трудової діяльності [4].

Для України в процесі реформування вітчизняної пенсійної системи доцільно врахувати наступні елементи досвіду зарубіжних країн:

- пенсійні системи багатьох країн являють собою багаторівневі структури із змішаним фінансуванням, які органічно поєднують у собі елементи накопичувального, перерозподільного та державного фінансування пенсійних виплат;

- позитивними факторами на моделі пенсійних систем і рівень пенсійного забезпечення громадян виступають стабільність, досягнутий рівень розвитку економіки;

- досягнення певного рівня розвитку ринкової економіки створить необхідні матеріальні передумови для формування моделі пенсійної системи з достойним рівнем забезпечення пенсіонерів;

- перехід до самофінансування пенсійних систем супроводжується законодавчо регламентованими вимогами щодо забезпечення надійності пенсійних накопичень;

- затрати на перехід від солідарного фінансування до накопичувального є вищими, ніж прогнозовані за рахунок високих перехідних витрат;

–політичні та економічні умови, в яких проводилося реформування більшості пенсійних систем країн світу, нестабільні з причин недостатньо розвинених фінансових ринків та частих змін в уряді;

–багато сьогоденішніх працівників не можуть зробити свій вибір на користь приватної пенсійної системи;

–соціальний діалог щодо пенсійної реформи обмежений у більшості країн [4].

Отож, модель фінансового забезпечення пенсійної системи повинна бути цілісною; структурованою; динамічною; багатовимірною. Немає універсальних правил щодо формування та функціонування моделі пенсійної системи, хоча конструктивні елементи цієї системи в багатьох країнах є ідентичними: базова, страхова та накопичувальна складові пенсії. Проте реальний зміст пенсійних інститутів у кожній країні мають національний характер.

Таким чином, в основі трансформаційних процесів фінансового забезпечення пенсійної системи України є політичний, соціальний, економічний, управлінський, правовий, бюджетний, організаційний, функціональний, мотиваційний та соціально-психологічний чинники, комплексне застосування яких є визначальним для максимального досягнення цілей пенсійної політики.

Список використаних джерел

1. Малецька О.О. Трансформація пенсійних систем на сучасному етапі економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1864>

2. Рудик В.К. Особливості розвитку системи пенсійного страхування на сучасному етапі проведення пенсійної реформи. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197263619.pdf>.

3.Офіційний сайт Пенсійного фонду України. <https://www.pfu.gov.ua/>.

4. Реформування пенсійної системи : що готує українцям влада URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/04/26/673309/>.

Аліна КОВАЛЬ

здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Віта ГАВРИЛЮК**

канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи страхування та
електронних платіжних систем

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ЛІЗИНГОВИХ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Процеси глобалізації в світовій економіці позначаються на стійкості фінансових інституцій, рівень капіталізації яких має постійно зростати. За таких умов виникає потреба в інтеграції споріднених фінансових установ з метою підвищення здатності утримувати конкурентні позиції на фінансовому ринку. Особливою мірою це твердження стосується співпраці лізингових та страхових компаній, діяльність яких на теренах України знаходиться на стадії становлення, а тому робить їх чутливими до негативних змін у мінливому економічному середовищі.

На сьогодні рівень платоспроможності лізингоодержувачів є низьким, а тому об'єктивною є загроза невиконання ними своїх зобов'язань. Тому, лізинговим компаніям слід визначити можливості захисту своїх інтересів за допомогою страхових компаній.

Варто зазначити що, серед функціонуючих страхових продуктів, які використовуються при здійсненні операцій фінансового лізингу відомі: страхування майна, страхування відповідальності та страхування фінансового ризику лізингоодержувача. Вказані види страхування розвинуті не рівномірно. Так, досить популярним є страхування майна, у той же час відповідальність лізингоодержувача і фінансовий ризик, що виникає при лізинговій операції – не достатньо поширені на сучасному ринку страхових послуг.

Відповідно до законодавства України [1] предмет лізингу може бути застрахований від ризиків випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета лізингу. Варто відмітити, що чинним законодавством не

передбачається обов'язковість страхування, проте практика лізингу доводить нам що страхування предмету лізингу здійснюється у 85% лізингових угод.

Крім майнового страхування може бути застрахована відповідальність за виконання зобов'язань, які виникають внаслідок заподіяння шкоди, зокрема страхування цивільної відповідальності. При цьому, лізингодавець зацікавлений у страхуванні цього ризику, тому у лізинговій угоді можуть бути передбачені вимоги застрахувати і ці ризики.

Назрілим є страхування фінансових ризиків, тут лізингова фірма убезпечує себе від можливих наслідків неплатежів лізингоодержувачів або його дефолт. Характерним є те, що дані ризики значно збільшують розмір лізингових платежів, що може викликати відплив клієнтів лізингоодержувача. Варто зазначити, що, страхування фінансових ризиків диктується необхідністю захисту від неплатоспроможності лізингоодержувача, однак при цьому збільшується розмір лізингових платежів, що призводить до здороження предмету лізингу. На жаль, нині страхові організації не готові приймати на себе відповідальність за фінансові ризики лізингових операцій, тому вони як правило є виключеннями і здійснюються в рідких випадках.

Таблиця 1

Переваги співпраці лізингових та страхових компаній

<i>Переваги для лізингових компаній</i>	<i>Переваги для страхових компаній</i>
<ul style="list-style-type: none"> - залучення фінансових ресурсів страховика; - розширення асортименту лізингових послуг; - розширення клієнтської бази; - залучення клієнтів страховика; - комплексне страхування лізингових ризиків; - одержання вигідних страхових тарифів; - отримання мінімального розміру франшизи; - відтермінування або розстрочка у сплаті страхових платежів; 	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення клієнтської бази; - розширення страхового портфелю; - диверсифікація каналів збуту страхових послуг; - укріплення бренду; - розширення асортименту послуг; - зниження собівартості страхових полісів; - додаткова реклама; - підвищення продуктивності праці персоналу

Слід відмітити, що для ефективного розвитку лізингових послуг, співпраця між лізинговими компаніями і страховими організаціями має вийти на якісно новий рівень. В першу чергу, необхідно підвищити рівень надійності страховиків, розвинути спектр страхових продуктів, що убезпечують від фінансових ризиків, що створить підґрунтя для розвитку партнерських стосунків між вказаними суб'єктами на довготривалий період. При цьому очевидні переваги отримують, як лізингодавці, так і страховики. (табл. 1.).

Перш ніж визначити критерії надійності при підборі страхової кампанії, необхідно зазначити, що на українському страховому ринку зареєстровано станом на 30.06.2021 року 298 страховиків [2] і лише близько двадцяти лізингових компаній, які реально здійснюють надання лізингових послуг. Тому, конкурентоспроможність страховиків на страховому ринку серед критеріїв вибору потенційних страхувальників грає не осатаню роль. До важливих критеріїв надійності потенційного страховика є наявність ліцензії на відповідний вид страхової послуги. Наступним, не менш важливим критерієм для відбору є розмір статутного капіталу і власних активів страховика. Натомість, критерій, що передбачає наявність перестраховального захисту відображає належну захищеність і надійність страховика.

З метою запровадження рівноправного партнерства між лізинговою і страховою компанією, доцільно врегулювати порядок співпраці на законодавчому рівні. Для рішення даної проблеми є кілька напрямів. Одним з них є формування і затвердження на макрорівні базисних вимог щодо співпраці, до яких доречно віднести: наявність ліцензії на здійснення послуг зі страхування лізингових операцій; тривалий досвід діяльності на страховому ринку; розгалужена мережа філій; оцінка платоспроможності страховика використовуючи його фінансову звітність; зростання розміру страхових премій; зростання рівня страхових виплат; наявність перестраховального захисту.

Отже, слід наголосити що зазначені вимоги дадуть можливість підвищити об'єктивність у прийнятті рішення про співпрацю із страховиком. Так, іншим варіантом є розширення вимог до ліцензування страховиків, що надають послуги лізинговому бізнесу. А саме, на рівні Національної комісії з регулювання ринків

фінансових послуг України необхідно підвищити вимоги до страховиків, які надають послуги з страхування предметів лізингу. Тому, логічною є наступна пропозиція що передбачає періодично, на рівні Нацкомфінпослуг формувати рейтинги страховиків.

Отже, врахування зазначених пропозицій дасть можливість оптимізувати співпрацю між лізинговими і страховими компаніями, організовувати їх роботу на партнерських засадах, і тим самим забезпечити розвиток вказаних інституцій у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фінансовий лізинг» № 723/97-ВР від 16 грудня 1997 року . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 6 місяців 2021 року. URL: <http://forinsurer.com/files/file00580.pdf>.
3. Гаврилюк В.М. Страхування майнових ризиків у сільському господарстві. Організаційно–економічні проблеми розвитку АПК. Київ : ІАЕ УААН, 2001. С. 176-179.

Софія НІДЗЕЛЬСЬКА

здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Науковий керівник: **Євгенія СКЛЯР**,

канд. екон. наук, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці

РОЗВИТОК «ВЕРТИКАЛЬНИХ ФЕРМ» У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Загострення демографічно-екологічних проблем на планеті змушує вчених, архітекторів й інженерів розробляти принципово нові технології та просторові вирішення аграрних, а точніше агропромислових підприємств і їх будівель. За прогнозами чисельність населення Землі у 2025 р. досягне 8 млрд. чоловік, а в 2050 р. становитиме 9,6-10 млрд. чоловік, причому від 66 до 80% людей (за різними оцінками) будуть проживати у містах. Відповідно, так само стрімко зростатиме і попит на продукти харчування. Однак кліматичні зміни, посухи, опустелювання, зростаюча непередбачуваність опадів та вплив антропогенних факторів скорочують урожайність у багатьох країнах. Водночас скорочення викопного палива робить великомасштабне комерційне сільське господарство все більш дорогим і неприбутковим. Десятиліття інтенсивного використання мінеральних добрив, пестицидів та надмірного поливу також відіграють свою роль. Тож не дивно, що зараз так активно розвиваються технології вертикальних ферм.

Вертикальна ферма – узагальнена назва високоавтоматизованого агропромислового комплексу, розміщеного в спеціально спроектованій багатоповерховій будівлі, а також назва самої будівлі [1]. Головна відмінність вертикальних ферм від традиційних тепличних господарств і тваринницьких ферм – це інтенсивний підхід до використання території, вертикальне багаторушне розміщення насаджень. По суті, така ферма є багаторушною теплицею.

Передумовою для розробки подібних проектів послуговувало постійне зростання населення планети, що в осяжному майбутньому призведе до нестачі території сільськогосподарського призначення і продуктів харчування. На сьогодні можна виділити такі основні типи вертикальних ферм:

- ферми, що спеціалізуються на рослинництві;
- підприємства, що займаються рослинництвом і тваринництвом.

Є кілька основних моделей закритого рослинництва: гідропоніка, коли рослини вирощуються в ємностях з живильним розчином, і аеропоніка, коли корені рослин періодично збризкуються туманом (аерозолем), що містить воду і добрива. В останньому випадку використовується менше води. Є ще аквапоніка, яка відрізняється тим, що включає розведення риби, яка допомагає культивувати бактерії, корисні для живлення рослин [4].

Узагальненими характеристиками проектів вертикальних ферм є:

- повна енергетична незалежність, завдяки використанню сонячної та вітрової енергії;
- системи збору й очистки води, переробки CO₂ і відходів, використання енергії біомаси;
- гнучка конструкція і можливість установлення додаткових модулів;
- зелені сади, вертикальні гідропонні й аеропонні ділянки для вирощування рослин, басейни з рибою, ферми з тваринами.

Головними характеристиками багатофункціональних будівель з вертикальними фермами є: велика висота будівлі, велика громадська площа, пішохідна мережа на фермерському ринку, система водорециркуляції, розміщення житлових і комерційних площ на верхніх рівнях, наявність пологих пандусів на поверхах, де розміщується сільськогосподарське виробництво для створення безперервного пішохідного руху з першого рівня, ефективна природна вентиляція, хороше освітлення денним світлом внутрішніх приміщень, в яких розташовані вертикальні ферми, стічні води офісів і житлових апартаментів на верхніх поверхах перероблюють і використовують в гідропонних господарствах, що знаходяться нижче.

З кожним роком у Світі все більше загострюються територіальні та екологічні проблеми. Побудова багатофункціональних будівель із застосуванням вертикальних ферм є ефективним їх вирішенням [3]. Але сьогодні такі типи проектів так і залишаються на рівні концептуальних. Адже побудова таких великих за розмірами будівель є ризикованою справою, так як даний тип проектів є нововведенням, то важко знайти спонсорів на їх побудову. Без реалізації проектів такого типу у найближчому майбутньому буде дуже важко прогодувати всіх людей на планеті.

В умовах України при середньому рівні небезпеки ерозії у зоні Лісостепу щорічні втрати ґрунту складають 6-10 т/га, а втрати гумусу – 0,26 т/га. Але якщо такі країни, як США, Канада, Україна, та інші країни мають значні площі сільськогосподарських угідь, то є країни, де цей показник мізерний. Так, наприклад, у Сінгапурі на території 710 км² мешкає 5 млн. людей, у той час як загальна площа земель, придатних до ведення сільського господарства, становить усього 6,6 км². Країна імпортує 90 % продуктів харчування [6]. Саме через це Сінгапур є ідеальним містом для розвитку вертикальної ферми. Цим зацікавився Джек Нг, винахідник та засновник компанії Sky Greens,

Sky Greens – перша у світі вертикальна ферма з низьким вмістом вуглецю та гідравлічним приводом. Вся система складається з комплексу 9-метрових алюмінієвих веж, на яких ярусами встановлені ящики з ґрунтом, в яких ростуть овочі та самі вежі обертаються, щоб забезпечити всім рослинам доступ до сонця [5]. Загальна площа ферми становить 3,65 гектарів. На даний момент на ній розташовані 120 веж, в подальшому це число планується збільшити до 300. Овочі з ферми Sky Greens вже надходять в продаж в супермаркети Сінгапуру.

Підприємство підтримується сінгапурським урядом, оскільки дозволяє острову ставати більш самостійним у плані їжі. Джек Нг вважає, що його система могла бути прийнята в усьому світі, особливо в Південно-Східній Азії [2].

Отже, можна зробити висновки щодо значення впровадження вертикальних фермерських господарств як інноваційно-інтенсивного виробництва, це:

- забезпечення сталого розвитку сільських територій;

- можливість забезпечувати населення свіжими продуктами харчування у значній кількості;
- альтернатива використанню екстенсивних методів виробництва на інтенсивні без завдання шкоди навколишньому середовищу;
- організація нових робочих місць для фахівців будівельної галузі;
- постійний, а не сезонний характер зайнятості робітників ферм.

Саме завдяки такому інноваційному підходу Україна зможе досягти високих результатів на міжнародному рівні і підтвердити свій статус «Житниці Європи».

Список використаних джерел

1. Вертикальна ферма: URL: <https://uk.wikipedia.org>.
2. Офіційний сайт компанії Sky Greens: URL: <https://www.skygreens.com/>.
3. Урбан-ферми і вертикальні сади підкорюють мегаполіси: URL: <http://www.bakertilly.ua/news/id1211>.
4. Хазін В.Й. будівлі та споруди агропромислового комплексу. Київ : Урожай, 1988. – 166 с.
5. Sky Greens - первая в мире вертикальная ферма с гидравлическим приводом: URL: <https://ecology.md/ru/page/sky-greens-pervaja-v-mire-vertikalnaja-ferma-s-gidravlicheskim-privodom>
6. 2025: В городах распространятся вертикальные фермы: URL: <https://22century.ru/cal/vertical-farms>.

Олександр РАКИЦЬКИЙ
здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Світлана САВІЦЬКА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та технологій
електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

У системі управління підприємством аналіз формування і використання фінансових ресурсів є один із найсуттєвіших елементів. Користувачі даних бухгалтерського обліку і фінансових звітів, у яких відображаються фінансові ресурси, по-різному використовують методи фінансового аналізу для прийняття управлінських рішень. На багатьох підприємствах фахівці не можуть ґрунтовно провести аналіз фінансового стану підприємства, визначити напрямки розвитку підприємства та уникнути небажаних відхилень нормального ходу господарської діяльності. Крім того, не існує об'єктивно обумовленого переліку параметрів, що підлягають оцінці; відсутній чітко регламентований порядок розрахунку фінансових коефіцієнтів, які дають змогу більш повно проаналізувати діяльність господарюючого суб'єкта; оптимальні або нормативні значення фінансових показників у різних авторів мають різну величину, більше того, надаються різноманітні умовні позначення та назви однакових за змістом фінансових коефіцієнтів. Такої ситуації можна було б уникнути, якби існувала чітка методика аналізу формування та використання фінансових ресурсів підприємств за чинними формами фінансової звітності підприємств.

Аналіз формування та використання фінансових ресурсів підприємства рекомендуємо проводити за наступними етапами: аналіз формування фінансових ресурсів у розрізі джерел власних і позикових коштів підприємства з подальшою деталізацією кожного з джерел; аналіз використання фінансових ресурсів із

розглядом в напрямку необоротних й оборотних активів; аналіз ліквідності балансу підприємства.

Аналіз джерел фінансових ресурсів розпочинається з попередньої оцінки розподілу фінансових ресурсів на власні та позикові джерела коштів. Подальший аналіз вимагає детального дослідження як джерел власних, так і джерел позикових коштів, які необхідно проводити в розрізі розділів Балансу з деталізацією окремих його статей.

Повнота і глибина вивчення формування джерел фінансових ресурсів значною мірою досягається доповненням структурного аналізу параметричним. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства за допомогою параметрів знаходить своє відображення у фінансових коефіцієнтах.

Дослідження економічної літератури дозволяє стверджувати, що здійснюючи параметричний аналіз пасиву балансу, розраховують такі показники: коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансового ризику; *коефіцієнт маневреності власного капіталу*; коефіцієнт довготривалості залучення позикового капіталу; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт структури позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт автономії) характеризує частку власних коштів (власного капіталу) в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. *Коефіцієнт* розраховують як відношення власного капіталу до валюти балансу (підсумок розділу I балансу : валюту балансу). Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство. Вважають, що в підприємства з високою часткою власного капіталу кредитори швидше вкладають кошти, оскільки вони мають можливість погасити борги за рахунок власних коштів.

Коефіцієнтом, зворотним коефіцієнту фінансової незалежності, є *коефіцієнт фінансової залежності*. Добуток цих коефіцієнтів дорівнює. Коефіцієнт фінансової залежності розраховують як відношення валют балансу до власного капіталу. Зростання цього показника у динаміці означає збільшення

частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, а отже, втрату фінансової незалежності. Якщо його значення знижується до одиниці (100 %), то це свідчить про те, що власники підприємства повністю його фінансують, а якщо перевищує одиницю, то навпаки.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожен одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості, і навпаки. Оптимальне значення – $K_{ф.р} = 0,5$. Критичне значення – 1.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, тобто у тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими коштами, а яка капіталізована. Розраховується як відношення власного оборотного капіталу підприємства до власних джерел фінансування. Інформацією для розрахунку цього коефіцієнта є пасив Балансу та розрахункові дані, що відображують величину власних оборотних коштів. Величину власного капіталу підприємства показують у розд. I пасиву Балансу, тоді як величину власних оборотних коштів потрібно розрахувати. Цей показник характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття його поточних активів. Його можна розрахувати двома способами:

- 1) як різницю між сумою власного капіталу та сумою необоротних активів:
 $K_{в} = \text{Підсумок розд. I пасиву Балансу} - \text{Підсумок розд. I активу Балансу}$
- 2) як різницю між сумою оборотних активів і сумою власного капіталу
 $K_{в} = (\text{Підсумок розд. II активу Балансу} + \text{Підсумок розд. III активу Балансу}) - (\text{Підсумок розд. II пасиву Балансу} + \text{Підсумок розд. III пасиву Балансу} + \text{Підсумок розд. IV пасиву Балансу} + \text{Підсумок розд. V пасиву Балансу}).$

Коефіцієнт фінансової стабільності визначається як відношення власного капіталу та залученого.

Коефіцієнт фінансової стійкості – вказує питому вагу власних джерел та залучених на тривалий строк коштів у загальних витратах підприємства, які воно може використати у своїй поточній діяльності без втрат для кредиторів.

Отже, для аналізу формування і використання фінансових ресурсів необхідно скористатися системою показників, які допомагають дізнатися про реальний стан фінансових ресурсів за допомогою яких можливо скласти прогноз на майбутній рік.

Список використаних джерел

1. Фінанси: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ, 2012. 687 с.
2. Фурик, В. Г., Кулик І.М. Фінанси підприємств: Практикум.. Вінниця : ВНТУ, 2010. 93 с.
3. Кірейцев, Г.Г. Фінансовий менеджмент. Житомир : ЖІТІ, 2001. 440 с.
4. Забаштанський М.М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств комунального господарства. Актуальні проблеми економіки. 2005. № 6. С. 91–93.

Аліна РОКІЦЬКА

здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Юлія ГАЙБУРА**

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА: СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НЬОГО

Прибуток підприємства – це одна з найскладніших економічних категорій, що відображає особливо складні та суперечливі соціально-економічні відносини в суспільстві щодо формування та використання частини доданої вартості.

Зростання динаміки економічних відносин і глибинна трансформація їх внутрішньої природи, підвищення ролі інноваційного чинника у забезпеченні конкурентоспроможності та довгострокової результативності діяльності підприємства визначають необхідність переосмислення аналітичного інструментарію управління результативністю діяльності сучасного підприємства [4, с. 101].

Аналіз трактування різними вченими поняття прибутку, як економічної категорії, показав, що відсутній єдиний підхід щодо визначення його сутності. Тому задля успішного управління прибутком підприємства, перш за все, необхідно чітко визначити сутність поняття «прибуток», а також його складові елементи та чинники, що на нього впливають.

Загалом фактори впливу поділяються на макроекономічні (політична ситуація, правове регулювання, економічний стан, рівень конкуренції, сфера та галузь діяльності підприємства, очікування населення; екологічний стан, науково-технічний рівень розвитку) та мікроекономічні (стан об'єктів нерухомості підприємства, ступені забезпечення підприємства необхідною матеріально-технічною базою, рівні компетенції та кваліфікації персоналу, вибір режиму роботи, наявність стратегії підприємства, собівартість продукції, маркетингова політика) [5, с. 266].

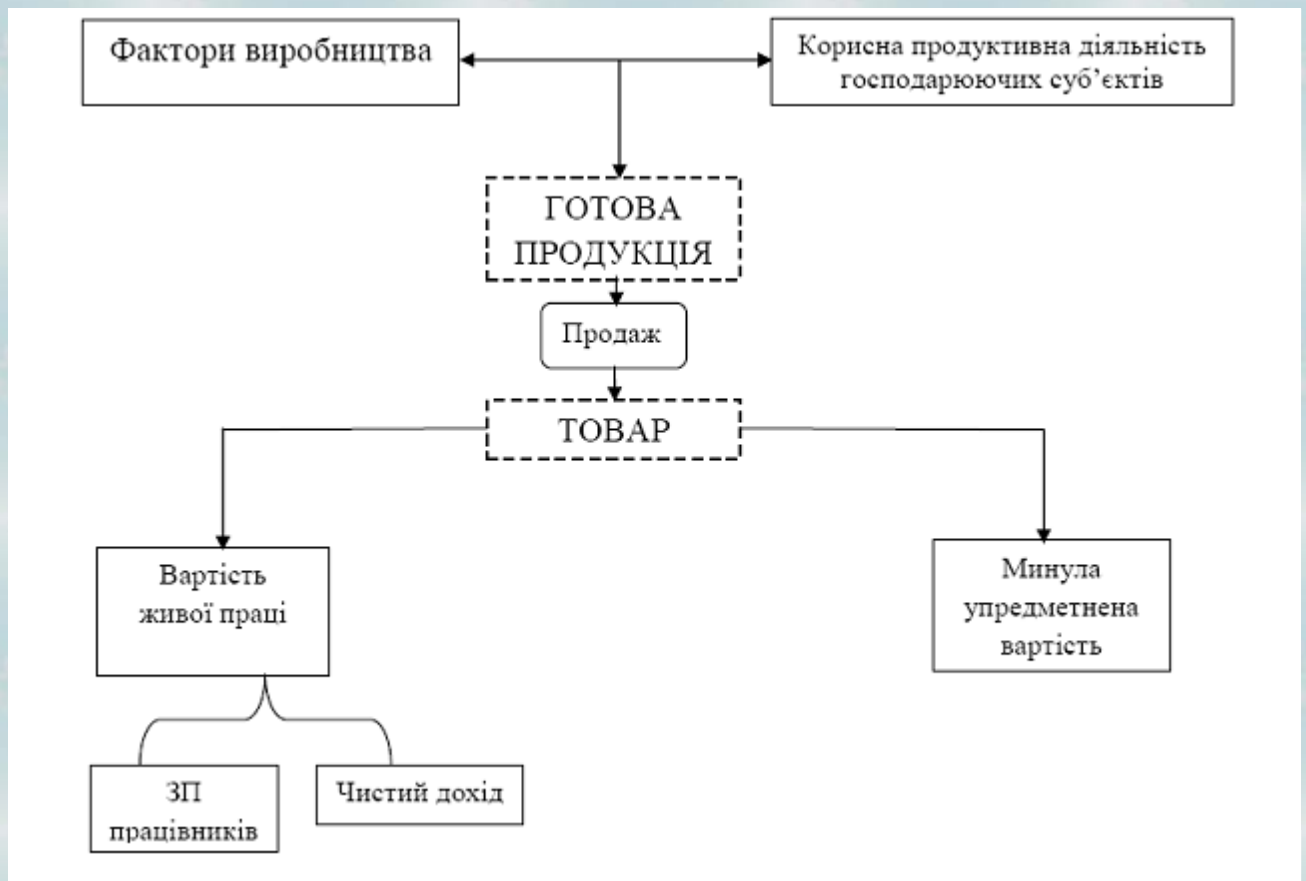

Рисунок 1. Результат з'єднання факторів виробництва і корисної продуктивної діяльності господарюючих суб'єктів

Джерело: розроблено автором за даними [2]

В процесі управління необхідно звертати увагу на багато факторів, які впливають на величину прибутку. Ці фактори можна поділити на дві великі групи: зовнішні – підприємство на них не впливає, і внутрішні, на які вплив підприємства розповсюджується.

Зовнішні фактори можуть мати значний вплив на величину прибутку, але не залежать від діяльності підприємства. Сюди відносять природні умови, державні регулювання цін і тарифів, податкових ставок і пільг, процентних ставок тощо.

Внутрішні фактори складаються з виробничих і невиробничих. Наявність і використання засобів і предметів праці, трудових і фінансових ресурсів являють собою виробничі фактори, які, у свою чергу, поділяють на екстенсивні та інтенсивні.

Через такі «кількісні зміни», як обсяг коштів і предметів праці, фінансові ресурси, час роботи обладнання, чисельність персоналу та фонд робочого часу, на процес отримання прибутку впливають екстенсивні фактори.

Інтенсивними вважаються ті фактори, які здатні вплинути на процес отримання прибутку через підвищення продуктивності обладнання і його якості,

використання прогресивних видів матеріалів і вдосконалення технологій їх обробки, підвищення кваліфікації та продуктивності праці персоналу, зниження трудомісткості і матеріаломісткості продукції, вдосконалення організації праці і більш ефективне використання фінансових ресурсів, тобто через «якісні зміни».

До невиробничих факторів можна віднести, наприклад, соціальні умови праці та побуту, постачальницько-збутову і природоохоронну діяльність.

Необхідно ефективно управляти прибутком при дієвій та правильно сформованій системі управління, адже в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників і персоналу він відіграє велику роль.

Існує система організаційного забезпечення управління прибутком, яка відіграє велику роль. Вона складається з взаємозалежної сукупності внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розробку й прийняття управлінських рішень щодо окремих аспектів формування прибутку та несуть відповідальність за результати цих рішень.

В сучасних умовах економічного розвитку України та формування реальної самостійності суб'єктів господарювання відбуваються значні зміни у ставленні до прибутку на користь зростання його ролі в господарському

механізмі підприємства, тому що прибуток є не тільки стимулом його діяльності, а й основним джерелом розвитку. Управління прибутком є дуже важливим та актуальним питанням для підприємства, що зумовило актуальність дослідження в роботі низки питань щодо управління прибутком підприємства, а саме економічної природи прибутку; його ролі та значення в діяльності підприємства; правомірності та доцільності розгляду прибутку як об'єкта управління; інструментарію управління прибутком.

Історія економічної думки налічує значну кількість теорій щодо походження прибутку та визначень суті цієї категорії. Критичний огляд різних точок зору щодо визначення сутності категорії прибутку свідчить, що переважна більшість учених розглядають прибуток як форму додаткової вартості, що формується в процесі виробництва та виражає відносини власності між найманими працівниками та власниками капіталу. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економічної думки серед науковців немає єдиного визнання концептуальних основ природи та утворення прибутку. Прибутком підприємства традиційно називають позитивний фінансовий результат суб'єкта господарювання, що обчислюється як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства.

Надзвичайна важливість прибутку для розвитку підприємства вимагає формування дієвого механізму управління ним. Управління прибутковістю представляє собою систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Механізм управління формуванням операційного прибутку базується на врахуванні тісного взаємозв'язку цього показника з обсягом реалізації продукції, доходами та витратами. Цей взаємозв'язок в фінансовому менеджменті має назву «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації та прибутку» (Cost – Volume – Profit – relationships «CVP») і дозволяє визначити вплив факторів на формування прибутку та забезпечити ефективне управління цими процесами.

Ця концепція настільки поширена в управлінських розрахунках, що торкає фактично всіх сфер діяльності менеджера. Завдяки широким можливостям використання аналізу витрат – обсяг – прибуток являє собою кращий інструмент, яким тільки користується менеджер, для виявлення схованого потенціалу прибутковості, існування якого можливо в будь-якій організації.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Припуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. – Вид. 2-ге, без змін. / М. Д. Білик та ін. Київ : КНЕУ, 2009. 592 с.
2. Бланк И.А. Управление прибылью. Київ : НикаЦентр, Эльга, 2007. – 602 с.
3. Гайбура Ю.А. Прибутковість підприємств: поняття, фактори, резерви // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2017. № 24. С. 99–105.
4. Олексюк О.І., Дзюбенко Л.М. Прибутковість в управлінні результативністю діяльності сучасних компаній. *Фінанси України*. 2006. № 12. С. 101–111.
5. Підлісна О.А. Управління прибутковістю підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. Випуск 22. 2018. С. 266–272.

Світлана САВІЦЬКА

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та технологій
електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Попри те, що поняття оподаткування з'явилося досить давно, податки в сучасному розумінні виникли близько 200 років, тому вперше податок на доходи запровадила Велика Британія 1799 року. США запровадили податок на доходи фізичних осіб 1861 року. На початку XX століття у найбільших промислових економіках світу податкові надходження становили менше 10 % ВВП, сьогодні цей показник у деяких розвинених країнах сягає понад 40 % ВВП. Великі відмінності в обсягах оподаткування у світі можна пояснити різними уподобаннями та потребами суспільства в наданні йому державою благ та послуг з урахуванням існуючих обмежень.

Будь-яка країна світу обирає власні методичні підходи для здійснення оподаткування доходів фізичних осіб, це може залежати від соціальних стандартів і стратегії розвитку держави, однак визначальною ознакою такого оподаткування є те, що воно має сприяти зростанню заощаджень населення країни, які в подальшому слугують одним із джерел фінансування економіки.

Особливість європейської системи оподаткування полягає в тому, що її утворюють на основі прогресивної шкали. Наприклад, у Франції доходи поділяються на 8 категорій, кожна з яких має свою методику розрахунку, пільги і відрахування. Особливим є те, що податок на прибуток фізичних осіб розраховують на родину і він стягується з доходів за прогресивною шкалою (від 5,5 до 75%).

В Англії встановлена прогресивна шкала прибуткового податку – від 0 до 45%. За аналогією з мінімальною зарплатою ставки переглядаються щороку 1 квітня.

Прибутковий податок у Польщі залежить від розміру отриманих сум протягом 12 місяців календарного року. Якщо платник податку протягом року отримував дохід у розмірі до 85 528 польських злотих (30545 дол. США), то повинен сплатити податок у розмірі 18% від доходу. Всі доходи платника податку, які перевищуватимуть вищезгадану суму доходу, сплачуватимуть податок у розмірі 32%/

В Болгарії фізичні особи, як резиденти, так і нерезиденти, обкладаються прибутковим податком по фіксованій ставці 10%.

У Німеччині податок встановлюється на всі види доходів, які отримує громадянин держави. При цьому всі платники при визначенні податку із заробітної плати поділяються на класи. Ставка податку в цій країні встановлюється в розмірі від 14% до 53%.

У Японії найбільш значні доходи державі приносить прибутковий податок. Фізичні особи сплачують державний прибутковий податок по прогресивній шкалі, що має шість ставок – 5, 10, 20, 30, 40 і 50%, які нараховуються залежно від суми отриманого доходу. Сплачується він щорічно на всі види доходів, отриманих протягом календарного року.

В Канаді існує особистий прибутковий податок, який сплачується як на федеративному, так і на провінційному рівнях. На федеративному рівні не оподатковуються доходи нижчі 10382 доларів в рік, до інших доходів застосовуються 4 ставки:

- 15% – 10 382\$–41 544\$;
- 22% – 41 545\$–83 088\$;
- 26% – 83 089\$–128 800\$;
- 29% (максимальна ставка) – 128 801\$ і вище.

На провінційному рівні застосовуються ставки у розмірі 7–21%.

Ставки особистого прибуткового податку в США складаються з семи рівнів, а також залежать від сімейного статусу особи. Розрізняють такі ставки податку у США – 10, 12, 22, 24, 32, 35 та 37%. Сімейні статуси одна особа; подружжя із спільним декларуванням доходів, а також вдівець, вдова; подружжя з окремим декларуванням доходів; голова домогосподарства. Відповідно найменшу

частину свого доходу сплатить одна особа у розмірі 10%, за умови, що дохід не перевищує 9700 доларів у рік, для подружжя із спільним декларуванням доходів сума збільшується удвічі.

Європейські, а також американські податкові системи в частині оподаткування фізичних осіб чітко дотримуються принципу соціальної справедливості – застосування прогресивних податкових ставок. У розвинутих країнах працівників, які мають невисокі заробітні плати, взагалі звільняють від сплати податку на доходи.

В Україні ПДФО є загальнодержавним податком, тобто розмір ставок є єдиним і однаковим по усій території держави. Якщо порівнювати податкове законодавство щодо стягнення податку з доходів фізичних осіб в Україні із зарубіжними країнами, то при отриманні мінімальної заробітної плати в розмірі 6000 грн до неї навіть не застосовується податкова соціальна пільга. В Австралії та Англії при такій заробітній платі цей податок взагалі б не утримувався. В Японії його ставка була б 5%.

В умовах створення в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки, удосконалення національної системи оподаткування доходів фізичних осіб із урахуванням світових здобутків у цій сфері є пріоритетним завданням. Будь-які зміни в частині оподаткування доходів фізичних осіб мають одночасно враховувати економічні інтереси держави і платників, а також усувати зацікавленість останніх у незаконних схемах ухилення від сплати податків

Список використаних джерел

1. Податки у світі: навіщо нам потрібні податки та як створити ефективну систему оподаткування? URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016559-podatki-u-sviti-navischo-nam-potribni-podatki-ta-yak-stvoriti-efektivnu-sistemu-opodatkuvannya>

2. Ткачик Ф., Остапчук В. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб. Світ фінансів. №2(63). 2020. 77-87 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1321/1325>
DOI: 10.35774/sf2020.02.077

3. Коба О.В. Горбенко Я.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: закордонний та вітчизняний досвід. Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне фахове наукове видання. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 22. 2018. С.931-935 URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018/30-vipusk-22-kviten-2018-r/4026-koba-o-v-gorbenko-ya-o-opodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh-osib-zakordonnij-ta-vitchiznyanij-dosvid>

4. Оподаткування доходів фізичних осіб в Польщі. URL: <https://migrant.biz.ua/polsha/zhittya/podatok-dlia-fizychnykh-osib.html>

5. Слепцова Н.В. Кочура Л.В. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. Економіка та держава. № 4. 2019. С. 82-85 DOI: 10.32702/2306-6806.2019.4.82

6. Кміть В.М., Лазунда А.В. Перспективи і напрями вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб із використанням зарубіжного досвіду. Інфраструктура ринку. № 37. 2019. С. 576-583.

Катерина УДОВИЦЬКА

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Інна ЦВІГУН,

д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОДАТКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

До якісних характеристик ефективності податкової політики автори відносять здатність податкової політики вирішити проблеми соціально-економічного характеру, а саме: здатність наростити дохідний потенціал через зміни в податковому законодавстві — розширення податкової бази чи введення нових видів податків; дотримання мінімального терміну щодо сплати податків, обґрунтовуючи це впливом інфляційних процесів на цінність податкових надходжень з урахуванням можливості збільшення доходів за рахунок додаткових штрафних штрафів та санкції; раціональне стимулювання податковими регуляторами, під якими вони розуміють надання податкових пільг задля стимулювання окремих виробничих галузей, які підпадають під категорію пріоритетних.

Обтяжливість податкової системи розкривається під час аналізу деяких податків, які позначаються на функціонуванні суб'єктів господарювання (податку на прибуток підприємств, ПДВ, відрахування на соціальні заходи та податку на доходи фізичних осіб). Основним параметром розрахунку впливу вищеперерахованих податків на функціонування підприємств може виступати прибуток, що є основним джерелом фінансових ресурсів для розвитку виробництва.

Таким чином, податок на прибуток вилучається як частина від одержаного фірмою прибутку, тому має значний вплив на господарську діяльність суб'єктів господарювання, оскільки знижує потенційну можливість розширеного відтворення.

Вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємства [1]

Податок	Характеристика впливу	Форма впливу
1	2	3
ПДВ	Варійований вплив залежно від галузі діяльності, товарів, що виробляються, фінансових можливостей покупців. Може негативно впливати на діяльність підприємства у разі застосування високих ставок, оскільки зростає лаг між сплатою податкового зобов'язання та податкового кредиту.	<ul style="list-style-type: none"> загальне підвищення цін; обмеження купівельної спроможності споживачів; обмеження обсягу виробництва та реалізації продукції; нагромадження нереалізованих товарів; тимчасове відволікання оборотних коштів.
Акцизний податок	Опосередкований вплив, оскільки безпосередньо входить до вартості основної частини продукції підприємства й відшкодовується її покупцями.	<ul style="list-style-type: none"> збільшення витрат на виробництво та кінцевої вартості продукції; зменшення прибутку.
Мито й митні платежі		
Загальнодержавні та місцеві податки, які відносяться на витрати виробництва	Опосередкований вплив, оскільки тягар сплати переноситься на споживачів продукції.	<ul style="list-style-type: none"> збільшення витрат на виробництво та кінцевої вартості продукції; зменшення прибутку.
Єдиний соціальний внесок		<ul style="list-style-type: none"> збільшення витрат на виробництво та зменшення прибутку; збільшення кінцевої вартості продукції; дестимуляційна функція щодо ФОП.
Податок на прибуток підприємств	Визначає виробничі можливості підприємства, вибір політики відтворення, напрями його розвитку	<ul style="list-style-type: none"> прямий розподіл прибутку; пряма залежність між величиною податків та поточними витратами господарської діяльності.

Сьогодні є багато недоліків адміністрування ПДВ, спричинених недосконалістю податкового законодавства, що призводить до негативного впливу на фінансово-господарські рішення його платників. ПДВ виступає істотним чинником, здатним стимулювати або стримувати ділову активність платників цього податку. ПДВ є ціноутворюючим елементом та може істотно впливати на загальний рівень цін, оскільки входить до ціни реалізованих товарів (виконаних робіт і наданих послуг). Цей податок обмежує величину прибутку підприємств, тому що в умовах конкуренції не завжди можливе підвищення ціни на величину цього податку, особливо у разі підвищення ставки ПДВ [2].

Відчутний вплив на показники ефективності підприємства мають також податкові зобов'язання, пов'язані з обов'язковим пенсійним та соціальним

страхуванням. Ці збори мають вплив на діяльність підприємства не напряму, адже вони входять до собівартості готової продукції й перекладаються в складі ціни на кінцевих споживачів. Економічним результатом є зменшення платоспроможного попиту покупців, а отже, зниження обсягу виробництва та скорочення сукупного прибутку підприємства [3].

Ткачук Н. у своєму дослідженні запропонувала оцінити вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємства в розрізі обсягу реалізації продукції, собівартості, прибутку платоспроможності, стійкості та мобілізації оборотних коштів підприємства[1]. Застосовуючи результати досягнення автора для досягнення мети магістерської роботи, можемо зазначити, що найбільший вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання здійснює податок на додану

Список використаних джерел

1.Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи / Вдовиченко А. М., Козоріз Л. О., Паскалова А. Г., Пірникоза П. В., Серебрянський Д. М., Сибірянська Ю. В., Стадник М. В.; [за заг. ред. В. М. Мазярчука]. – Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 392 с. https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/wfd_podatky_final.pdf

2. Амоша О.О. Механізм оподаткування доданої вартості в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». К. : Вид-во «Либідь», 2005. С. 22.

3. Богославець Т.І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ ДОСУДОВОЇ САНАЦІЇ В ПОДОЛАННІ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Відповідно до положень Кодексу України з процедур банкрутства розрізняють:

– санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство (досудова санація) – тобто систему заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство;

– санацію – систему заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника [1].

Тобто види санації розрізняють залежно від глибини кризового стану підприємства та умов надання йому зовнішньої допомоги.

На практиці процедуру санації до відкриття провадження у справі про банкрутство не можна назвати затребуваною та поширеною серед боржників. Це зумовлено певним острахом застосування невідомої процедури, наявністю низки

спірних питань, які не врегульовано законодавством, та відсутністю судової практики.

КУзПБ вніс позитивні зміни до процедури досудової санації, які, можливо, збільшать рівень попиту на її застосування на практиці [2].

Однією з таких змін є необмеженість у строках, адже попередній Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачав, що план досудової санації має бути розрахований на строк, який не може перевищувати 12 місяців з дня затвердження судом цього плану, та може містити умови щодо відстрочення або розстрочення заборгованості на строк, що перевищує 12 місяців.

Перевагами досудової санації відповідно до КУзПБ також можна назвати можливість списання безнадійної заборгованості перед державними органами. У разі, якщо планом санації передбачені розстрочка, відстрочка чи списання податкової заборгованості, він вважається автоматично схваленим без погоджень з контролюючим органом. При цьому податковий борг за строк, який передував 3 рокам до дня проведення зборів кредиторів, визнається безнадійним.

Виконання інших вимог кредиторів боржник може розстрочити, відстрочити, списати на вигідних як для боржника, так і для кредиторів умовах. Також боржник може передбачити поділ кредиторів на категорії залежно від виду вимог та встановити різні умови повернення боргів для кожної категорії кредиторів.

Серед переваг досудової санації слід також відзначити:

– досудова санація є процедурою фінансового оздоровлення підприємства, яка здійснюється без відкриття господарським судом провадження у справі про банкрутство та подальшого внесення відповідної інформації про підприємство до ЄДР юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що мінімізує репутаційні втрати підприємства-боржника;

– досудова санація є можливою лише за ініціативою боржника та за рішенням його засновників (учасників, акціонерів), а отже дана процедура виступає реальною можливістю вчасно зреагувати на несприятливі фінансово-економічні зміни;

- наявність мораторію для задоволення вимог кредиторів;
- формування плану санації здійснюється боржником, який знає потреби підприємства краще за будь-кого з учасників справи;
- можливість проведення процедури без призначення керуючого санації, самим боржником;
- мінімум втручання суду в хід процедури;
- менша сума витрат на проведення процедури [3].

Етапи проведення санації до відкриття провадження у справі про банкрутство наступні:

1. Інформування засновників, власника майна щодо наявності ознак банкрутства.
2. Прийняття рішення засновниками про проведення санації.
3. Розроблення плану санації.
4. Схвалення зборами кредиторів плану санації.
5. Подання схваленого плану санації на затвердження до господарського суду.
6. Винесення господарським судом ухвали про прийняття заяви про затвердження плану санації та встановлення мораторію на задоволення вимог кредиторів.
7. Опублікування господарським судом повідомлення про прийняття до розгляду заяви про затвердження плану санації.
8. Винесення господарським судом ухвали про затвердження плану санації та скасування мораторію на задоволення вимог кредиторів.
9. Вжиття заходів, передбачених планом санації.
10. Винесення господарським судом ухвали про затвердження звіту про виконання плану санації [4].

Отже, досудова санація є ефективним інструментом, який дозволяє подолати кризу на підприємстві і може запобігти банкрутству. Поряд з інтересами кредиторів та власників підприємств вона враховує також і інтереси суспільства адже зберігає важливі для національної економіки робочі місця [5].

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства: від 21.10.2019 р. № 2597-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.
2. Мегеря А. Досудова санація, або рятівна соломинка для боржника. URL:
<https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/dosudova-sanaciya-abo-ryativna-solominka-dlya-borzhnika.html>.
3. Досудова санація: переваги та недоліки. URL:
<https://borgexpert.com/news/dosudova-sanatsiia-perevahy-ta-nedoliky>.
4. Назаренко Я.Я., Теслюк Н.П., Левковець Н.П. Трансформація антикризового управління підприємств відповідно до кодексу України з процедур банкрутства. Причорноморські економічні студії. 2021. № 67. С. 38-43.
5. Фугело П.М. Сутність, методологія оцінки та сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 54. С. 248-252.

Роксолана ХРАПЛИВА

здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Юлія ГАЙБУРА**

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов господарювання особлива увага приділяється аналізу фінансових результатів, які є одним із найважливіших складових діяльності підприємств. На сьогодні проблеми управління фінансових результатів набувають актуальності і це обумовлює необхідність поглибленого вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду, пошуку напрямів посилення контролю за повнотою отримання доходів, економією витрат та формуванням прибутку (збитку). Адже саме фінансові результати забезпечують зміцнення бюджету держави, сприяють інвестиційній привабливості, діловій активності підприємств у виробничій і фінансовій сферах [2].

В умовах конкуренції, проблема ефективного управління підприємствами та організаціями набула особливої важливості, що обумовлено необхідністю досягнення головної мети діяльності – прибутку [3].

Прибуток як важливий критерій ефективності управління підприємствами та організаціями протягом усього ХХ століття зумовив появу цілої низки концепцій, які дозволяють не тільки забезпечити рентабельність, ефективність і високу економічну активність, а й сформувати довгострокові конкурентні переваги не тільки на національному ринку, а й на світовому.

Варто зазначити, що в умовах швидкого розвитку науки і технологій, автоматизації та контролю процесу, поширення Internet технологій в житті сучасного суспільства сформувалась значна кількість інструментів, які на різних етапах розвитку світової економіки дозволяють отримувати прибуток навіть за несприятливих зовнішніх умов (рис. 1).

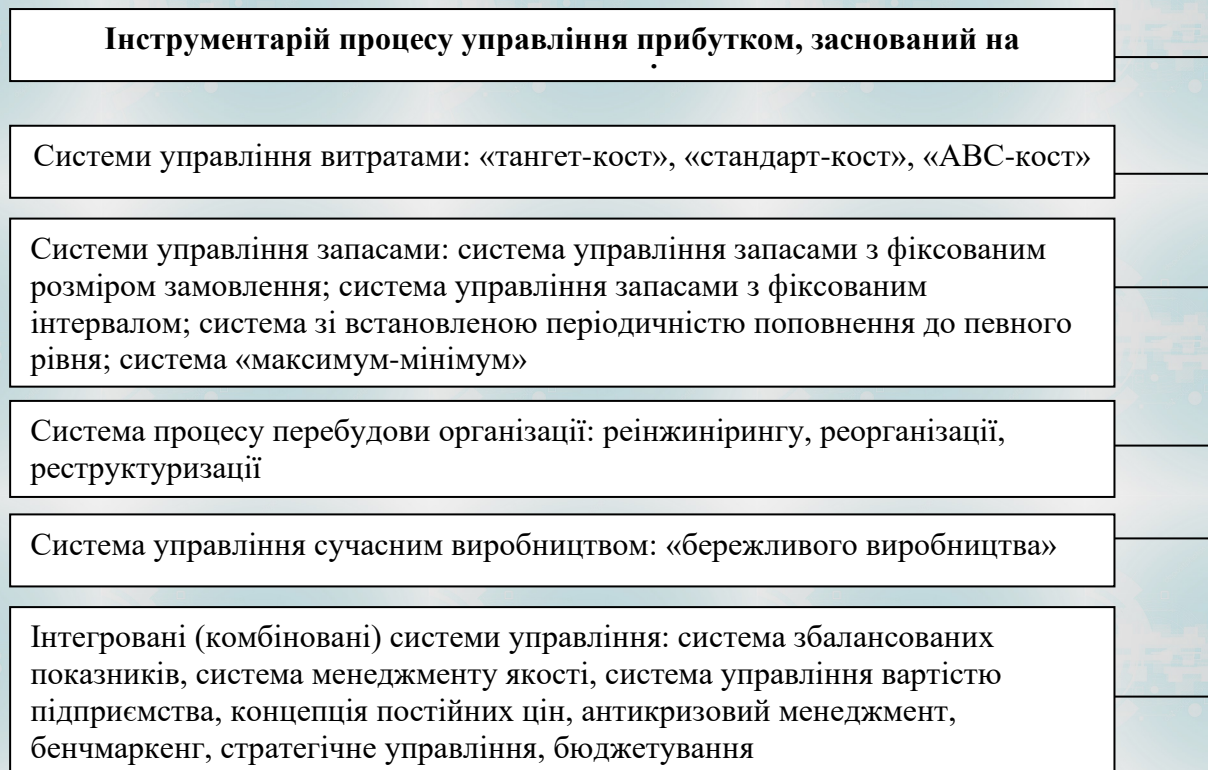

Рисунок 1. Сучасний інструментарій процесу управління прибутком підприємств і організацій

Джерело: сформовано автором [1]

Таким чином, можна організувати всі інструменти процесу управління прибутком в кілька функціональних груп.

Перша група є системою управління витратами, які недавно поширилися і широко використовуються в управлінських обліку: «таргет-кост», «стандарт-кост», «АВС-кост», які не тільки дозволяють збільшити ефективність управління ними, але забезпечують раціональність їх використання і дозволяють виділяти резерви економії.

Наступна група системи управління запасами: система управління запасами з фіксованим розміром замовлення; система управління запасами з фіксованим інтервалом; система зі встановленою періодичністю поповнення до певного рівня; система «максимум-мінімум». Ці системи в ході своєї еволюції дозволяють компаніям і організаціям більш ефективно управляти коштами і ефективно розпоряджатися ними для створення запасів, що внаслідок призведе до підвищення прибутковості.

В умовах поширення кризи набуває актуальності інструментарій процесу перебудови організації шляхом реінжириг, реорганізації, реструктуризації, і т.д. Це означає зміни в зовнішніх і внутрішніх параметрах організації, яке веде не тільки до підвищення ефективності, але і зростанню прибутку, як у випадку з реінжириг.

Наступна група систем управління сучасним виробництвом, серед яких такі системи як: «бережливого виробництва», «кайдзен» і багато інших. Ці засоби керування дозволяють компанії отримати величезну кількість переваг.

Серед яких і звільнення ресурсів, створення виробничих потоків, інтерес співробітників, безперебійна робота обладнання та багато іншого. Таким чином, стає очевидним, що здійснення принципів дбайливого виробництва на українських підприємствах є дуже важливим для їх функціонування і підтримки конкурентоспроможності.

До останньої групи належать інтегровані (комбіновані) системи управління: система збалансованих показників, система менеджменту якості, система управління вартістю підприємства, концепція постійних змін, антикризовий менеджмент, бенчмаркінг, стратегічне управління, бюджетування. Ці системи управління, при їх впровадженні припускають досягнення зростання прибутку за рахунок поліпшення не однієї функціональної завдання, а всіх процесів, які ефективно функціонують в умовах жорсткої конкуренції.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що сучасні системи управління, які набули розповсюдження в управлінні, спрямовані на підвищення не тільки ефективності, але і прибутковості.

Список використаних джерел

1. Богацька Н. М., Темченко М. М. Фінансові результати діяльності підприємства. Кіхв : 2009. 324 с.
2. Гайбура Ю. А. Аналітичний інструментарій управління фінансовими результатами підприємства в умовах кризи. Ефективна економіка. 2021. № 5.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8913> (дата звернення: 10.10.2021).

3. Мілька А. І. Сучасний інструментарій управління прибутковістю підприємств і організацій в ринкових умовах господарювання. Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року / Національний університет "Львівська політехніка", Інститут економіки і менеджменту, Інститут післядипломної освіти. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 552–553.

Іванна ЧЕШНЕВСЬКА,
здобувач наукового ступеня Доктора філософії, 3–й рік навчання
Науковий керівник **Володимир РУДИК**
д. е. н, професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи, страхування
та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно – технічний університет,
м. Кам'янець – Подільський

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Для успішного функціонування національної пенсійної системи важливе значення має наявність нормативно – правової бази, яка б регулювала правові відносини у пенсійній сфері. Необхідно відмітити, що у даній сфері правового регулювання діють Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1], «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2], «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про депозитарну систему України» та «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Процес удосконалення правового забезпечення вітчизняної пенсійної системи відбувається постійно і його динаміка залежить від етапів проведення пенсійної реформи.

Сучасний етап реформування пенсійної системи України характеризується необхідністю запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого

рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного індикатора достатності пенсійних виплат.

Функціонування системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення надасть можливість громадянам України отримувати після досягнення пенсійного віку додаткові пенсійні виплати за рахунок внесків до накопичувальної пенсійної системи. Протягом всього періоду накопичення буде здійснюватися інвестування внесків. Накопичення кожної особи підлягають обліку на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку такої особи та можуть бути успадковані. На думку експертів, другий рівень національної пенсійної системи поступово приводитиме до підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку.

Розробка механізму запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи потребує удосконалення його нормативно – правової бази. На протязі останніх років були підготовлені відповідні законодавчі документи, в яких фахівці пропонували свої пропозиції правового регулювання системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування.

Одними із останніх, які розглядала Верховна Рада були законопроекти «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення», розроблені і запропоновані фахівцями у 2018 і 2019 роках [3;4.], Вони виявили зацікавленість серед експертів, науковців своїми новими поглядами на можливості запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи.

Важливі роль у реалізації питань щодо державного регулювання, здійснення контролю з боку держави за збереженням і використанням пенсійних активів другого рівня має відігравати Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Законодавчо на неї покладено багато функцій і повноважень у сфері функціонування загальнообов'язкового накопичувального забезпечення. Даний державний орган приймає активну участь у розробці відповідних нормативних і законодавчих документів, що стосуються використання накопичувальних пенсійних програм.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку розробила Концепцію розбудови другого рівня пенсійної системи з урахуванням світового досвіду функціонування другого рівня системи пенсійного забезпечення, у тому числі загальноприйнятих в світі Принципів IOPS (Міжнародної організації органів пенсійного нагляду) [5.].

Здійснюючи пропозиції щодо законодавчого забезпечення запровадження другого рівня національної пенсійної системи до Верховної Ради України в грудні 2019 року було внесено законопроект «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення». В ньому пропонують учасникам накопичувальної пенсійної системи формувати пенсійні портфелі з врахуванням вимог, встановлених окремо до кожного його типу [4]. Так пенсійний портфель консервативного типу можуть обирати учасники системи будь – якого віку, тоді як пенсійні портфелі збалансованого або динамічного типу рекомендуються для осіб, яким на момент вибору такого типу портфелю було не більше 50 років. Тобто, відповідно до цього законодавчого документа, пропонується вибір типу пенсійного портфеля в залежності від віку учасника обов'язкової накопичувальної пенсійної програми. У другому рівні передбачається обов'язкова участь практично всіх громадян працездатного віку.

Звертає на себе увагу у запропонованому законодавчому документі, що порядок зміни учасником системи пенсійних портфелів Пенсійного казначейства або авторизованих недержавних пенсійних фондів встановлюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Цьому спеціалізованому державному фінансовому органу відводиться важлива роль в управлінні пенсійними активами і надаються достатні повноваження, щодо законодавчого регулювання інвестиційної стратегії використання пенсійних активів на другому рівні національної пенсійної системи.

Таким чином, проведені дослідження показують, що для успішного запровадження обов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування, що формує другий рівень української пенсійної моделі, повинна бути створені відповідні юридичні передумови. Крім діючих законодавчих документів у сфері пенсійного забезпечення необхідно розробити ще цілий

комплекс правових актів, які повинні регламентувати всі питання ефективного функціонування механізму системи накопичувального пенсійного страхування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» №1058 – IV. ВВР від 9.07.2003р [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057 – IV// ВВР. Від 9.07.2003р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Проект Закону України «Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» № 9224-1 – IV. ВВР від 06.11.2018р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Проект Закону України «Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» № 2683 від 27.12.2019 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI01073A.html.
5. Проект Концепції розбудови другого рівня пенсійної системи. Розробник Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp.content>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

SCIENTIFIC EDITION

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ Й
ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**CURRENT PROBLEMS OF
THEORY AND PRACTICE OF
ACCOUNTING, ANALYSIS,
CONTROL AND TAXATION IN
UKRAINE: CURRENT STATE,
TENDENCY TRENDS**

*Збірник наукових праць
VI Міжнародної науково-практичної
конференції*

*Collection of scientific papers
of the VI International Scientific and Practical
Conference*

25 жовтня 2021 року

October 25, 2021

Комп'ютерний набір і верстка
Цвігун І.А., Семенишена Н.В.

Computer set and typesetting
Inna Tsvihun, Nataliia Semenyshena

Адреса редакції:
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський
Хмельницької області, 32316

Editorial Office:
13, Shevchenko St., Kamianets-Podilskyi,
Ukraine, 32316

Видавець:
Подільський державний аграрно-технічний
університет
вул. Шевченка, 13,
м. Кам'янець-Подільський, 32316
тел. +38 097 5103680

Publisher:
State Agrarian and Engineering University in Podilya
32315, Ukraine, Kamianets-Podilskyi, 13,
Shenchenka St.
tel/fax +38 0352 248436

Рекомендовано до публікації 26.10.2021 р.
Умовн. друк. арк. 12,9

Signed for printing 10.26.2021.
Cond. print. sheets. 12,9
